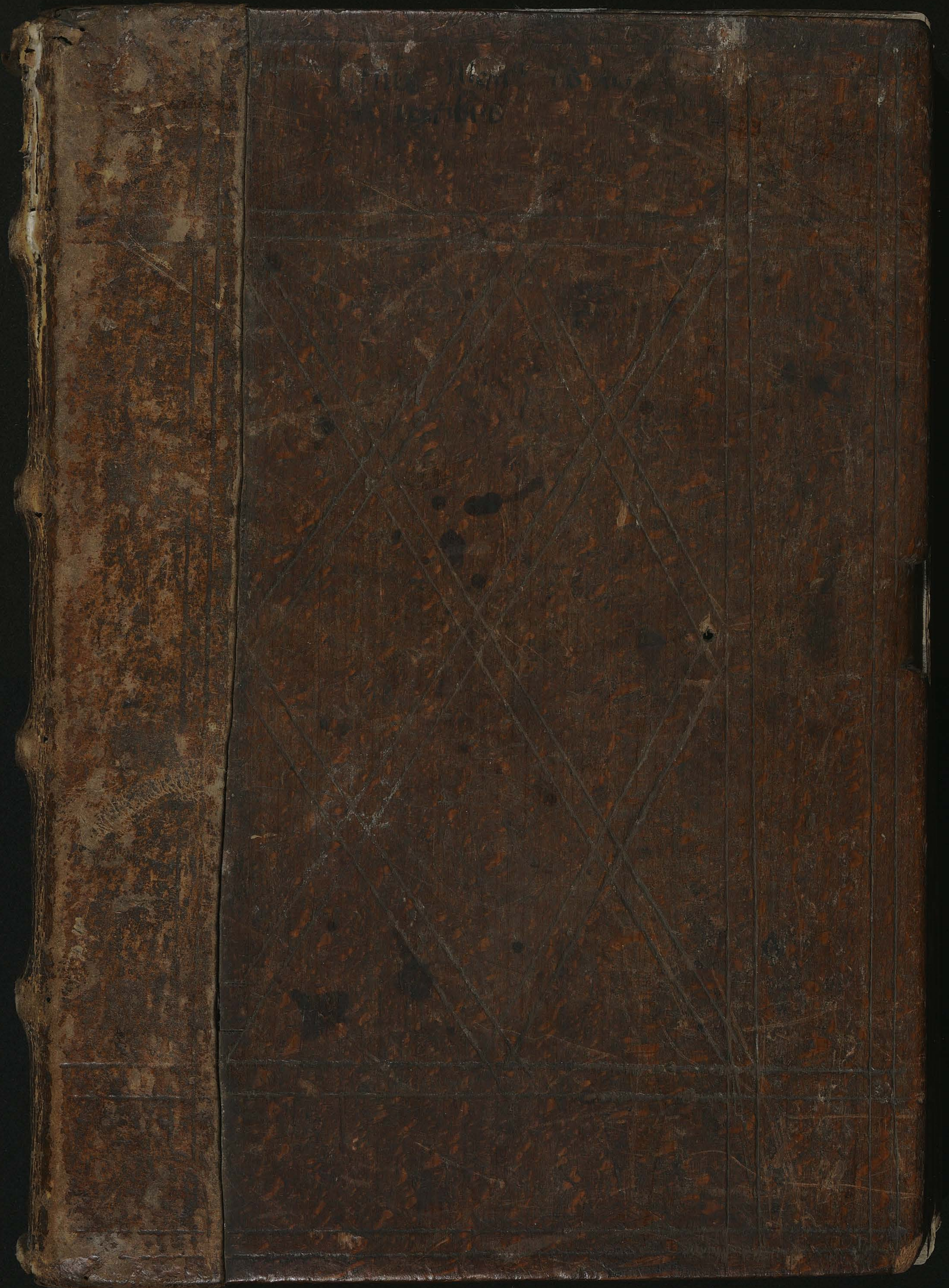

702

N. Inv. 702.

Alberti de parlin

Anno domini 1471 Illustrissimus princeps wladislaus
serenissimi principis et domini domini kazimiri dei gratia Regis
polonie magni ducis litwanie Russie prussie
dominum et heredis in Regem primo genitus in Regem
bohemie est assumptus et electus et in octava
assumptionis beate virginis marie prage est
coronatus Et ab invictissimo imperatore frede
rico confirmatus anno domini Millesimo 1471

lecture cum textibus
methaphisice
de anima

curatore ac loco sui substituendi [illegible]
semel vel pluries totiens quotiens opus erit, et sibi videbitur expedire, pro Syndicatu et procuratorio [illegible] in se reassumendi
et generaliter omnia alia et singula faciendi gerendi et exercendi ac procurandi, que in premissis et circa ea necessaria quomodolibet et oportuna
que ipsimet domini constituentes facerent et facere possent, si premissis presentes interessent, etiam si talia sint que mandatum magis speciale
et maiora forent per expressa, promittentes michi notario publico infrascripto, tamquam publice et autentice persone vice et loco
et stipulationem huiusmodi recipienti vice et nomine omnium et singulorum premissorum, quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum se ratum
gratum atque firmum perpetuo habituros, totum id et quidquid per dictum ipsorum Syndicum et procuratorem seu substituendos ab eodem actum
factum gestum dictum sive procuratum fuerit in premissis et quolibet premissorum, Judicatoque sisti et judicatum solvi cum omnibus et singulis
suis clausulis necessariis et oportunis, Necnon eundem Syndicum et procuratorem et alios substituendos ab omni onere satisdandi relevare
sub expressa ypotheca et obligatione omnium et singulorum bonorum suorum presentium et futurorum. De et super quibus omnibus et singulis premissis
prefati domini constituentes petierunt a me notario publico infrascripto, fieri et confici, unum vel plura publicum
publica Instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hec Anno Indictione pontificatu die mense hora et loco quibus supra presentibus
ibidem honorabilibus et discretis viris dominis Johanne Proger arcium liberalium magistro
Baccalario, [illegible] Nicolao de oppol clerico, Johanne de Lengalbia arcium liberalium
Cracouiensis Wratislauiensis et Strigoniensis dyocesium testibus ad premissa. C

Et ego Stanislaus pauli de oppol alias de orhodze clericus wratislauiensis dyocesis publicus imperiali
auctoritate notarius dictis Syndicatus et procuratoris constitutioni presentibus dationi ratihabitioni
aliisque omnibus et singulis premissis dum sic ut premittitur agerentur et fierent unacum prenominatis
testibus presens interfui. Ideoque omnia et singula premissa sic fieri vidi et audivi prenominatis
et presens publicum Instrumentum manu mea propria scribens exinde confeci [illegible]
forma [illegible]

O Domine ... ... in ... pro ... sum

1117

Veritas dicitur metaphysica vel metaphysica est sapientia et habitus intellectualis
... quod ... quia ... ... habitus
intellectuales ... sapientia intellectus ... ars et prudentia sapientia est habitus
vel ... que tractat de ... principiis ... et de altissimis
causis ... sicut de deo et intelligentiis ... metaphysica et theologia est sapientia

... publica ... ... — Applumpne ... ...
... in ... ... — ... ... et
quod mala ... ... potest — Unge ... ... et

Rubus ... hanser — ... ... corrumpet
... welze ~~...~~ welze — ... ...
... lux ... ... ~~...~~ — vel ... ...
tinka ... ... — ... in ... ...
... pouske ... pouske — ... in ...
... ... nown — ... infamia
... ... corrumpet — ... sicut ... ...
... fidiclum ... ... py — ... swortze
... ... — ~~similare ... ...~~
... gaudet — Simulati ... ...
... ... — ... ... welze
... ... — ... ...

... fuit ... ... — ... ...
... ... — ... ...
... ... — ...
... ... vel ... ...

Nomine domini amen ... ...
amen Nomine domini amen ... ...
... ...

... est ...
... ...
... ...

Sum

Incipit [illegible] methaphisice. Utrum methaphisica

sapiencia et habitus intellectualis. Circa questionem est sciendum quod sicut dicit aristoteles sexto ethi-
corum tantum quinque sunt habitus intellectuales scilicet sapiencia intellectus sciencia ars et prudencia.
[illegible] est habitus vel assensus conclusionis que tractat de primis principiis essendi et de
altissimis causis rerum sicut de deo et intelligenciis. Talis est methaphisica et theologia. Sed sapiencia
intellectus est habitus vel assensus primorum principiorum in [illegible] que [illegible] aliquo non
[illegible] potest demonstrari et dicitur intellectus [illegible] quia statim intellectis terminis istis principiis sibi assentit
[illegible] intellectus [illegible] ut est illud de quolibet esse vel non esse et de nullo simul. Sciencia est habitus vel assensus
[illegible] que tractat de causis [illegible] vel de rebus transmutabilibus de magnitudinibus et numeris ut est physica
[illegible] ars est habitus vel assensus [illegible] que tractat de aliquo ut ista que fiunt in tali artificio fiunt sane
et sine [illegible] [illegible] vel [illegible] ut [illegible] sequatur ut logica facit argumenta in quantum talis non [illegible]
[illegible] ut argumentum fiat forte non [illegible] [illegible] argumento [illegible] aliquid quod est contra
[illegible] ut [illegible]. Prudencia est habitus vel assensus [illegible] que tractat de [illegible] ut ista que fiunt fiunt
[illegible] et sine vicio et hoc facit [illegible] dicta [illegible] ut si prudens in quantum talis construet domum
[illegible] [illegible] ut inde posset [illegible]. Item sciendum methaphisica est sapiencia de principiis essendi et
altissimis causis [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quantum ad esse et quiditates ipsorum [illegible]
[illegible] sapiencia [illegible] et [illegible] si [illegible] ibi [illegible] [illegible] [illegible] et dicitur principiis essendi [illegible]
qua est de deo et intelligenciis et aliis causis in speciali et universali sed non in singulari et licet alie sciencie
causas [illegible] non tamen quo ad esse et quiditatem [illegible] [illegible]. Aliter potest methaphisica est sciencia de ente
quo ad esse et quiditatem [illegible] considerativa dicitur de ente quia ens est subiectum methaphisice et dicitur
quo ad esse quia licet alie sciencie considerant de ente non tamen de quiditate entis in quantum ens. Et illa
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quarto huius ubi dicitur methaphisica est sciencia considerativa de ente in quantum
ens ut de [illegible] [illegible] pertinentibus ad ipsum. Item sciendum methaphisica dicitur [illegible] quod est trans et physis
[illegible] quod sciencia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
formalis [illegible] methaphisica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur divina sciencia quia est de rebus divinis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divina [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] dicitur prima philosophia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ubi dicitur [illegible] [illegible] considerativa de [illegible] et de primis principiis et prima philosophie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] methaphisica et dicitur sciencia quia est de primis principiis
essendi [illegible] methaphisica dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sciencia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dicitur theologia quod sicut theologia tractat de deo ita et methaphisica [illegible] [illegible]
sapiencia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ethicorum [illegible] sapiencia id est methaphisica est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod sapiencia est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad conclusiones [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et intelligenciis [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] capituli dicitur quod [illegible] sunt opera sapientis sive [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in actu [illegible] in habitu [illegible] [illegible] [illegible] condiciones [illegible] sapientis sicut patet
[illegible] [illegible] [illegible] et posse [illegible] manifestare [illegible] apud sapientem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est posse causas [illegible] assignare [illegible] [illegible] est [illegible]
et ordinare non enim ordinari [illegible] sapientem sed ordinare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] eligibilis [illegible] [illegible] veritate et [illegible] causas [illegible] quibus [illegible] dicitur [illegible] sapientis
[illegible] [illegible] [illegible] sapiens est qui scit omnia et difficillima [illegible] et causam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] patet quod methaphisica est sapiencia [illegible] [illegible] [illegible] quia ille habitus est sapiencia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] omnes condiciones sapientis sed [illegible] sapiencia [illegible] [illegible] omnes condiciones sapientis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] condicionibus sapientis in oppositum [illegible] [illegible] argui methaphisica non est sa-
piencia [illegible] [illegible] [illegible] opus methaphisice est opus sapientis [illegible] in opere sapientis [illegible] [illegible] felicitas [illegible]
[illegible] ethicorum et septimo politicorum [illegible] [illegible] [illegible] methaphisice [illegible] [illegible] felicitas quia [illegible]
felicitas [illegible] [illegible] opere methaphisice [illegible] [illegible] [illegible] felices [illegible] qui non [illegible] opera methaphisice [illegible] [illegible]
[illegible] que [illegible] [illegible] domini et habitu [illegible] [illegible] sapiencia est habitus [illegible] [illegible] omnes [illegible]
[illegible] intellectuales [illegible] [illegible] [illegible] methaphisica [illegible] patet [illegible] et [illegible] [illegible] ethicorum quia theologia est habitus
[illegible] ad [illegible] dei [illegible] methaphisica [illegible] [illegible] habitus legum et canonum sunt [illegible] [illegible]
[illegible] quia si non [illegible] [illegible] in [illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible] et legum [illegible] oppositum est
[illegible] [illegible] felicitas [illegible] speculativa consistit in opere sapientis [illegible] decimo ethi-
corum et est [illegible] que est attingibilis [illegible] naturalibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et talis
felicitas que [illegible] [illegible] consistit in opere sapiencie et tali felicitate non sunt felices [illegible] [illegible]
est felicitas [illegible] [illegible] [illegible] que consistit in [illegible] dei et [illegible] amore [illegible] [illegible] et illa felicitas
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et illa felicitate [illegible] [illegible] sunt felices et feliciores [illegible]
[illegible] de tali non loquitur philosophus decimo ethicorum et septimo politicorum. Ad questionem [illegible] dicitur quod methaphisica

inter omnes scientias premittendas ad inventores est scientia nobilissima et principalissima cum theologia non est. Hoc dicit et licet inter plures quia theologia propter articulos fidei qui non possunt acquiri per lumen naturale sed confirmatur. Secundum dicitur ex scientia legum et canonum non sunt digniores methaphisica nisi in quantum sumuntur ethicam quia methaphisica preferens dignitate ad contemplacionem primi entis quam canones et leges non recipere ethicam. Ex quo patet quod baccalarius in artibus simpliciter non debet precedere baccalarium in legibus. Sed si quis caperet baccalarium in methaphisica debet precedere baccalarium in legibus quia iste simpliciter est baccalaurius in artibus liberalibus que sunt ammiricle legum et canonum. Et si dicatur quod perfectio est sua scientia quod plures apponentur et tunc contingit propterea quia non debet simpliciter omnia sciencie sed saltem quomodo et in ultimo que pertinet ad suam scientiam et hoc est ut contingit. Circa illa

vtrum ens sit subiectum methaphisice. Et videtur quod non quia ens est quoddam analogum ergo non potest esse subiectum. Quia constat quod genus subiecti debet esse univocum ut in primo posteriorum et in predicabilibus. Contra patet ex sententia opposita inter sanctum Thomam et Albertum magnum. Ex quo sequitur quod ad subiectum alicuius scientie requiritur primo quod sit ens non fictum vel chimera non potest esse subiectum alicuius scientie vel aliquod aliud ymaginabile. Secundo requiritur quod sit intelligibile ad modum universalis quia universale est per se intelligibile ab intellectu et ipsum primo cadit in intellectum. Tertio requiritur quod habeat partes ipsum dividentes et passiones que de ipso sunt demonstrabiles. Pro hoc est addubium quod ens est subiectum methaphisice in quantum ens et dicitur in quantum quia ens in hoc ut illud non est subiectum et hoc contra dicit Aristoteles in quarto huius est scientia que speculatur ens in quantum est et proprietates ipsius passiones causas et principia illa [illegible] et illud est subiectum alicuius scientie de quo considerantur passiones principia et cause in illa scientia cum est subiectum. Sed non est de ente in puncto scientia. Aristoteles primo posteriorum. Patet quia passio entis est unum et hoc que demonstrantur in puncto scientia de ente et cause entis sunt sua forma finis et efficiens ergo in puncto scientia tractatur illud primum methaphisicale quod est [illegible] in ea scientia videlicet quod licet ens non est. Istud illi dicunt beatum dicunt per subiectum alicuius scientie dicitur [illegible] in aliqua scientia considerata [illegible] ens est [illegible] in puncto scientia considerata. Tunc ad rationem que dixit quod ens est analogum ergo non potest esse subiectum dicatur quod argumentum probat unum de genere predicamentali [illegible] non debet de genere subiecti quia subiectum potest esse genus subiecti [illegible] non possit esse genus predicabile sit est inpossibile quia hoc ens sit genus analogum aliquid est subiectum methaphisice tamen genus analogum quod [illegible] subiecto [illegible] genus subiecti. Circa devenit antiquorum philosophorum qui [illegible] non oppinabant de principiis rerum. Ex quo patet quod ante Talem fuerunt tres famosi et primi in sua philosophia qui fuerunt dicti theologi videlicet Orpheus [illegible] et [illegible] quorum Orpheus famosior fuit. Et fuit [illegible] tempore quo iudices erant in populo iudeorum [illegible] patet quod duo fuerunt ante Talem et Aristotelem. Et illi dixerunt quod Occeanus [illegible] est [illegible] aquarum et terris et dea aquarum essent principia generationis. Item duo fuerunt genera philosophorum quidam vocabantur yonici qui morabantur in illa terra que nunc grecia vocatur. Et isti habent [illegible] principium. Alii fuerunt italici in illa parte italie que quondam magna grecia dicebatur nunc neapulia et calabria et horum principes seu autor fuit pitagoras [illegible] democritus et anaxagoras ponunt in sita principia [illegible] quia democritus ponit in sita principia [illegible] attamos et dixit esse unum genere [illegible] in forma figure et positione et non [illegible] dixit differre [illegible] essent contraria ad invicem [illegible] triplice modo. Primo [illegible] que est inter rem et [illegible] secundo [illegible] ordine que est prius et posterius. Tertio que est [illegible] que est ante vero propter decorpe [illegible] corporibus unum nature [illegible] in sita principia [illegible] esse unum genere [illegible] quia ponit principia nature infinita partes [illegible] et alios [illegible] et dixit quod libet esse [illegible]

Omnes homines n

Iste liber continens libro methaphisice [illegible] dividitur [illegible] in duodecim libros partiales qui [illegible] loquitur [illegible] ultime sunt [illegible] ut [illegible] [illegible] dividitur in duo capitula in primo [illegible] quandam [illegible] comparans eas ad invicem ostendens quod methaphisica est nobilissima [illegible] inter [illegible] theologiam sub methaphisica in secundo libro determinat de [illegible] quinto determinat Aristoteles de [illegible] sue et ad quid [illegible] scientia [illegible]

[illegible]

Omnes homines naturaliter scire desiderant. Cuius ratio est quia perfectio naturalis hominis est scire. Omnis autem homo naturaliter suam perfectionem desiderat. Ergo omnis homo scire desiderat. Signum autem huius est sensuum dilectio. Sensus enim dati sunt homini principaliter propter acquisitionem scientie, quamvis secundario conferant utilitatem aliquam homini in rebus nocivis fugiendis et utilibus acquirendis. Unde sensus diliguntur principaliter propter scire. Diligimus enim et delectamur in sensibus, etiam si ex hoc nobis nulla utilitas oriatur; tamen visum maxime diligimus.

[illegible]

inalat cum sanitate capitis sicut duricia quod sanitatem impediret. Liber tercio ethicorum ordinantur plures
modi ignorancie sed cum est crassa quam in inmabilibus et in supina consumitur sicut dormiens
non appetit scire quia in appetit eum non agit quia agere est superius ad appetere respondetur
quod duplex est appetitus naturalis et animalis et secundum appetitum animalem tunc multi appetunt ignorare
sed tamen primo non obstante intellectus semper est inclinatus naturaliter ad intelligendum non semper intelligit
propter obstacula sicut patet et si virtutes sensitive debite se intellectuales reputarentur
invenit dicit cum sicut dormiens secundum appetitum animalem non appetit sed naturalem et quod hic appetere
non est agere. Dicitur libro quod sensus sunt dati homini propter actiones sic quod visus magis dili-
gunt. In oppositum arguitur quod sensus auditus propter scire est magis diligendus quia est susceptivus dis-
ciplinae ut patet in de sensu et sensato propter hoc dicit ibi quod circa auditum sunt sapienciores par-
tibus auditu. Secundo animalia que non habent auditum non sunt disciplinabilia sed bene alia non visu
carentia quod non est hoc actus nisi quod auditus est tamen disciplinae. Respondetur quod volunt quod sensus
visus dicitur plus deservit ad scire quantum ad cognicionem illorum que hic sunt sic
primo omnia quod sunt per inventionem sunt
productiva aliorum et quod sunt per
inventionem eorum sunt per nos et ad
hoc plus deservit visus. Primo quia
plures differencias rerum ostendit. Secundo
quia est spiritualior. Tercio quia per visum col-
liguntur tamen multa quam sensus circa
tactum quod sensus visus est naturalior et spiri-
tualior tamen hoc obiecti medii quam est
organi. Sed plures in de sensu et se-
sato volunt quod sensus auditus plus
valet ad sciencias deservit eius magis-
terium secundum ab aliis discere plus quam per
nos invenire. Ad secundum dicitur quod non omnia
animalia auditum habencia sunt discipli-
nabilia sed patet magis de animalibus
auditum habentibus cum memoria. Non ita
non est de omnibus animalibus habentibus
auditum cum memoria et si dicitur sensus
tactus omnes alios sensus est magis
diligendus sicut non est de tactu utique secundo
de anima ubi dicitur habent sensum tactus esse
conservativum quod est utilius est inclinatus se-
cundum tactum est utilior. Respondetur utile est
homini utilius est inclinatus et utilis
cum optimum propter plura, topicalem. Sicut
simpliciter ad simpliciter. Respondetur ad primum quod
patet. Secundo de anima vult quod competit sensus
tactus in homine ad alios sensus in homine
in inclinatus et ad virtutem topica dicitur
sequitur quod non esset inclinatus parum
inclinatus difforme parum diceret quam philosophia quod est quam phisica tercio quod topicorum dicitur quod non est simul
et simpliciter inclinatus. Alia pars in qua dicitur quod sensus sunt dati quibusdam animalibus propter scire ad
[...] primo non facit hoc secundo autem quod non omnia alia
sensus acquirunt sensus secundum tercio autem quod solum

Gloss column (main text with interlinear glosses):

quia nos plures res dicit manifestat. Cum
igitur diligunt sensus propter scire desiderant scire
Et quod hoc diligunt sensus propter scire igitur omnis homo
natura desiderat scire. Item patet quod quibus dati
sunt sensus propter scire etiam et hic plures
sensus plus participant disciplina. Sunt alia que
carent auditu et memoria quamvis prudenciam
habeant naturalem opera aliqua faciendi sicut apis
operatur mel et ceram et aranea telam suam, non
tamen participant disciplina. Que vero auditum
et memoriam habent assistunt disciplinas et operaciones
sicut canes assistunt hec per loca unde quod pat-

Item patet quod aliquibus animalibus

[...] hoc est sensus [...] frigiditas et sensus secundum ibi sunt alia est tercia ibi homines autem. Dubitatur
[...] sensus et unde quod non quot sunt animalia que non habent sensum que sunt alia [...]
sensus quam [...] omnibus aliis sensibus [...] vadis aliis sensibus [...]
[...] in cerebro et aqua sunt alia quod non habent [...] oppositum [...]
[...] tactu in animali [...] memoria [...]
[...] dicitur [...] quanto plus participat [...] quod dicit
[...] tanto magis [...] plus participat [...] quam planta [...] magis [...]

[illegible]

que ymagines seu formas recipiunt et in memoria conservant, et illa per experientiam fuerunt.

Multa enim animalia per experientiam sunt locis de bubus(?) terribus (?) abbos(?) quaerunt et sunt bustoribus(?) secuntur et diligunt. Homines autem qui in memoria et experientia vero sunt autem capaces consistunt. Perficit autem ars et ratio per experientiam colligit a quia conclusiones universales, que est universalis simplex vera ex formis scilicet experimentorum, et hec illuminat oculos et est maior ratio autem dicitur: Omnis vita generis in specie cum hac vita igitur concluditur ubi quod omnis vita illuminat oculos et cetera.

[illegible]

Fit autem ars cum ratio

[illegible]

[illegible] sed non de scientia sicut patet de mathematicalibus quod exigunt complementum inquantum theorice sunt [illegible] experimentum animam [illegible] et non [illegible] videtur [illegible] que necessario indiget complemento si debent [illegible] de [illegible] physica et de aliis que dependent a physica sicut astronomia et medicina et [illegible] de astronomia [illegible] quod astronomia complementum [illegible] complementum astrolabium [illegible] astronomia [illegible] complementa [illegible] forma [illegible] fallax [illegible]

[illegible]

Convenit [illegible] venit

[illegible]

forma sic accepta per complementum sicut forma

privata possibilitati et per modum obumbratam imper-

fecti et imperfecti actus sicut motus est actus imper-

fectus [illegible] complementum non

facit certitudinem sed est fallax [illegible] aut artem

agibilibus et sic in speculabilibus [illegible]

[illegible] ex conditionibus materialibus

separata per quod certitudinis [illegible] unde sed

privatio motus forma perficit per contingentia

facit artem [illegible] privatio per contingentia perfici

tur forma artis in contingentia apparat [illegible]

[illegible] non attingit nec in fine per conceptum [illegible]

[illegible]

Hinc practicus ipse in

[illegible]

Hinc ex parte magis

[illegible]

[illegible] ... igitur ... et ... [illegible]

... ab compositione et artifex ... [illegible]

... quia ars laborat ... [illegible]

... sine magis est in composito quam in artifice in composito quia ... [illegible]

artifex abstrahit ... [illegible]

quod artifex in composito est magis ... [illegible]

... est quod artifex sit causa ... [illegible]

... quia artifices alios ducunt ... in composito ... [illegible]

... artis ... [illegible]

efficit casu facit | Scientia igitur convenit cum aliis

perscrutationibus receptione forme que sentiuntur

vel cognoscuntur sive corporales sive intellectuales

sensus sunt sive corporales divisione in recepti

one perscrutationes formas | quia quedam aliis sunt

perspicaciores et clariores | que plus perspicue

et obumbrationes materie evaserunt | Hoc autem

per comparationem earum inter se | forma sensitiva com

... generatur cum forma compositi | ... quod utique

sit perfectiva | forma in sensibilibus dependens compo

... sensibilis | sed forma compositi in absen

tia sensibilis permanet post. Item quoniam

forma compositi a forma artis non differt

nisi quantum ad operationes que proprie conveniunt

... clara praeclara operatione differt

... in qua compositio est singularis | artis vero univ...

Sunt autem scientie liberales

... [illegible]

[illegible]

Unde practica per se immediate intendit operari
circa particulare procedens omnino ex experientia circa
res; nam practica per se et immediate sanat
Platonem, per consequens autem hominem. Unde experti
magis certi sunt in operationibus suis quam expertis
carentibus secundum artem. Artifex enim cognoscit rem
universaliter considerando particularem ignorando experimentum [?]
tam est. Sciens artem quam expertus quia sciens ar-
tem scit causam et propter quid sic evenit. Exper-
tus vero solum scit quia sic evenit et causam
nescit. Plus autem honorabilis reputatur sciens tam
quam ignorante quia sciens causam superior
est imperat quam ignoranti [?] sic est
posse alios regere et docere. Item ars et scientia
in hoc conveniunt quod utraque cognitio universalis [?] est sed ar-
tes sunt inclinate ad corporalia opera [?]

Eveniunt autem

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Sunt autem in barbaria

[illegible]

Causa autem difficultatis

[illegible]

et fiunt indigentie hominum vite sicut patet in medicina et fabrili. Scientie autem speculative non fiunt propter aliquam indigentiam hominum vite sed homines in eis delectantur et perficiuntur homines in se ipsis. Unde apud egiptiacos hee scientie primitus invente sunt, quia sacerdotum eorum vacare contigit propter necessaria vite sibi ipsis ab hominibus publice deputata. Unde et liberales dicuntur nulli utilitati existere famulantes sed liberant homines ab ignorantia lumine scientie largientes. Propter admirari enim primo inceperunt homines philosophari, quando ligati erant se habentes non valentes procedere ad cognitionem cause effectuum. Per scientias autem liberales efficitur ut discurrat ab effectu in causam et sic ... Sunt autem scientie liberales altera sub altera, magis honorabilis et completa. Talis autem est que est de ente magis universali et difficili, et que est magis certa, ex principiis magis notis procedens, et que alias ordinat et gubernat dans principia suis inferioribus, et que est de magis simplici

[illegible]

scibiles [illegible] dicit quod sit difficultas ex parte intellectus [illegible] cognoscere quiditates substantiarum separatarum [illegible] et dicit Averroys [illegible] quod aut [illegible] intelligentie [illegible] difficultas accipiendi scientiam est ex aliquo ex parte intellectus [illegible] [illegible] quia si scientia non esset de difficili tunc ipsi homines [illegible] hoc esset quia si esset levissime [illegible] apud omnes esset vilescat et [illegible] quia unus [illegible] aliud in [illegible] quia tunc nullus appeteret

et magis scibilis quia talis est scientia que considerat

ens optimum et primum in natura unde ipsa est magis

divina et pluris honoranda quia ipsa est maxime

quia deus qui est maxime de dominis deus est [illegible]

sapientiam scientia omnia consistunt et [illegible] et [illegible]

ex principiis causis et maxime ex simplicibus

ad effectus et est eius scibile magis simplex est enim

de ente in quantum ens et de partibus eius et effecta

tibus illius sicut sunt unum et multa causa et

causatum et consimilia et est de entibus maxime

separatis magis autem nobilis scientia magis desiderabilis

hominibus unde ipsa est homini desiderabilis super

per omnes quia naturale desiderium non est frustra

unde attingere est homini [illegible] et igitur ipsa est super

diligenter acquirenda tamen desiderium naturale in fun-

damento nature et creature non possit esse

frustra non est possibile naturam humanam natura

desiderium ab frustrari [illegible] ab eius

propter hoc deficiat tamen non est possibile ut deficiat

[illegible] mathematica [illegible] et [illegible] quia [illegible] mathematica est de abstractis a motu et materia [illegible] motu et materia secundum esse et secundum rationem [illegible] quia [illegible] dubitatio [illegible] metaphysica [illegible] et [illegible] [illegible] metaphysica et [illegible] de separatis [illegible] ultima in [illegible] et prima in [illegible] doctrine et [illegible] ultima in esse et [illegible] doctrine illa [illegible] in esse et ultima in doctrine illa non [illegible]

[illegible] aut [illegible] secundum quidem [illegible] aut [illegible] intelligentie [illegible] alia particula [illegible] quod [illegible] difficultas [illegible] quod [illegible] scientia est de difficili [illegible] vilescat et [illegible] scientia [illegible] et [illegible] velocius quia [illegible] non esset [illegible] secundum [illegible] metaphysica [illegible] [illegible] quia [illegible] sunt levissime scientie apud omnes erunt [illegible] in appetitu [illegible] quia appetitus est solum [illegible] ratio [illegible] auctoritate [illegible] quod [illegible] intelligit [illegible] intelligibile [illegible] intelligit [illegible] quod scientia est de difficili [illegible] et [illegible] et Averroys quod difficilia sunt que [illegible] intellectum [illegible] auctoritate [illegible] quod [illegible] tanto [illegible] auctoritate [illegible] metaphysica que est maxime [illegible] sicut [illegible] difficultas et levitas [illegible] ex parte [illegible] apprehendentis et ex parte obiecti apprehensi [illegible] ex parte [illegible] apprehendentis [illegible] substantie separate que sunt difficiles [illegible] ex parte nostri intellectus [illegible] intellectus [illegible] ad lucem solis [illegible] ex parte obiecti apprehensi et [illegible] potentiale nullo actualitate [illegible] et materia [illegible] quia obiectum est [illegible] entitatis ut sunt [illegible] magis et [illegible] obiectum maxime [illegible] ut que sunt [illegible] difficultatis [illegible] distant [illegible] quod [illegible] difficultas in [illegible] et [illegible] [illegible] levitas in eo

In hac parte auctor ostendit rationem amplius quod sit difficultas ex parte intellectus [illegible] et Averroys ubi [illegible] [illegible] non est nobis impossibile [illegible] intelligere [illegible] separatas seu substantias separatas [illegible] dubitatio [illegible] metaphysica [illegible] omnibus et [illegible] quod non [illegible] de omnibus aut [illegible] forma aut [illegible] forma [illegible] alia [illegible] essent frustra [illegible] quia [illegible] metaphysica non esset [illegible] sed esset [illegible] quod est contra auctorem [illegible] sequitur quod non solum esset de separatis a motu secundum esse et rationem quod est [illegible] quia [illegible] est de [illegible] motu et materie [illegible] est de abstractis [illegible] que sunt [illegible] sunt abstracta a motu et materia [illegible] et ultima in doctrine [illegible] a motu et materia secundum esse et rationem [illegible] de ente [illegible] [illegible] de omnibus [illegible] illa [illegible] de omnibus sed solum de separatis a motu et

anima post adventum ad primam dicendum [illegible] quia ad [illegible] quo ad illam partem quae est prima via doctrine et ultima in esse [illegible] de omnibus modo confuso tunc [illegible] metaphysica non erit certissima scientia [illegible] quo ad illam partem quae est prima [illegible] et ultima via doctrine est certissima sed quo ad aliam partem quae est ultima [illegible] et prima via doctrine non oportet quod sit certissima. Ad secundum [illegible] pars quae est prima in esse et ultima via doctrine considerat de [illegible] et alia [illegible] sed alia pars quae est prima via doctrine et ultima in esse est de omnibus modo confuso et hoc [illegible] debent [illegible]

Hec scientia apud homines | hoc ideo [illegible]

Homines naturaliter scire desiderant et desiderium hominis non infinitum oportet esse aliquod scitum quo naturale desiderium hominis finietur et cessat | hoc autem non potest esse nisi illud scitum quod est causa et lux omnium entium et scitorum | sed hoc non est nisi intellectus divinus cuius scientia est causa omnium entium et est ars et ratio et lux artificiatorum. Unde ista videtur in duodecimo questio de intellectu divino esse desideranda scire ab hominibus omnibus nunc et semper cognoscere putamus | tunc enim scire dicimus unumquodque cum primam causam nos cognoscere putamus | scientia et acquiritur per medium demonstrationis medium autem demonstrationis est causa | sed causa imperfectam causat imperfectam [illegible] causa perfecta [illegible] virtute et lumine [illegible] cogitata [illegible] ab antiquis [illegible] aut ista forma et una efficiens fit nec potest ista alia est inventa etc.

Hic continuatur [illegible] capituli in quo [illegible] metaphysica [illegible] scientia [illegible]

[illegible] metaphysica [illegible] in scientia metaphysicali [illegible] logica et grammatica

Commento secundo [illegible] autor ostendit quod [illegible] cedit [illegible] sicut erit [illegible] in maiori [illegible] quod loquitur

de quiditate et [illegible] que causa et causas partes [illegible] proprie [illegible] causa efficiens et finalis [illegible] demonstratio et potissima et quando in intellectibus [illegible] est [illegible] aut [illegible] de quibus [illegible] intelligere [illegible] autem vacat in [illegible] quod sunt cause [illegible] facit [illegible] in speciali [illegible]

in duas particulas [illegible] in causis [illegible] et [illegible] in duas quarum prima ponit [illegible] demonstrationem [illegible] adhuc in duas prima facit hoc quod dicit et primo ostenditur [illegible] dubitatur [illegible] utrum [illegible] plures sunt [illegible] causa [illegible] videtur quod sunt plures quia [illegible] non est causa [illegible] quia sunt [illegible] causam [illegible] intentione [illegible] est [illegible] quod [illegible] est causa [illegible]

De veritate autem difficilis est speculatio aliquo modo, facilis autem alio modo. Signum difficultatis quia nullus autem (?) [illegible] potest ipsam adeptus, nisi nimio [illegible] aliquid potest; signum autem facilitatis huius scientie est quia nullus antiquorum ipsa simpliciter caruit, sed quilibet de ipsa partem invenit, et sic ab omnibus collecta est aliqua scientie notabilis magnitudo. Contingit autem in hac scientia sicut in qualibet alia quod ea valet omnibus esse nota de quibus esse nulli dubitationem pretendit, sicut in domo hostium aliud quod sic se habet de facili, sicut proverbialiter dicitur: in foribus quis delinquet? Non solum autem hiis gratias agere illis quorum opiniones recipimus, sed et illis qui tradiderunt aliquid inscite (?), et enim ipsi nobis aliquid habitum contulerunt, quia ingenium nostrum ad studium provocabant; nisi enim querendo aliquid non nobis ostendissent, posteriores completa scientia non haberent. Causa autem difficultatis scientie

[illegible] non valet [illegible] iam dictum [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] causas [illegible] causa efficiente [illegible]

[illegible] causis efficientibus partem eius declarat [illegible] in libro [illegible] intellectus [illegible] non procedit in infinitum et videtur quod prima causa et ultimus effectus in infinitum distant [illegible] multiplicatur in infinitum [illegible] quod motus est divisibilis in infinitum ad est quod [illegible] continuum [illegible] causa efficiens [illegible] in infinitum. Oppositum [illegible] autor in libro [illegible] quod in causis efficientibus [illegible] ordo [illegible] quod videtur esse et [illegible] vocatur [illegible] antiquos [illegible] seu [illegible] ordo [illegible] et [illegible] ordine [illegible] ita quod [illegible] causis essentiales et accidentales [illegible] est [illegible] causa [illegible] prima [illegible] effectus [illegible] non [illegible] causa efficiens [illegible] ad effectus [illegible] Petro [illegible] Johanne [illegible] accidit [illegible] quod [illegible] causis efficientibus [illegible] subordinatis [illegible] in infinitum [illegible] prima causa et ultimus effectus in infinitum distant [illegible] media [illegible] infinita [illegible] motu [illegible] infinitum [illegible] continuum [illegible] medium [illegible] abstrahit anima [illegible]

Secunda pars [illegible] capituli [illegible] quod non est processus in infinitum in genere cause materialis et [illegible] in [illegible] quod [illegible] eius [illegible] in generabilibus et corruptibilibus [illegible] hec autem [illegible] quod in genere cause materialis non est processus in infinitum [illegible]

quia ex parte sensibilis et quia ex parte cognoscentis

Ex parte sensibilis est difficultas / quia ipsum est in

potencia permixtum / motui et passionibus obum-

bratum / Et quod eciam prima causa non cognoscitur

ab illis nisi paralogizando ad formam illius difficile

intellecta in rebus naturalibus cognoscuntur quia autem [illegible]

intelligencie nichil nisi per [illegible] obumbratum

non corporeo sed corporalis intelligendo oritur difficultas

Sicut enim nocticoracum oculi se habent ad lucem diei

sic et anime nostre intellectus ad ea que sunt mani-

festissima in natura / Causa autem difficultatis est

quia intellectus quidam magnitudini nichil intelligit

sine fantasmate / per quod radiis sui luminis ob-

umbratur / Si depuratus elevatur ad claritatem incla-

ritatem ut radios prime intelligencie ipse

recipit et cognoscit / Ideo est impossibile esse in-

tellectum separatum simpliciter et coniunctum et in operacionibus

sua permutacionem fantasmatum circumscitant corpo-

enim sua quod est in fantasmate circumscriptum

[illegible] in infinitum et [illegible] processus [illegible] et [illegible] in alteracione [illegible] in [illegible] motus et [illegible] in libro [illegible] in genere cause materialis est status et videtur quod non [illegible] continuum [illegible] anima et [illegible] quantitatis et materie est divisibile in infinitum [illegible] procedit in infinitum quod [illegible] Oppositum patet [illegible] in libro [illegible] addubium [illegible] in genere cause materialis necesse est esse statum [illegible]

supponentes quod post primam generabile [illegible] et incorruptibile et ingenerabile [illegible] explanatum in primo phisicorum
et in primo celi et mundi. Isto supposito [illegible] stante tamen procedit [illegible] aliquid fit ex alio ut corrupti-
bile sit ex [illegible] sicut ex electo fit [illegible] et ex puero fit vir et in isto modo non fit generatio in
ipsis secundum tantam diversitatem in corporibus una prima materia quod erit unum post quem subito omnes res naturales
neque stabiles ulterius resolventur [illegible] secundo aliquid fit ex alio ut ex corruptibile fit genera-
bile et ex generato fit corruptum ut ex aqua in potentia fit aer in actu et ex aere in potentia fit aqua

Sicut sol ipse uniformiter semper lucet, sed in minimis
bibus et fenestris eius lux multipliciter variatur.
Et dicit aliud quod hoc non demonstratur, res abstrac-
tas intelligere nobis esse impossibile sicut inspici-
re solem impossibile est vespertilioni, quia si esset ita
otiose egisset natura, quia fecisset illud quod esse
naturaliter intelligibile ab alio non intellectum ab aliquo,
sicut si fecisset solem non comprehensum ab aliquo vi-
su. Cum igitur ostensum sit hoc esse possibile connatura-
li desiderio intelligendi, causa prima quod non
est possibile esse frustra. Sed ostendit per hoc
qualiter proprietate bonitate dignitate lux intellectu-
alis prime, que per se ad omnem naturam intellectualem
infundat et illuminat omnem habentem in hoc modo
sumens lucem omnis forme intellectualis formatur
et manifestatur sublimi sol coloribus visibilibus
corporalibus qui habentur; prima enim lux est universalis
non limitata ad omnia se diffundens secundum conditionem
aut sicut sit a fine, sicut aut perficit qualibus unitate

actu [illegible] et in [illegible] similitudine aliorum elemen-
torum quod ibi fit circulus secundum generationem et cor-
ruptionem [illegible] patet quod non erit processus in infinitum
in genere cause materialis vel secundum virtutem
ut secundum ipsum quod erat probandum. Sed tunc
adversarii opponunt [illegible] quod in materia procede-
batur deo et in quolibet ente composito
[illegible] est diversa ratione materialis [illegible] essen-
tia et forma [illegible] argumentum [illegible]
[illegible] quod res materialis [illegible] et dispositis
in infinitum [illegible] modo [illegible] adesso
[illegible] secundo [illegible] erit una
prima materia in omnibus generabilibus et corrup-
tibilibus que est una unitate [illegible] unitate esse-
ntie [illegible] quadam analogia corporum et
[illegible] quod non sunt plures materie
prime

Tertia pars principalis illius capituli in qua
auctor ostendit quod in causis finalibus est status
et dividitur in tres particulas. In prima dicit
quod causa finalis est finita in secunda probat
hoc ibi et si finis negatur. In tertia probat
hoc idem in secunda ratione ibi amplius qui
negat finem. Secunda particula in duas subpar-
ticulas. In prima facit quod dictum est, in secunda [illegible]
causam finalem ibi causa finalis est [illegible]
[illegible] generationem necesse est esse statum
in causa finali. Illa generatio [illegible]
[illegible] tres [illegible] in [illegible]
id est quia finis est propter quod alia fiunt
et ipse non fit propter aliud, talem finem [illegible]
[illegible] ergo est aliquis [illegible] finis ul-
timus [illegible] habebo [illegible] tunc se-
quitur quod omnis actio erit frustra [illegible]
adquirendam [illegible] est [illegible] quod
tollit finem tollit naturam boni [illegible] ergo [illegible]
[illegible] res determinatur. Secunda ratio est quod
si non esset finis tunc periret omnis la-
bor et omnis intentio agentis quia nullus
posset pervenire [illegible] intentum [illegible] non esset
[illegible] sicut [illegible] sunt [illegible] in [illegible]
[illegible] quia si non esset finis tunc
sequeretur quod careret actus agentis per intellectum
[illegible] intellectus dat consilium in practicis
[illegible] et si non esset finis consilium periret

Amplius si forma que

dicta prius in capitulo in quo [illegible]
que cause formales est status et dicitur in
[illegible] predicatis in prima [illegible] quod dicitur
[illegible] autem quod aliqui consuetudinem in ipse
[illegible] speculatorum veritatis [illegible] speculatorum autem
veritatis [illegible] subiecti
[illegible] quot [illegible] probancia
et declarantia quod in causis formalibus non
est processus in infinitum [illegible]
[illegible] quod in causis formalibus necesse
est esse statum et quia diffinitio [illegible]
[illegible] probat illa
[illegible] diffinitionem volens quod si diffinitio
[illegible] in genus et in differentias [illegible]
necesse est esse statum quia [illegible]
[illegible] non [illegible] in infinitum sed in [illegible]
semper devenitur ad ultimum actum [illegible]
[illegible] interempto [illegible] que sunt
[illegible] interimuntur et [illegible] probatur
[illegible] ibi diffinitio [illegible]
[illegible] tangitur ibi infinitum [illegible]
in cognitio et est talis si non esset status
in causis formalibus tunc sequeretur quod non [illegible]
[illegible] quod in infinitum est in-
cognitum et incognoscibile et quia [illegible]
[illegible] esse determinatum et [illegible]
[illegible] infinitum in actu et in determina-
tum et [illegible] non [illegible] comprehendi [illegible]
[illegible] probando quod in formis ma-
thematicis non est processus in infinitum quamvis
[illegible] in linea [illegible]
[illegible] in corpore vel [illegible] in motu vel in tempore
[illegible] cognoscatur [illegible] quod est
in actu qui datur per formam et in [illegible]
formis actualibus mathematicis est status
[illegible] est infinitas que [illegible] in
mathematicis [illegible] non est in actu sed semper
in potentia quia [illegible] infinitum
in potentia [illegible] continuum [illegible] finitum
in potentia divisibile [illegible] ibi [illegible] autem ibi
probat [illegible] alia [illegible] volens quod
in [illegible] quod movetur [illegible] quod [illegible]
[illegible] in potentia et [illegible]
in potentia determinata [illegible] videtur
quod [illegible] est quam non quod [illegible]
[illegible] in actu [illegible]
[illegible] finiri et intelligi [illegible]
per formam que dat sibi esse quam [illegible]
in [illegible] distinguit [illegible]
[illegible] quod maxime [illegible]
[illegible] in quo cause formales [illegible] et
[illegible] formis [illegible] ibi [illegible]
[illegible] ostendebat quod [illegible]
[illegible] processus in infinitum [illegible]
[illegible] non [illegible] processus in infinitum
[illegible] speculatio veritatis

Speculantium autem veritatis

ultra [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] in cognitione veritatis [illegible]
[illegible] probat [illegible] veritate
quod [illegible] ad ostendendum [illegible] scientia [illegible] quod
studens [illegible] modum [illegible]

veritatem cognoscunt autem ipsam et considerant per opus
sicut ergo in scientia medicine considerat in unoquoque quod
ita se habet quod illud quod est prima causa posteriorum
est maxime tale secundum nomen et rem sicut ignis
qui causa caloris omnibus est et dicitur maxime
calidus. Omne autem quod facit sicut per causam primam
que est causa veritatis omnibus veris agitur causa
omnino in se vera. Unde scientia eius dicitur cognitio
prime scientia veritatis considerat causam et invariabilis et in-
variabilium est immutabilis et etiam res veritates
in scientiis demonstrativis sunt immutabiles et etiam
sicut etiam dualitas est par in prima causa etiam
eterne et immutabilis veritatis considerat prima causa
non habet aliam causam ante se a qua procedat.
Quare igitur est maxime ens et causa omnis entis ita
est maxime vera et causa veritatis omnibus veris est
igitur ipsa scientia maxime scientia veritatis.

Et vero quod finite sunt cause rerum et [illegible]
[illegible] et [illegible] species [illegible]
Primo ostenditur de causa efficiente scilicet movente
agentes que sunt prime et que medie et que ultime. Prima autem
[illegible] movet et non movetur [illegible] et movet
et movetur [illegible] movetur et non movet [illegible]

[illegible] sequitur [illegible] mathematicas [illegible]

aut motu quod est movens ipse primum et ultimum est primum movens ultimum et movet quod movet vero non movet primum si per plus ultimum causa autem est primum causa est primum in quo aliquo est tale quod illarum in quo Quaecumque quod est simul talia est causa talia et talis non movet nullius positio est movens ipsum in quo motu primum est ipsum movens Necesse autem differt vero paucitate media fit ut plura sed autem dicitur est vero in movente tertio ultimo modo finientibus et permanentibus est ordinatis infinitis aut media vero sunt finita ... movens medium et maxime movet maxime primo quod in ... aut movet quod in movente aut paucitate non est possibile aliquod movens dependentibus causa ... ut autem fit maxime sicut fabri sic ...

[illegible]

Et iste est etiam

[illegible]

Primum autem capitulum

[illegible]

Plicitas quod dicitur mouet quod 1a argumentatio [illegible]

[illegible]

Que 4a argumentatio adsit applicando questionis [illegible]

[illegible]

Hic autor [illegible]

[illegible]

ab ipso sicut nature simplices uniformis fortitudinis sicut celum

et ipsius quoque semper uniformis motus ipsorum manet

tempore infinito. Qui vero in actibus materialibus non est

in decursum in processibus in infinitum sicut homo

fit asininus et asinus fit acibus et acibus fit

aer. hoc autem contingit sic quoniam fit aliquid ab

alio sicut perfectum ab imperfecto sicut ex puericia fit

vir [illegible] scientis. Et quia ex quo autem [illegible] forma

perfectum autem in imperfecto per se esse forme rei perfecte

et ipsum esse ligatum potentie materiali proximum et

hoc habet multos gradus, sed eo quod motus est forma

per formam, et hoc esse forme est essentia tamen forme

est ad hunc fluens in motu de esse ad esse [illegible]

lus autem processio ex hoc adhuc non est infinitum

quia non quiescit quousque res perficiatur et non fiat

aliud ex perfecto, nec est revertens ad esse imperfectum

ita ut ex viro fiat puer, quia imperfectum per via

generationis non intendit aliam quia igitur est

ultima [illegible] ex qua generatur perfectum in qua

generatio terminatur. Necesse est primam aquam generationem

incohatam. Dicimus enim quod sine hic primum [illegible]

et de quod hic primum hic sine [illegible] enim

neque sit principium neque finem sed generatio est finita et
desinit in fine corruptionis rei generate et similiter sit
principium inchoationis non potest impossibile infinita
esse medium corruptioni prima autem via non fit
ex alia [illegible] esset via per prima [illegible]
quod sit ingenerabilis [illegible] sicut enim impossibile
est ut prima via fiat ex hoc ita est impossi-
bile ut ultima corrumpatur in postremo eadem enim
est via que est prima in via generationis et
que est ultima in via corruptionis. Alio autem
modo fit hoc ex hoc ut ex altero corrupto
alterum generetur sicut ex aqua fit aer et ex aere
ignis neque enim in talibus est una res preexistens que
alterius via alterius [illegible] generatio [illegible]
reflectitur ut sic ex aere rarefacto fit aer ita
ex aere condensato iterum fiat aqua neque potest dici
quod aliquid illorum corrumpitur quam ex eo alterum generatur
[illegible] que est in corruptibilibus [illegible]
Simpliciter causa finalis cuius causa fit quod sit non
potest esse infinita causa enim finalis est propter quod fit
aliquid quod fit et si finis negatur non potest agere ut
sic propter finem nullus enim incipit se movere ad terminum

[illegible] causa forte in nulla [illegible] ita
[illegible] sicut [illegible] ergo [illegible]
[illegible] principalissima omnium [illegible]
[illegible] quod sit [illegible] addenda [illegible]

Per hoc solvitur questio

[illegible] in qua movet alia questio [illegible]
movet causam [illegible] causam [illegible] quia est
[illegible] ad [illegible] questionis est
utrum prima [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] esse [illegible] subiecto [illegible]
[illegible] aqua [illegible]
illorum principiorum [illegible] quia [illegible]
[illegible] questionem [illegible]
[illegible] et principia
[illegible] et [illegible] ad quod [illegible]
alia [illegible] videtur [illegible]
una [illegible] videlicet [illegible]
[illegible] ita [illegible] prima [illegible]
[illegible] nota [illegible]
quia [illegible] ita [illegible]
[illegible] principium quod [illegible]
et [illegible]
[illegible] principium [illegible] videlicet istud
[illegible] non potest affirmari et negari [illegible]
et simul de eodem [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] videlicet
istud [illegible] est magis [illegible] ista
[illegible] prima principia quia [illegible] alias
[illegible] et [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
[illegible] dignitates [illegible] prima
[illegible] quia sunt ita digne [illegible]
[illegible] et ita manifeste quod nullus potest eas
negare [illegible] illa [illegible]
alia [illegible] quod ista prima principia sunt [illegible] nota
et [illegible] in qua [illegible]
in est subiecto [illegible] et [illegible] nota
[illegible] prima [illegible] igitur [illegible]
[illegible] nota [illegible] quod prima [illegible]
[illegible] quia illud [illegible] esse est
[illegible] subiecto [illegible] et sine aliquo medio [illegible]
[illegible] est [illegible] queritur [illegible]
est quia [illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] non est necesse [illegible]
[illegible] prima [illegible] sunt nota [illegible] et causa
est quod sunt ita nota quod qui [illegible] in-
telligit [illegible] statim [illegible] sicut
[illegible] est ita [illegible] quod
[illegible] intelligit [illegible]
[illegible] potest quod [illegible]
in illa [illegible] ubi [illegible] et [illegible] modo
[illegible] ista [illegible] non potest affirmari et ne-
gari [illegible]
[illegible] prima principia sunt [illegible] nota [illegible]
intelligentia [illegible] ad [illegible] negare
[illegible] prima principia potest [illegible] ad [illegible] et ad
[illegible] concedat
illud quod [illegible] negabat [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]

[illegible] ... [illegible] vero

Ca^m aliud in quo movet una aliqua [illegible] plus movet cum 2o solvit ibi videtur quod ad [illegible] textus est questio utrum omnia [illegible] sit una [illegible] et plures ad istam questionem videtur quod ad eandem [illegible] ad quam [illegible] distincte vel [illegible] in quo cuius eadem [illegible] tat considerare omnis substantie in quantum sunt in qua [illegible] substantie et in qua [illegible] [illegible] omnis substantie [illegible] que analoga [illegible] omnis substantie [illegible] et quia est una ratio entis [illegible] tipata [illegible] substantiis [illegible] et equaliter ideo erunt [illegible] eadem [illegible] [illegible] quia [illegible] supra [illegible] de quibus [illegible] tractat metaphysica et in aliis [illegible] aliud [illegible] metaphysicale [illegible] quod ad metaphysicam spectat considerare omnis substantias et [illegible] aliud [illegible] metaphysicale [illegible] est et [illegible] est considerare [illegible] et [illegible] [illegible] sicut et [illegible] entis [illegible] aliud [illegible] ad alias [illegible] et [illegible] [illegible] ut declarat [illegible] [illegible] et geometria [illegible] vero

Ca^m aliud in quo movet aliam questionem et [illegible] movet cum [illegible] arguit ad [illegible] [illegible] [illegible] solucio questio [illegible] declarat solucionem [illegible] questio [illegible] in qualibet [illegible] tria sunt consideranda [illegible] subiectum 2a ibi et videtur quod [illegible] 3a ibi [illegible] ratio est [illegible] tria [illegible] in subiecto sunt [illegible] [illegible] textus questio vero [illegible] [illegible] et accidente est videtur quod [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] non spectat ad eandem [illegible] [illegible] tenet quia [illegible] [illegible] sunt diversi [illegible] [illegible] ut [illegible] differencia [illegible] [illegible] esse [illegible] seu subiecto [illegible] ibi [illegible] [illegible] solvit [illegible] quod [illegible] [illegible] questione est [illegible] quod subiectum et [illegible] considerare [illegible] sicut declarat [illegible] [illegible] dicit [illegible] ratio est [illegible] [illegible] solucionis [illegible] et [illegible] [illegible] principiis esse [illegible] seu [illegible] [illegible] seu subiecti et [illegible] seu [illegible] in esse subiecto [illegible] quiditativas sicut declarat [illegible] et [illegible] posterior [illegible] textus diffinicio est medium [illegible] quod patet [illegible] posteriorum et [illegible] causa passio [illegible] [illegible] subiecto quod diffinicio subiecti [illegible] et [illegible] passio loco [illegible] [illegible] et subiecto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nec prompcio sive racio et intellectus in agit negative sicut [illegible] tollit sive intellectum negat agere et [illegible] qui ponit in finito negat sive ratio tum agit intellectus [illegible] amplius qui negat sive negat bonum [illegible] cum actio [illegible] desiderium [illegible] bonum [illegible] bonum tollit negat [illegible] appetitus [illegible] operacio [illegible] [illegible] amplius si [illegible] [illegible] quod [illegible] esse rei esset infinita constituta ex partibus infinitis [illegible] que per diffinitorum [illegible] destrueret diffinicio[nem] cum notificat quiditatem rei [illegible] ex [illegible] et [illegible] indivisione aut [illegible] per [illegible] non est processus in infinitum [illegible] in [illegible] linee [illegible] linee [illegible] [illegible] [illegible] viam [illegible] ad corrupcionem [illegible] aut [illegible] in [illegible] [illegible] viam processus [illegible] ad actum [illegible] ultima [illegible] ultimum actum fore in termino [illegible] sive [illegible] quod est divisibile et [illegible] diffinitur [illegible] partes [illegible] que sunt partes diffinicionis non potest esse infinite [illegible] in cognitione et [illegible] linea [illegible] est divisibilis in infinitum non intelligitur actu [illegible] infinitas [illegible] non est [illegible] et [illegible] actu infinita intellectus [illegible] quod intelligit [illegible] [illegible] comprehendit [illegible] linea divisibilis in infinitum intelligit [illegible] quod actu [illegible] est finitum et [illegible] divisibilis ad [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] mota necesse [illegible] intellige[re] [illegible] aut [illegible] indeterminata et infinita non intelligit nisi sub actu forme [illegible] terminat eius

prius et finis. Nichil enim est in re nisi preter esse
forme nisi contradicentes indiuiduantes que rei con-
scientiam concedant. Sed etiam si infinite essent cause
tunc et in specie in possibile esset aliquid intelligere.
Tunc enim opinamur utrumque cognoscere cum eorum
quos primum omnes eius causas. Sed causas infinitas
impossibile est cognoscere aliquis si ponantur cause
infinite ipsas res scientiam auferret per speculationem
aut veritatem impediant contradicentes. Consueti
et audire fabulas orationem probare volunt testimonio
poetarum. Consueti vero demonstrationibus mathematicis
effectus seu causas omnia volunt scire. Consue-
ti vero placitis et narrationibus virorum sortium hominum
iudicio volunt credi. Hec autem preter in legibus et
quibusdam quidem fabule cum demonstrationibus proferunt.
Unde prius discenda est logica que docet quasdam ra-
tiones esse probabiles et quasdam veras ex quibus
quasdam necessarias ex causis immediate ut est
scientibus quibuslibet ad causam ut secundum naturam rei competit
probationem admittitur. Non enim simul scientiam querere et diffe-
rentis modus certitudinis est studiosus

Necesse est enim ad hanc inceptam scientiam
aggredi volentes proponere questiones
quas inquirere volunt ut perscrutantur
tunc rei veritatem inquirant sicut incedere valentes
necesse est ut incipiunt et in adque non incedunt

ille subiecto homo angelus in barba
[illegible] equale est impossibile [illegible] est [illegible]
equale igitur [illegible] est impossibile ubi differ-
entia [illegible] equale et medium [illegible] passio
in impossibile [illegible] subiecto quando [illegible]
et facientibus [illegible] ubi [illegible]
passio [illegible] subiecto et hec est quando [illegible]
dicit [illegible] differentia est medium [illegible]

Hic movet aliquas questiones et primo facit hec ratio arguit
ad partem negativam questionis dicit [illegible]
[illegible] affirmativam questionis [illegible]
opinione stoycorum [illegible] incipit inquirere veritatem
de ipsis questionibus dicit metaphisice et questionibus
[illegible] aut non sunt [illegible] ubi [illegible]
hec credebant [illegible] aut [illegible]
[illegible] aut non [illegible] ubi arguit ad partem negativam
questionis probans quod non sunt dicere substantie
separate quia si sic tunc sequeretur quod essent
[illegible] separata et [illegible] et quantitas separata [illegible]
[illegible] hec que est falsum ut [illegible] dicit
in [illegible] quod omnes actus et operationes sunt
circa singularia ergo videtur quod non erunt quan-
titates separate et [illegible] alia [illegible]
[illegible] dicat [illegible] esset separata [illegible]
[illegible] ad partem negativam questionis alia ratione
probans quod si essent substantie separate eorum [illegible]
[illegible] sequeretur quod geometria astro-
logia medicina et alie scientie essent substan-
tie separate quia tenent quam omnes scientie sunt
[illegible] sicut hec que est falsum quia
singularibus [illegible]
[illegible] predicamentum ubi
dicit quod [illegible] subiecto aufert et scientia
[illegible] et [illegible] dicit quod quod
[illegible] et tunc non [illegible] scientia seu virtus
[illegible] ubi [illegible] neque quantitas
[illegible] ad partem negativam questionis [illegible]
mathematicalibus quia neque [illegible] quantitas
separata a [illegible] neque punctus neque linea
aut superficies neque superficies accipere [illegible]
[illegible] tunc illa [illegible]
tangit punctum ergo videtur quod in speciebus ma-
thematicalibus non erunt forme speci-
fice separate a sensibilibus probat [illegible]
[illegible] quod corpus [illegible]
ponatur in superficie planissima et [illegible]
tunc tangit eam in puncto [illegible] dicta linea
[illegible] est [illegible] sensibile
etiam ille punctus in sensibilibus [illegible] ponitur
[illegible] separata [illegible] ponatur separa-
ta quia [illegible] tunc oporteret dicere
quod [illegible] actualiter in infinita puncta in
[illegible] dicere quod [illegible]
[illegible] in sensibilibus [illegible]
utrumque est in [illegible] dicit
[illegible] credebant [illegible] opinione
stoycorum quod sunt ponende substantie sepa-
rate [illegible] quia stoyci [illegible] erunt
deos et homines convenire in una forma
equali et eos differre per mortalitatem
et inmortalitatem

liber
tercius
metaphisice

Si enim homines non pararent se ex initio ignorarent ad
adipiscendum eum pervenirent. Sicut si aliquis quaereret quid
nesciret, si ipsum casu inveniret, se ipsum invenisse
ignoraret. Ad bonitatem autem investigationis po
nendae sunt induces probationis partes, per induces enim veritas
via ostenditur veritatis et per induces ad falsam partem
ostenduntur ligamenta, quibus impeditur intel
lectus cognoscere veritatem, quibus solutis prodit sib
ad cognitionem veritatis et in primis scientia solidatur. Sicut
ligatus solutis ligamentis ad terminum intentionis libere
pervenit. Ignorans enim et dubitans plus obligato

Primum autem de quibus dubitandum est

Sed una scientia debeat considerare omnia
genera causarum, sed per eas omnes determinare. Vel
una scientia debeat unam causam considerare
proprie determinare, et alia aliam. Et videtur
quod una scientia non debet cognoscere plures causas.
Nam eius scientia non debet cognoscere nisi ea quae reducuntur
ad unum genus. Sola enim scientia reducuntur ad unum
genus. Diversae autem causae non sunt contrariae, igitur non re
ducuntur neque pertinent ad unum genus. Amplius in
multis rebus non sunt omnes causae. Sicut mathe
matica et immutabilia non habent causam finalem, neque
causam efficientem et moventem, quia enim appetitus
neque movetur ad aliquod bonum consequendum per quod
compositum moveatur. In mathematicis

nichil deuiat a causa finale ut philosophus quinque
huius sit post esse / Unde et sic considerat omnes
causas / sicut sic methaphisica et sic naturales / sicut
edificatoria considerat efficientem que est ars et edi
ficator / et finem domus in comodo. et in principali
aut operatur sit sicut lapides et similia / forma
vero domus est dispositio que quidem longa vel la
ta est vel rotunda. Unde dicendum est ad illam questionem
quia non reducuntur ad unum genus cause non considerat
una scientia considerat eas in una scientia. Unde scientia que
reducuntur ad unum genus considerantur in una scientia
Plura autem aliter ordinantur ad unum / sicut ad sa
nitatem ordinantur in scientia et figura pulsus [illegible]
et urine / que omnia necesse est considerare in me
dicina / Sic omnes quatuor causas ordinantur ad unam
finalem dicit agens propter finem / et materia propter formam
et hec ultima propter finem sicut faber cum facit serram
ut incidat et facit eam de ferro duro que est una
conveniens incisione // et facit ipsam dentatam
quia ad incisionem est magis utilis talis forma / non
tamen considerat quelibet scientia omnes causas quia in una
licet causa una / et in mobilibus motus principium
finali per hoc autem quod inquirit nomine et causa / quia
istas prefert alias que manifeste scientia dicenda
est illa quod motum dicendum est quod in primo modo de
principalis scientia que considerat finem in [illegible] et in sensibilibus

quia philosophus videlicet dicit quod intellectus agens
est sicut lux et intellectus possibilis est sicut il
luminatus et lux est principalior et prin
cipalior quam illuminatum quare intellectus agens
est principalior simplicior et nobilior
quam intellectus possibilis et intellectus agens
est actus et possibilis est potentia [illegible]
quando [illegible] recipit [illegible] receptione specierum
et luminis ab intellectu agente [illegible] agens
est [illegible] et [illegible] pro [illegible] ideo di
cit philosophus quod intellectus possibilis continue
ab intellectu agente recipit [illegible]
[illegible] intellectualis [illegible] quod tandem
[illegible] continua intellectione et
[illegible] intellectus corporis et [illegible]
quinimmo intellectum adeptum [illegible]
[illegible] qui est clarus et lucidus
et [illegible] receptione specierum intelligibi
lium [illegible] ubi consistit
[illegible] primus [illegible] Plato
[illegible] Plato posuit formas separatas
[illegible] accidentium modo et [illegible]
quia [illegible] est [illegible] separata [illegible]
separata [illegible] et [illegible] sunt [illegible]
[illegible] ut [illegible] primo [illegible]
[illegible] autem ibi consistit aliud [illegible] po
[illegible] plato [illegible] ibi [illegible] vero [illegible]
[illegible] quod intellectus [illegible] et [illegible]
[illegible] formas mathematicales ut
[illegible] formam [illegible] lucem superficiei [illegible]
[illegible] ut [illegible] separabili
bili ut declarat in libro et in [illegible]
[illegible] forme separate de illis [illegible] Plato
dixit quia iste forme essent [illegible]
[illegible] in materia [illegible] corpus ut spera
[illegible] forma separata [illegible] Plato [illegible]
[illegible] in [illegible] et in
finita [illegible] actualiter [illegible]
[illegible] quod [illegible] in [illegible] 3°
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] spera seu corpore [illegible]
[illegible] actualiter [illegible] finita [illegible]
est in [illegible]

[illegible] aliud [illegible] 2° ar
[illegible] ibi et videtur quod [illegible]
[illegible] est [illegible] quod [illegible] sunt
principia [illegible] sufficit [illegible]
[illegible] essendi et principia cognoscendi principia
essendi [illegible] sunt materia et forma [illegible]
[illegible] in esse [illegible] cognoscendi
[illegible] sunt [illegible] et [illegible] ex quibus
sunt [illegible] et unde [illegible]
[illegible] ad [illegible] sunt principia
essendi et cognoscendi [illegible]
quod principia cognoscendi [illegible] et [illegible]
[illegible] essendi [illegible] materia et
forma ut [illegible] in [illegible]
[illegible] quod materia et for
ma [illegible] sunt
cause [illegible] est causa
[illegible] ut non est [illegible]
dicit vera [illegible] ex isto concludit quod
principia essendi sunt magis principia quam principia
cognoscendi et [illegible] autor intendit in
libro [illegible]

hic mouet unam aliam questionem Primo
quia 2o arguit ad partes quito ad primum
viz utrum quia generalissima que dicuntur
suprema quia sunt magis principia quam
que subalterna et specialissime Dicitur
ibi Et videtur quod quia suprema ibi arguit
parte approbativa questionis volens quod quo
suprema que dicuntur generalissima quia sunt
priora et plura quibus subalternis et
etiam speciebus specialissimis ut notum est
si illa que sunt priora sunt magis causa
ergo etc magis sunt principia quas sunt
probandum dicitur ibi Amplius quia
Sed ibi arguit 2o parte apparentia questionis
dicens illa que sunt magis separata et
abstracta illa sunt magis principia sed
quia suprema sunt magis abstracta
... est nota ... patet quod dicendum
dicitur ibi Contra quod est magis simplex
ibi arguit ad partem necessario ipsius questionis

[illegible]

hic incipit solutio istarum questionum ...

[illegible]

sunt que subserviunt illi sunt sapientia quia ista q
precedat ad ultimum cuius finem quod est bonum ultimum
et perfectissimum habet igitur principalitatem super alias
quia considerat causas in quantum cuius primum optimum a quo
omnia dependent et ad quod omnia reducuntur
Alio considerat perfectio et nobilitas sciencie ex
certitudine determinatorum quia est prima forte que plus
habet et vera rei quiditas habet enim est primum subiectum
in hoc quod substantia est et enim in eo quod eius est et de hac
autem causae determinant quasdam proprietates entis
sicut causa sit aut quiditate vel sub ulla operatione
primus causa aut effectus ostenditur quale condicionis
entis causa vero in malis quiditate et quantitate Ergo
stat quod scientia considerans causas forte magis est perfecta
Ex quo causa plures sunt scientie que determinant per causas
forte hec aliis excellit quia considerat causas simpliciores
et prima et primum maxime forte ab omnibus conditionibus
materialibus maxime separatum Post hec ponit
mouet questio que querit utrum principia determinata
ista sit considerare eiusdem scientie quia considerat substantiam quia
est dictum quod omnia que habent ordinem ad subiectum sunt
dicuntur considerari in eadem scientia Ergo sunt causae
considerantur ab una ut ostensum est ista cum omnia
principia sunt nota quia sunt in substantia per quam
reducit sicut illa autem que considerat causas in quantum causas
considerat ista principia que conveniunt entis in quantum

Ens per quod non potest idem simul esse et non esse tempore idem non
potest affirmari et negari simul et pro eodem tempore est maius
scientia per ista aut principia demonstrare non potest quia demonstratio
fit per sillogismum sillogismi autem maior et minor sunt priores
et notiores conclusione non sunt autem aliqui propositiones magis
nate istis primis propositionibus per se notis Item postquam illarum
propositionum per se et immediate inest subiecto Unde non est me-
dium vel causa propter quod predicatum inest subiecto demonstraretur Alia
quia est necesse eas demonstrare quia per se notum est intellectui
terminos quia per se postquam est subiecto per ista per se non est
Cuius contrarium intendit et eodem modo ita quod idem non potest affirmari simul
et negari Ondunt tamen esse vera quia negans dicitur
adimplere et inconveniens ut infra patebit Explicit

Item queritur utrum de omni substantia sit una scientia Videtur
quod non quia omnis substantia reducta ad ens est considerata sub ratione
entis inquantum ens / sic eadem ratione / et ideo alia scientia hac que
considerat ens inquantum ens omnes simul considerant Sed
contra omnes substantie tam corruptibiles quam incorrupti-
biles sunt eadem ideo quia conveniunt in una ratione entis inquantum ens Si
autem distinguuntur substantie in se / ut una se habeat ex
additione super alteram ita ut una consideretur ut simpliciter ens
De hac considerat methaphisica Alia autem considerat
determinatam ad numerum et considerat arismetica Alia autem
considerat dimensiones limitatas quantitatum et considerat
eam geometria Et cum hec scientie se habent [illegible]
quantitatibus scientias contrahuntur / ut tunc dicit philosophus impossibile
est idem esse affirmative et non esse Dicit arismetica impossibile
est eundem numerum esse parem et imparem Et geometria

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible marginal gloss]

dt incomplexe est eandem quiditatem esse veram et veram et ita de aliis

Utrum querit utrum subiectorum et accidentium ipsorum primorum sit vera

questia Et videtur quod quia substantia cognoscitur per diffinitionem

et accidens per demonstrationem ista autem modi sciendi sunt diversi

ergo videntur ad diversa pertinere Sed hic dicitur quod accidentia proprie

inesse insunt subiectis Item aut inesse insunt non potest

ab inesse separari ergo ab eadem scientia considerantur tum vero

quia eadem principia que diuidunt et constituunt subiectum

quiditates causant accidentia de subiecto proprie ergo diffinitio

constituta ex principiis subiecti que dicit quiditatem subiecti est

diffiniendo ducens proprie quid est de subiecto ergo talis dif

finito et medium per quod passio seu proprietas esse dicitur

de subiecto ergo de eadem scientia quid est et sciri propter supponitur

de subiecto cum presupposito passio demonstratur Tria

enim de subiecto sunt consideranda primo ipsum scito secundo prin

cipium subiecti tertio propria passio ipsi inherens Ipsum autem

subiectum non potest facere substare subiectum passio

quia sit idem sed ipsum facit esse vel tale Et esse suppositum

sunt ipsum componunt et in actu Cum igitur nichil

sit in subiecto quod non potest esse causa accidentis

in subiecto nisi ipsum subiectum et principia subiecti

Subiectum autem non est causa passionum de subiecto

quia indifferentia est ad ipsa relinquitur quod principia que

sunt effectiva subiecti efficiunt et causant accidentia in

[illegible marginal gloss]

subiecto. Amplius autem queritur utrum preter sensibiles substantias
sint et circa ipsas alie separate et utrum alie plus aliis sint sepa-
te, sicut dicunt quidam ydeas sive species separatas et sensibiles
esse et intermedia mathematica. Quod autem non sint substantie
separate patet quia sic esset homo et equus separatus et sanitas se-
parata. Et esset numerus et linea et corpus separatum et sol et luna
et celum similiter separata. Item esset separata geometria et
astronomia et scientia medicine. Quod autem non sint sub-
stantie tales separate ostendit sic: Dicunt enim sunt inmutabiles
et incorruptibiles ut inmutabilia et eterna. Rebus autem
corruptis et mutatis veritas et scientia est mutata. Homines
enim non curarent de scientia vitali et scientia quam sciunt de rebus.
At vero neque unitas neque punctus neque linea neque
superficies non sunt talia de corporibus sicut ponunt ma-
thematici, quia in corpore nichil indivisibile reperitur.
Item si spera talis esset de corpore sicut dicunt geometre, tan-
geret superficiem in puncto et mota indivisibilia infinita
pertransiret vel nichil penitus moveretur. Multi igitur hic erra-
bant dicentes deos esse quosdam homines superiores super nos. Sci-
endum autem est quod forma rerum sensibilium dicitur quedam
quasdam partes formales habens et partes materiales et sensitivas
quarum quod corpori sunt unite. Alie autem corporibus
separate. Anima autem partes sensitivas habens actus corporis.
Intellectus vero non est actus corporis sed simpliciter separatus.

[Marginal gloss, right, beside lines 12–22: … Empedoclis … platonicorum … corporis … substantia … [illegible]]

[Marginal gloss, right, beside lines 22–25 and below: … arguit ad partem … corruptibilium et incorruptibilium … opinionem Empedoclis … [illegible]]

[Gloss at foot of page: … Empedocles autem … opinionem … corruptibilia et incorruptibilia … [illegible]]

[illegible]

[illegible]

q̄ sunt inflamm[illegible]

a corpore separati. Partes autem formales secundum quod superiores sunt
et plus separate sunt et similius complectens actu entis. Unde
priora. Unde et sunt superiora quam inferiora. Et priora et simpli-
ciora causa sunt inferiorum. Unde et inferiora continentur in superioribus
nobiliori modo sunt quam in se ipsis. Sicud causatum
nobilius est in sua causa quam in effectu. Unde et vegetativum et
sensitivum in intellectivo sicud trigonum in tetragono.
Materia igitur intellectiva praeter omnes perfectiones earum ipsa
sed ab antiquis videtur dici non separata. Materia autem partes
formales atque separata tamen quantitate corporea, non partes
super altas esse elevata neque separata nisi secundum gradum
simplicitatis et puritatis. Unde natura veritatis dicitur alia
tenet alia quae simpliciora et puriora priora se communicant
inferioribus et infundunt. Sicut lux solis omnibus se prestit
coloribus. Et infundit quod magis difficile est videre
unde sancti theologi dicunt quendam hominem exteriorem
carnalem corruptibilem. Aliud autem interiorem spiritua-
lem absconditum et incorruptibilem qui in nullo tempore
senescit. Videntur etiam dicere alias partes plus aliis se
partes sicut intellectus agens plus quam possibile
corpori separatum. Unde tradunt transformari acta
[illegible] in claritatem [illegible] conditionibus
[illegible] [illegible] sanitates [illegible]
[illegible] actus omnes et quantitates [illegible] singularia [illegible]
[illegible] autem corpora et superfacies et lineas et puncta
et figuras et omnia

Et videtur quod generalia sint magis principia rerum et minus propria

que considerant mathematici simplicius et prius sunt
Ostendit intellectus quod principia rerum in natura naturali ... apud
intellectum ... ut sphera tangat superficiem in puncto sed
non in natura naturali ... queritur utrum genera sint principia
rerum vel partes materiales que sunt in re sicut terra et aqua
Et videtur principia cognoscitiva rerum per que in esse constituuntur
sed res cognoscitur per diffinitionem que componitur ex generibus et dif-
ferentiis. Contra illa propterea videtur magis esse principia
ex quibus res fit et manet in re. Sicut ex lignis fit
lectus et manet ex ipso. Talia autem non sunt genera.
Deinde queritur utrum magis dicenda sunt principia genera
suprema quam intermedia species. Et videtur quod genera
suprema. Universalia enim simplicius et prius est ... sed
causa prior quia prius esse non potest sine posteriori. Sed
ergo ... prius esse sine posteriori et unum potest esse sine duo-
bus sed non econverso. Sed quia superiora sunt priora dicuntur igitur
sunt magis causa. Amplius principia sunt separata a re-
bus sed superiora sunt magis separata igitur sunt magis
principia. Contra quod est magis simplex magis est
principium sed species est magis simplex quam genus quia genus dividitur
in diversas species sed species non dividitur in species. Nec species dividitur
in particularia. Item magis proprium ... potest esse magis
principium. Sed est autem eius proprium prior ... autem dicit
eius diffinitio et simplicius. Dicendum est igitur quod genus
sumitur a philosopho quatuor modis. Uno autem modo accipitur
a principiis que quanto sunt priora et magis simplicia

[illegible]

p3

pus et intimius actu suo quietant materie plus distante.
Sicud igitur pcit lux inmorius quam calorem et attingit
materia plus indisposita plus indeterminata et perfecte actu
forme recipit plus distante et ideo prius recipit forales
plures et pcas mu oles et cum quod disposita plus ultimis
a formis sunt elongata. Alio sunt quod appro
mali / quod inse est esse in terminatum et in
pfem // Et pactum forme et cum sui maiorem dispositionem
plus et plus successive esse suscipit terminatum via
aut generationis eius ab imperfecto et indeterminato esse
incipit et ad esse pfem et terminatum tamen immixta. Una
quod suprema prius et intimius sunt pu rei ipsam
dispositudo sub esse imperfecto et indeterminato. Una
vero forales ultime quantibles ad pfe et una ultime
pfce ad completum actum forme disposita atque sunt
quod in mediatum speci sunt magis rei
pna completiua. Una igitur quod sunt anima que quenunt
dqua quenunt una et ceps ad destructionem consequenter
que una non quenunt quod simpliciter sunt diversa non
queniunt dque quod de ipsis memorare perdicet quod
remanet quantumque et ipsis potest eius et unius / non sunt
igitur quod verum forma ut pma verum forma quod in di
ipsis quantum simpliciter pt diversa. Una enim est entitas
et unitas substantie et qualitatis intellectus non recipit de
eis quod unum quidem enim a qua pcurtam et una
logias pr quod dicit quam loita vom. Hec enim
quod sit formarum insubstantia unica ulla forma absolute ideo
genus / de una non pt. Non enim dicit rationalitas

[illegible]

est animalis. Et ens et unum significat tamen de genere quia denota
prime in concreto sive in abstracto accipiantur. Unum sunt vero
genera entis et unius

Est autem questio omnium difficillima, utrum preter
ea que sunt singularia aliqua sint separata. Si enim non
est aliquod unum universale separatum, tunc nichil intelligi-
bile erit quia solum universale est quod intelligitur. Et particulare est quod
sentitur. Preterea indeterminata et infinita non possunt
per scientiam comprehendi; particularia autem sunt indeterminata et
infinita. Sed contra istud sic ostenditur, quia si essent
separata aliqua maxime essent, quia maxime essent separata, sicut
sicut enim animal preter alia et ens et unum separatum ab
omni ente et uno. Si igitur nichil est preter singularia, nichil utique
erit intelligibile sed omnia sensibilia et nulla erit scientia, nisi
quis sensum dicat esse scientiam. Amplius autem si nullum est
aliquod non in mole, sensibilia omnia corrumpuntur
et in motu sunt. At vero si sempiternum nichil est, nec generationem
esse possibile est. Omnis autem generationis et motus finem esse
unde necesse est esse aliquod primum a quo generatio incipit quod
non sit generatum. Omne enim generatum ex aliquo fuit generatum;
quod enim impossibile est semper esse est impossibile generari. Materia igitur
semper ponenda precedit omnem generationem et motum et est in mole
et eadem forma. Neutra autem potest esse nec materia neque esse materia et
forma. Sequitur si materia est in molis et forma, ut magis
conciliat illud forme. Nam si forma non erit, nec materia
erit. Et sic nichil penitus erit tunc ex nichilo nichil

Liber quartus metaphisice incipit ... [illegible]

Iste tractatus dividitur ... [illegible]

Que sit ... [illegible]

corrumpit ... alteratur ... [illegible]

[illegible marginal gloss]

Secundario n(on) est q(uo)d est impossibile p(re)dit omnem generatione(m)

essentia for(m)e (et) materia i(m)mutabilis (et) eterna. Materia igitur

nullum singulare (et) sensibile est eternum. Videtur forma eterna

esse a sensibilibus separata. Ad hoc aut(em) dubitatur utrum

que generat in ma(teri)a ipse sit vera forma separata nec quibus

individuum forma generat separatum. Si enim multa in

individua conveniunt in una forma erunt nec forme plura

(et) non esset omnino. Efficit enim unum esse (et) materiam (et) materia

(et) forma. Item ex difficultate quo (et) forma separata (et) materia

fit omnino. Omnis enim motus naturalis primo (est) ad interius

(et) generatio (et) motus naturalis propter conducit forma de

potentia materie ad actum igitur e(st) ab intra et non e(st) forma

omnia separata. Amplius si omnia una ipse consisterent (et)

a forma primo. Omnia a(u)t(em) singularia erunt ex forma. Omnia

enim generata ipse (et) unum esse. Si enim forme individuae sunt (et)

ipse non diversitates erunt individua a singulis distincta (et)

quod potest sic quom(odo) si pluribus non fit (et) non sit aliqd eius

a(b) eis (et) eius non (et) non est eius. Non erunt intelligere

Quia enim que sunt in ma(teri)a ipse intelligentur per quod non (est) quod (et)

rebus ex pluribus forme separate non sunt (et) quod omnibus eis

insit. Item sequeretur quod non plus erit (et) non in pluralitate.

Ad istas difficultates evadendas dixerunt platonici quod eas

formas plures dispositas quibus est intelligibilis substantia et eternitas

deus secundum eternitatem et disposita dispositionibus (et) generabilibus et corru-

ptibilibus (et) sensibilibus (et) est tamen forma que in se est verum dicitur

(et) eadem plura in terminus (et) simplicius producit a(d) ipsam primam

a transeuntibus inferioribus (et) corruptibilibus. Quom(odo) enim quod formatur

humana intellectuali forme // est etiam (et) intelligibilis

Sed enim quod sortiatur virtute corporum celestium et mediante
semine recipiat dimensionibus et speciebus qualitatibus activis et
passivis et tamen quando in tempore transmutatur / secundum illud meis
ortus non est clarum. Nonimor dubitatio / Utrum corrupti
bilium et incorruptibilium eadem sunt principia / videtur enim quod
eadem principia eodem se habentia per se eorundem causant effectus
Itaque omnia causata ab eis sunt corruptibilia vel
omnia sunt incorruptibilia / sed hoc non est igitur diversorum principia
sunt diversa. Hesiodus autem cum theologis antiquis
dicebat deos incorrupta per manna et nectar per abundanti
nimie dulcedinis comparandum / ex dearum genitum consimilia
ta. Sed hoc esse non potest / quia illud nectar si acceperunt
propter delectationem recuperandi / tamen constat esse mortales
quibus necessarius fuit cibus / Si autem causa de
lectationis recepere nectar tamen permanentie ipsis
non est. Empedocles autem dicebat causam corruptionis
esse odium seu contrarietatem elementorum et ergo omnia consistu
tur preter solum autem deo odium esse non dicebat. Sed hec
non concedentur / quia summa felicitas est in perfecta scientia. Si igitur
deus non scit odium non est igitur non est felix. Sed hec adhuc
non est / quia per se aliud cognoscitur / quia cum deus odium non est
odium non cognoscit. Preterea odium non est solum causa
corruptionis sed amor separatio enim contrariorum virtuosorum est causa
congregationis aliorum. Et collatio aliquorum est disgregatio virtuosorum est
causa separationis aliorum. Et autem principia sunt incorrup
ta sic ostenditur si enim corrumperentur aliqua priora ergo
sua fuerunt corrumpentia. Sed non priora ipsa principia
principiata corrumpuntur sed hec est impossibile igitur principia omnia

[illegible]

sunt incorruptibilia Causa autem corruptionis est quia que longe
distant a primo proxima autem plus virtutis et perfectionis de
motore recipiunt Inferiora autem propter longe distare a primo
per plura media virtutes et perfectiones recipiunt diminutas
virtus autem diminuta causa est corruptionis Unum autem de
similiter est considerandum utrum unum et ens substantiale
principium omnium aut aliqua natura in eis subiecta, puta aer aut
ignis aut aqua aut elementum Illud videtur autem omnem
substantiale esse principium quod quiditatem omnium comprehendit
Improbatum est quia omne et diminutum ab aliquo et ente non est unum
et ens Sed substantia unius est divisa et non quanta et corporis essentia
Albus igitur substantia non est ens neque unum sed accidens
Et impossibile igitur substantia ipsum non sit unum et ens diminutum
quod et unum et ens diminuibile et additum diminuibili non
augmentatur Sed substantia unius addita alteri fit magis et plus
Sicut patet per additionem aque vino igitur vera substantia non est unum
Amplius impossibile est quod ex unitatibus fiat linea
et corpus igitur unum non est principium substantie corporalis
Unde dicitur quod ponit lumen solis et celestiale principium omnis
Et puta aqua virtute celestiali seminis producitur radix
solidum flos et fructus et non per generationes Et ab eo
primo ente fluit et producitur omne ens et non generatur sicut
philosophus intellectus agentis primi constituendo omnia et for-
mando Hiis autem dubitatis sequitur utrum
et suppositiones predicta sunt simpliciter verum aut non Et videtur
quod sit Illud enim quod ultimo manet videtur esse primum
substantie illius rei Sed dimensiones predicte ultimo
manent in substantia omnibus aliis accidentibus corruptis

Preterea omnia alia dicuntur compositio secundum aliquam qualitatem scilicet secundum dimensiones dicuntur res hec aliquid et individuum substantia potius habere videtur substantia. Nunc autem maxime videntur esse substantia sicut aer ignis et terra. Horum autem colores et cetere passiones et qualitates sunt et non substantie. Corpus autem solum sicut et substantia patitur. Substantia enim videtur ipsius potestas. Illud enim quod potest separari ab aliis hoc est maxime substantia et subiectum. Nunc autem dimensiones corporis mathematicis ab omnibus aliis separantur. Superficies enim separatur a corpore et non econtrario et punctus et unitas ... principia corporum quidam maxime crediderunt ... et corpore non sunt ... detur aliis. Linea quod non est non potest esse ... substantia. Sed linea composita de corporibus non sunt. Non enim in indivisibilia corpus resolvuntur. Adhuc autem figura est quedam qualitatis sicut sphera lapidis non est ... amplius aut sphera ... fit ... sphera ... linea aut fit ex linea. Similiter omnibus sphera fit generatio quod est ... ad illud. Et similiter corrumpitur ... et unitas non fit generatio ... corrumpitur ... sunt substantie. Quid autem dubitabit aliquis ... sunt forme aliquo separabiles separata. Si enim sunt forme ... dimensiones ... diffinite. Si igitur dicatur quod ... esse aliquod actus non ... esse est esse ... et non ... sequitur quod forme ... corrupto ... immutata. Credebat enim quod forma non corrumpitur ... non ... corrumpitur

nec ponit generat et sic non articulabat Circa quod sunt causa quare
species ponebant separatas Hiis autem assimile est querere utrum
sensus sit particularium vel universalium sicut de potencia vel de actu sicut
dicitur in potencia et cum potencia et actus sint relativa unumquodque
secundum eiusdem generis species esse cum virtute activa propinqua ad
actum de potencia educatur et notare est eandem quia unumquodque
de tali potencia ad actum educatur Videtur igitur esse propter plurimum
prius dicto genere Cum enim omnia sint scientia particularium et sic particularium
sint de potencia ad propositum nichil principiatum esse de actu non
entia enim alia erunt omnia que sunt proposita non esse Alia
ad hec quod non unumquodque particularia socialia sunt relativa vel sint universalia
Sicut dicitur esse relativa substancia faciat relativum et sicut quod
est quod singulare Sicut species que genus particularia sit similiter
genus et similiter relativa facere singulares erunt de universo quo
nunc de quo plura relativa predicatur Unde erit de specie
relativa et ad hoc erit plura alia et non omnia que tunc sunt
dicta Sicut dicitur quod non sit relativa sed similiter non erunt
multiplicia quod singularia non intelligitur sed sensitur Unde erunt
priora universalibus relativa sicut corporea sensata sicut futura

Est sciencia quedam ipse que
speculatur ens in quantum
que spectat ipsius inquantum
ens et propria ipsius passiones
et talibus et propria particulares enim
scientia de parte eius considerant sicut
geometria particularium et passionum corporis
mobilis Eorum autem non est scientia prima et ultime

inquantum considerabit prima et causas et passiones. Et manifestum
scilicet est considerare subiectum proprias passiones proprias causas
et principia propter que dicuntur et propria passio de subiecto. Prima autem
eius considerat et in quantum est perfectissimus. Recte est ut
causas nobilissimas consideret que et ultimus finis et prima
forma. Ad autem omnia enti conueniunt omnes cause

Ens autem de multis dicitur quedam ad unitatem refer-
untur. Aliud enim dicitur de substantia que substat
accidentibus. Aliud de passionibus que ei
insunt. Aliud autem de generatione que est uia ad substantiam et
corruptio de forma substantie. Alia enim sunt efficientia
substantie. Alia qualitates. Alia negationes substantie. Alia
sunt cause et causata. Alia sunt. Omnia uero talia
que ad unitatem sunt de predicamento et uniuersaliter. Hec
patet et ad unitatem de predictis. Unde hec omnia uere
et ipsa scientia considerari. Ens tamen quod est primum et princi-
pale medium ad quod omnia referuntur. Exemplum
subiectum sanitatis instrumenta et signa sanita-
tis omnia ordinantur et referuntur ad sanitatem
quare omnia considerat medicina. Sic ad corpus
naturale refertur et locus generatio mouens et motum
et uelox et tardum et tempus et locus et bene quare omnia
considerat naturalis. Prima autem communia post inest
enti ut singularitas et corruptio ab unitate
separantur. Secundo sicut primus considerat ea que acci-
dunt enti. Ista est considerare primum et que acci-
dunt enti. Idem enim est ens et unus homo
et dicitur ens post et non per aliud prima

essencialia in esse constituunt. Dicitur autem esse unum per se
et non per aliud, quia alias processus in infinitum. Unum autem sunt idem ens et unum
et unum verum, sed differunt ratione. Unde quot sunt species entis tot sunt species
illius. Rursus unius scientie est opposita complectari. Opposita
enim ad eandem scientiam pertinebunt. Sicut idem et diversum
unum et multa. Unde opposita autem privative sunt contra
que sunt esse de eodem genere contraria idem subiectum ponunt. Et sicut
et reliqua contrarie subiecto opposita sunt idem et diversa
In genere quantitatis equale et inequale. In genere qualitatis simile
et dissimile unum ... Dicitur idem et unum in quantitate
equale unum in equale secundum simile. Alia enim sunt opposita ...
que secundum totum differunt (ut sunt aliquos genera) ...
videns et non videns / et non ... possunt esse
plura ... videns et non videns. Est enim oculus non
videns, lapis autem non videt. Sic enim opponitur
multa et paucitatem. Sic unum et non unum. Et multa autem
et pluralitatem ... ad illud referuntur quod prius
scientia considerat omnia in scientia illa considerantur. Unde
arismeticus qui considerat ... considerat omnes
... passiones, sicut par et impar, equale et inequale
commensurari. Sicut autem ... per se ...
... considerare omnes ... passiones. Et quia
illa considerat logicus et sophista. Isti enim circa eadem
versantur. Differunt autem in hoc quod philosophus considerat circa
ens ut ens, logicus autem circa ens rationis. Iste philosophus
procedit ex immediatis semper remotis signis et causis
Sophistica autem procedit ex apparentibus et non veris
Differunt autem per intentionem finis, quia philosophus ... veritatem

cam et necessariam, loycus probabilem, Sophista
glam et apparentem / patet etiam ex hoc quod omnes
antiqui qui dicebant entia corpora ex principiis contrariis
ipsa principia contraria considerabant unde illi qui posuerunt numeros
esse principia dicebant par et impar. Alii autem amorem
et odium. Est igitur philosophi considerare ens contrarietatem eius
et ipsa et contraria et opposita omnia quae entis tantum ipsa
sunt in quantum. Dicendum etiam est quod eadem de primis
propositionibus quae vocantur dignitates est considerare
philosophi / quae insunt consequenter omni enti. Unde oportet
autem talem principium esse firmissimum. Et habet omni
per se ex notitia nota eo quod ipsius notitia oriatur
immediate ex ipsa ex notitia terminorum. Cuius notitia
homini naturaliter sit inserta / tale autem est istud idem
simul esse et non esse et idem et simpliciter. Propter
autem primum principium demonstrari quia nihil demonstratur per se
et ostensive non per propria et notiora. Verum autem probatur
per se / non quod notius nam per se nota sit autem deducitur
vel / deducendo illum ad impossibile qui negat. Si enim
sive dicit aliquid quod loquitur. Si autem quod
non concedit similis est muto quia nullus sermo sit
quia non ipse / sicut neque lapide vel in planta.
Si igitur concedit hanc dictionem quae est homo sit
aliquid igitur sit unum quod et non aliud. Verum enim
unum sive est vel sive. Talis concedit omnia
esse unum. Talis enim simul unum dicit et mentitur
vel loquendum est cum talibus / quia idem est apud eum loqui
et non loqui / quod est apud illum dulce et amarum

ledi et non ledi / tade et non tade in puteum mori et non
mori. Talis igitur contradictio est communis per quam here-
sia evenit. Est autem hec opinio pitagore / omnia que
videntur esse vera quia contraria sunt contemporanea. Cum enim
non sit aliquid contrario illo necesse est contraria preexistere in
eodem omnia igitur contraria simul sunt in duo / que verum affir-
mantur omnia de eodem / et quod videtur dulce et delectabile
uni / alteri vero amarum et triste. Item hec homini muto videtur
aliquid unum aliquid aliud / alicui placet et alicui non placet.
Eraclitus autem dicebat omnia esse in motu et dicebat contraria
esse in eodem. Motum igitur quod movetur ab aliquo
corpore recedit et ad aliud accedit / unde contraria ipse habet.
Mista autem similia patet solutio facilius si ponatur
unum aliquod scire. Diffiniatur igitur et probatur illud
quod non sit variatio unquam unum et signum diffinitio est. Dif-
finitio est illud quod est actu perficiens probum et non quod
est impossibile et quod corrumpitur per motum. Numerus autem mate-
rialium fit sub impossibili et continue transmutata. Actus
in materia adesse determinat et non impossibilia / Actus enim
forme in materia permanet. Res autem recepte forme terminis ex
parte materie continue transmutentur. Sicut actus lucis
facit colorem permanentem in nube continue transmu-
tata. Et omnia prout dici quod continue transmutantur que
esse ponatur quod corruptibilia transmutantur et corpora
celestia non manet. Et insuper durativa et quorum
immobilia et primum motor. De hiis autem que apparet
alterum et aliud magis credendum est sanis quam infirmis

Mistam aut similia

Est igitur affirmatio

Narra igitur idem non potest simul

& magis sapientibus quam ignaris / & magis indiciatis de
pinguis quam indiciatis loquamur. Destruunt enim
tales dictum protagore qui dicunt omnia esse vera quia si
contradictiones dicunt contradictoria esse vera. Et qui dicunt omnia
esse falsa etiam ipsam suam orationem quam laudant dicunt esse
falsam. Non contingit simul de eodem & secundum idem & de eodem tempore
affirmationem & negationem esse vera. Est igitur affirmatio vera
que dicit esse quod est. Et negatio dicitur esse vera
que dicit esse non esse quod non est. Affirmatio vero falsa
est que dicit esse quod non est. Et negatio falsa est que
dicit non esse quod est. Quia igitur idem non potest simul
esse & non esse. Non est medium inter affirmationem & negationem
contradictionem illarum medium potest esse. Similiter etiam
contraria non possunt esse vera propter eundem & videns opponuntur
quia unum est privatio alterius semper / et extra genus contra
riorum sub uno genere contra subiecti determinatio sunt opposita
quia unum est privatio alterius. Similiter contrarie incompossibiles
in eodem esse possunt

[illegible] assensum quod in hac scientia considerandum
sunt omnia illa que conveniunt enti secundum quod
ens / ideo illa considerantur in hac [illegible]
primo autem convenientia enti [illegible]
per quod omnia [illegible]
determinantur. [illegible] autem convenit [illegible] quod modo
est primo est principaliter dicendum

Principium dicitur unus [illegible] incipit motus
[illegible]
[illegible]

Principium dicitur uno modo [illegible]

[illegible]

[illegible marginal gloss: ... prima ... causa ... sicut ... quedam ... intrinseca ... forma ... efficiens ... finis ... causa ... materia ...]

recipit quarum in consistente, sicut domus a fundamento et pariete

et tecto. Alio modo aliquid secundum quod incipit quarum non desistere,

sicut puer ex patre et matre et bellum ex vitio. Alio modo

dicitur principium imperans et faciens, sicut princeps dicitur belli

principium et edificator domus. Amplius autem quod est

principium cognitionis rei per se et per accidens, nam sicut propositiones

per se note sunt principia demonstrationum. Loquens etiam

et logice dicitur. Omnibus enim causis prima dicit. Omnium autem

principiorum commune est esse primum a quo est et a quo fit et a quo

cognoscitur. Harum autem quedam sunt intrinseca et

que sunt forma et materia, quedam autem manent extra, sicut

agens et finis. Et propter hoc natura principium dicitur et elementum

et mens et ratio et voluntas et substantia, quoniam sibi ipsi

principium prior. Hec sunt principia et ... finis causa

cum sit actio propter bonum et malum.

Causa uno modo dicitur materia

Capitulum aliud illius quinti Metaphysice in quo ... tractat de causa ... [illegible marginal gloss]

Causa vero dicitur uno modo elementum quo fit res existens,

sicut est statue es. Alio modo est quidi-

tas seu ratio efficiens facti. Amplius

autem finis causa cum aliquid ... plures cause

sunt et omnes et ad invicem una causa est causa alterius,

sicut agens agit propter finem et finis movet a-

gens, sicut motus est causa sanitatis et sanitas causa motus.

Amplius idem est causa contrariorum, sicut absentia guber-

natoris est causa periculi navis et presentia eiusdem

est causa salutis. Modi autem causarum sunt

multi: quedam dicuntur causa et motor et quedam

principium et quedam per se et per accidens et quedam

sunt in potentia ut edificator. Quedam vero

Elementum dicitur ex quo

Capitulum 3m 2d in quo ponit diversas acceptiones elementi quia 3m elementum dividit in duas partes In prima ponit duas modos elementi secunda ibi Dicitur etiam elementa quod parvidivisibile in primo parte ... elementi 2a declarat posita extra propositum 3a applicat ad propositum In quarta infert duo correlaria secunda ibi prima dicitur elementa 2a ibi et aut modo elementa quarta ibi ... et elementa est

cause in actu ut edifficans Similiter dicuntur quedam cause

ples ut homo edifficans domum Et quedam aut particulares ut

iste homo faciens hanc domum Aliquando sunt cause plures complexe

ut hic edifficator Aliquando vero sola incomplexa ut hic edifficator

edificat Dicitur etiam in tantum quod cause singulares

et secundum actum simul sunt cum effectu suo ut quod edifficans

cum hac edifficatio Cause autem in potentia non sunt simul

cum effectu suo quia manet cum edifficator destructa domo

Natura dicitur uno modo

Capitulum 2d in quo dicit acceptiones .4. quod secunda ponit et dividit in quatuor partes ... acceptiones ipsius que est natura 2a ibi Natura 2a ibi dicitur etiam natura forma tertia ibi etiam natura dicitur quarta ibi natura dicitur forma et notetur cum littera etc.

Domus manet mortuo edificatore Est autem differentia inter

priores causas quia prior est causa quod non est de more

ago Causa autem est ex quo sequitur aliud

Elementum dicitur ex quo componitur res primo

inexistente indivisibili secundum speciem in aliam

speciem et ignota ultimo resolvitur sicut

dictionis elementa sunt littere et figure geometrice

sunt lineae sicut dicuntur tres termini elementa sillogismi Et

sic corpora elementa dicuntur Hoc modo autem elementa vero

apparet dicitur natura corporea Unde elementa corporum dicuntur secundum quatuor ut

corpora simplicia scilicet ignis aer aqua terra Unde est principium

nemit per naturae corpore Dicitur etiam elementa species generali quod in

quorum differentiis principium et maxima simplicia Unde sufferentur

natum elementi et omnes entis primum et principium secundum ... Ad multa

natura dicitur secundum nascentium generatio prout ... secundum ... est communi

... dicitur quod natura ... dicitur natura ... simpliciter sit vox et maius

... sicut natura sicut ... dicitur natura statue ... lignum

natura ... Dicitur etiam natura forma corporis vel unum

quid res perfectam formam sicut dicitur ... natura ... ...

Necessarium est vnde

Capitulum in quo ponit [illegible]

naturam suam. Secunda dicitur ipsa a rebus composita ex materia et forma
quia ante motus et apperatus sequuntur formam et naturam. Natura
dicitur substantia que est principium

Necessarium dicitur uno modo sine quo res esse non
potest sicut cibus est necessarius animali. Alio modo dicitur
necessarium sine quo esse uel fieri bonum non potest sicut
equus necessarius ad ambulandum. Alio modo dicitur necessarium violentum. Alio modo
dicitur necessarium non possibile se aliter habere sicut quod demonstratum est [illegible] ut patet
statim. Hec autem omnia [illegible] alio modo dicitur necessarium quod est simplex
et immutabile quod non potest se aliter habere [illegible] necessaria
[illegible] perpetua et immobilia sunt ubi est violentia non potest necessarium

Unum autem dicitur aliquid

Capitulum aliud in quo auctor ponit diuisiones acceptionum [illegible]

Unum dicitur alio parte accidentis sicut accidens quod de
toto dicitur unum cum toto sicut coriscus musicus. Item
Alio modo dicuntur plura accidentia unum [illegible] quia sunt eiusdem toti.
Sicut unum toto dicitur iustum musicum cum corisco quia sunt dicta
etiam accidens eiusdem cum [illegible] que toto est unum quia sunt eiusdem
toto sicut [illegible] musicum sunt unum quia sunt in corisco
omnibus [illegible] est de corisco et dicetur de quibus sicut superior
de inferiori. Musicum autem est in corisco sicut in subiecto
Alio modo dicitur unum per se quia sunt continua per se colligata et
conglutinata sicut [illegible] et lingwa. Verita [illegible]
[illegible] Magis autem unum sunt per naturam continua quam continua per
partes. Magis autem sunt unum que sunt continua secundum lineam
rectam naturaliter [illegible] necesse est unum motum totius eodem tempore.
Que autem sunt continua secundum lineam rectam uel reflexam
eadem unum sunt sicut tybia et crus quia una pars eius potest
moueri alia in eodem tempore immobili quiescente. Alio modo dicitur
unum que secundum speciem et formam indiuisibilia sunt sicut

corpora homogenea. Verum tamen omnibus partibus et alteri. Alio
dicitur commune secundum genus quod conveniunt in genere. Sicut homo equus
et canis. Et similiter dicitur commune quod conveniunt in materia sicut
sicud tunica et caliga. Vero de panno facta et sicut ar
cha et mensa de ligno sunt commune. Similiter et in materia
generis communia materia et subiecti contrariorum formarum distan
tarum. Ita genus et subiectum oppositarum diversarum di
sparatarum. Et sicud in materia est dechoatio confusa secundum
imperfectum omnium formarum de potentia que non est ipsamet materia
et id simul patet quod commune secundum potentiam formas oppo
sitas. Ita genus ambit duas oppositas. Aliquando autem
sunt communia quantum in moto diversa communia principio. Sicut corpora
celestia inferiora dicuntur principio communia. Amplius
commune potest quod convenit per racionem diffinitionis. Sicut
color et albus linee sunt communia secundum rationem linee. Unum
autem communia sunt que continue simul tenentur et contingentia
et non potest per aptitudinem secundum intellectum abinvicem separari
sicut homo compositus et corporibus, tamen sunt simul et
et indivisibiliter intellectus, et magis communia que sunt que
sunt communia quam non communia subiecto. Universaliter autem unum
sunt quecumque non habent divisionem secundum quantitatem non habent divisionem
sicut dicitur communiter homo. Unum autem sunt perfecta magis
dicuntur communia quam imperfecta. Unde domus perfecta magis
dicitur una domus quam imperfecta. Communiter secundum
aliquas partes continuas et diversitates. Unum proprie
lineas circulares maxime est perfecta, quia nichil potest
capit addi commune ad esse communia principio et primum corporum
quecumque autem sunt perfecta magis dicuntur unum quam imperfecta
sicut domus perfecta magis dicitur una domus quam imper
fecta

Ens dicitur hoc quidem

Capitulum de eo quod ens dicitur multipliciter accepto illius quod est ens per se [illegible] praedicatur [illegible] incipiunt [illegible]

Substantia dicitur simplicia corpora quae

Capitulum de modis quibus dicitur accepto illius [illegible] [illegible]

principium autem et ipsa mensura aliorum. Sed et quae mensura ad divisibilia quantitate est divisa, sicut in multis est unitas, et sicut in ponderibus obulus. Alia dicuntur autem unum secundum quod unum agunt et patiuntur, sicut multa semper sunt una familia. Alia secundum unam proportionem, sicut duo pondera et unum et duae mensurae duorum sunt unum in dupla proportione. Alia autem dicuntur unum opposita ad unum

Ens dicitur hoc quidem secundum accidens, quod enti accidit unum, ut hominem esse musicum, vel quia plura uni enti accidunt, sicut dicimus musicum esse aedificatorem [illegible], quia albo homini [illegible] consistit. Secundum se autem esse ens dicitur decem modis secundum numerum decem praedicatorum. Alia enim significant aliquid ut quid est hoc. Alia qualitatem ut cum dicimus homo est albus. Alia sunt secundum quantum. Alia ad aliquid praedicamentum sive secundum relationem. Alia facere. Alia pati. Alia vero ubi. Alia autem quando. Alia autem situm. Alia habitum. Cum enim dicitur homo est albus, qualitas de homine praedicatur. Cum dicitur homo est pater, relatio praedicatur. Amplius autem ens significat veritatem propositionis, sicut cum dicimus affirmatio est vera, et negatio est vera. Affirmatio autem non est ens, sicut dicimus affirmatio est vera, negatio non est vera. Amplius aliud est ens in potentia, aliud in actu.

Substantia dicitur simplicia corpora quae dicuntur elementa [illegible], et quaelibet alia corpora particularia, animalium et [illegible] partes corporis. Alio vero modo dicitur substantia forma particularium corporum quae sunt causa essendi, sicut anima animali, quamvis forma ipsa non dat actum per se, sed actum permixtum cum potentia

sicut principijs que pariat supra actum corporis incipiunt
actum vite. Amplius autem dicitur substantia quidditas cuius
est diffinicio per quam substantia nominatur. Dicitur etiam secundum formam
substantiam quod est una forma sicut aliquid est tale cuius anima forma
est, que est forma simplex sicut intelligentia.

Idem etc. autem dicitur

Capitulum aliud in quo ponit diversas acceptiones [illegible] ... quod ponit per modos illius quod est idem ...

Idem etc. autem dicitur quorum unum aliquid
accidit pariter sicut hoc musicus et albus musicus.
Alia vero dicuntur idem etiam sicut quorum materia est una
sicut aurum et moneta. Alia dicuntur idem etiam specie sicut
Sor et Plato. Alia dicuntur idem nomine sicut manus et caput
que sunt partes eiusdem. Alia dicuntur idem quorum substantia et diffinicio
est eadem. Est enim identitas unitas quorum plurium
aliquorum modo ut pluribus utimur sicut dicimus idem
est sibi ipsi idem.

Differencie enim sunt

Capitulum aliud in quo agit [illegible] ... aliqua dicuntur ... diversa dicuntur [illegible] quorum esse sunt diversa sicut Sor et [illegible] ... dicuntur diversa ... et [illegible] ... dicuntur diversa ... [illegible] ... diffinicio sunt diversa ... et [illegible]

Differencie etiam sunt genere que non idem aliquid sunt et eadem
diversa vero dicuntur autem que duo numero sicut Sor et
Plato. Alia dicuntur specie sicut homo et equus. Alia genere
sicut color et odor. Alia sunt diversa per se totum ut duplum
et triplum. Similia autem dicuntur quorum qualitas una eidem patiuntur
et alterata que plures et magis proprias qualitates
actus. Opposita vero sunt hiis dissimilibus similia.

Opposita dicuntur quatuor

Capitulum [illegible] in quo ponit [illegible] opposita ... aliqua opponuntur ... [illegible] ... contradictoria sunt [illegible]

Opposita dicuntur iiii-or modis: contradictoria, contraria,
relativa, privacio et habitus. Contradictoria
sunt ens et non ens que sunt termini generacionis
et corrupcionis. Contraria dicuntur quorum sunt ad esse simul
eidem susceptibili et maxime distant sub eodem genere sicut
album et nigrum que esse corporis sub eodem genere consistentia.
Relativa autem quorum esse unum medium sicut pal

Priora et posteriora dividuntur

Capitulum [illegible] ... [illegible] dicitur [illegible] ... [illegible] ... [illegible] sicut subiectum prius passione [illegible]

lividum est medium inter album et nigrum. Tale vero quod utrorumque extremorum participat comparatum uni ipsum contrarium indicatur. Propter namque alterius contrarii quod inest. Sic enim pallidum comparatum nigro videtur album, et comparatum albo videtur nigrum. Alia dicuntur contraria quia habent contraria. Alia quia sunt activa et passiva contrariorum. Alia modo vero ad contraria, ut sunt receptiva contrariorum. Alia autem contrarietates sunt enim secundum [illegible] / quod dividitur in plura quam duo contraria et divisio in quibus contrarie conveniunt / sicut contrarietas qualitatis contrarie quantitatis [illegible] dissimile. Dicuntur autem eadem [illegible] quibus opposita quod non dividuntur secundum formas [illegible] /

Priora et posteriora dividuntur in / materia quibus que ordine sunt inesse. Cum prius autem prius dicitur quod est primum ordine a quo [illegible] / sicut primum movens ad quod [illegible] ultimum [illegible] primo accepta tempore vel loco. Quod vero in ordine [illegible] prius autem tempore preterito est vicinius nunc. Prius autem tempore futuro sunt [illegible] prius ad vicinioria / in motu autem prius est quod vicinius dicto motui / sicut puer quam senex. Prius enim dicitur potentius quod movet alios ampla voluntate / et sua etiam dicuntur que principaliora sunt primo [illegible] sunt ea quam minor / quod ea viciniora sunt unitati. Et [illegible] et [illegible] linea puncto quam superficies [illegible] et [illegible] [illegible] sunt / sicut [illegible] que est passio linee / [illegible] lenitate que est passio superficiei. Priora autem [illegible] sunt que contingit esse sine aliis [illegible] ego [illegible] omnia [illegible] illis [illegible]

sicut patet ut calefactivum ad id quod calefit et e contrario
calefactum quod calefiebat. Sic enim genitor dicitur filii pater et e converso
at ille autem filius est. Illa vero que referuntur secundum modum non
referuntur secundum actiones et passiones neque secundum tempora
sed simpliciter nisi secundum potentiam, sicut dicitur aliquis necessi-
tatis aliquis necessitati [illegible], sicut enim secundum potentiam dicta
referuntur, sic secundum privationem, ut impossibile, impotentia, in possibile
et invisibile, impotenti videlicet, in invisibile. Secundum modum
autem et secundum potentiam ad aliquid dicta esse sicut ad aliquid
quia utrumque ipsorum ad aliud refertur inseparabile at-
que sensibile et scibile relativa sicut eo quod alterum relationem ipso
ad alterum referatur, mensura et commensurata sine in-
[illegible] intellectualis referatur ad mensurationem secundo sicut
res [illegible] et scibilis [illegible] scientia et intellectiva
ad actum et potentiam assignatur. Dicitur enim scibile quia eius
est scientia. Refertur enim scibile ad scibile et non ad scientem
[illegible] sicut activum agentis ad agentem, sicut enim posset
dici [illegible] sicut scientia, sicut calefactivo calefactivum calefa-
ciens et activum agentis actio et passio patientis passivo.
Sed unum est dupliciter relatio. Hoc autem accidit cum idem ibi
sit ut plures referatur, sicut sic quidam dicta ad aliquid
sicut dicuntur. Alia autem dicuntur ad aliquid sicut medicina
ad aliquid quia scientia dicitur ad aliquid. Hoc autem accidit me-
dicine quia scientia non est genus medicine nisi forte
accipiatur scientia pro habitu [illegible]. Scientia enim [illegible]
[illegible] est actu et habitus speculativus manens in habente. Me-
dicina autem est ars practica tendens in alterum habentem.
Amplius autem secundum actus dicuntur ad aliquid habitus et qua-
litates relationum; multiplicitas est ad aliquid quia equale
est ad aliquid et privatio dicitur ad aliquid quia

libri primi methaphysice in quo auctor
tractat de veritate et perfectione entis et
proprie de veritate sic metaphysice. Et
dividitur in duo capitula. In primo
facit hic quod deus est in secundo autem
quod de ente [illegible] non est scientia.
Secundum capitulum ibi Secundum quoniam. Primum
capitulum dividitur in tres partes
principales. In prima ostendit quod principia
et cause sunt in omni scientia. In secunda
autem quod de subiecto scientie presupponitur
quia est et quid est in scientia [illegible]
quando constituitur [illegible] ibi [illegible]
enim simpliciter et in 3a ibi Similiter autem.
Prima pars dividitur in tres
particulas. In prima facit hic quod deus
est in scientia applicat ad propositum in 3a
concludit intentum [illegible] ibi [illegible]
[illegible] 3a ibi Necesse est. Prima
particula dividitur in tres subparticulas.
In prima facit quod deus est in scientia [illegible]
exemplificat in 3a autem quod principia in [illegible]
scientiis sunt [illegible] nature et [illegible]
secunda ibi Sicut in medicina [illegible]
[illegible] autem [illegible] enim simpliciter

Secunda pars istius capituli in qua
[illegible] de subiecto scientie presupponitur quid est
et si est [illegible]
[illegible] subiectum [illegible] et scientia [illegible]
[illegible] non est necesse demonstrare [illegible]
esse ut [illegible] esse [illegible] non est medium
aliquod per quod posset ostendi [illegible]
[illegible] ibi Hoc autem patet inductive
[illegible] ubi probat illud quod dictum
est inductive in geometria [illegible] et
in arismetrica [illegible]
sunt duo dubia. Primum [illegible]
quod est idem est [illegible] cum est
[illegible] in substantiis separatis
quod idem est quod quid erat esse et illud
[illegible] est [illegible] in aliis ut puta in
substantiis et in accidentibus aliquo
modo differunt quid differunt
[illegible] ut tangit in libro [illegible] patet
[illegible] est quod [illegible] exempli gratia
[illegible] et [illegible] esse [illegible]
videndi [illegible] facit quid est [illegible]
et videndo albedinem facit quid
est albedo [illegible] est [illegible]
ergo [illegible] differunt [illegible]
quod quid erat esse et illud [illegible]
est ut [illegible] in [illegible]
[illegible] Secundum dubium est utrum
de subiecto scientie [illegible] est
et quid est [illegible] quod non quid
[illegible]

tellectiva fit ex compositi cognitione ut patet primo posteriorum de principiis subiecto presupponitur si est et quid est tamen non est ex compositi [illegible] quia autem [illegible] quid dicitur quod de subiecto presupponitur si est et quid est [illegible] patet si est et quid est [illegible] quid est [illegible] primo posteriorum et ista [illegible] questiones [illegible] sunt [illegible] subiecto [illegible] passio subiecti et [illegible] passio [illegible] esse subiecto [illegible] ad dubium de subiecto [illegible] presupponitur si est et quid est [illegible] quibus [illegible] quid sunt et quia sunt [illegible] subiecto [illegible] presupponitur [illegible] quid sunt et quia sunt [illegible] esse nota [illegible] ultimus [illegible] quid nominis [illegible] de subiecto et passione [illegible] immediata [illegible] [illegible]

[illegible]

Tunc patet quid [illegible] capitulo [illegible] [illegible]

per se dicitur ad aliquid. Aliquid vero secundum accidens dicitur ad aliquid quia accidit ei esse ad aliquid sicut albus dicitur ad aliquid quia accidit albo patrem esse.

Et perfectum dicitur unumquodque cuius nulla pars deest / sicut perfectum dicimus hominem constitutum omnibus suis partibus. Dicitur perfectum tempus / cuius nulla pars sumitur extra / sic dicitur perfectum quando omnibus partibus est tempus. Secundum virtutem dicimus etiam perfectum quia non est defectus in genere secundum quod perfectus medicus dicitur ille qui in nullo deficit / propter quod transferentes ad mala dicimus perfectum malum quando in nullo malo deficit / sic dicitur perfectus latro / propter quod dicitur bonus latro et verus et perfecta qualibet res dicitur perfecta quando in nulla parte deficit. Amplius dicuntur perfecta que sunt habentia bonum et nobilem finem / sicut homo dicitur perfectus felicitate adeptus et perfecta rebus perfectionibus transferuntur et nominis perfectionis ad finem destructionis / ita dicitur perfecte destructum cum nichil de eo est corruptionis. Deinde sic igitur dicuntur perfecta / que in nulla bono simpliciter deficiunt secundum omnibus suis que appetunt. Et perfectum quidem causa sunt perfecta. Alia autem dicuntur perfecta quia agunt opera perfectionis vel quia habent aliquas proprietates virtutes perfectionis vel quia conformantur et applicantur perfectis.

Terminus est unumquodque cuius ultimum est extra quod nichil partes eius accepta et quod intus est illius / sicut terminus est terminus animalis / et figura a quantitate et [illegible] sive forma [illegible] esse in magnitudine et non divisibile dicitur terminus et forma eius et figura / sunt illi termini figure et magnitudinis / quia quamvis minima parte ablata corrumpuntur. Aliquo dicitur terminus rei perfecto et actio ad quam motus tendit / sicut calor dicitur terminus calefactionis et albedo terminus dealbationis / aliquando autem terminus motus a quo incipit motus / sed minus perfecte / sicut frigus dicitur terminus calefactionis / quia incipit calefactio a frigido / dicitur etiam terminus rei finis intentus / sicut victoria dicitur terminus belli / dicitur etiam terminus forma et substantialis diffinitio / quia actu rem constituit et terminat substantiam et similiter quiditas rei dicitur terminus quia terminat cognitionem rei. Ad officio

cum componitur ex genere et differentia que dicitur par... actio quibus
esse rei terminatur, videmus contra perficitur et terminatur eius partis
partes quibus constituitur in esse et perficitur. Virtus enim cau
sat ... quod in intellectu verbum equatur. Dicitur autem terminus
tot modis quot modis dicitur principium, sed non econverso, quia terminus
non semper dicitur de principio sed de perfectione rei et de fine. Prima
principium enim quidem terminus est, sed non omnis terminus principium.

Per se dicitur in esse unoquoque omne quod rem subiectam et
perficit rei in esse, sicut diffinitio et quelibet eius
pars diffinitionis. Alio modo dicitur per se in esse primum accidens
et passio, quia in eius diffinitione ponitur subiectum. ...
principaliter per se inest nullo alio quod per aliquam causam rei
inest, sicut eclipsis per se inest lune, quia ponitur terra in medio in
ter solem et lunam. Amplius autem per se inest cum
non aliqua causa sed semper ex principiis sunt essen
cialibus habet esse per se, sicut pars in ... habet esse
per se. De quibus oportet supponi quid est et quia est,
quia non est causa per eum per quod valeat demonstrari.
Amplius quidem singularia et individua per se deputantur,
sicut iste lapis quod magnes trahit ferrum, et quod
herba est ruta et illuminat oculos. Preterea enim modo
ex ... accipitur, a quo autem ... cognoscitur quod
est principium actus per se et durat passio diu
... per se ... et formatur per quod herba illuminat
oculos. Sed ruta est seu dicitur herba, igitur ruta il
luminat oculos; cuius autem ruta est ... [illegible]
ta igitur cuius ruta illuminat oculos. Dicuntur autem ista
per se immediata quod immediata non esse causalibus
quod in accidentibus per se et immediate quod alium per
preter aliquid per se inest, sicut album est ... per se non in subiecta

e cum finis per se est opus ... speculati
e scilicet finis per se est scire ut dicit
Aristoteles libro posteriorum et ...
... ethicorum et phisice ...
... logica est practica vel speculativa
... utrum dispositio sciencie
speculative et practice sit bona et
principalis dispositio sciencie. Et videtur quod
non quia prima et principalis dispositio sciencie est
quod aliqua est principaliter ad ... sed
dicitur quod prius dispositio non est prima.
Oppositum vult Aristoteles ...
... quod prius dispositio ... est bona
prima et principalis dispositio ...
Omnis dispositio est bona quod dicit per se in
mediata sed prius dicitur per immediata
... est bona ...
... et ...
non potest dari medium ... practica
... et speculativa ... quia ...
... finaliter tendit ad opus ut ad
... determinanda sunt
ut patet ...
... est practica vel speculativa
...
illa dispositio sciencie in principale et
... non est prima sed est
... posita ab Aristotile patet
... in practicis ...
... et principales sunt
... est practica ...
... est
in speculativis ...
... principales quia ...
speculativa ...
aut principalis et principalissima
...

...
...
et ...
...
necessaria et ... ut semper
et que ut frequenter et ...
... sunt ...
et ...
... difficile ...
... necessaria ...
...
que ... prima ...
... prima ...
...
...
...
...
...
...
...
... vel ...

mod[um] p[otes]t vari[ari] [et] i[n] s[ubstan]tia no[n] est
[illegible] i[dest] [illegible] declat [illegible] de c
dis[posi]tate q[ui] edificat do[mum] de p[er] se
p[otes]t [illegible] vile [et] al[iu]d erit vocata
p[er] accidens illud i[de]o [et] p[atet] [illegible]
[illegible] illius q[ui]d est accidens
quod d[icitu]r ab ad et cadere et s[igni]ficat
mutabilitate[m] in qua no[n] funda[tur]
s[cienti]a [illegible] [illegible] [illegible]
qui p[er]cipit accidens et sophiste
[illegible] no[n] [illegible] [illegible] de no[n] ente [illegible]
p[otes]t e[ss]e s[cienti]a p[ro]pt[er] quod p[ri]m[us] [illegible] sophista
cap[itur] [illegible] seu cond[i]c[i]o[n]e [illegible] i[n] q[uo]
[illegible] aliq[ui]s decipit aliu[m] p[ro]p[ter] [illegible]
gis[mu]m et [illegible] est s[cienti]a [illegible] q[uo]d
[illegible] et fraus q[ue] no[n] [illegible] s[cienti]e
Al[ius] [illegible] considera[tur] i[n] q[uan]tu[m] h[abe]t [illegible]
et [illegible] p[ri]ncipia p[ro]p[ri]e d[ic]unt[ur] s[cienti]e
ea p[otes]t facil[ite]r ostende[re] [illegible]
et fallente [illegible] s[cienti]a [illegible]
s[ub]iect[u]m et [illegible] p[ri]ncipia [illegible]
[illegible] s[cienti]e et illa distinctio est [illegible]
[illegible] sup[er] [illegible] [illegible]
[illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible]
p[er] accidens s[cienti]a est [illegible]
[illegible] quia [illegible] et fortuna
[illegible] s[cienti]a [illegible] et fortuna s[un]t
causa p[er] accidens [illegible]
[illegible] [illegible] p[atet] [illegible]
[illegible] casus et fortune [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tytulus [illegible]
[illegible] p[otes]t intellig[i] [illegible]
[illegible] s[un]t p[er] accidens [illegible]
s[un]t causa p[er] accidens [illegible] intellige
[illegible] [illegible] causa p[er] accidens est
causa [illegible] de p[er] se [illegible] [illegible]
[illegible] causa [illegible]
accidit [illegible] [illegible] ut forte fodie[n]-
te i[n]ve[n]it thesaur[um] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] p[atet] [illegible]
no[n] [illegible] [illegible] [illegible] dico
[illegible] casus et fortuna [illegible] aliquid
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
subiecte [illegible] [illegible] est s[cienti]a
Al[iu]d subiecte [illegible] [illegible] no[n] e[st]
s[cienti]a q[uia] [illegible] s[un]t alterabilia
[illegible] no[n] p[otes]t esse s[cienti]a [illegible]
[illegible] s[un]t [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] capitul[o] [illegible] distinctio [illegible]
[illegible] et posset [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] contingentia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
no[n] necessaria et s[un]t [illegible] frequent[er]
[illegible] et s[un]t [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] s[un]t [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] adiu[n]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] no[n] [illegible] [illegible] et [illegible] no[n] aliq[ui]
p[er] se [illegible] p[otes]t est p[er] se et mediate no[n] aliqua p[ro]p[ter] [illegible]
p[ro]ductor [illegible] sol no[n] et celu[m] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] p[ro]p[ter] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligit[ur] [illegible]
subiti aut fecit [illegible] [illegible] est [illegible] no[n] [illegible] [illegible]
no[n] [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] ostendi
Dispositio est h[abe]ns p[ar]tes ordo et h[abe]t [illegible]
ordine [illegible] ad locu[m] [illegible] est potentia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adiuvicem et est [illegible]
q[uan]titate [illegible] [illegible] aliud est [illegible] [illegible]
potentia [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] in toto
et i[n] p[ar]te [illegible] h[abe]nt p[ar]tes distinctas [illegible] [illegible]
[illegible] p[ar]tes distinctas [illegible] forma [illegible] [illegible]
[illegible] p[ar]tes distinctas [illegible] [illegible] forma in
corporibus [illegible] aliqua dispositio h[abe]t [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in alio [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositio et [illegible]
[illegible] d[icitu]r [illegible] dispositio p[ri]ma aliquid dispo-
nit ad agendu[m] vel patiendu[m] ut [illegible] [illegible]
et [illegible] i[n]t[er] agens et patiens [illegible] [illegible]
agens d[icitu]r [illegible] et i[n] [illegible] patiens [illegible] passio [illegible] est
p[ar]tiu[m] passio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vest[e]
et [illegible] vest[is] [illegible] [illegible] [illegible] no[n] [illegible] [illegible] [illegible]
no[n] [illegible] [illegible] et forme [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
i[n] [illegible] [illegible] d[icitu]r dispositio [illegible] quia aliquid [illegible] [illegible]
[illegible] disponit[ur] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] d[icitu]r [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispo[nit]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
no[n] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intellectu[m] p[otes]t [illegible] [illegible] ab agente i[n] patiens

est pars accidentibus et passionibus puta ut est in magis [illegible] subiecto [illegible]

litas que est dispositio et habitus pars autem est ipsius [illegible]

tione vim ad aliud est preparamentum habitus

Passio dicitur uno modo qualitas passibilis sicut albedo nigredo dulce amaritudo. Alio modo hec accidunt et alterationes ut dealbatio calefactio. Amplius autem horum nocive alterationes et tristes sicut febris infirmitas. Amplius magne calamitates dicuntur passiones puta paupertas oppressio.

Privatio dicitur uno modo carentia alicuius quod aptum natum non est habere sicut lapis dicitur privatus aliquo. Alio modo si aptum natum est aliquid habere et ipsum vel genus eius sed non habet sicut talpa visu privata. Alio modo privari quando aptum natum est habere secundum speciem propriam si non in tempore debito sicut privatus oculis dicitur catulus ante nonum diem. Alio modo dicitur privari aliquid si absit ab eo quando et secundum quod et ubi aptum natum est habere. Sicut homo cecus dicitur privari visu. Amplius privatio dicitur ablatio violenta sicut ligatus dicitur privari motu. Privatio autem tot modis dicitur sicut negatio. Sic dicitur non posse ire quia omnino non potest ire vel male vel tarde vel non bene. Sed inter affirmationem et negationem non est medium sicut contingit in quarto. Sed privationis et habitus est medium sicut heremita separatus ab aliis nec utilis ipse nec inutilis alteri. Similiter et de eodem subiecto medium non habet.

Habere dicitur uno modo agere secundum suam potestatem sicut [illegible] habet. Alio modo dicitur in violentia sicut febris dicitur habere hominem et tyranni civitates et induti vestimenta. Alio modo sicut susceptivum sicut es habet formam ydoli et corpus sanitatem. Alio modo sicut continens contentum sicut vas liquorem et cives [illegible] et totum habet partes. Alio modo sicut prohibens aliquid aliud moveri sicut columpna habet lapidem suppositum. Esse autem in alio eodem modo fere sicut habere dicitur.

Circa partem 19 capituli [illegible]

Circa partem 19 capituli [illegible]

Liber septimus metaphysice dividitur in decem capitula

[illegible]

ut aqua dicitur fieri ex vino [illegible] sicut omnia [illegible]
liquabilia metalla et resine et olea sunt ex
aqua [illegible] sicut pullus ex ove [illegible]
alio modo ex primo movente sicut bellum ex conviciis. Alio modo sicut
ex composito et ex toto sunt partes ex quibus composita sunt, sicut ex
hoc sit anima et corpus ex domo lapides et ligna.
Alio modo sicut forma ex partibus forme, sicut anima ex veritatis
perceptione et intellectione [illegible] est forma ex partibus [illegible]
corporalibus [illegible] magis in corporali-
bus [illegible]. Alio autem modo aliquid fit ex parte a
quo ex alio sicut planta ex aliqua [illegible]
parte [illegible]. Alio modo dicitur sequens ex priori ut dicitur ex nocte et nox
ex die.
Pars dicitur uno modo in quod dividitur aliquid sicut duo sunt partes
trium. Alio modo dicitur pars quod dividitur quantitate a
quocumque [illegible] totum sicut duo tria mensurant partes [illegible]
in. Alio modo dicitur pars forme quibus forma magis [illegible]
sicut partes generis dicuntur et species. Alio modo pars dicitur compositi ex quibus
sit sive sit forma sive formam habens sicut homo ex anima et
corpus, et partes forme sunt partes forme ex quibus componuntur,
sicut veritatis sensibilis et intellectus dicuntur partes anime. Amplius
plures autem et que ponuntur in diffinitione dicuntur partes diffi-
nitatis diffiniti sicut genus et differentia dicuntur partes speciei.
Totum dicitur perfectum cuius nulla pars deest, et in quo
omnes partes sunt unite, sicut dicitur totus motus et
totus dies et totus sapiens et totus audax.
[illegible] modo quod sunt perfecta dicitur et totum perfecte
et in diversitate continet [illegible] multa in [illegible] sicut universale dicitur
quoddam totum sicut genus continens plures species et plures species
continens plura individua. [illegible] dicitur totum continuum habens partes
[illegible] sicut dicitur totus homo et tota domus [illegible]
[illegible] dicitur totum quod habet partes [illegible] quam parte
amplius dicitur totum continuum habens principium medium et finem

cum pte 2m portarum diam nullam causat sic dico totum
vinum / tota aqua dicatur aut totum magis continuis dico
aut dicitur quod que dispositis partibus vinum sic
dicitur / unde ...plus / vinum in palio visus ponit

8 Item motus sive trincatio dicitur totum cadens aqua
per pte et in aqua pura manens oportet
aut ille esse quod partes 2m partes habeat differentes et quod
pars ablata non recipiat neque sit in medio / vel trincatur
non dicitur / quia parte sua unitate ablata ipso est mutata
aqua quia partes plures supposito nichil mutat / nec talis
sic perdit dicitur diminutus ut dicatur trincatus homo capite / sed
si autem ... non perdat / diminutus homo dicitur trincatus

5 Cum unus dicatur genus continua generatione conveniencium
una specie / sic dicitur genus hominum continuatio generi
una homine / alio dicitur genus dicitur continuatio plurium descendentium
ab uno avo / sic genus romanorum descendunt a
romulo / denotatur etiam genus a quo homines ascendunt et
ante / dicitur etiam genus continuatio aquarum que conveniunt
in una ratione sic genus figurarum superficialium et genus
figurarum corporalium dicitur etiam genus continuatio illorum
que conveniunt in una natura sic genus corruptibilium
in pluribus genus dicitur quod primo ponitur in diffinitione speciei
et sunt species in quid / sed dicit essenciales qualitates
speciei / sicut eius dicitur quid est homo / et unde diffinitio hominis
que est animal rationale mortale / animal hic est genus et
pars de ipso in quid et dicit eius que est rationale differentia
tas essencialis ipsius hominis.

Diversa vero genera sunt que non conveniunt in uno
subiecto primo nec ad invicem transmutantur ut
in aliquod medium conveniunt / sic corpora celestia et terrestria et cetera 2m diversam figuram predicamentorum

in subiecto et alia predicamenta sicut analoga
et videtur quod non cum est a superiori
accidencium predicamenta tamquam genus
non est analogum sed est equivocum quia
tenet ad genus univocatur ad subiectas
... accidentis ... quia quoque ponitur in
diffinitione quantitatis sicut sic est genus
... eius ... diffinitione substantie ...
... ergo est genus ... arguitur
... est intelligibile cum subiecto
et ante accidens substantia ...
non est analogum ... contra ...
... quia intellectus est liber
... intelligitur sua libertate
... sub una ratione cum subiecto et
accidens ... per quam ...
... eius et restat ... sit
substantia et accidens ... unde ...
... oppositio est ...
... et ... et ...
... sicut ... que est ...
analoga sicut ... non que est
et ... illud ...
... una ... essenciale ...
... ad alium ... ut sanitas
... que est ...
qualitatis in animali dicitur aqua
de sanitate animalis ... et ...
... que est esse ... sanitatis
in animali dicitur de sanitate urine ...
... quia tota ... sanitatis ...
... esse ... sanitatis in animali
... eius est ...
... ita quod ... substantia ...
... alia predicamenta que sunt ...
... accidens et ... ad
substantiam sicut sanitas urine non est
sanitas nisi quia est ... sanitatis
animalis / et ... est tota essencia eius
... accidens non est eius nisi quod
... et quantitas non est eius nisi
quia mensura eius et qualitas
non est eius nisi quia dispositio
eius et ...
...
est ... quod eius ... substantia
et alia predicamenta accidentia et ...
... ad ista ... predicamenta
... quod ... prima
... dependeat a substantia et ...
a substantia sit ... eius in ...
quia tota ... accidens ...
... ad substantiam ...
...
...
... predicamenta ...
...

quia intellectus non potest ab ea separare ea que sunt ficta et quia ... conveniunt cum principia rei quamvis argumentum pretendit ... libertate limitata ad ... et ... [illegible]

Secundo ... capituli ... substantia est prior accidente ratione notitia et tempore et dividitur ... [illegible]

... substantia precedit accidens tempore ... substantia precedit accidens notitia ... [illegible]

nectar ab invicem distinguntur sicut substantia qualitas quantitas et similia non enim in unum aliquod neque ad unum reducuntur.

Falsum dicitur uno modo ut est res falsa sicut ferrum aurum et argentum. Alio modo dicitur oratio falsa que rei quam significat non concordat. Hec autem fit dupliciter. Aliquando enim est oratio falsa et non impossibilis sicut cum hec oratio est falsa Sor est et eo non existente potest tamen aliquando esse vera quando possibile est Sorte existere. Aliquando autem est falsa et impossibilis sicut talis omni tempore manet falsa sicut quadratum non esse parte(m). Alio modo aliqua dicuntur esse falsa que apparent aliter quam sunt sicut umbra que apparet esse homo et sicut apparent sompnia que non sunt. Alio modo dicitur oratio falsa quando unius rei dicitur alterius ratio sicut cum ratio circuli de triangulo predicatur sicut cum dicitur triangulus est figura plana una linea contenta in cuius medio est centrum a quo omnes linee ducte ad circumferentiam sunt equales. Homo etiam falsus dicitur qui eligit tenere falsas pronuntiationes sicut res dicitur falsa que apparentiam facit falsam.

Accidens dicitur uno modo quod fit preter intentionem agentis neque frequenter neque in maiori parte et non tamen per se sicut cum fodiens sepulcrum invenit thesaurum et hec accidens et fortuna dicitur evenire. Aliquando dicitur accidens quod accidit alicui et aliquando non sicut campum aliquando existimatur sicut in ... esse album. Dicitur etiam aliter accidens quod inest alicui per se et non semper sicut per substantiam sicut propria passio in sua diffinitione ponitur per subiectum vel differentia subiecti sicut simitas accidit naso que est nasi curvitas.

Sequitur sextus liber methaphisice

Principia et causae sunt in omni scientia per quae passiones de subiectis demonstrantur sicut in medicina per adequatorum humorum in corpore sanitas denominatur. Talia autem in quibusdam scientiis sunt magis clara sicut in geometria, in aliis autem magis sunt simplicia et nobilia sicut in scientia divina. Cum igitur prima philosophia sit de ente simpliciter et universaliter, oportet principia et causas entis in quantum ens primo quaerere atque scire. Cum enim sint diverse scientie de partibus entis: naturalis de substantia mobili, geometria de quantitate, arismetrica de numeris. Necesse est igitur aliquam scientiam esse de ente simpliciter, quae magis [illegible] et veri hec est aliqua [illegible] praeter eius quod est ens, enim simpliciter et unum convertuntur. Aut et substantia non demonstratur esse neque quiditas eius, quia non est medium inter esse et illud cuius est esse, nec inter quiditatem et illud cuius est quiditas. Idem enim est esse et quiditas in illo cuius est esse et quiditas. Sed ratione differunt. Unde sunt esse et quiditas [illegible] quia partim in deductione, quia omnes scientie accipiunt et supponunt quia est et quid est ipsorum subiectorum. Geometria autem accipit et supponit quia est et quid est quantitas et [illegible]. Naturalis quia est et quid est mobile. Arismetrica autem accipit quia est numerus et quid est numerus [illegible] sufficiente. Consideratur autem ab aliquo quaerente sit quid sit per questionem si est et quid est, quia [illegible] est quiddam abstractum videtur. Cum enim quaerentes si est numerus, videtur quod est collectio unitatum. Si autem quaeritur quid est numerus, videtur quod est collectio unitatum. Nam et visus similiter videt quia

[illegible] per capituli [illegible] quiditatis substantialis [illegible] antiquis [illegible] fuit [illegible] et primo fuit [illegible] adversus [illegible] illa substantia fuit nominata et [illegible] adversus antiquos [illegible] adesse et quod adesse [illegible] autem substantiam [illegible] ad substantiam

[illegible] in quo tractat de modo [illegible] et [illegible] de quibus substantia [illegible] dicta [illegible] et [illegible] propria [illegible] substantia [illegible] in physica [illegible] et in metaphysica [illegible] quod sit substantia forma [illegible] arguit quod [illegible] substantia [illegible] sit substantia [illegible] forma [illegible] substantia [illegible] igitur [illegible] et [illegible] forma [illegible] substantia [illegible] forma [illegible] substantia [illegible]

quod de quolibet esse et quid ... nisi sic tunc esset certus vel assumptum scilicet quid vel subiectum vel nomen vel affirmative vel negative quid est in questionibus quarum principium circa id esse aliquid vel nihil sit. Secundo sic quia si sic tunc sequeretur quod non esset in aliquo principio ... in quo principio posset ponere. Contra primo de anima ... Dicit quod in anima de potentia esse aliquid licet non sit neque quid neque quale neque quantum in actu et in illa ... ad idem ... Ad primum dicendum quod probat quod non nihil in actu sed non probat quod non est in potentia. Ad secundum dicendum quod ... dicendum ... sed non ut ... ut in dicendo sunt principium ... istorum. Et tantum de isto dubio.

Causa in tantum in quo ... notitia diffinitionis ... de substantia quam de accidente et dicitur ... quia anima non potest diffiniri ... substantia ... et accidens ... substantia diffinibilis et ... accidens diffinibile ... accidens ... diffiniri ... Aut accidens est diffinitorum ... ponit tres ... actus non diffinit substantiam ... quiditas ... dividitur in duas ... sequitur ... de quiditate ... diffinitio scilicet dyalectica et physica. Dyalectica est que ... in universalibus et communibus sine expressione materie ut ... diffinitur quod est appetitus vindicte seu retributionis et eclipsis lune diffinitur quod est obscuratio lune et ... et quod ... est ... diffinitio physica est que ... et forma et ... et causa efficiente ut ira ... ebullitio sanguinis circa cor ... appetitu retributionis et ... eclipsis lune ... diametraliter interpositio terre inter solem et lunam ... in ... diametraliter ...

est color et qualis est color. Verum subiectum sit et quid est, et quid est nobilius modo quam per demonstrationem. Omnis enim et dicta ex quibus constituitur diffinitio super quiditate intelligitur in ratione subiecti per se et in primo modo dicendi per se, non est aliquod medium per quod genus de subiecto valeat demonstrari. Sunt tamen quidam alii modi quibus et quia est et quid est de subiecto demonstratur. Quia enim ostenditur per effectum seu per posterius et ratione que magna parte conferunt ad cognoscendum quod quid est. Sunt autem et scientie factive sive mechanice que in materia exteriori aliquam formam agunt. Alie autem sunt active sicut moralis que eligunt et agunt virtuosa opera. Alie sunt speculative sicut naturalis mathematica et divina. Speculative autem magis sunt separate quam factive et active. Naturalis autem comprehendit formam in materia sensibili et in motu sicut simitas non potest intelligi sine naso. Est enim simitas nasi curvitas ... et ... que non est sine materia. Comprehendit naturalis ... mathematica autem magis abstracti quia formas comprehendit abstractas a materia sensibili sed non a materia simpliciter. Divina autem comprehendit divina omnino separata ab omni materia et immobilia et eterna. In tali materia maxime esse dicitur et nobilissima scientia quam alias antecedit quia vero eius non dicitur ... per prius et posterius. Scientia autem que procedit eius simpliciter et quid est et omne quod inest enti ... quod eius principia aut per eius quod est prius omni ... non in primo erit principiati cognitio imperfecta.

Sed quia ens dicitur multipliciter, aliud enim dicitur ens per se aliud ens per accidens, primo est ... quod ens per accidens non potest esse speculatum ...

Secundum esse quia non scientia circa ea que accidentis speculatur. Causa
namque eorum accidunt confusa unde et edificator non facit
domum et alia naturalia [illegible] et solo nomine est acci-
dens. Unde plato enim dicit non esse artem et sophisticam
ordinavit/ [illegible] enim sophistica fuit circa fallaciam
accidentis videtur aut accidens non proprium entis. Sunt
enim quedam necessaria que non contingit se aliter habere sicut
sole non oriri. Alia autem sepius sunt contingencia
et in maiori parte sicut in diebus canicularibus est
cauma. Alia autem sunt in minori parte et raro sicut
in diebus canicularibus esse frigus [illegible] illud
quod sepius evenit. Aliquando deficit/ omnia necessario
veniunt/ esse autem accidens quod tamen contingencia
esse non habet/ contingit vel ex defectu vel ex dispositione
materie [illegible] subiecta comprehensione [illegible]
Unde dicit non est scientia illa tradi/ ita [illegible]
esse et ordinacio secundum accidente [illegible] accidens et [illegible]
[illegible] et fortuna [illegible] omnia immobilia sunt in
tempora [illegible] et invariabilia [illegible] mobilia
[illegible] et variabilia tempore [illegible] et in [illegible]
riabilibus et mutabilibus casus sunt et fortuna
Non autem [illegible] cuius [illegible] esse [illegible]
stituitur/ ideo [illegible] et passionibus eius [illegible]
est que habet apud intellectum. Alius est modus entis
apud intellectum [illegible] simplicem/ quia sunt
diffinito cum est esse et [illegible] apud intellectum [illegible]
tur [illegible] intellectus cum operacio est intelligencie
indivisibilium/ [illegible] autem et [illegible] intellectus componen-
te [illegible] dividente [illegible] intellectus [illegible]
et dividit que in rebus composita sunt vel divisa
[illegible] alius capit intellectus cum [illegible] se [illegible]

[illegible] sol et luna [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] actalus astrorum [illegible]
[illegible] purgacionem mundi
in [illegible] vo [illegible]

Secunda pars capituli in qua [illegible]
[illegible] non est diffinibile et
dividitur in duas particulas [illegible]
[illegible] duas [illegible] autem
[illegible] diffinicionis
[illegible] tercia pars
capituli in qua [illegible] sola [illegible]
[illegible] sola diffinibilis esse et [illegible]
[illegible] diffinitur et dividitur
in duas particulas in prima [illegible]
[illegible] plus [illegible]
[illegible] et quiditate
diffinita [illegible] ibi [illegible]
[illegible] particula dividitur in duas
[illegible] in prima autem [illegible] sola [illegible]
diffinitur in secunda autem [illegible] actua [illegible]
[illegible] diffiniri [illegible] ibi [illegible]
[illegible] ut [illegible] est
essencialis diffinicio et quiditatis [illegible]
[illegible] quod diffinitur [illegible]
[illegible] possibile [illegible]
est [illegible] et non alia [illegible]
quia forma [illegible] forma [illegible]
est [illegible] ille [illegible]
[illegible] materie [illegible]
[illegible]
[illegible] particula
qua [illegible] magis [illegible]
[illegible] diffinite [illegible]
in duas subparticulas prima [illegible]
[illegible] duobus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] diffiniuntur [illegible]
[illegible] diffinicionem [illegible] et [illegible]
[illegible] diffinitur [illegible]
[illegible] et non [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] diffinit [illegible] et [illegible] quod dif-
finit [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] dif-
finit [illegible] accidens

Quarta pars [illegible] capituli in qua
[illegible] accidencium [illegible]
[illegible] diffinicionum et [illegible]
~~diffinitionem~~ diffinicionum [illegible]
[illegible] tercia [illegible]
[illegible] ad finem capituli [illegible]
[illegible] manet [illegible]
[illegible] diffinicionum [illegible]
[illegible] accidencia
[illegible] quod [illegible] est

qualitas seu communitas corporis
specierum secundo arguitur sed sensitiva
habet ipse absoluta materia [illegible] tunc
[illegible] et sunt diffinibilia [illegible]
[illegible] patet quia accidentia habent
essentiam/ sed essentiam dicitur [illegible] in rebus
absoluta [illegible] Opposita [illegible] auctor
in libro [illegible] quod duplicia sunt accidentia
scilicet copulata et simplicia copu
lata accidentia sunt que habent subiectum
[illegible] sine quo diffiniri non possunt
ut est illud accidens simitas
quod est curvitas nasi. Sed accidentia
simplicia sunt que non habent de
terminatum subiectum ut curvitas
que [illegible] brachium [illegible]
[illegible] licet [illegible]
accidens habet diffinitionem nisi per addi
tamentum [illegible] quod subiectum eius semper
debet cadere in diffinitione eius
[illegible] [illegible] eius dicit [illegible]
logica de substantia et accidente ut [illegible]
sunt [illegible] capitulo [illegible] septimo
[illegible] [illegible] ad
accidens nisi [illegible] ergo
quod accidens diffinitur [illegible] ut
[illegible] ad longum [illegible]
[illegible] per quam aliter res non habet
[illegible] esse et diffiniri [illegible]
accidentis [illegible] esse [illegible]
accidens [illegible] eius [illegible] diffini
[illegible] quod dicit quia [illegible]
in accidentibus quod [illegible] color
[illegible] quod color in [illegible] [illegible]
seu subiecti [illegible] quod accidens
non habet ipse absoluta [illegible]
[illegible] de essentia accidentis
[illegible] non est semper absolu
ta [illegible] dependentiam [illegible]
patet quod [illegible]
quod [illegible] accidens [illegible] diffinitur tamen sub
iectum [illegible] diffinitione eius
sic dicta et accidens que [illegible]
[illegible] ut [illegible] unitate [illegible]
abstractive diffinitum tamen subiectum
[illegible] diffinitione eius [illegible] ut dicta
[illegible] simitas [illegible]
[illegible] curvitas [illegible]
et [illegible] dicte [illegible] accidens
[illegible] diffinitum [illegible] tamen est
[illegible] [illegible] quod subiectum ac
cidentis [illegible] ut [illegible]
et que [illegible] ut dicta ut simitas
est [illegible] [illegible]
est diffinitio [illegible] diffinitum
[illegible] diffinitio [illegible] quod diffinitio
est [illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] diffinitio quod [illegible]
[illegible] quod [illegible] ut [illegible]
[illegible] est eius [illegible]

quid autem quaedam sunt et quod separatim intelligat est
generis difficultas/ sicut enim contraria contra in rebus
non sunt contraria in sensibus sicut percipit sensus tactus
calidum et frigidum/ et auditus sonum acutum et gravem
et oculus album et nigrum/ sic intellectus contraria simul
habet videmus enim quod colores contrarii et diversi simul
sunt in quibus producunt aerem et in [illegible] non cor
rumpunt neque permiscentur [illegible] esse distincta et in
[illegible] ad oculum per ipsum medium [illegible]/ Veritas autem
et falsitas sunt contrarietates in intelligibilibus compo
sitione et divisione apud intellectum/ qui comprehendit ipsa
est intellectus/ cum operatio est intra manere/ et
subiectum ipsorum est intellectus/ et compositio seu divisio
stant in hac intelligentia/ initium et finis istius opera
tionis est adeptio lucis intellectus formi/ propter quod
constitutum fuit/ in esse omnia et formata non est
igitur verum et falsum in rebus sicut bonum et malum/ bonum
enim et perfectio sunt a forma malum autem et imperfectio
seu defectus sunt a privatione et materia/ que sunt per ea
causatur mutabiles sicut ostensum est in prima philosophia
Ista autem essentia quibus accidit verum et falsum sunt al
terius generis essentia ab illis que sunt contra [illegible] et
in plura partita parte ab illa distinguuntur secundum potentias

Hoc dicitur multipliciter secundum doctrinam
in quinto edicitur cum quod quid est
et sit hoc aliquid/ et dicitur esse de aliis
praedicamentis/ palam autem est apud expositores
omnium/ quod res eius sit substantia individua

et quod primo dicitur in quid praedicatur est enim maior
notitia dignum quid est quam quantum et quale et
quantum est. Sed procedendo substantiam secundum quiditatem. Prima
substantia quaeritur ad quaestionem quae quaerit quid est hoc. Ista enim quaerit
quid est hoc videlicet homo vel telum. Sed ad quaerentem quale
est hoc videlicet bonum vel malum album vel nigrum. Cum
igitur quiditas entis magis perfecte entis sit quam qualitas
vel quantitas. Substantia autem dicat quiditatem entis igitur substantia
magis perfecte ens dicitur quam qualitas et quantitas. Alia enim
sunt entia eo quod substantiae qualitates quaedam et modi
et dispositiones existunt. Hoc enim per se ostendit illud quod
potest per se existere illud magis est ens quam illud quod non
potest per se existere. Sed substantia potest per se existere et non alia praedi-
camenta igitur substantia est magis ens quam alia praedicamenta.
Unde vadens et sedens magis apparent entia quam
vadere et sedere. Vadens enim et sedens magis ostendunt
subiectum determinatum loco et tempore quam vadere et sedere. Prima
ratio igitur concludit substantiam aliam. Unde primo et simpliciter
substantia sola erit et per rationem suam formalem. Notandum est
secundum sensum et apud omnes confessum quod individuum est ens quod
completum loco et tempore determinatum. Tunc arguo sic
Illud quod dicit quiditatem entis individui illud est prin-
cipaliter et simpliciter ens. Substantia dicit quiditatem individui
quia de ipso in quid praedicatur igitur substantia principaliter
est ens et simpliciter. Contra multiplicatur quod dicitur
quod primum ratione notitia et tempore. Omnibus autem his modis
dicitur substantia est prior accidente. Substantia enim per se existens
separata ab omni accidente. Causa enim praecedit causatum
et non dependet ab ipso. Substantia autem est causa entium
accidentium. Igitur ab accidentibus non dependet.

[sensi]bilibus quoniam. Sed differentia quod rei
est quiditas non rei inesse per prius
et causans rei est illud est duplex
secundum materialis et formalis. Materialis
quae dat principium rei secundum praecognitiones
materiales rei est illa quae convenit
accidenti. Ergo ut declarat ad longum
in libro. Sed differentia formalis est
quae dat praecognitiones formales
ut ipse declarat in libro. Vitae autem [illegible]

Circa [illegible] capitulum septimi in quo dis-
putat illud quod [illegible] quod quid erat esse
sit idem cum eo cuius est dividitur in
partes principales. In prima arguit ad
partem affirmativam quaestionis. In secunda arguit
ad partem negativam. In tertia ponit solutionem
[illegible] secunda ibi [illegible] tertia ibi
Adhuc autem et similiter. Prima pars di-
viditur [illegible] est [illegible] [illegible]
quibus probat quod quiditas est idem cum
ea cuius est [illegible]
[illegible] Dicit enim [illegible]
ibi ponit [illegible] ad probandum quod
quod quid erat esse idem est cum eo cuius
est quiditas. Cum [illegible] ibi [illegible] si [illegible]
[illegible] ibi ponit [illegible]
[illegible] quod quod quid erat
esse non est idem cum eo cuius est ut
patet [illegible] in libro. Cum [illegible]
[illegible] quiditas ibi ponit [illegible] ad
[illegible] Cum [illegible] In hiis autem ibi est
alia [illegible]
quae sunt [illegible] quiditas
[illegible] est simpliciter separata [illegible]
[illegible] est quiditas
ut clare patet in libro [illegible]

Secunda pars istius capituli in qua ar-
guit ad partem negativam quaestionis [illegible]
[illegible] quod quid erat esse non est idem
cum eo cuius est quia quiditas est simpliciter
ingenerabilis incorruptibilis et
[illegible] res sensibiles sunt
generabiles corruptibiles et [illegible]
et [illegible] Adhuc [illegible] ibi. Adhuc autem
[illegible] tertia pars huius capituli in qua auctor
ponit [illegible] ad illam quaestionem solvendo
[illegible] quaestionis [illegible]
principalem quaestionem [illegible] quod in
substantiis separatis idem est quod quid erat
esse et illud cuius est sed in aliis ubi
utpote in aliis substantiis et
accidentibus aliquo est idem et aliquo
non est idem. [illegible] si esset [illegible]
[illegible] et quod esse [illegible] sequeretur [illegible]
videndo [illegible] quid est hoc

substantia id est quiditas substantie est separabilis ab omni accidente. Ratio: cum prior est accidentibus, quia
principia substantie cause accidentium. Cum igitur quodlibet cuius diffinitur principia
causas et in hoc accidentium principia substantie priora esse necesse est, et sic tamen
est prius eo quod est res sunt. Sed quiditas individue substantie sunt per causas secundas vel eo
et non per accidentia. Prius autem sunt sine posteriori. Accidentia autem sunt posteriora
et prior ipsis est substantia sicut ipsorum causa. Igitur substantia prior est accidentibus notitia quia
aut scire quid est res magis sciunt scire quam scire quale est aut quantum. Patet quia et
ipsa accidentia perfecte sciuntur cum quid est ipsum accidens scimus, sicut quid est quale
quid est quantum, non prius scire quid est accidens nisi sciuntur cause et principia ipsorum quibus
producta res sunt, per que in esse constituuntur. Accidentia autem per substantiam in esse constituuntur
et causantur. Prior autem est tempore illo vel illo accidente, quia in substantia creatur et in tempore
variatur, ipsa cum substantia secundum sui naturam simplex est tamen composite materie quam composite forme.
Omnium igitur unum quod simplex est prior est quantitate. Prior etiam est motu et loco et tempore. Ni-
chil enim movetur in loco et in tempore nisi quantum. Hec igitur est causa quare absolute
usque ad nunc quiditas substantie ab omnibus est quesita. Quia nisi sit cognita est immutabilis
et eterna et radix (?) bonus (?) dum perficiat vita intellectus nostri, quare nisi sit quibus
in esse ... sicut ab ipsis in esse producatur et formatur. Hanc autem
substantiam quidam in sensibilibus esse dicebant, quidam autem dicebant quasdam e-
ternas esse separatas. Quidam dicebant quasdam a sensibilibus separari per intellectum quod
postmodum est inquirendum.

Dicitur autem substantia in quatuor modis maxime principalibus. Primo est quiditas substantie
quia sit diffinitio. Secundus est essentia speciei que dicitur esse prior et determinatio
cum intellectus attribuit ... in universalitate. Tertius est essentia generis que dicitur esse substantie
indeterminato. Quartus est substantia individua singularis, que magis principaliter dicitur substantia et
subiectum, quia in omnibus substat atque subiciat. Hec autem dividitur in materiam et formam
quarum utraque substantia dicitur, quia preter eas non sunt composite substantie sensibiles. Sed dicitur substantia magis
Dico autem materiam in artificialibus sicut es, in naturalibus vero sicut corpus. Figura et ...
sicut forma, compositum vero sicut ydolum et homo. Quare si forma prior est quam materia et
magis ens, quia forma est actu et materia in potentia, et ipsum quod ex utrisque componitur
magis ens et prior erit. Nunc igitur probabiliter dictum est quid sit substantia quia dictum est quod
est illud quod magis de subiectis aliqua dicitur neque in est alicui, sed de quo dicuntur alia et in ea
in consistunt. Hec autem ratio non sufficit, quia ista proprietas que est subiici et substare

alys ei subs non inest / sed et materia magis videtur esse substantia quam ei maxime subsistat
et subest alys et remanet corruptis alys incorrupta. Adhuc ea omnibus aliis
existentibus est causa essendi / igitur verissime est maxime per se. Adhuc quia omnia
dependent ab ipsa / sed ipsa ab alys non dependet videtur autem maxime per se esse. Ad
hoc in pri. nat. intellectus habet / quod ei passivitatis posset attribui / ut ab ipsa procedens
aliquid / quia sine non esset in potentia ad esse / sed ut sic est aliquid per eius contra
Talis autem non est per se ens / et ab omnibus est distincta. Unde verissime substantia indicatur
Sed hoc est impossibile. Aliud enim quod ab omnibus separabile est per se / hoc actu est ens.
Aliud est maxime substantia quia per formam est composita ex materia et forma magis
videtur esse substantia quam materia. Cognita autem composita autem ex materia et forma est
posterior est alys. Cognita materia et forma / ipsa materia proprie erit nota in
libro circa principia et integritatem materia aliqualiter est composita. Ideo dimissis illis
hic determinatur de forma que est maxime incognita et est tractandum incipiendo
est autem a quiditatibus rerum sensibilium que substantie esse quem omnes consentiunt. Convenit
enim ea est in compositionibus / ut a nobis notis procedamus ad nota simpliciter que nobis
in principio sunt incognita.

Et procedens de quiditate loyce quendo differentia communi ponit de ea per se dicatur
de differi mo. extra esse differentia ... per se dicitur ... est ...
modo dicendi per se accidens autem quendam non predicatur de substantia per se
quia inest ipsi per accidens. Accidens autem proprium et si predicetur de subiecto per se quia ipsi
per se inest / tamen non predicatur in quid / quia est natura alterius a subiecto. Unde differt substantia predicatio
accidens. Per amplius autem id quod est positivum subiecto non potest esse quiditas nisi
per quiditatem substantie / accidens autem est positivum / quia causatur ex principiis ...
recti / quia hoc quod est ... quam illa que conveniunt in ratione et nomine ...
/ substantia autem est prius cui convenit ratio et nomen entis / igitur est causa accidentium que
conveniunt ... substantia et ratio entis et nomine entis. Item sicut color causatur ex superficie
corporis terminati est enim color extremitas corporis perspicui terminati. Unde color non
potest poni in differentie superficiei determinate / igitur nullum accidens in differentie per se.
Adhuc autem quiditas est intrinseca ... substantie / igitur non potest ipsam differre
... enim que sunt in ratione substantie sunt unum in esse substantiali cum substantia et a ...
autem. Sed accidentia que insunt substantie non sunt idem essentialiter cum substantia et ...

qua nec est nec albu(m) et calidu(m) / Non igitur accidentis esse nec sunt nec subiecti / quare
nec ipsam potest diffinire Et nec neque quod contrariis componitur nec diffinitur
Non enim sunt unum nec accidens nec subiecto illud autem quod diffinitur oportet
unum esse de quo anima que ponitur in diffinitione esse predicatur / secundum ... modo dicendi
esse sed in diffinitione compositi ex substantia et accidente / nisi sit poni quod data sit
dicere esse / igitur nec diffinitur substantia et accidens Item cum precedentis diffinitio unius
debet esse essencia unum una / ita quod nulla essencia diffinitur ab alia / si illa que
ponitur in diffinitione compositi nec sunt una nec esse sed differunt aut sic igitur
compositum nec diffinitur. Nichil enim diffinitur nisi substantia / que simpliciter est quod
unum. Alia autem diffinitio non habet sermones magis intentos explicante per
hoc quod aliqua accidentia habent diffinitionem. Sicut enim ens per convenit sub-
stancio aut accidentibus sic et quiditas et diffinitio principaliter convenit substan-
/stancio aut accidenti. Sicut et quid est substantia sic significat quod est quiditas et quid
simpliciter diffinitio addiectionem de quiditate substantie sic vero unde sic quod queritur
quid est accidens diffinitio que quiditatem indicat accidentis / sic enim nec ens
et ... dicitur esse non ens / sed nec simpliciter dicitur esse ens sic et cum dicitur
et accidens secundum quid et non simpliciter / Oportet igitur intendere ut quilibet nec plus
neque minus debet nec auferre de entitate et quiditate et diffinitione ...
... Omne igitur quod habet unam et essenciam ab alio dependentem habet quidi-
tatem et diffinitionem Unde autem sicut ... dicitur ... dicitur de substan-
stancio aut de accidente. Alia autem que sunt unum continuatione nec colligatione
non habent diffinitionem per hystoria troyana / in qua multa de ... con-
venit. Quod autem accidens habet diffinitionem patet quia diffinitio explicat partes
entis compositi ex partibus per unitatis sic diffinitio hominis explicat genus
et differentiam ex quibus homo constituitur. Sed accidens ... dicit quoddam compositum
ex accidente quod est genus accidentis et subiecto quod est per differentiam deficiens
genus ex quibus fit unum ... nec dicendi esse / igitur patet ... passio diffi-
nitur. Alia autem est diffinitio que sit per partes materiales substancias sic homo est
... Alia autem est diffinitio data per partes formales
principiantes et constituentes ... animal rationale ... cuius
passio habet diffinitionem materialem / et ponitur in diffinitione sua subiectum sic ... dico

Risibile est homo ad admirationem habilis et tonitruum et est
motus nubis. Alia autem est diffinitio magis perfecta et for
malis que explicat partes participantes et constituentes
passionem comparatam subiecto. Tales autem sunt partes for
males et essenciales participantes et constituentes sub
iectum. Quia absque causis fit subiectum et propria passio
in subiecto sicut patet. Sicut fallitur neque sunt tales in [illegible]
Talis est diffinitio dicens quid est subiectum et quid est pas
sio et propter quid est passio in subiecto. Sicut si diffiniatur risi
bile quod est animal rationale admirativum. Hec enim diffi
nitio quid est homo et quid est risibile et propter quid est
risibile in homine. Sunt autem ista [illegible] quid est homo
Quia homo est animal rationale admirativum. Dicit et etiam
quid est risibile dicitur quod est animal rationale admirativum
Et etiam quare propter quid est homo risibilis. Quia est animal
rationale admirativum. Secundo si tonitruum diffiniatur sic dicitur
quod tonitruus est motus ignis extincti in nube violenter
extrusus. Hec enim diffinitio dicit quid est nubes sonans
et quid est tonitruum et propter quid est tonitruum in
nube sonante. Unde talis diffinitio est demonstratio
positione differens quia est medium propter quod inest pas
sio esse in subiecto. Et dicit quid est passio et subiectum
Quod autem nomine passionis propria dicat compositum ex
accidente et subiecto explicito et non est idem simum et
concavum simum et est [illegible] concavum sed subiectum plus quam
generis. Unde inpossibile est intelligere simum sine subiecto
Cum ergo passio est passio. Est enim simus nasus concavus
Hoc autem patet ex hoc quia si exprimatur nasus cum si
mo quod patet in hoc in simo erit nugatio mani
festa. Si dicamus simum nasum [illegible] sicut patet ex compositi

et iudicando albedinem [illegible]
quod est albedo secundum quod est forma [illegible]
[illegible] quod differunt forma [illegible] Sed
[illegible] parte alia [illegible] plural
quod sunt [illegible] esse et hoc declarat
autor in libro de actu [illegible] et
tempus et de [illegible] que sunt
[illegible] [illegible] distinguuntur forma
[illegible] ut declarat ad longum in libro [illegible]

Cum questio [illegible] in quo autem autor
quod ydee platonice non sunt po
nende ad generationem unius cum alio et
dividit in tres partes quod prelibant [illegible]
[illegible] quod forme separate idest ydee
non sunt necessarie ad generationem rerum
sensibilium [illegible] inde [illegible] que
sunt ibi ponit quandam distinctionem
valentem [illegible] ad propositum primo [illegible]
quod [illegible] ponunt aliquas formas se
paratas esse necessarias [illegible]
Secundum [illegible] quod [illegible] sensibilibus [illegible]
sensibilibus [illegible] ponunt [illegible]
[illegible] hoc quod [illegible] rerum sen
sibilium [illegible] ponunt
[illegible] quod [illegible] generationem
rerum sensibilium [illegible] capitulo
precedenti [illegible] est quod non
est necessarium [illegible] neque [illegible] modo
quod res sunt [illegible] quod est et
[illegible] res [illegible] esse et [illegible]
patet in capitulo precedenti et patet
[illegible] capitulo
[illegible] essencialium [illegible]
in isto capitulo autem quod [illegible] sepa
te non sunt necessarie ad generationem
rerum sensibilium quia omnia que sunt
[illegible] generationem [illegible] sunt ab aliquo
efficiente tamquam [illegible]
a [illegible] et aliquid fit alicu
[illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible]

Secunda pars huius capituli in qua autem
[illegible] fit [illegible] et [illegible] effi
ciente est [illegible]
efficiente [illegible] frustra esset [illegible]
ubi frustra est [illegible]
efficiente quod [illegible] per [illegible]
te ad actum [illegible] Sed [illegible] quod
[illegible] actum [illegible] efficiente [illegible] facit
Cum [illegible] generationem [illegible] et [illegible]
[illegible] est [illegible] distinguitur
[illegible] generationes et [illegible]
sunt [illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible] efficiens est
[illegible] seu [illegible] ipse [illegible]
[illegible] operatur ad [illegible] Sed si

[illegible]

nasus ad simo ... Nasus simus autem per simum potest poni nasus concavus et tunc erit nugatio manifesta dicendo nasus concavus nasus. Cum simus idem est quod nasus concavus. Veritas enim et sufficienter intelligatur nasus potest in simo sumi propter difformitatem nugationis. Sed in quibus complicatur

terminus autem idem est cum altero quiditas et id cuius est quiditas. Videndum est utrum platonici posuerunt quiditates sive ydeas rerum sensibilium

a sensibus separatas. Quod autem non sunt separate patet quia quiditas rei est substantia rei, sed substantia rei non separatur ab ipsa re, sed idem cum ea est. Quiditas enim rei est per quam eius in esse constituitur secundum actum essencialem. Racio enim que dicit quiditatem continet partes formales et intrinsecas essenciales eius. Principia autem essencialia et intrinseca non possunt esse separata ab eo cuius sunt principia, quia si enim talia principia essent a re separata, impossibile esset actu. Preterea posito principia per que res in esse constituitur separata intelligi, quia ut dictum est quiditas est substantia rei. Si autem illa essent separata a re ipsa non intelligeretur. Questio que est quid est esse semper querit de re quod actu est. Questio enim quid est semper presupponit questionem si est, ut dictum est in posterioribus. Cum igitur quiditas est principium rei quo res est quid secundum actum, si esset ab ea separata quiditas non esset secundum actum. Sicut eius non esse eius non bonum esset bonum, nec homo esset homo. Preterea si essent ydee seu forme separate a sensibilibus substanciis, ipse non essent prime substancie quia omnibus aliis substanciis non substarent. Preterea si quiditas substancie sensibilis esset separata et per se subsistens posset diffiniri et habere propriam quiditatem vel igitur ista quiditas erit separata a sua diffinitione et tunc

quod ea non est semper non potest sciri quid est

illa habebit aliam quiditatem hoc autem procedit in in
finitum / impossibile dicatur quod aliqua quiditas sit idem cum eo cuius est
quiditas eadem igitur vel erit processus in infinitum concedendo
in hiis autem que sunt unum per accidens ut in homo al
bo / est aliquid idem quod sint non sicut passio de subiecto per
se / aliqualiter autem non est idem / quia accidentis ratio non
dicitur de subiecto / si tamen concedatur absolute quod idem sit quidi
tas substantie sensibilis cum ipsa substantia sensibili contra ipsum quem
in sequencia multa sophistice deducunt / quiditas enim est
simplex non limitata loco et tempore / sed substantia sensibilis
est cum quiditate / si ipsa similiter erit talis / quod contra hoc
aut substantia sensibilis loco et tempore circumscripta tamen limitatur
sed quiditas cum idem est cum ipsa / sequitur ut sit talis / idem
autem et similiter est de eo quod actus essencialis est
quiditas et sensibilis substantie / sicut idem actus anime est et
corporis / quod esse actuale corporis ab anima causatur / actus
tamen anime est simplex / quia tota per essenciam et per actum esse
tialem est tota in toto corpore et in qualibet parte
tota / quia unio anime ad materiam per se et essencialiter ut in
trinsecum convenit / et omne accidens in subiecto composito anime
dicitur hic autem actus simplex anime in materia secundum modum materie
tale recipitur / secundum quod fit aliter plus vel minus dispersa in ma
teria aliud actum habet oculus et auris / et sanus aliter et
infirmus propter sui simplicitatem et perfectionem dicitur
atque partes et potencie anime a corpore separate / que in re
magis intime sunt quam sapientum et cetera in spiritualibus
magis proprie dicimus intimum quam alienatum et separatum / cum igitur
anima sit in corpore in anima quod partes et potencie sunt / alias
magis intime tales a corpore dicuntur magis separate
quibus ut magis intima vita a substantia radicatur dicitur

[illegible] [illegible] que non dicitur [illegible]
[illegible] ab influxu celesti quidem
[illegible] ad ista in fluxu permoto et [illegible]
[illegible] non est [illegible] parum [illegible]

Ouarta pars in capitulo in quo de
[illegible] [illegible] intencio sua videlicet
quod ydee non sunt necessarie ad generacio-
nem earum [illegible] sunt autem principium
[illegible] est quarta pars illius capituli igitur
dicit quod ydee non sunt necessarie ad
[illegible] et causa illius est quia non
sunt necessarie ad generacionem ut cum
ad esse rerum [illegible] non sunt necessa-
rie ad sciendum seu ad cognitionem [illegible]
patet quod predictis in isto capitulo [illegible]
[illegible] tenet [illegible] quod [illegible] esse
et cognoscendi [illegible] plurima [illegible]
[illegible] esse causa generacionis [illegible]
uno [illegible] alio [illegible]
exemplar [illegible] est [illegible]
[illegible] in generabilibus quod [illegible]
[illegible] aliquid determinatum [illegible]
et [illegible] non est [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] platonici [illegible] esse in
[illegible] adgeneracionem [illegible]
[illegible] quod sit sit
[illegible] similiter [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] sensibilia
[illegible] sunt [illegible] ydeas [illegible]
[illegible] exemplare [illegible] autem diffinicio

[illegible] [illegible] septimi [illegible]
[illegible] partibus [illegible] diffinicionis [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] partes quod partes [illegible]
[illegible] in [illegible] diffinicio dicitur
[illegible] est [illegible] et in dif
[illegible] sunt partes et similiter in dif
[illegible] [illegible] diffinicio [illegible]
[illegible] partes diffinicionis ad partes rei
[illegible] diffinicio est [illegible]
[illegible] partes [illegible] sunt [illegible] partibus
rei [illegible] [illegible]
partes diffinicionis sunt partes rei in
[illegible] partibus rei sumuntur partes dif
finicionis [illegible] intelligit [illegible]
[illegible] partes diffinicionis sunt partes rei
[illegible] est [illegible] est [illegible] diffinicio
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] parte et [illegible] ab alia [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible] racionis

tentes intimum cuius distancius maxime est a sensu. Sunt ulteriores sentencie in corde salvantur et extra in organis alterantur, corrumpuntur et renovantur. Et cum sint ulteriores in corpore organis et in corde, sunt non tamen ulla que conveniunt substancie sensibili in se preter accidentium que mant quiditati. Prius enim non dependet a posterioribus. Unde mutatis posterioribus non mutantur priora. Si est potius eius est igitur in sui essentia quiditas non substancia sensibilis differens ab ipsa sui modi essendi, sicut eius essentia est differens secundum modum in potencia et in actu.

Vocamus autem formas separatas ad quiditatem non sunt necessarie. Factorum enim que sunt, sunt a natura et ab arte, alia vero casu. Illa autem que per se sunt intenta a natura. Que autem ab arte sunt a proprio et in forma, sicut homo ab homine, sanitas a sanitate que est in anima medici quedam. Illa vero que sunt a casu sunt ex defectu virtutis agentis vel defectu materie minus apte, sicut per se digitus ut sextus bitur. Omne autem quod fit de non ente prius est in potencia quam in actu. Hoc autem quod est in potencia, ex quo fit res et manet in ipsa, est materia, sicut ligna et lapides sunt materia domus. Frustra esset materia in potencia nisi esset ultima actio perfecta nec in actu quod ab actu nunquam transmutaretur. Ab arte vero sunt quorum species est in anima. Speciem autem dico quiditatem cuiuslibet et primam substanciam sine materia. Et enim contrariorum quodammodo eadem species est in anima. Privationis enim forma nam cognoscitur per modum oppositi, et privatio. Illud enim cuius presencia est causa sanitatis, propria absencia est causa infirmitatis. Quedam autem et motiva, sunt ab intelligencia. Hec vero ab actu facta que conditionem intellectum sunt radix lucis intellectualis principia

Et unde est quod genus sunt a materia, differencia vero a forma. Species autem et forma sunt. Nam hoc est quod est vere in re sensibili. Ideo dicit pro sed conformiter intellectum posterius distinguitur. Quod est pro volens quod aliqua sunt priora integralia et quantitativa et dilluntur non sunt essentialia. Sed alie partes sunt essentiales sicut materia et forma. Et alie sunt subiective ut in fibra in superiore. Hic aggregat de partibus essentialibus et subiectivis. Tunc ubi capitulum vero ubi contra capitulum illius capituli in quo autem quod materia non est pars quiditatis. Et hoc intelligendum est secundum aliquem dicendum. Et est intellectus quod et potius intelliget formam quam materiam. Tunc est partes ei quantitatis. Ubi autem quod materia non est pars quiditatis nisi per analogiam ad formam. Dicit enim dicit. Est autem materia. Ubi autem que et qualis materia est pars quiditatis. Secundum partem igitur que —

Dicta parte in capitulo in quo autem quod partes debent poni in diffinitione quiditativa et que non valens quod partes integrales non debent poni in diffinitione ut manus caput. Sed partes essentiales in quo sumuntur a partibus essentialibus rei. Et declarat hoc primo in naturalibus secundo in artificialibus. Ubi Illud vero secundum iuxta illud commune naturale diffinitum utrum materia ponatur in diffinitione rei naturalis. Quod non arguit quia si per tunc sensibilia possent diffiniri quod est falsum. Quia non habent aliquid subiecti ut ipsa sunt subiective inmediate eius singularia ponuntur in genere propter. Videtur arguit quia materia non dat esse quod non potest indicans esse. Deinde quia prima habet esse et cognoscitur. Ideo patet quia materia quantum est de se est pura potencia et recipit esse a forma. Dicit patet quod non dat esse. Illius arguit sicut quod dicit autem philosophus in isto capitulo quod species et quod quid erat esse sunt idem secundum materia non est idem uno modo quodam. Nec diuina opponuntur proprie oppositio. Notandum hic autor intendit tenet autem materia pars quiditatis et comprehendit secundo quod sed species sensibiles non diffinirentur quarum senectutis quod omnia essent separata ut videtur opinio Platonis. Tertio quod secundum quod per quod diffinitur materia variat quiditatem quod non potest poni in diffinitione ut

specialia adeo [illegible] conditatis et forte [illegible] / ad esse
male operibus et operatoribus Similiter ad perfecto
[illegible] et malum procedendo factum non principium materiale
alicuius quod est impositum et in potentia et movet subie
ctum ut perveniat ad formam. Quaecumque fiunt dico impossibilia
esse aliquid fieri esse si nihil preexisteret. Unde arte dicit
Sanitas est in humoribus adequatio. Ad esse [illegible] quod
non in tali temperato. Colligit igitur iam patet quod
factum est sanitatis [illegible] aliqua / quae est forma
partis [illegible] formam partis continet sanitatem augmenta
do calorem, diminuendo seu debilitando excedentem
Dicitur autem aliquid fieri ex alio, uno modo sicut ex eo quod
est in potentia et materia sicut ymago ex ere. Alio autem
modo sicut ex privatione et opposito / sicut sanus fit ex in
firmo. Alia autem ratio denominatur / quia est privatio rei
opinatae autem non / quia non actu forme non ma
vel abstracti autem forme ipse denominatur totum
ex forma et materia in se non occludit [illegible] ab
ea denominatur autem / et circulus eneus dicitur [illegible]
lus / et figura aurea dicitur non denominatur / ut dicitur
domus est lignea et lapidea fit denominative dicitur
Domus est lignea vel lapidea / quia non manet
forma esse suum in composito / sed ad actum forme quod
recipit transmutatur quod / Quecumque autem agens
[illegible] non facit ita vel formam nisi sicut generans
sibi compositum esse facit / sicut domum [illegible] homines / a leone
Si enim faceret formam prima aliqua faceret illa
Si autem ex aliqua ipsam faceret in materia et compositum fa
ceret et non formam / et de illa forma adhuc esset
quaestio / ut de prima / et ita procederet in infinitum Sequitur

similitas est [illegible] similitas [illegible]
[illegible] sicut subiectum et materia et paulatim
in differentie similitatis. Secundum tamen
tatur [illegible] quod tota essentia est ipsa
forma speciei [illegible] quod tota essentia
[illegible] est ipsa materia et [illegible] dicit
quod eadem forma vero est forma totius
quae fiunt naturaliter et for
[illegible] quae fiunt [illegible] sed
differunt solum forma [illegible] Secundum
formam partis dicitur forma quod perficit
[illegible] et facit eam esse in actu for
[illegible] dicitur forma quod [illegible] toto
composito [illegible] collocatur. Et [illegible]
[illegible] quod multe partes materie debent poni
in diffinitione [illegible] indicant speciei
[illegible] principia formalia speciei
Secundum sanctum Thomam super illo capitulo
dicit quod hoc est contra intentionem Aristotelis
qui vult quod materia sensibilis sit pars es
sentie substantie naturalis Non solum
[illegible] ad ipsa individua sed etiam
ad ipsas species. Differentia enim non
datur de individuis solum secundum
de speciebus. Et forma [illegible]
[illegible] forma totius quod est ipsa
quidditas speciei differt a forma par
tis sicut totum differt a parte. Quia quidditas
speciei [illegible] composita ex materia et forma
non tamen ex hac materia signata et ex
hac forma individuata quia ex
hys componitur individuum Secundum Socrates aut
Callias. Secundum quod patet dupliciter est
materia secundum materia speciei et materia individui
speciei est illa in qua [illegible] sicut [illegible]
sicut similitas sicut [illegible] esse in materia [illegible]
Sed materia individui est quae accidit
speciei quod est in illa materia [illegible]
[illegible] quod materia speciei debet poni in
diffinitione rei naturalis sed materia individui
non. [illegible] patet [illegible]
vel per oppositum Secundum [illegible]
quod questio quid est presupponit [illegible]
est [illegible] Sortes ergo [illegible]
quid est Sortes quia in singularibus
[illegible] quod quid est [illegible] est [illegible]
etiam in substantiis separatis quia ibi
non potest queri questio quid est [illegible] quod
quod est dicit diffinitionem [illegible] quaeritur quod
est forma quod quid est dicit genus subiecte
Secundum est prima causa in hoc capitulo quod
introducit ad concludendum opinionem Pla
tonis de ydeis. Plato enim dixit
[illegible] esse [illegible] existentes
sine materia sensibili quarum una [illegible]
esset aliquo [illegible] speciei Contemporaneo
[illegible] materia sensibilis [illegible] speciei in
rebus naturalibus extendet quod impossi
bile est esse [illegible] naturalia sine ma
teria sensibili sicut [illegible] fuit [illegible]

et omnibus rebus. Et si erit tunc
medius de secundi videtur. Ita per
destruit causam philosophus quod dixit in ca-
pitulo scilicet quod ipsum quod erat
esse non est separatum ab eo cuius
est. Quod destruitur per philosophum quod non
separate anima non sunt causa generantium
necessario primo generantis ut
in primo complexio ut dico
sunt in capitulo secundo quare aut in isto
sexto capitulo supplet plurimum per hoc
quod materia speciei in quo est de quiditate
speciei sunt ad invicem oppositum
Respondeo concedit quod materia in individuo
non subsistat aliquid sed hic materia
speciei que est de quiditate ut
dicitur. Et ad hanc dicitur hic materia
non dat esse in determinata et per
ipsum esse. Et sic sufficit sibi sunt
materia speciei est de quiditate. Hic
tamen dicit quod in forma et in specie
est capitur materia speciei et ideo non
non opponitur speciei per philosophum patet
quod sit dictum. Dicitur est autem quod

Causa separata alius separa metaphysice
in quo autem consistit que prius
dicit magis resolute ostendens
quod differentia de constitutione ex pluribus
materialibus et formalibus et quod
(?) dividitur in materiales partes quod
pertinet expresse. Prima per se dicitur
in textu partes in partes autem quod
partes formales et materiales [illegible]
secundum totum. In ista autem quod diffi-
nitiones sunt duobus modis. Et
secundo dicitur secundum modum. In 3a
declarat secundum modum sic in capitulo istius
differentie. Et sunt 3a ibi per hoc
modus diffinitionum. Cuius ibi
diffinitiones igitur aliter autem quod diffi-
nitiones dantur duobus modis. Uno modo
dantur ex partibus formalibus et
ratione dignitatis et perfectionis sunt
priores illius quod constituunt. Et
quia tales diffinitiones formales
dicuntur potissime quia indicant
actum perfectum rei et quiditatem for-
malem ut declarat in littera. Quia alius
sunt modus diffinitionum. Ubi ponit
secundum modum diffinitionis naturalis quod
diffinitiones non sunt tantum forma-
les si erunt ex aliquibus materiales que
capiunt materiam speciei in sua ratione. Et
quod pertinet naturalis hic talis non
diffinitio scilicet per materiam et formam.
Quod dicimus hic tres dare diffi-
nitiones formales quo dantur
[illegible] ut in sive [illegible]

agit ipsa forma in sua. Quia igitur omne quod fit di-
visum semper esse divisibile in materiam et in formam. Non
igitur fit forma nec est nisi per accidens sed compositum. Si enim ge-
neraretur forma esset aliud generante materiam et compositum
ex materia et forma non esset unum in actu. Anima enim
non habet esse nisi per formam. Ideo agens per for-
mam materiam perficit et informat. Sufficit igitur agens na-
le cum virtute collata secundum generare simile. Quia forma
iam in materia fit et quodam modo est tamen in potentia. Per
compositum. In aliis autem que sponte generantur calor celestis
manet materiam educens. Sic virtus activa que est in se-
mine est ancilla compositus aut principium nisi se-
cum equo et asina fit quoddam medium quod natura
participat utriusque. Omnibus autem formis substantialibus
non sunt active et passive essentialiter. Qualita-
tes autem active et passive adducunt formas substan-
tiales movent materiam et informant. Nam calor
naturalis in homine abundanter in forma corporis humani
et in aliis alias formas facit. Iste autem virtutes agunt
non solum virtute formarum essentiali suarum sed immediatorum
virtute orbium celestium et intelligentiarum separatarum
moventium orbes. Unde opus nature est opus intelligentie
medicus. Unde cum causa a qua prior et superior tanto
magis est intima. Cum operatio in generationibus generantis in-
non est, nec oportet ponere ydeas et formas separatas. Sic
etiam formas separatas per quas simpliciter substantie generantur. Omnia
igitur que fiunt a natura et ab arte a quodam equivoce generantur.
Quedam autem generantur ab arte et a natura et casu, puta
sanitatis. Quorum materia forma iam aliqua inest. Et illa
non que materiam formis pertinent sunt ab arte solum. Puta domus. S[ic]

Sicut ei ipsa essencialia constituunt in esse substancia perfect
ita predicata prima substancie que sunt genus et species passiones et
et accidentibus in subiecto. Ita predicata prima per que sit hec
esse hoc et ipsibilis. Vnde prima essencialia constituunt sillo
gismum demonstratiuum. Sicut enim racionale animal constituunt
homo et risibile in homine. Vnde diffinicio que dicitur quidditas
rei tota causa continet sillogismum demonstratiuum. Sicut ei
sillogismus tres terminos scilicet subiectum et medium quod est causa
passionis in subiecta et passionem. Diffinicio autem dicitur subs
iectum ut si queratur quid est homo dicitur animal racionale et
medium scilicet perpetuat est causa hoc est risibilitas in
quantum animal racionale non enim forte perpetuatur necessario

Vocitata autem diffinicio est uno autem uero sumptus
est sine diffinicione. Omnis diffinicio necessario
partes per quas componitur sunt autem sed hoc non accidit ita
partes racionis sunt sed partes rei. Vnde dubitatur
sint partes diffinicionis et racionis. Propter enim dicitur
his modis. Primo enim dicitur partes per quas quantitas rei
furatur. Quoniam hic non intenditur non partes quidditatis
et essencie hic queratur. Dicitur autem essencia uel
que est substancia in materia et forma et composito ex ambo
bus. Materia uero est per compositi sed non est per quiddi
tate et forme quia quidditate et actu non habet
que perpetuat a forma quia in se sola est quod
in potencia non in actu. Partes enim quidditatis necesse est
esse primo rei quidditate et forme quoniam ex eis quid
ditas componitur. Forma uero per se et materia
eius igitur ipsa non erit per quidditate et forme

Item tercio sepe et tres diffinicionis formales valent predicare construc tibus et disputantibus. Utrum secundo de cuius uera autem diffinicio

Secunda pars illius capituli in qua ostenditur uera diffinicio dicitur conuenire et dicitur in quibus predicatur et primo ostendit quod per se non diffinibile sed secundo distinguit materia in ita ostendit quod eadem est quidditas forme et materie secundum essenciam. Conuersim ostendit quod forma est prior materia et est composito. Consequenter autem quod quidditas est prior suis partibus. Sed a ibi est autem dupliciter. Tercia ibi Cum autem actu et potencie quanta ibi Cum autem forma est quanta ibi Quod hec est apparet. Circa primum nota hoc dubitatur utrum substancia possit esse diffinicio et uidetur quod sic quia si non hoc esset non quod substancia diffinitur sed corruptibilia sed hoc non potest esse quia aliquod est substancie incorruptibile ut deus per se. Secundo arguitur per quam non est dubium quod substancia non substancia hoc potest esse alia quod explicatur prima illius substancie et ille erit diffinicio rei substancie. Contra arguitur sed quod substancie est rei non quod ille non ille est in quod continetur sua predicatorum non quod sua materia sunt de rebus et non defectus sequitur necessario quod substancia sunt diffinibilia oppositum autem hoc auctor in littera dicitur quod substancia non potest diffiniri ut probat in quantum non potest diffiniri ut probat in littera et causam patet quia diffinicio dicitur explicare esse formale diffiniti quod sunt a quidditate rei in illo modo potest diffinitio sunt forma explicat esse formale tamen ipsa non erit communi sibi non singulari non singulare corruptibile et non continet materiam corruptibile et non diffinibilem que in illo potest poni in diffinicione tamen addidit ad oppositum ad dicitur quod aliquid est incorruptibile duplex uno modo racione partium ut illa que sunt materia alio modo racione illa sicut quod aliqua sunt excludit in corruptibilitatis et illa secundo sunt incorruptibilia substancia ut illa et sibi sol subiectione illius. Vnde in quantum sol est in corruptibilis quantum conuenit ex parte sue materie que non recipit corruptibilitate sed in quantum forme solis est in materia tamen non diffinitur. Ad secundum racio eam dicta. Ad secundum dicitur concedendo quod hic datur oracio explicans quid predicatorum sunt rei sicut sed non datur diffinicio quidditatiua. Ad tercium dicitur sicut conueniunt concedendo si predicatis dicat maiorem entitatem. Si autem dicat maiorem diuisibilitate tunc non quod nulla diuisibilibus est in rebus

que ad incorruptibilitatem compositi ... compositum ... et quod diffinitio partis ... simul ... 2 [illegible]

Tertia pars capituli in qua auctor movet quandam dubitationem et primo facit hoc secundo concludit intentum suum ibi Diffinitio igitur forme. Tertio ibi Partes autem materiales. Circa primum illius capituli in qua distinguit de partibus materialibus et primo facit hoc in artificialibus secundo in naturalibus ibi In naturalibus est hoc materia et terra. In 3a concludit quod non oportet dicere de formis separatis sicut Plato dixit ibi Unde non oportet dicere. Tunc ibi In mathematicis ibi ostendit quod in mathematicis forme etiam separantur a suis materiis sicut in artificialibus. Circa primum manet hic dubium utrum ydee separate sint ponende et arguitur parte altera quod sic quia cum deus gloriosus fecerit tunc videtur habuisse aliquod exemplar in se ... tunc facit res sicut artifex facit domum secundum exemplar quod habet in mente quia aliter faceret a casu et illud exemplar dei est eternum ... deo et non est genitum et est etiam separatum quia deus est substantia separata et quodcumque est in deo est deus cum nullo accidente ... sit in deum. Dicendum per primum dicitur esse ... sed cum sensibilia sint ... variabilia igitur oportet quod sit aliquorum aliorum videlicet ydearum de quibus est scientia et diffinitio. Et illam ... recepit Plato ab ... Tunc per primo supponit quod nichil dat quod non habet sed multa sunt que conveniunt speciei ut puta corporis factione ... ergo non erit ydea istorum ut puta ... monstrorum et aliorum tunc ... quibus dedit ... esse et ... non ... quod sit ydea aliqua non habet esse ... ita volunt formas ut puta animas ... sunt ... plures ... ydeas. Contra primo deus ... in quantum ... sed illa ... accepta videtur esse ydea separata patet hoc quia deus est separatus ... et ydea. Contra primo ... est ...

Partes igitur ponuntur toto sunt ex quibus res componitur quibus corruptis corrumpitur res proprie forma autem et ... non corrumpitur corrupta materia sed ratione ... tamen esse in materia cui dat esse quod ipsi conveniunt actu. Sunt autem materia per se ... et per quidditatis formarum que capiuntur et sunt in materia quia ... habent in esse per materiam et subiecta et ipsis corruptis ... corrumpuntur. Unde in diffinitione ... formarum ponitur materia et subiectum. Unde Simplicius dicit ... civitas et diffinitio anime est actus corporis organici physici in potentia vitam habentis. Partes igitur que non ... dicuntur in quid et que sunt posteriores re et quidditate ut manus et pedes in diffinitione hominis non ponuntur quia sunt posteriores ipso et ipso ablato adhuc manet hic et partes circuli non ponuntur in diffinitione ipsius quia sunt posteriores circulo quia in ipsas circulus dividitur et materia sic per quidditatem non ... non ... in quid sed in quale ... cum ... est homo non videtur quod est aliud ut materia sed ... qualis est ... est ... est ... Littere vero ponuntur in diffinitione sillabe quia sillaba ... consonante et vocali composita ... vero alba vel nigra ... per ut materia est ... et non predicantur ... de partibus quidditatis sillabe non est per ... materia de specie et de individuo ... equivoce predicatur materia ... sensibilis non est pars intelligibilis quidditatis

Alius

Sed ab illa differentia unum et idem individuum per illa
accipit esse quoddam positivum speciei sive quod est hic et
et iam individuum limitatum secundum tempus

Notandum est autem quod est verum, tum manifestius
repeti est necesse, nam quecumque sunt
partes formales sunt priores toto, partes
autem quantitative et materiales sunt posteriores toto sicut
digitus et pes est pars hominis, et semicirculus est pars c-
irculi. Prima igitur illud quod est prius ponitur in dif-
finitione posterioris, totum ponitur in diffinitione partium quan-
titativarum materialium. Unde homo ponitur in diffinitione
manus et pedis. Et circulus ponitur in diffinitione
semicirculi et non econverso. Est enim manus pars integralis
talis hominis, et semicirculus est medietas circuli. Dif-
finitiones igitur sunt duobus modis, vel ex [illegible] constat ex
partibus formalibus prioribus simpliciter ex quibus
res constituitur et in talibus diffinitio cuiuslibet partis ponitur
in diffinitione totius, quia nichil quod non ponitur in
tali diffinitione, et in ea nichil non apparet. Et sic dicit
quiditatem et esse diffiniti et dicitur diffinitio propriissima
potissima. Unde si dicitur quod anima est substantia vitalis
intellectualis incorporalis. Hec enim dicit substantiam anime quod
est sive in rei substantie et species et quod quidlibet esse
corporis animati. Alius modus diffiniendi est in quibus
non ponuntur partes formales sed etiam materiales ponuntur
et in talibus diffinitiones partium non ponuntur in dif-
finitione totius, et tales sunt diffinitiones diminute
quia quiditatem rei perfecte non indicant, sed quosdam
modos et proprietates ipsius etiam materiam qua in diffinitione
sua accipiunt. Ut si dicitur quod anima est substantia et species
secundum actum corporis organici physici. Hec enim diffi-

vitatis hoc est, ut et tamen a[illegible] mundi constitu-
tum non sunt alique hoc ut [illegible] quod
sunt ydee separate [illegible] per Platonis
[illegible] quod deus habet anima in se
actu [illegible] prima [illegible] in se in [illegible] sigillum
esset in deo et quia ergo quod ibi sunt ydee
Septimo autem secundum [illegible] est [illegible]
illo [illegible] essencialia [illegible]
et illud [illegible] anima [illegible] plorum [illegible] ergo
quidem quod tamen ydea et forma sepa-
rata [illegible] constitutore nam
non est de qualitate rei si ergo diffinitur ista
forma [illegible] separata [illegible] nam non
[illegible] esse qualitatem [illegible]
auctor hic in littera [illegible] ad legere
processus [illegible] iste [illegible] potest [illegible]
constitui ex minoribus elementis et non potest
quantum essencia [illegible] Plato dixit
quod ista magna corpora essent constituta
ex primis corporibus que essent [illegible] ita
prima sicut Democritus posuit. Plato
dixit quod ista prima corpora sunt constituta
ex superficiebus triangularibus. Et dixit
ulterius quod ista prima corpora constituunt
magna corpora sicut apparet ista et [illegible]
[illegible] illud [illegible] in medio di-
mensionum [illegible] superficies. Et dixit
quod [illegible] prima corpora ex quibus est
constitutum quorum quodlibet habet octo
triangulos et [illegible] duodecim [illegible]
decem et octo et tria viginti septem. Et
[illegible] quia octo est [illegible]
cubitum ut bis duo bis constituunt octo
et ter tria ter constituunt viginti septem
et viginti septem est secundus [illegible] cubitum
[illegible] quod [illegible] quodlibet duo [illegible]
cubitos sit aliud duo [illegible] proportiona-
biles in medio [illegible]
[illegible] et sunt duodecim
et decem et octo, Plato dixit [illegible]
[illegible] elementorum ad invicem
[illegible] nisi quod [illegible] ponit [illegible]
[illegible] possunt [illegible]
[illegible] dixit quod nullo [illegible]
qualitate [illegible] quiditate [illegible]
in esse [illegible] octo
triangulos [illegible] decem esse
ydea [illegible] viginti [illegible] quia
ter octo sunt [illegible] Et ydea
[illegible] dixit esse [illegible] quia ter
duodecim sunt triginta sex et ydea [illegible]
sunt quinquaginta [illegible] 27 [illegible]
[illegible] quiditate [illegible]
[illegible] quiditate [illegible] et ponit
[illegible] ydeas esse [illegible] quia dixit
quod [illegible] et [illegible]
quod forma illius [illegible] Et ita dixit
quod [illegible] esset quam forma ydearum [illegible]
[illegible]
[illegible]
ad constitutionem quod ydee separate materiales non

sunt paucae ut aque alie ydee. Ista
n[illegible] sufficiat exp[illegible] [illegible] pp[illegible]
et p[illegible] septio [illegible] [illegible]
quoniam sunt pauce ydee unde dis-
tincte proprias essencias et rerum for-
males [illegible] quia unde rerum for-
males non [illegible] eo ipse [illegible] est
[illegible] primo ad rerum [illegible] opposito. [illegible]
[illegible] qui dicit: Deus non fecit res alia
[illegible] [illegible] exemplar sed quod ipse
fecit et causat res [illegible] sed [illegible]
deus non constituit [illegible] [illegible]
[illegible] quia deus constitutio [illegible]
[illegible] primo [illegible] intelligencia ad [illegible]
tudine [illegible] et [illegible] intelligenciam fecit
ad [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] de [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] aliter potest dici et [illegible]
[illegible] dei [illegible] essentia constitu-
[illegible] [illegible] [illegible] essentia con-
tinet et [illegible] res et [illegible] exemplar-
[illegible] [illegible] quod potest
[illegible] ad ista [illegible] [illegible] [illegible]
esse [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] res sensibiles [illegible] sunt [illegible] et
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aliter
aliquo ita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] intellectus ab [illegible] et ab illo et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicit esse [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] que
[illegible] ab intelligencia et [illegible] [illegible] de
[illegible] ad ista [illegible] et fiat [illegible]
[illegible] alia forma [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt supra [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod intelligencia [illegible]
[illegible] formas [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] formarum [illegible]
formas sed [illegible] materie. [illegible]
[illegible] quod deus [illegible] res [illegible]
[illegible] res et [illegible] abstractas [illegible]
[illegible] et [illegible] dei non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] diffinitionem
[illegible] [illegible] essentia dei et [illegible]
est necessarium ponere ideas unde [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] actuali
et aptitudinali [illegible] [illegible]
[illegible] illa [illegible] est [illegible] adhuc [illegible]
[illegible] aptitudinali [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] agentis [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt ideo actu
agentes seu [illegible] [illegible] illas
actus [illegible] illa [illegible] sunt [illegible] ideo et
non distincta [illegible] [illegible] ideas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

non dicit quid est aliud sed modum essendi in corpore.
Unde corpus in diffinicione hominis ponitur quod est
contrariorum aequalitate temperatus et in primo quidem indif-
ferenti esse et [illegible] et alie esse et alia [illegible] est sed
non in secundo. Vera autem diffinitio convenit speciei et non
individuo. Alia enim que sunt per diffinicionem sunt immuta-
bilis particularia autem et [illegible] [illegible] [illegible]
tantum [illegible] cum sunt sensibilia et non intelligi-
bilia. Unde non [illegible] [illegible] dicitur de specie et individuo
et quia [illegible] et diffinitio quod non est [illegible] et forma non
convenit individuo sed convenit speciei. Materia cum ista
est [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] et forma
Unde non potest esse principium cognitionis. Immo principium essendi
sed est principium cognicionis. Ceterum et forma est eius. Dividi-
tur est enim alia intelligibilis, alia autem sensibilis.
Intelligibilis est que quantitati tantum subicitur in
qua cognoscuntur mathematica. [illegible] [illegible] [illegible]
Sensibilis autem est qualitatibus activis et passivis et
motui subiecta sicut elementa quatuor et [illegible]
[illegible] ex eis. Quoniam autem actus et potentia non duo
significant essentiam. Unde quidem est quiditas forme
et materie per essentiam sed forme convenit
[illegible] per se in actu. Materia autem secundum esse
[illegible] et indeterminate in potentia. Quoniam autem forma
potentia est [illegible] et actus potentie. Materia est per
partes. Unde autem forma participat aliam in quantum
partes et quiditas forme eius est ad formam ipsam.
Ipsa quiditas etiam participat materiam. Unde
materia sed [illegible] materie secundum diversos gradus
et modos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
etiam apparet quod quiditas posterior est [illegible]

partibus formalibus ex quibus constituitur et per se partibus materialibus in quibus dividitur sicut patet circulus corpore semicirculo et angulus rectus acuto vel per se homo manu et pede etc. Dubitatur ergo que sunt partes forme et que sunt partes materie et compositi. Diffinitio enim vere et proprie est forme vel rei et non compositi quia altera pars ponitur in diffinitione alterius sicut sunt extranea anima alterius et ponitur [illegible] ideo si diffinitio cuiuslibet partis ponitur in diffinitione alterius verbi gratia dicitur hoc est ad compositum ex corpore et anima. Dicit anima ponitur enim diffinitio anime que est quod est actus corporis organici physici et diffinitio organi quod est quod est instrumentum vitalis anime. Dicit ergo diffinitio hominis compositi ex anima et corpore organico quod est ad compositum ex actu corporis organici et ex instrumento vitali anime sicut enim relativa sunt quod alterum in diffinitione alterius ponitur quoniam essentias et quidditates habent dependentes. Diffinitio igitur forme et esse quia diffinitio eius est ipsum diffinitum. Diffinitio non compositi est quia ad diffinitionem secundum predicatum non quod diffinitio que est forma est ipsum diffinitum quod est huius formam. Sic non est scire que sit diffinitio nisi sciatur que sunt partes forme et partes materie et que partes compositi. Diffinitio enim dicit esse rei spirituale et divinum quod convenit rei ex principiis suis formalibus intrinsecis quibus constituitur esse et formatur sicut intellectus primi imitationes in practicis et defectus partes autem materiales in artificialibus est manifeste quia forme ille a suis materiis separantur sicut figura separatur ab ere secundum quidditatem figure in mathematicis. Velud enim non est separari a lineis

ergo non de necessitate ponuntur ydeales separatas. Adversaria vero [illegible] de quidditate rei et patet [illegible] et [illegible] de isto dubio [illegible]

Circa octavum capitulum in quo ostenditur quod diffinitio quidditativa sit una et dividitur in duas partes. In prima facit quod proponit et secunda ibi [illegible] in analeticis [illegible] per dividitur in [illegible] particulas [illegible] probat [illegible] quod diffinitio sit una per probationem [illegible] Circa [illegible] diffinitio quidditativa sit una et videtur quod non quia quod [illegible] partes non est una [illegible] diffinitio [illegible] partes [illegible] quia diffinitio constituitur ex genere et differentia tamquam ex partibus suis. Primo ibi [illegible] aut [illegible] dubium [illegible] quod diffinitio est una [illegible] constituitur ex duabus partibus tamen ibi [illegible] probat [illegible] et differentia [illegible] quidditatem vere esse. Et primo facit [illegible] quod non [illegible] in [illegible] non sunt [illegible] ibi [illegible] Primo ibi [illegible] probat quod diffinitio quidditativa indicat unam simplicitatem et quidditatem rei. Et primo facit [illegible] aliqua parte rei sunt genus et alia [illegible] ibi [illegible] genus [illegible] modo [illegible] ibi [illegible] concludendo quod diffinitio [illegible] una que constituitur ex genere et differentia. Primo ibi [illegible] fecit [illegible] correlarium [illegible] in analeticis [illegible]

[illegible] post illud capitulum in quo [illegible] quod diffinitio [illegible] que datur ex generibus [illegible] de esse una [illegible] concludit quod ultima differentia [illegible] substantia diffiniti ibi ultima igitur differentia [illegible]

Circa nonum [illegible] capitulum in quo disputatur illam questionem utrum universale sit substantia et primo [illegible] quandam distinctionem substantie [illegible] tamen [illegible] movet questionem ibi [illegible] aut primo ibi [illegible] aut ibi movet questionem an universale sit substantia et primo movet [illegible] contra [illegible] ibi [illegible] aut [illegible] Deinde cum dicit videtur autem [illegible] ibi arguit ad partem [illegible] questionem [illegible] quod universale non est substantia et dividitur in [illegible] particulas [illegible] probat [illegible] rationibus [illegible] ibi [illegible] universale [illegible] ibi [illegible] substantia non est. Primo ibi [illegible] autem universale ibi autem probat duabus rationibus quod universale sit substantia [illegible] ibi [illegible]

plures species et ideas / Et dicit ibi: Et forte
itaque speculabilis. Sed hic concludit postre-
ma [illegible] questiones [illegible] quod [illegible]
sunt sicut duabus rationibus ibi cum
plures [illegible] est composita [illegible] quia
ista possunt considerari duobus modis quia
sunt in re et econtra a quibus rationes
earum accipiuntur et sic tamen recipiunt a
re substantiali tamen sunt substantie
si autem accidentales tamen sunt
accidentia. Secundo accipiuntur quia sunt cause
et principia rerum sicut semper sunt substantie
quia causa in quantum talis semper est [illegible]
substantie et subiecti secundo accipiuntur ut ideo
quia abstrahuntur actibus per intellectum
et quia duobus considerari modis quia sunt
intentiones rerum et secundum hoc aliquando
dicuntur esse qualitates et ab aliis aut
ut [illegible] aliquando considerantur quia sunt
in intellectu qui facit universalitatem et ponit
intentiones in intellectu possibili et
in quantum ibi sunt distinguuntur sicut [illegible] ab
intellectu quia quidquid recipitur ad modum
recipientis recipitur et erunt ita sunt
nec sic intellectus [illegible] quo [illegible]
capiunt diversas denominationes secundum
quod resistunt ut in abiecto considerat
Dicit quod [illegible] est eadem intentio que
est in re et in intellectu [illegible] habet quia
est eadem secundum analogiam et philosophus [illegible]
Sed [illegible] dicit quod [illegible] est [illegible]
[illegible] et in [illegible] in [illegible]
accidens quia est [illegible] et [illegible]
se sic accidens quia [illegible]
[illegible] / secundum [illegible] est substantia quia [illegible]
[illegible] substantiale. Hic autem dubitatur

Dicit [illegible] in qua movet
unam dubitationem [illegible]
[illegible] et primo arguit [illegible]
[illegible] in [illegible] mo-
vet unam aliam dubitationem [illegible]
dicit ad [illegible] dubitationem [illegible]
[illegible] venerabilis [illegible]
[illegible] solutionis [illegible] ibi [illegible]
sequitur [illegible] ibi [illegible] diffi-
cultatis [illegible] ibi [illegible] loco [illegible]
ibi [illegible] difficultatis ibi est [illegible]
[illegible] movet
unam dubitationem [illegible] movet [illegible]
[illegible] solvit ibi [illegible] posse dici

Hic ponit [illegible] ad illam difficultatem
[illegible] primo [illegible] conclusione [illegible]
declarando id quod dixit ibi [illegible]
[illegible] ibi [illegible] loco ibi [illegible]
[illegible] declarat id quod dixit
auctoritate venerabilis [illegible]
[illegible] sic [illegible]

et ultimo quia circulus rectus neque est maior neque
minor / et circulo convenit superficiem tangere in puncto
secundum rem apud intellectum. Sed ita in lineis et ulti-
mo non sic se habet in naturalibus et hoc magis in mathe-
maticis quia non separatur ita a forma quia actus mag-
taro ob [illegible] ab alia separata / [illegible]
apud intellectum formas tantum apud mathematicos separa-
[illegible] et non sit sensibile apud omnes formas non
simplex res se est obiecto intellectus non sunt forma
non distincta anima et qualitatibus sensibilibus
circumdata. Res est ab extremis sensuum et non intellec-
tum sicut est / quia forma faciei recipitur in animo
puncto speculi et dyaphano. Sed sine distinctione
quod accipit in superficie speculi non apparet. Unde
non oportet dicere sicut philosophus dixit hominem esse separatum a car-
nibus et ossibus ut intelligatur. Sic non oppor-
tet dicere faciem separatam que tota accipitur
in toto dyaphano et in quolibet eius par-
to. Unum secundum esse quo producatur et formatur
sicut intellectus primi est ultimus simplex. Secundum
esse vero quod accipit ex causis suis materialibus
et corporalibus qualitate et quantitate efficitur
sensibilis et mutatur. Corpus apparet radi-
ante in immortalibus statu corporis. Hic ergo / Unus ex
[illegible] est eius superadle quod [illegible]
Unio autem dicitur est quo sit unum differ-
entibus et distinctio quod est ex partibus
constituto / ex eisdem cum partibus ex
quibus res componitur diffinitur / sicut homo dif-
finitur animal bipes. Unum est autem distinctio que contra-
ex genere et differentia / quia differentia non separatur

agere sicut albedo separatur ab homine / et ideo albedo cum
homine est solum unum per accidens / quia conveniunt in
subiecto differencia vero imperfecte et improprie intel
lecta includit genus in potencia dicendi esse sim-
pliciter unum et idem est genus et differentia ex quibus diffinitio
constat una. Si enim genus separetur a differentia per se
subsistens esset in actu / idem genus animal utique et oppo-
sitas differentias / et esset idem animal racionale et irr-
racionale, unde homo non est animal et rationale, non igitur
esset unum diffinitio / quia alterum per se esset et per acci-
dens in altera in subiecto. Sed quia unum alterum
preter diffinitionis essencialiter in se continet / et utrumque
ab invicem separatur. Non enim est animal in actu sine
racionali vel irracionali / necessario in racionale aut irracionale equaliter se
habet. Non enim potest dici quod ut sunt unum quod in
uno conveniunt / aliter anima et corpus unum que in
uno aliquo congregantur. Idem autem patet per nichil
enim aliud est diffinire quam genus et differentia [illegible]
narret / nichil autem differt si de pluribus pluralia
genera nisi media sint plures differentie nisi in medie
/ quia omnia genera intermedia idem eciam plures genere
sunt / et omnes differentie nisi in medie in ultima differentia
immediata continentur. Genus autem non est preter
aliud a differentia sed solo intellectu a differentia separatur per se
forma universalis et imperfecta / determinabilis et perfecti-
bilis est per eam. Unde genus est modo materie
differentia loco forme magis se habet. Ergo unum est diffi-
nitio composita ex genere et differentia sicut individuum composi-
tum ex materia et forma. Idem autem patet quia differentie
dividunt per essenciales differentias / sicut pedes ha-
bens dividitur per fissum et non fissum. Unde pedes
est fissum et et non fissum pede non separatur a pede

[illegible] [illegible] aut sunt alia
[illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] ista
[illegible] sunt in re preter intellectum operantem
intellectus. Et inde quod [illegible] [illegible] [illegible]
et in parte et in platone [illegible] unitate
sua specifica. Et [illegible] preter operantem
intellectum [illegible] [illegible] quod universale est in
multis [illegible] [illegible] ad diffinitionem
ad diffinitio [illegible] [illegible] [illegible] multiplicatur
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
quod homo acceptus per se erit unum per se
in multis [illegible] per se quod omne universale preter opera-
cionem intellectus quia [illegible] [illegible] aliud [illegible]
se non [illegible] et [illegible] alia adveni-
ente per accidens [illegible] [illegible] [illegible] per
quia nisi universale esset in re preter operacionem
intellectus sequitur quod omnis [illegible] esset
nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est nisi illud [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] sunt
realia. Oppositum arguitur [illegible] [illegible]
quia si essent aliqua in re preter operantem
intellectum [illegible] illa essent [illegible] vel
principia [illegible] principia [illegible]
[illegible] quod platonem [illegible] si essent [illegible]
tunc [illegible] [illegible] [illegible] principia
[illegible] et formam et eciam illa non
sunt [illegible] singularibus quod [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]
singularia essent [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aliquo
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] homo [illegible] [illegible] specifica
[illegible] est unum in multis [illegible] est multis
in multis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset
[illegible] universale preter intellectum [illegible] [illegible]
tunc sequitur quod homo esset separatus
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia
intellectus [illegible] [illegible] [illegible] re actu
et intelligibile nisi [illegible] aliqua
re [illegible] [illegible] est eadem forma
separata [illegible] intelligibile et [illegible]
non erit universale preter operacionem intellectus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in re et
[illegible] [illegible] universale acceptum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel intelligencia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] singularis / et illud [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad in-
tellectum [illegible] capitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] universale in re [illegible] forma [illegible] [illegible]
est esse [illegible] [illegible] [illegible] / et illud
[illegible] est in singularibus [illegible] [illegible]
est illud quod [illegible] [illegible] [illegible]
intellectus agentis [illegible]
[illegible] ad intellectum cognoscentem et non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eadem
essencia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] aliud et aliud esse [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

sed cum essentia perdit unum et quia in essentia-
ordinatis determinata sunt ultima stabit desio es-
sentialis in diffinitione que in alijs essentia-
libus non sunt. Equales igitur erunt sibi in [illegible]
speciebus sicut similes differentia diffinitio tota et subiecta
rei erit aqua licet rei [illegible] et per quam diffinitur
et cognoscitur. quod diffinitio est quia constitutiuis
non diffinitio. Ex quia liquet unam esse essentiam
diffiniti et diffinitionis cum partibus integrant
quas ultima forma et differentia essentialiter [illegible]
In analeticis vero posterioribus liquet ultimam
differentiam esse in pluribus quemque tota diffinitio debet
esse convertibilis quia loquitur ex signis et effec-
tibus differentiis probabiliter sepe sunt plures aut pau-
ciores [illegible] veras differentias et reales quos aut sunt
vero dicte accidentales et non essentiales sic
sic dividitur pedatum palatum et non alatum esset
dicte infinite et non fieret ulla cognitio quidditatis
Quia igitur necesse est esse differentias essentiales ex
quibus constituitur diffinitio nec est ut diffinitio con-
stituta ex partibus essentialibus essentialiter
sit una ultima igitur differentia quam est perfectissima
et completiua forme rei diffinite erit species to-
ta que substantia diffiniti. Quia autem ordo est essen-
tialis in probabilibus essentialibus substantie non [illegible]
[illegible] preter diffinitionem. Quia cum quo se
habet in ea rei quod precedit in cognitione quidditatis
ex prioribus ad posteriora sic cognitio est ista
In aut de subiecto [illegible] est. dicitur ut
substantia quando [illegible] subiectum alio [illegible]
quod erat esse quod dicitur forma [illegible]

Dicto^o quod quid erat esse vle. De duobus aut dicit^r est
videlicet de subiecto quod est subiectum passionibus
et accidentibus quod est ens in actu et dicitur q^d e
in potentia adiacens de quiditate est dicitur est et de
composito quod sunt subs. De vli aut an sit substa i
quod quid videtur et vle a quibusdam maxime ee substa
et esse principium subs quia possunt quiditatem et dictam
proter aut substantie esse factum e uere. Videt aut impossibile
ee vle substantiam. Substa em prima subsistit et nulli alteri
inest. Vle aut quod e et multis inest predicatur
vle e substa aut illorum de quibus predicatur vel
nullius quia equaliter de omnibus predicatur si non e
substa omnium quia una esset quiditas ipsorum et omnia
essent unum. Amplius substa non dicit^r de subiecto
et vle de subiecto aliquo semper est substa. Si aut vle
sit substa eo quod ostendit. Impossibile e enim esse substam ex
non substantiis sic quod quid et diffinitam sit homines substa
igitur impossibile e genus et differentiam substa non esse
Amplius si genus et differentia non sunt subs sed qualitates
tates prior erit qualitas substa quod sit quod quid et
dicta. Ex his ergo speculantibus palam ulla
substam non esse quod sunt ia. Alia consequencia
sequentur si esse unum hominem vlem qui defferatur
sensibilis et intelligibilis. Amplius impossibile e substam
una sit ex pluribus substantiis que sunt actu.
Actus enim separat. Si omnibus que sunt in potentia possunt
fieri unum actu.

Habet aut ex his quod accidit dubitatio
tum omnibus enim non possunt fieri hic aliquid
quia ex quibus et indeterminatis non
possunt fieri hic aliquid particulare et de

Ont quod ydee sunt unum rei sibi quod aut ydee
sunt perpetuo ... quod quod sunt singulares
non potest esse vera diffinitio neque sensibilia
neque diuina sed quod qui ea cum ... quod
quod cognito sunt ... sensibilium e potentia
generatorum ... sensibilium apud ...
et ... corruptibile tunc ...
sensibiles adhuc manent in fantasia
seu in estimativa ... manet opinio
seu estimatio et non in intellectu et propter
non sunt diffinibilia ... sensibilia ...
... ista sunt ... aspectum
intelligibiles et non sensibiles ... ibi
dicit ibi ... dicitur ...
... ydee non sunt vlia ...
... cessat in ...
... ponit ... vlia et ...
... ydee sunt ... probat quod
ydee sunt ... et non vlia
valent ... quod non est quod
est ... non est ...
est ... minor ...
... intellectum quod determinatum in sua
essentia et esse omnis ... potest esse
... et in esse ...

Hic ponit ... ydee
sunt ... et ... est ... quia ...
... separata esse ... generis ...
potentia ... omnis separata et
... et ... separata
separata esse ... tunc ... quod diffinitio
erit sine genere ... et ...
... cum ... et ... in ...
... quod ... substantie
... autem quod errant alii
... propter illud capitulum ...
... non sunt diffinibilia ... dicitur
... particulares ... probat ...
... non sunt diffinibilia
... in ... diffinitio ... in
diffinitio non ... dicit ...
... aliud ...
... que non dicitur in aliquibus ...
manent nunc ... particulares
... aliquod tempus

... separate esse ... dicitur in
... que ... substantie
... corruptibiles ...
... dicebat ... particularia
... quod ... ad
... quod substantie vlia non sunt
... separata ... et
... particulares ... nunc
... dicebant ...

capitulo in quo ostendit unitatem simplicitatem
dicens formam esse cum in re ... diversa
... Et primo facit hoc. Sic ostendit quod
nomen illi errabat qui dixerunt intel-
ligentias sive formas separatas esse substantias
speciales ibi errabant autem circa ad
... ut Si aliqui vero dicunt et di-
xerunt aliquas esse substantias separa-
tas ... non sit ... actu ... actu sunt
... in potentia sed virtute sicut cause
efficaces manent in effectu virtualiter
et non actualiter sed formaliter et
in causa et potentia possunt esse separata
hoc non sequitur ea esse separata ergo
non valet quia non sequitur ...
... sunt ... quia non va-
let ... sunt cause ... non
recipiunt secundum eos modum ...
Deinde cum dicit errabant autem ubi
concludit errorem istorum qui dixerunt
substantias separatas esse tales qualiter sunt
substantie sensibiles quia hoc ... manifeste
... ut ... dicto ...

Capitulum ... in quo ostendit quo
substantia sit ... quiditatum et
dicitur in ... Et primo facit hoc quod
... ipsa ostendit quod forma in ...
... distinguitur animal ... enim
... et ... predicatur ...
primo facit hoc quod dicitur est in ...
et de simplicibus omnis separa-
tam questio quid est ... quod non
habet locum ibi. Secundo cum sunt
... ut in isto capitulo ...
... quod ... esse ... rei
et substantia rei et ... et causa essendi
realiter et illud quod quid erat
esse primo et per se sunt ... formaliter
... ut ... in ... ibi ...
homo ... homo ... questio ...
intelligere ... quod homo est homo ...
... et ... sunt formali
ta ... Secundo ... sunt
questiones ... est quid est quia est
et ... quid est ut ... ...
... Et due questiones ...
... quia est et ... quid est ... alie
due ... est et quid est non ...
... Et ... due questiones ...
non ... de re quia
... et distincta ... alia
... et ... Sed alie due
questiones ... non ...
... dicit ... ibi
... sunt ... alia ...
... quod ... sunt et se-
parato questio ... non habet locum et
causa illius est quia substantie se-
parate non possunt cognosci diffinitione ...
demonstratione ... in illa sunt
... simpliciter intellectuali

tum actu igitur cum genera et differentie sunt quedam non est ex
ipsis hoc aliquid in substantia declaratio ex hoc sequitur quod
nullius rei sit diffinitio. Omnis enim substantia diffinitur per
genus et differentiam ex quibus componitur. Si igitur substantia
ex hiis non componitur ergo non diffinitur. Sed soli substantie
convenit diffinitio proprie dicta ut patet per quam nomine
dicitur notificatio qualitatum. Illud igitur quoddam eorum universale
videtur accipiatur esse substantiale et quiditatum quod est prima
intentio et conceptus rei ergo cum componitur et diffinitur
omnis proprie substantie quantum accipiatur sub ratione relativa qui-
tatis pro quia ad multa refertur que est intentio quedam secunda
... est posterius et non componitur ex ipsa proprie ut diffinitur. Et
tamen oritur difficultas. Si idem est animal in homine
et in equo secundum actu ergo contrarie differentie insunt. Si non animal
est aliud in uno et aliud in alio erunt animalia alia et alia et
contraria in diffinita et non est aliquid essentialiter quod
igitur unum cum alio convenit predicatur et non predicatur
an quod essentialiter de homine et de equo. Unde
debet ... dici quod eadem forma sit universalis et particularis
et separata et coniuncta secundum esse aliud et aliud sicut in-
terior et exterior et spiritualis et corporalis dicitur ymmo
homo. Sicut ei radix solis et virtus formativa quelibet
seminis hoc esse simpliciter et immutabile in se ...
... recepta in diversis corporibus determinatur ad aliam
et ad aliam formam talem / efficacius variabiles et varia-
biles flores et fructus. Ipse sicut eius proprie et formas
ponendo in luce intellectus divini producuntur ipsam
in esse hoc esse simpliciter ab omni passibilitate et immuta-
bilitate et in materia separatum / quantabiles ... et
alterabiles in materia multis modis. Et non intellectum
secundum potentiam dictus / non equaliter iudicatur in esse omnibus
... in procedendo et descendendo ...
et procedens / quoniam intellectus simpliciter loquendo secundum se

sit separatum et simplex et in passibilibus et non mixtum substantia
actu ens. Verum in hoc loco dicit albertus quod aliqua forma
est que nullam recipit [illegible] alterationem patiendo vel in-
dicit illam esse separatam et unam esse. Intellectus autem in-
[illegible] et separatus videtur [illegible] esse separatum et id
id esse [illegible] hic dixit plato ydeas esse separa-
tas et formas que sunt in individuis dixit esse
ymagines ydearum sicut cum unus dicitur intellectus [illegible]
[illegible] ambicus autem intellectus [illegible] et
[illegible] ita dixit unam ydeam ut radium [illegible]
agentem in totum in ipso intellectu existente [illegible]
omnes formas sensibiles [illegible]
tas et forte [illegible] dixit [illegible] albertus [illegible]
aut sint alia [illegible] esse [illegible] separato aut
quod [illegible] separato sit substantia hunc individui [illegible]
fateor me nescire [illegible] et [illegible]
[illegible] rationes [illegible] dare viam accidentibus et
investigare volentibus [illegible]

In vero substantia alia est separata et individua
que [illegible] diffinitio [illegible]

alia vero est [illegible]
[illegible] autem individua [illegible]
esse corruptibiles et generabiles [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] autem ydee sunt [illegible]
[illegible]
[illegible] est in [illegible]
et substantias [illegible] autem [illegible]

[illegible] iuxta [illegible]
sit [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] formam [illegible]
[illegible] artibus [illegible]
est [illegible] alie [illegible]
[illegible] que non [illegible]
[illegible] quedam [illegible] fantasia [illegible]
[illegible] loqui de [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] fantasmata que sunt [illegible]
[illegible] et [illegible]
loqui de [illegible]
intelligentie fantasmata [illegible]

[illegible] capituli in quo [illegible]
quod in mixto [illegible] et forma [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
forma in mixto [illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] forma non sit
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et corrumpitur et ista
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] forma mixti [illegible]
[illegible]
[illegible]
forme [illegible] et [illegible]
mixto [illegible] forma mixti non
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
forma [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible] formas [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] forme mixti [illegible]
[illegible]

[illegible] mixta erit [illegible] et qualita
sit superveniens [illegible] quia qualitas superveniat
et alia corrumpuntur ut nunc [illegible] potest
dici quod corrumpuntur quia eadem qua
litas manet [illegible] quae sunt
corrupta 2° [illegible] plures fore
substantiales [illegible] quoad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible] educatur de potentia
[illegible] [illegible] quod nulla [illegible] quiescentia
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
auctor [illegible] [illegible] [illegible] quod elementa
[illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] sunt 2 [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod quilibet [illegible] [illegible]
[illegible] ab alio [illegible] [illegible]
elementi [illegible] quod [illegible] sunt [illegible]
[illegible] 2° [illegible] [illegible] [illegible]
formam et [illegible] quilibet elementorum
[illegible] esse [illegible] completa et diminuta et
illud esse [illegible] formam mixti [illegible]
[illegible] toti substantie seu essentie ele
mentorum [illegible] quod [illegible] [illegible] suum esse
[illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] elementorum quia [illegible]
loquendo tunc formam seu actum
nichil [illegible] nisi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod elementa non intrant
mixtum non corrumpuntur [illegible] absorbe
tur seu [illegible] formam
mixti et iste modus loquendi est
[illegible] [illegible] tota [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] essentiali [illegible]
isto [illegible] patet quod elementa sunt in mix
to in potentia ad actum [illegible]
in potentia [illegible] ad actum [illegible]
et sunt ibi sub actu mixti et non
[illegible] [illegible] [illegible] patet quod [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] quod elementa [illegible]
esse [illegible] [illegible] [illegible] sunt ut [illegible]
[illegible] [illegible] quia esse elementorum [illegible]
formam [illegible] mixti [illegible] elementa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mixtorum [illegible]
patet [illegible] elementorum in mixto
non est forma mixti [illegible] disposi
tio ad formam substantialem mixti [illegible]
[illegible] dicta patet [illegible] [illegible] quod
forma elementi est alia a forma mix
ti patet [illegible] quia nisi [illegible] [illegible]
sequeretur quod mixtio non esset nisi
alteratio et ipsa mixta non differ
rent [illegible] seu essentialiter [illegible] ad
[illegible] [illegible] oppositum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] non debi
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unam
formam [illegible] quae non [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] dictum
sunt de mixto [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] in [illegible] elementorum [illegible]
quod [illegible] elementa [illegible] [illegible] mix
to [illegible] [illegible] non potest [illegible] [illegible] formam
mixti [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est sublata [illegible] [illegible]

si esset possibile hominem esse separatum erit albus per se et
ita et simpliciter risibile separatum, [illegible] dicta erit sic
quae sunt esse et intellectum. Si autem nemo dicat esse
separatum neque re neque in intellectu erit [illegible] [illegible]
separatum [illegible] [illegible] quod [illegible] volentes diffinire
singularia [illegible] vel [illegible] ponunt in diffinitione
[illegible] [illegible] individuales et accidentales et tunc
ponunt superflua quibus ablatis adhuc substantia [illegible]
plene manet ut si dicatur sol est astrorum [illegible]
[illegible] diem faciens nocte latens, manifestum est
esse deceptionem [illegible] [illegible] quia sol est sive luceat
sive non sive subterra fuerit sive supra. Si vero [illegible]
ponantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de sole alio [illegible] esse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] diffinitionis [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] substantie in potentia
[illegible] in actu sicut ignis aer aqua et terra sunt [illegible]
[illegible] [illegible] in potentia et [illegible] animalium sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] in potentia, quia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
parvis vite deficiunt instrumento. In diffinitione non
[illegible] ponitur [illegible] [illegible] quae actu sunt substantia
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non sunt
[illegible] quae actu sunt substantia [illegible] diffinitionis
individui non sunt
[illegible] [illegible] unum et eius dicitur in [illegible] substantia
[illegible] maxime credet aliquis [illegible] [illegible]
existentia si [illegible] [illegible] [illegible] substantia
[illegible] subsistens [illegible] [illegible] non sunt substantie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et eius [illegible]
aliis [illegible] [illegible] [illegible] et eius [illegible] pluribus [illegible]
et non [illegible] [illegible] [illegible] de pluribus [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] autem non [illegible] subsistens quia

principium est eius et unum individuum uno aut
dicebant esse aliquas substantias incorruptibiles sempiternas
praeter quas esset / esse et patet quod tamen substantiae
corruptibiles / quia in causis moventibus et esse
causalibus et formalibus necesse est aliquid primum
immobile et incorruptibile in rerum natura / ut in 2o
quamvis et ipsas superius / Unde quamvis ipsas non vi
deamus non sunt propter hoc dicenda non esse / sicut
non esset astra dicenda non esse si ipsa non sentiremus
Errabant autem dicentes ipsas talia qualia sunt
sensibilia que hic videntur / vocantes illas per se
hominem per se equum

Quod autem forma rei sit substantia et quiditas
per iterum patet ad questionem cum queritur quid
et quare respondetur quiditas rei sed forma
rei respondet ad questionem queritur quid et quare agitur forma
est quiditas rei sicut cum dicitur queritur quid homo est
homo dicitur quia est animal rationale sicut queritur quid tona
bat et cum queritur queritur quid est tonitru respondetur
queritur sonus in nubibus de causa cum simplici non
per se questio queritur quid et quod quare sed questio
quid est questio autem queritur quid non querit causam
alterius de aliquo sicut inter materiam et formam / ut inter mo
vens et motum / et inter motum et finem sed de
causa movente et finali queritur cum res est
in fieri sed de forma queritur cum aliquid actu sit
eius ergo questio igitur queritur quid et quare quare
est causa materie que est forma seu quiditas et
substantia sine forma Palam igitur in simplicibus /
non est questio nec doctrina sed simpliciter ignorantia
erit vel simplex apprehensio intuitiva et

tunc applicatio non inest forma ... in materia sive forma substantialis alterius materie disposite
prius ductae illis forme predicto
dicitur quod ipsa elementa quae accipiuntur sub
suis qualitatibus tunc habent quod esse
substantiale sed quae sunt in una quaque mixta
admixtio tunc cessant in parte
magis proprie admixtio et perficiuntur
a forma mixti adveniente sicut in parte
ut patet quod non possibile est illas duas predicto
quia dicit quod alia forma addit super
in ea elementa dico quod ille minores forme
sunt absorbite sub una forma ac
finali ipsius mixti et ille minores forme
sunt alia in parte et in ea est parte
una quamvis est in mixto et quamvis alia
complete sit in potentia adiuncte quamvis
sit a parte ducitur ad actum perfectionem
primam autem perquiratur Sed tunc ad
illum in eo de ea formali videtur
esse maxima difficultas sed in questionem
ad duas partes ad veritatem et
adveniat de parte ut in eo de
illis de dualibus formis mixtorum
sufficit ad dictum formale et sic ab
contra ut attestatur materia corpus
degeneratur animalium ubi dicit Commentator
secundo de formis venit et tunc de isto
dubio

Septimus liber methaphysice in quo auctor intendit
determinare de veris et realibus principiis
et causis rerum sensibilium est
divisus in septem capitula ubi tamen in ea
sunt et de quibus in unoquoque capitulorum
tractatur potest per textum sumpta
notanda sunt de qua substantia velit determinare
et dicitur in 4 per principium autem de substantia
que quandoque dicitur substantia separata et sensibilis
determinat de substantia que dicitur substantia separata
rei quia sicut res autem forma quae dicitur
in ideis praedictas in formali sicut Aristoteles quod
deus est in se et quod Platonici dicunt
ydeas et mathematica esse substantias
Sed secundum ipsum non dicunt quomodo
sunt et ymago in septimo libro determinatum est
de substantia a qua homo et de mathematica
te quiditate rei naturalis videlicet de forma
Ideo ex silogismo habet veritatem quod dicit in septimo
sed de vera et quiditate substantie separate
quia tactum est in septimo 3o et quarto libro
quomodo in parte sunt quiditate ac per ea
veri rei sensibilis et quia quiditas rei
vere est substantia rei Ideo subiungit quod
quia sunt substantie manifeste perspicue late
sicut sunt dicta et corpus mixta et terra
et celi sed platonici dicunt ideas
et mathematica esse causas
primas et substantias ut eas dicit sunt
in septimo ubi in ea sunt separata Item
in eo dicit ... per illa capitula
in quibus autem sit nec substantia queritur
in substantie non aliqua sunt quiditas rei
et ... possunt de mathematicis et ydeis ... revertitur

Cum autem forma sit aliud a materia in rebus compositis et sit causa compositi quia materia habet esse, sic probatur. Non est compositum elementum neque ex elementis, hoc quod est forma compositi. Elementum manet corrupto composito, sed forma non corrumpitur; igitur est aliud ab elementis. Verbi gratia ignis aqua aer terra que sunt elementa carnis manent carne et forma carnis corrupta. Ignis autem dicitur [illegible] et que dicta sunt elementa ideo manent, sed ea corrumpuntur. Tenet consequentia sicut superius declaratum est in septimo; non potest esse elementi aliud elementum esse in infinitum, quia quidditas et corruptio esset infinita. Similiter necesse est manere formam elementi incorruptam, quod est principium et causa formalis esse substantie, cum tamen substantia dicit esse et quiditatem substantie. Sed aliud ab elementis materialibus est principium et causa formalis substantie composite; igitur aliud ab elementis materialibus est substantia dicens esse et quiditatem substantie composite.

Ex predictis igitur syllogistice [illegible] autem quedam substantie [illegible] et per se et elementa substantie, ut quedam manentes sunt, sicut elementa ut ignis aer aqua terra et planete et alia et corpora celestia. Quia vero dicuntur substantie esse ydeas et species et genera et mathematica, sicut ratione autem dicta substantia quiditatis substantie composite et elementa materialia que subiciuntur quiditati et sunt aliud a quiditate et forma carnis. Cum autem quiditas substantie est substantia [illegible] differentiis. Quia autem differentie [illegible] partes [illegible] quiditate que sunt partes substantie, que dicitur quiditas, et que non compositis in potentia [illegible]

Consequenter ad primum [illegible] Cum quiditas rei materialis composite dicatur substantia et illa quiditas constituitur ex differentiis quiditativis que sunt centro rei, et ideo secundum has partes ipsa res materialis habet partes essentiales [illegible] ut fuit tactum supra in septimo huius capitulo sexto.

Capitulum [illegible] octavi methaphisice in quo ostenditur quid est substantia et principium substantie et dividitur in duas partes. In prima [illegible] quiditatem substantie [illegible] substantia [illegible]

[illegible]

[illegible]

differentia. De universalibus autem et mathematicis et ydeis in sequentibus est dicendum (?). Nunc de confessis ab omnibus substantiis. Substantie autem sensibiles materiam habent omnes.

Est autem substantia subiectum quod dicitur, i. subiectum seu materia que non ens hoc actu sed potentia et inchoatio et [illegible]

et forma que est aliquid ens ratione separabile, et tertium quod est ens actu ex hiis et separabile simpliciter, ex quo est generatio et corruptio. Quod vero subiectum et materia sit substantia palam. Omnibus enim quod substat et manet sub formis oppositis cum fiunt permutatio, illud est substantia; materia corporum simpliciter manet in generatione et corruptione sub formis oppositis. Est et substantia in omnibus mutationibus oppositis subiectum unum quod manet, ut puta secundum locum quod nunc hic iterum alibi, et secundum augmentum quod nunc tantum iterum minus et maius, et secundum alterationem quod nunc sanum iterum infirmum. Similiter in generatione quod nunc est cum perfectione (?) et iterum non ens cum privatione. Subiectum autem generationis est et subiectum augmentationis et alterationis et loci mutationis, sed non econverso. Corpora enim celestia que subiciuntur loci mutationi aliis mutationibus non subiciuntur.

Quoniam autem est dicere de substantia que est actu sensibilium et forma: Democritus vero dicebat formas rerum tres differentias esse: positionem, ordinem et figuram, sicut limen et superliminare; dextro et sinistro. Alia vero sicut aurora et crepusculum, prandium et cena; figura vero sicut tunica et cuculla. Alia autem aliis differunt differentiis, que differunt mixtione ut mellicratum et licinium (?) [illegible] propriis. Alia ligatione

---

[illegible] est [illegible] quod [illegible] est aliud [illegible] differentia [illegible] alie et alie [illegible] forme [illegible] sit [illegible] ita debet esse [illegible] differentie [illegible] aliquid [illegible] differentie [illegible] et [illegible] aqua [illegible] lapide [illegible] aqua [illegible] loco [illegible] et [illegible] cristalli [illegible] actuata [illegible] forma [illegible] differentie [illegible] loco [illegible] differentie [illegible] loco [illegible] differendo [illegible] capituli [illegible] qui [illegible] diffiniunt [illegible] Democritus [illegible] apud illos qui [illegible] differentias [illegible] differentie [illegible] apud illos qui differunt [illegible] differentie [illegible] forma [illegible] esse [illegible] differentie [illegible] differentias [illegible]

[illegible] quedam [illegible] mathematice [illegible] forma [illegible] ex materia et forma [illegible] apud alios [illegible] differentie [illegible] substantie [illegible] ex materia et forma aut forma [illegible] ut puta [illegible] singularibus [illegible] et [illegible] variabilibus [illegible] forma [illegible] ex materia et forma [illegible] differentia [illegible]

et differentia dicit esse et quiditatem rei sicut
cum res habet esse a forma sicut forma
compositi et esse compositi sicut ide
ad omne ens actuale et a forma differentia
magis in aliquibus aut quod est in particula vel
aut quod in aliquibus est vel quiditas et ista
rei dicitur sicut in formis naturalibus
rerum simplicium quia in illis formis
quiditas et substantia est idem quia res simplex
quia quiditas autem naturalis est quod est
actus corporis organici et secundum quod
sunt essentia cum substantia et et ubi sunt
[illegible] naturales dicit in aliquibus et
quod illi est alia particula in qua est
quedam reliquit substantia et quiditas non
est idem volens quod in rebus singularibus
substantia et quiditas non est idem quia in rebus
singularibus quod est materia et forma
[illegible] ex corpore et anima quiditas singulariter
materia et forma est falso sed [illegible] dicitur
quiditas et falso simul quia quiditas
et substantia et esse rei sed si quiditas
sunt perpetua rei in genere tamen una
[illegible] nullo modo est decepiditate rei
ut probat duabus rationibus in libro septimo
ubi hoc notum est sed hic una probatio est
de quiditate rei naturalis ut tactum sunt
plus in septimo

Scienda est in capitulo in qua autem
manet dubitatem secundum opinionem antiste
nitorum quia antistenus fuit unus
summus qui movebat istud dubium
[illegible] et sui sequaces utrum quiditas
rei sit aliud a substantia rei quia quiditas
rei dicit verum substantiam rei quod videtur
per deffinitionem id est substantia rei et non aliud
[illegible] ubi id quod dicendum ubi sicut
solutionem istius dubii volens dicit quod
quiditas et substantia rei sunt idem sub
iecto sed differunt ratione ut loquitur
ex quinto capitulo et septimo libri et
ex quinto libri de [illegible] assimi
latur autem ubi est [illegible] illius
capituli in quo autem quod diffinitionem
quiditatis assimilatur numeris et primo
sicut hic [illegible] autem quod differentia quidita
tis differt a numeris [illegible] in quo
conveniunt secundum ubi differt autem tertia ubi
hic sicut numeris [illegible] ad primum
[illegible] diffinitiones quiditatis et partes
numeri et [illegible] quia
quantitas addit et deponit i [illegible]
numeris [illegible] variat sic et consimiliter
diffinitionibus quiditatis si unitas [illegible]
essencialis addit vel deponit [illegible]
[illegible] unitas [illegible] ubi differt
[illegible] [illegible] quod differentia quidi
tatis differt numeris volens quod [illegible]
[illegible] colligunt se [illegible] lapidum et
[illegible] [illegible] rerum que non
sunt essenciarum [illegible] differentias
[illegible] essencialis sit quod [illegible]

ligata filo arcus clavo / alia tempore ut mane
et sero / alia loco ut facies et auster / alia per
passionibus et sensibilibus sicut durum et molle
in aliis autem omnibus sit dicta sicut magis et minus
sive secundum superhabundantiam et defectum sicut mellicratum
quod magis vel minus dulce dicitur ab alio quod plus
habet / et magis et minus dicitur ratione / et sic differentie
conformiter igitur per quod habet esse et differre ab
aliis quelibet etiam substantia differri et cognosci debent
aut qualitates differentie accipiantur loco differentiarum
sicut ignis differt et cognoscitur per calorem
non quod in calor forma substantialis ignis eo quod accidens
in lapide et in ferro / et quod nullo accidens
in altero substantia necesse esse illud enim quod datur
substantiam dicitur substantia in se ipsa est enim qualitas
propria ignis que sunt cum igne destruitur sicut rupe
[illegible] simul pariter et causat

Aliam itaque [illegible] quia actus actualitas
est materie / forme aut differentie secundum unitatem
nec secundum plures / quia actus actualitas sunt imperfe
cte per disparata. Ideo in diffinitione cuiuslibet
rei naturalis seu naturalis ponenda est una differentia
distinctiva quam si una accipiatur si est ponenda ad
res et per quam sit res per se ut genus in quod est
eius ponenda dicit tantum secundum esse in [illegible] et
per secundum diffiniendo cristallum dicimus quod est aqua in la
pide indurata sed vero accipitur una que est
in actu ponitur loco differentie sicut Illud quod
describatur est et [illegible] ponenda declarando / ut si
diffiniendo limen dicamus quod est positum [illegible]

Alii autem diffiniendo dicunt solam materiam ut si quis diffiniens domum dicat quod
est aliquod erectum habens duos pedes et duas manus vel dicat quod domus est
ligna et lapides clavis vel cimento juncta Alii vero dicebant formalem causam
solam ut si diffiniat ita hoc quod hoc et aliquod coniuncte vel domus per domum o
vas habens latera recte elevata et tectum acutum Alii autem dicebant in diffi
niendo causam finalem ut si dicat domus est vas habens latera fortia et ele
vata tecta cooperta ad conservandum homines in quiete Alii autem in diffiniendo
accipiunt causas omnes simul ut si dicatur domus est vas habens latera fortia
et elevata tecta cooperta ad conservandum homines in quiete factum ex lapidibus
coniunctis et cimento et iungitur applicavit diffinitionem que ex forma et materia
simul sunt ut quod queratur quid est serenitas dicitur quod est aeris tranquillitas
Dicitur quod diffinitiones solum habentes partes formales dicunt quiditatem quod
esse proprium est obiectum intellectus Ille vero que accipiunt partes materiales intellec
obumbrati in fantasmatibus sunt obiecta

Partes autem non equaliter quia aliquando faciunt utroque fieret non
facit substantiam quanto autem actu et forma ut hic homo domus
utrum fieret quanto ex materia et forma ut dicatur quod est tegumentum

et sit quantum et aliquid utrum sit autem in corpore quando est quanto autem aliquando quod quando
est forma Dicendum quod id quod facit homo est diffinitio vel diffinitio dicit quiddi
tatem rei et esse quando habet res ab actu et forma vel et non esse rei
et quiditatem sit quia habet a forma Idem est autem esse sicut quod accipiunt
ut formam separati et esse quanti sicut est esse anime in corpore et hec aliquid sicut pro
quiet anime et sedendo anima Unde diffinientes autem dicit quod est actus corporis
et diffiniens vero aliquando dicit quod est actus anime in corpore organico quantitatibus
autem id est substantia et esse sive quiditas sicut in formis naturalibus rerum simplicium
vel essentia forme est formale et essentia anime Dicimus cum et quiditas anime
est quod est actus corporis organici et ut talis forme est in relatione ad corpus
quod in relatione quanta non est substantia et quiditas vel quiditas rei ut est electum
vel complementum igitur substantia incorporeum non est incorporea quiditas Item nota quod quiditatem

esse eternam et incorruptibilem quare tamen est sine mutabilis communes aliquando autem
deus mutat mali et corruptibili corrumpatur sed res quando mali corrumpitur
non est id quod sua quiditate solum cum quando generatur et corrumpitur species
autem et forma nullus dicit generari sed fit et producitur sine motu cum
autem quando habeat diffinitionem et quiditatem et est aliud a sua quiditate dubitatio
dubitatio oritur quam aliquis antidisseria monet utrum quiditas rei
sit aliud a substantia quiditas cuius rei substantia veram dicit ad quod dicimus quod ex
substantia quanta sive simplex sive in talibus sed quiditate et diffinitione sed quiditas
non sed quiditate alia neque forma aliud quare non est [illegible]
sed [illegible] formalibus esse [illegible] et quando sed esse et cognosci per
formam forma vero non per aliud sed percipitur [illegible] vero non per aliud sed percipitur
Assimilant autem diffinitiones numeris quia unitate addita vel ablata
[illegible] valent sic in diffinitionibus [illegible] addita [illegible]
tracta dicit autem [illegible] quare unitas [illegible] collecta unitas [illegible]
Unitas autem diffinitionis est unitas essentie quia [illegible] est [illegible]
redeuntis quia id quod unum sed in [illegible] actu Item sic
[illegible] magis et minus sic quiditas et forma ipse non recipit
magis et minus quare esse [illegible] magis et minus suscipiat et mutatur
[illegible] naturalibus valentur [illegible]
[illegible] mota sic metalla [illegible]
[illegible] autem sit [illegible] autem [illegible] generatio
et compositionis ut ex lignis domus aliud autem [illegible] corruptionis
et [illegible] ut ligna ex domo Contingit autem ex [illegible] ex aqua
[illegible] movens [illegible] sicut id carpentarius ex eodem ligno
facere [illegible] et [illegible] non [illegible] necessitate est altera sic [illegible]
[illegible] et [illegible] ex eadem [illegible]
[illegible] movens principium est ab arte quare [illegible] moventia sunt
diversa [illegible] quod sit causa rei [illegible] causa dicitur pluribus
modis [illegible] causa dicitur [illegible]
causa vero movens [illegible] causa vero formalis quiditas causa finalis forte

Ideo est ista forma. Ista valet substantias et generabiles omnes per (?) ... ut quod sit
transmutatis causis constitutor cognoscitur in naturalibus aut substantiis sequitur
non est una / que sit in potentia ad esse generatorum. Sed que est actu sine in esse
sed licet sit in potentia ad ubi etc. Omnino etiam quod passiones rerum naturalium quod
non habent materiam ex qua fiunt sed habent subiectum aliquod eius in actu. Sicut eclipsis
que sit in luna / et etiam alia etiam habent causam efficientem operantem sicut sta-
tio solis causat tonitruum in nube. Aliquis est etiam causa efficiens solum proveniens
sicut terra posita inter solem et lunam luna sic privat lunam et causa finalis in
talibus forte non est. Unde talia non possunt diffiniri per causas formales privationis
sed potius privationes. Ut si dicatur quod eclipsis est privatio solis a terra in medio ad
lunam. Aliquis autem ... in subiecto passionis ignotum est ut quod sompni sit ... sic
lecta. Cum non contingat esse generationem forme ab(?) tamen substantiales quam accidentales
non esse sed accidentes generantur. Non cum sit album sed lignum album fore ab se
contrarie. Ideo in eodem subiecto procedunt forme contrarie sunt. In
aliquibus autem ita se habet quod idem subiectum equaliter est in potentia ad utraque quod
contrariorum et indifferenter ab alteris transmutatur in aliud ut est corpus quodammodo
sanum nec infirmum et equale et similiter contraria de calido in frigidum. Super forma
quibus aut materia est in potentia ad aliquam formam secundum aliquid ordine determinatum
in talibus non transit materia de una forma ad aliam nisi isto ordine observato. Sic
non potest sed mortuum vel putrescens fieri vivum vel potest fieri acetum nisi prius fuit vinum.
Unde ab aceto non potest sed regressum ad formam vini vel amortuo ad vivum nisi
ad primam materiam resolvatur in ordine generationis transmutatum ad formam postea deperditam.
Dubitatur vero circa que sit causa quare diffinitio collecta ex pluribus
terminis sit unum sicut vinum. Sic dicendum est quod ... ut ita sunt termini
ut est aliud potest ratio. Non autem potest dici quod sic termini unum sicut activus vel sic
colligata vel conglutinata. Videtur cum esse aliud animal et aliud bipes. Sicut
cum homo non est unum sed duo / scilicet animal et bipes. Dicendum quod potest una diffinitio
est una / altera aut forma aliquid autem est eius in potentia in potentia. Forma vero
respectu alterius actus quidem autem est perfectum et imperfectum sicut puer et senex

esse [illegible] et eadem [illegible] non eadem [illegible] quantitate rei in potentia [illegible] in eadem quiditate [illegible] actu [illegible] et actu fit unum [illegible] et forma fit unum [illegible] [illegible]

[illegible]

et patet omnium quod primo apparet hic vita hesitationis et postea diminutiva et tandem declinatur ad priorem auferens ut [illegible] quod successive corrumpitur disponatur perfectius ut [illegible] actu forme [illegible] patiens et [illegible] re de potentia educitur non mutat individuum [illegible] non dispositum ut forma que esse in [illegible] in potentia fiunt [illegible] perficiant [illegible]

[illegible]

dictum est sequitur et octavum

Et primo quidem ente quod

substantia ad quod omnes categorie entis refertur

dicuntur enim analogia et relacione

sunt ad substantiam ut qualitas in comparacione substantie qualitas

tas substantie et dispositio et modus Omne vero ens

vel est in potentia vel in actu videlicet in potentia

et de actu [illegible] autem ens [illegible] et facto ulterius

de potentia activa [illegible] convenit enti [illegible] actio

ulterius potentia autem est principium transmutationis ab alio

in quantum aliud ut dicitur in quinto [illegible] autem

potentia activa et entis primum et perfecti ad ipsam

omnes alie potentie referuntur. Palam igitur [illegible]

gentis et pacientis sunt potentie [illegible]

quia [illegible] esse unum est et [illegible] aliud

nichil patitur aspectu [illegible] in potentia autem [illegible]

que [illegible] dicitur quare [illegible] et [illegible]

est omnis potentia et in potentia [illegible] sic potentia

dicitur multis modis et hec superius est [illegible]

potentia autem quedam sunt in [illegible] in non

[illegible] que dicuntur potentie vel que [illegible]

uniformiter semper agunt sicut ignis quia [illegible]

lidus semper calefacit [illegible] [illegible] autem [illegible]

[illegible] opposita sicut ventus [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] fiunt [illegible] potentie [illegible] [illegible]

ad opposita sicut medicina infirmitate [illegible] efficere

et salutem quia una est [illegible] contrariorum

aptum [illegible] adeo ad opposita

gerit [illegible] [illegible]

ad agentia [illegible]

dicitur [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible]

materia prima et [illegible] et [illegible]

[illegible] est [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et sede et

[illegible] de [illegible] dubio [illegible]

[illegible] aut substantia [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] in substantiis [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ut

puta in celo [illegible] dubitare

[illegible] celo [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible] materia [illegible] quia

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] que [illegible] et

[illegible] celo [illegible]

[illegible] opposita [illegible]

[illegible] et [illegible] transmutatio

arguit [illegible] forma

[illegible] celo non est transmutabile

non est [illegible] [illegible]

[illegible] auctores et [illegible]

[illegible] est [illegible] que est [illegible]

[illegible] celo [illegible]

[illegible] potentia ad ubi ita [illegible]

[illegible] est [illegible] et non [illegible]

[illegible] [illegible]

forma [illegible] [illegible] [illegible] ut

[illegible] [illegible] opposita [illegible]

[illegible] que est in potentia ad ubi

quia celo [illegible] [illegible]

semper manet [illegible] loco

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] accidente

et [illegible] [illegible] ubi [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] celo est

[illegible] [illegible] [illegible] et

celo [illegible] forma et [illegible]

[illegible] [illegible] celo [illegible] et

[illegible] non est [illegible]

[illegible] [illegible] autem [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible]

que est in potentia ad esse [illegible]

[illegible] patet quod sit [illegible]

Cum [illegible] [illegible] in quo

autem [illegible] [illegible]

[illegible] materie

[illegible] efficiente [illegible]

[illegible] [illegible] et

quod [illegible] [illegible] et

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] que [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et

[illegible] sit [illegible] [illegible]

[illegible]

quod est privatio opposita ex predefinitis igitur cognoscitur potentia unaqueque earum cognoscatur et quoniam quibusdam aut passio solum sumpta sicut hic potens ambulare hic potentia ambulandi.

Sunt autem quidam qui dicunt methaurici dicentes non esse potentiam ante actum solum cum aliquid operatur et non ante hoc potentiam operandi ut edificator qui edificat hic potentiam edificandi et non ante. Palam autem quod hec inconvenientia sequentur quoniam est edificator antequam edificet et medicus antequam sanat / si edificator est potens et potentia edificativa / medicus vero potens et potentia sanativa. Si autem subito qui aget fiet arte et potentia non acceperunt has artes prius studio et doctrina et postea subito perdiderunt has artes et potentias non alterantur artificibus si has potentias et artes qui recipiunt agere non habent. Hec autem has artes non accipiunt sine alteratione difficili vel perdunt. Et sequitur quod calidum et frigidum non sunt sensibilia nisi quando actu sentiuntur quare erit vera opinio Pitagore vel esse aliud quam apparet. Sed non sentiens actu erit carens sensu. Si igitur sic tunc non dicimus cecum nisi aptum natum videre et quando aptum natum est videre caret visu potentia, non videns autem caret visu potentia, erit cecum et videns multotiens uno die. Et impossibile aut omne quod fieri potest impossibile est fieri si non est potentia ante actum. Igitur omne

quod fit in possibile et sic contrarie hec rotiones aufert
generatorem et motum. Dicit igitur statue stabit et sedens
sedebit / quia igitur ista sunt impossibilia necesse est ut
potentia et actus non sint unum sed adinvicem sunt distincta. Ille enim rationes faciunt potentiam et actum idem
esse dicunt. Primum enim cum quia cuius actus similis
se habet actu uniformiter ad agendum / Omnes sic et p
estimabant primo uniformis principium a primo agente
sine aliis sed tamen activam potentiam generis passivam sine
dicebant autem potentiam activam primi entis omnia proprie
tioribus uniformiter operari. Si enim est activa po
tentia uniformis necesse videbatur eius ut esset
passiva potentia uniformis. Activa enim sunt po
tentia activa et passiva sine in esse ponuntur et pa
rit desinunt / sed hec positio aufert a rebus ut videtur a
vivis proprias operationes / cum dicat sic in omnibus
immediate operari / Operatio enim egreditur a forma
Unde qui res tollit distinctas et proprias formas
tollit distinctas et proprias operationes. Contrarie unde
est ut aliquid sit possibile esse quod non est actu
et aliquid possibile non esse quod est actu. Hec autem
contingit sic in omnibus predictis / Sicut est possibile ut
terram currere / et non ambulare ... / Operat
possibile quod si contingent actu / in possibile nullum erit
Cognoscimus autem actum pro motu quia motus est actus
tus imperfectus potentia permixtus actus aut ...
tis et motus ... quedam intelligibilia dicuntur
non esse entia / quia penitus non moveant ... iat
possibile est quod si fiat nullum sequitur impossibile quod ... quod

dicta est eadem. Id ultimum dicit quod
... una eadem pars ... quod unitatis materie
super vel potentia ... quod unitur
... super ... particularis ... telle
gendo dicit tamen est una materia
... quod non plures. Cum ubi
duplicat autem sit alii ... particula
... quia distinguit productorem rei ...
quod dicit aliquid fit ... alio ...
primo generatione alio ... ... gradu
... ut declaratur in libro. Cum ubi
contingit autem ... ... particula
... quia autem quod ... artifex ... eadem
... ... res ... ut dicit
... ... contraria ... ...
... ... contra ... particula ... quam
... quod aliquid res ... ...
... ... fit ...
... fit ... ...
... et ... ... quod passivus

... per ... ... quod ...
passivus ... ...
... quam ... ... actu
aliquam ... ... facit ... quia
... ... effectu
et ... ...
quod ... ... ad ... ...
... ...
quod ... ...
... ... et ... ...
... ... quod
... ... passivus ... est
... ... quod ... ...
... ... capituli ... ...
... quod ... ... et ... ...
... ... facit ... ...
... ad subiectum ... aliquibus ...
... ad formas ... ...
aliquibus autem ... ad ... ... quod
forme ... ... subiectum
... ...
fit aliquid ... facit ... aliquid ...
... ... forma ... ...
... ... fit et ... ...
... ... philosophorum et ...
... ... quod ... ...
et transmutatione ... aliquid fit et ...
... ... semper fit ... ...
... ... forma ... ...
... ... de potentia
materie et ... ... formas ... ...
... ...

... ... quod ... ...
... subiectum non est ... potentia ... ad
formas ... et ... fit ... ...
... ... dubitatur
... ... ut ...
... quod ... quia ... ... fit

aliud sit unum et actu sunt contraria ergo nunquam fit aliquid ubi et contrario Secundo sequitur quod videtur esse impedimentum quod ipse actu sit contrarius ita vinum potest fieri acetum per distillacionem et alias transmutaciones oppositum ut hec auctoritas dicit et plures alie Dicitur aliquid esse in potencia ad aliud duobus modis vel secundum formam suam et virtutem essencialem sicut semen secundum suam formam est in potencia ad aliud et ovum secundum suam formam est in potencia ad pullum Secundo aliquid est in potencia secundum suam naturam et non formam ut vinum est in potencia ad acetum et vinum est in potencia acetum per primam potenciam et potencia generacionis secundum potenciam et potencia corrupcionis [illegible] quod contrarium non fit unum nisi per naturam subiectum quod contrarium non fit primo et prius non immediate sed mediate et similiter alteracionem ut si vinum putrefiat mutatur in acetum et acetum eodem modo ita similiter ut si homo mutaret in vinum Sed si acetum esset decem tunc posset eodem modo mutari in aquam et eodem modo mutaretur in contrarium Et tunc ad id non est ad primum dicendum quod in corporibus [illegible] semper oppositum [illegible] nunquam contrariorum fiat aliud ut non potuit ideo sic dicitur quod in contrariis generacio est impedimentum ut patuit de dubitacione dicta

Capitulum ultimum octavi methaphisice in quo dicit Commentator differencie dicte [illegible] Et dicitur [illegible] partes quod pertinent in expresso primo per deduct in primo particulas particule incipiunt partem primam que continet eadem que in non differencie que collecta ex pluribus particulis eadem que sunt narrata in septimo octavo Ideo ubi non potest dici [illegible] particula in qua agitur ad probandum non est ut [illegible] probando [illegible] sicut non potest fieri eodem modo secundum particulis Unde ibi dicitur quod prima [illegible] particula in qua auctor incipit [illegible] quod dicta sunt valentes [illegible] quod [illegible] sed sic ita eodem differi [illegible] loco [illegible] forme [illegible] sic [illegible] rei [illegible] eodem modo [illegible] rei sub [illegible] quod posterius loca [illegible] rei sub esse [illegible] et impossibile non [illegible] rei sicut [illegible] et [illegible] in [illegible] declarat [illegible] Unde ibi [illegible] particula nunquam erit quod [illegible] non valeat [illegible] potencia ad actum [illegible] reddit causam

non potest dici aliquid esse possibile quod nunquam erit

quoniam non erit privatum potencia; quod autem

privatum potencia fiendi impossibile est fieri. Et ideo

aut non potest dici possibile quod, cum possibile positum in

esse nullum sequitur inconveniens, aut si dicitur possibile

sequitur impossibile esse impossibile. Verbi gracia si aliquis

diceret et opposito contradiccionis oppositum, aut ut potest

hoc aut aliquid, Dico quod ad aliquid non esse homo quod

potest ut sit aliquid et si non est aliquid quod est ut non potest

homo. Verbi gracia si dicatur possibile est esse hominem qui est

possibile est esse aliquid, Si autem dicatur impossibile est esse

aliquid et impossibile est esse hominem, et erit idem possibile

et impossibile si oppositum possibili positum in esse sequitur impossibile.

Omnibus autem potenciis existentibus contrariis

naturaliter insunt, ut potencie sensitive, quedam conse-

tudine, ut potencia fistulandi; quedam autem insunt per doc-

trinam, ut potencia silogisandi. Harum autem que sunt

consuetudinales et habent necesse est esse in actu prius,

aut sunt inrationales et rationales, et hec tamen in

actu. Que non autem possibile in esse. Omnes autem

potencie contingunt ad actum quando et ubi et quomodo

naturaliter oportet, in actu ut ad actum appropinquat moveant.

Potencie vero rationales et inrationales, quando activum et

passivum appropinquat, necesse est eodem modo alterum agere,

alterum vero pati. Potencie autem rationales non sic

agunt uniformiter, quando appropinquat activum et passivum,

sed aliquando agunt, aliquando non; et aliquando unum contrariorum, aliquando

alterum. Et ideo potencie rationales non agunt nisi

[illegible] frustra [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]

p appetitum et electionem ad alterum agibilium inclinatur

Non agit aut quam primum [illegible] conveniens [illegible]

[illegible] nec simul agit opposita sed alterum solummodo

[illegible] potentiam operandi.

Quoniam autem de potentia activa et passiva

dictum est secundum quod considerantur in motu de-

terminandum est simpliciter nunc de actu. Est autem actus

existere rem aliter quam in potentia ~~est autem actus~~ [illegible]

actus enim res existit in se et a potentia est distincta

ut videns ab eo qui non videt et est oculos ad

videndum et calidum a calefactibili et vigilans a dor-

miente. Dicitur autem actu non omnia simpliciter sed

proportionabiliter [illegible] enim [illegible] dicitur aliquid actu

esse in hoc ut actus lucis in dyafano et ani-

ma corporis et ubi forma et eadem materia

[illegible] sicut actus sedentis ad sedibile

et actus visionis ad visibile et ubi ut motus

ad [illegible] dicitur potentia in hoc et medietas

in potentia [illegible] et ubi potentia [illegible] materia

[illegible] potentia ad [illegible] ut calefactibile ad ca-

lorem et ubi materia ad formam [illegible] autem potentia

infinitum et vacuum non tamquam actu futurum sed

est infinitum quodammodo [illegible] in divisione [illegible]

[illegible] que additione et successione [illegible] ipse [illegible]

[illegible] quolibet finita potentia de novo [illegible]

[illegible] precedente ad consequens [illegible]

potentia infinita [illegible] successio [illegible]

[illegible] in quolibet individuo [illegible] sicut [illegible]

et motus [illegible] est in potentia ad [illegible]

[illegible] et [illegible] in ultimo [illegible] in potentia est [illegible]

[illegible] in [illegible] est [illegible] [illegible] posse

[illegible] est [illegible] in una [illegible]

[illegible] et [illegible] activa et [illegible] esse

[illegible] dispositive ad inducendum [illegible]

[illegible] esse [illegible]

[illegible] suppositorum [illegible]

[illegible] aut accidit [illegible] quia

[illegible] in qua [illegible] aliud quod

[illegible] volens illud quod [illegible]

[illegible] in omnibus [illegible]

[illegible] sive [illegible] intelligi-

bilibus sive ymaginabilibus sive

[illegible] raro [illegible]

[illegible] et unum [illegible]

[illegible] est actus et potentia [illegible]

[illegible] [illegible]

in qua [illegible] intentio [illegible]

[illegible] non est aliqua [illegible]

[illegible] unum [illegible] unum [illegible]

sicut [illegible] est [illegible] et [illegible]

[illegible] que [illegible] unum

[illegible] quoque [illegible] unum

[illegible] esse potentionale

et [illegible] in [illegible] principiis

[illegible] producuntur [illegible]

actuale [illegible] dicebant

[illegible] capituli [illegible] esse

[illegible] unum [illegible] opus aliorum

[illegible] aliud opus

esse [illegible]

[illegible] ut [illegible]

[illegible] potentia [illegible]

[illegible] quod [illegible] suppositis

[illegible]

et [illegible] sunt

[illegible] quaedam

[illegible] participationis [illegible]

[illegible] posuerunt [illegible]

[illegible] dixerunt [illegible] esse

[illegible] nisi [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] participationi

[illegible] copulata [illegible]

[illegible] sicut [illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible] vita et [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] 3a [illegible]

capituli in quo [illegible] intentio

[illegible] que [illegible] causa [illegible] et [illegible]

[illegible] intellectibus [illegible]

[illegible] volentes [illegible]

et corpore [illegible] quaedam [illegible]

[illegible] et forma et [illegible]

[illegible] causa [illegible] unum

[illegible] que [illegible] causa [illegible]

et [illegible] efficiens [illegible] potentia

[illegible] efficiens [illegible]

[illegible] aliud potentiam [illegible] manente

[illegible]

habet potentiam generandi, et vacuum extra celum 2° [illegible]
magnitudinem addicionis recipit infinitam. Sed potentia
talis infinita non est in fieri in talibus sicut actu sed
quia talis potentie successio non finitur.
Quando autem dicatur aliquid esse in potentia et
quando, videndum est. Aut tunc in potentia aliquid erit
aliud cum uno motu vel ut voluntate id quod
est in potentia fit in actu, sicut aer obscuratus dicitur in
potentia lucidus, quia statim nisi impediatur de
facili deveniet ad lucem potentia fit in actu. Potentia
enim et forma sive actus ad que ordinatur potentia
sunt ad invicem relativa. Vnde autem perfecto forme
sunt omnes motus qui sistunt in quodam indivisibili. Vnde
perfecto potencie ad formam subsecuta indivisibile
ordinatur. Sed aut tunc est cum potentia [illegible] est perfectum
primum agentis actus inducat nisi patiens in percipiendo
motu ex [illegible] prohibeatur. Sic igitur cum ita est, tunc ul-
tima potentia dicitur una rei ad quam est potentia sicut
semen quod est in potentia [illegible] una est [illegible].
Illud autem quod est una non [illegible] in quod [illegible]
cum enim [illegible] quod est [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] est denominatio secundum [illegible] contingit aut si
una [illegible] sicut [illegible] ex [illegible] [illegible]
vel ex pluribus. Illud autem quod non [illegible] [illegible]
[illegible] sicut dicatur prima [illegible] una, [illegible] autem
prima una et alie non immediate [illegible] prima et
[illegible] que in [illegible] in potentia ad formam non dicatur
esse in potentia ad ultimam formam. [illegible]
aut esse ad illam in potentia remota sive in potentia
mediata. In [illegible] autem dicit formam [illegible] et [illegible]
quod est una, et forma [illegible] [illegible] in quod una

vel in quale. Cum enim utrumque sit in potentia ad per-
et ad formam substantialem aut forme accidentales non possunt
in quid sed in quale, sicut generatio et albedo. Cum
enim queritur quid est hoc non respondetur quantum sed qualitas al-
bedo. Sed cum queritur qualis est homo, respondetur quod
[illegible] albus. Causa enim est quia forme accidentales sunt
aut posterius et [illegible] dignitate et post generationem sub-
stantie specifice aut [illegible] patientes formam al-
terius per qualitatem secundum ipsam [illegible] [illegible]

Postea autem declaratum est in quinto demo[illegible]
dictis potentiis [illegible] quot quomodo
actus prior sit potentia et accipimus potentiam universaliter sive
sit principium transmutationis in alio sive quod aliud est
sive sit principium transmutationis et cetera in eam
quo sed dicitur autem actus prior esse potentia ratione et
substantia tempore autem in eadem potentia precedit actum
[illegible] autem secundo in alio actu est prior potentia quia
nisi [illegible] semine prius tempore non homo sit homo
prestitutus prius tamen fuit alius homo actu a quo pro-
cessit semen quod in potentia fuit homo. Cum
enim quod fit ex aliquo ex aliquo fit quod est actu
ratione autem prior est actus potentia quia potentia est propter
actum et cognoscitur comparando ipsam ad actum.
Hoc enim est possibile quod contingit actu aliquid esse,
sicut dicimus visibile quod contingit actu videre.
Substantia autem prior est actus potentia, hoc est perfectione et
dignitate. Causa enim quia posteriora sunt in generatione
sunt priora in perfectione et substantia et in natura, ut
homo perfectus. Homo enim perfectum habet substantiam et formam al-
terius substantie et speciei in perfectione. Actus est finis
generationis et propter hoc est intentus finis aut ad quem
ordinatur potentia. Sic sed actus [illegible] ut videtur [illegible]

speciebus respectu actus et passionis [illegible] [illegible]
perfectionem quam in isto nono [illegible] declarat
et potentia. Ubi de ea autem dubitat quare
in [illegible] determinare de eadem quia dico cum
sit sive perfectorum [illegible] activa et potentia
activa in est [illegible] [illegible] de actu forsitan
[illegible] ubi potentia autem [illegible] est [illegible]
sunt diffinitiones potentie [illegible] [illegible]
ubi [illegible] aut potentia activa ubi est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quare autem potentie
[illegible] ad potentiam activam et [illegible]
[illegible] potentia activa absolute dicta [illegible]
est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad omnes
potentias sive sint active sive passive [illegible]
semper relationem ad invicem sunt referuntur
ad potentiam activam primam [illegible] ubi [illegible]
potentia autem ubi est [illegible] [illegible]
de opposito potentie [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] potentie [illegible] [illegible]
et [illegible] potentia eadem est disciplina [illegible]
eadem [illegible] successive [illegible] potentia
[illegible] multis modis ita est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] duo sunt nomina potentie [illegible]
dicta potentia [illegible] aliquid est principium trans-
mutationis alterius [illegible] alterius est et [illegible]
potentia activa [illegible] potentia [illegible] quam aliquid
est principium transmutandi ab altero et [illegible]
potentia passiva [illegible] dubitat utrum potentia
analogice dicatur de potentia activa et pas-
siva et arguitur quod non quia sicut se habent
actio et passio ad invicem ita se habent potentie
activa et passiva. Sed actio et passio non
sunt analoga [illegible] [illegible] [illegible] potentia ac-
tiva et passiva. Minor est nota et a[illegible]
patet aliquem [illegible] sive [illegible]
[illegible] arguitur [illegible] [illegible] diffinitionem potentie
active et passive videtur quod sunt [illegible]
[illegible] attribucio seu relatione [illegible] [illegible] non
est analogia sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentie [illegible]
[illegible] [illegible] auctor [illegible] [illegible] potentia activa est
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] alias alie potentie
potentie referuntur [illegible] [illegible] [illegible] analoga
sunt [illegible] non est [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] alterum [illegible] analogie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] analogatum et
[illegible] alterius et [illegible] [illegible] [illegible] intellectus
[illegible] diffinitionem istarum [illegible] attribuitur analogia
[illegible] potentia dicitur analogice de potentia activa
et passiva [illegible] [illegible] [illegible] potentie [illegible]
potentie active et [illegible] [illegible] potentie passive
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad primum
[illegible] [illegible] quia actus [illegible] potentie
active est actio [illegible] actio et passio
non [illegible] aliquid quod analogice [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] analogia
et prius [illegible] de actione et [illegible] de
passione [illegible] [illegible] diffinitiones potentie
active et passive relative et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diffiniri potentia
activa est principium transmutandi aliquid [illegible]

in se ex potentia transmutandi aliud ut potentia
passiva est potentia transmutandi ab alio et quod
in se ex potentia transmutandi ab alio [illegible]
[illegible] potentie et [illegible] [illegible] [illegible]
quod potuit quidam distinctionem potentie et po-
[illegible] declarat quedam dispositiones
et primo [illegible] [illegible] potentia aut
rationabilis et [illegible] [illegible] capit [illegible]
potentia que est rationalis [illegible] potentia [illegible]
et in anima et [illegible] et [illegible] [illegible]
differunt [illegible] ad [illegible] [illegible] Sed
potentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in potentia non est [illegible] [illegible] [illegible]
sicut ignis [illegible] potentia irrationali
[illegible] quod semper manet [illegible]
[illegible] nisi violenter [illegible] aut quod

Q[illegible] [illegible] [illegible] nomine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui dicunt nullam potentiam esse
nisi actu et [illegible] [illegible] [illegible] falsum
quod [illegible] [illegible] quod in [illegible]
potentia activa solum et nulla passiva sed
in aliis [illegible] potentia activa et
passiva [illegible] [illegible] [illegible] quod possibile
[illegible] esse [illegible] sequitur [illegible]
[illegible] [illegible] quod aut [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quorundam dicentium nullam potentiam
esse nisi actu [illegible] [illegible] palam
aut est [illegible] ad [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operaret
quod [illegible] habet potentiam operandi et [illegible] non opera-
[illegible] [illegible] nullo habet potentiam operandi [illegible]
[illegible] [illegible] palam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] actu operantur Et unde quod [illegible] [illegible]
[illegible] possit aliquid [illegible] operari tunc
[illegible] quod sit aliqua causa que ducit illam potentiam
ad actum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] actu et aliquid in potentia [illegible] tunc [illegible]
ducit illud [illegible] ad actum [illegible] ducatur [illegible]
[illegible] causa sit in potentia tunc [illegible] esse
[illegible] aliud [illegible] quod ducat illam [illegible] ad actum
et tandem devenire ad unum primum quod non
est in potentia sed in actu Et si dicatur [illegible]
[illegible] agens [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] in potentia [illegible] [illegible] quod omnes depende-
[illegible] [illegible] [illegible] actu et [illegible] non [illegible]
aliqua potentia [illegible] ut [illegible] auctor in [illegible]
[illegible] quod actus et potentia distinguuntur
[illegible] et quod [illegible] habent potentiam operandi [illegible]
non actualiter operantur [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] semper sint potentia [illegible] actum [illegible]
ut [illegible] auctor [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
agens et [illegible] in potentia passiva [illegible]

habeat sed visum habeant ut videant simpliciter aut in perfecta
materia enim est in potentia sive forma quoniam ad
formam accipiet perficitur et fit actu unde hoc cadit
virtutibus et [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] et
imperfecta [illegible] et virtutibus [illegible] [illegible] [illegible]
vero qui habent actu virtutis et sic apud [illegible]
estimate laudabilis et [illegible] [illegible] [illegible] motus
denominatur a fine sed finis motus est forma
que est actus et ipsius operatio sicut finis [illegible]
ignis est forma ignis et calefactio [illegible] [illegible] de-
nominatur [illegible] et [illegible] igitur actus est
[illegible] [illegible] aut finis est enim finis quod est
actus qui [illegible] [illegible] sicut visio que consistit in
actu et visus [illegible] videndi alius autem finis [illegible] ad
que [illegible] actus sicut edificatio [illegible] ad edifi-
catum et motus et ad quod movetur [illegible] vero
non est aliquod aliud opus preter actum in ipsis
consistit actus sicut visio in vidente et speculatio
in speculante et vita in anima [illegible] et felicitas
in anima [illegible] vita enim [illegible] perfecta et optima [illegible]
aut [illegible] actus alius ante alium usque ad
eum qui [illegible] [illegible] principium estimatur

Cum vero et adhuc [illegible] magis proprie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sempiterna corruptibilibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sempiternum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] potentia sit [illegible] possibile et esse et non esse possibile
autem non esse contingit non esse [illegible] [illegible] non esse est
corruptibile [illegible] [illegible] corruptibile [illegible] non [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentia simpliciter autem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in potentia [illegible] aliquid
[illegible] [illegible] videntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et de-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

et sempiterna semper enim agit et patitur adinventionem et continue transmutantur unde in scriptis [illegible] una sua [illegible] prius [illegible] motus. Rationales autem et naturales potentie [illegible] eadem agunt ipse secundum [illegible] ambo continguntur opposita et diversa. Sic igitur impossibile simul fiat nigredinem secundum [illegible] de albatur. Potentie autem rationales sunt ad opposita secundum [illegible] alteram partem determinantur ad quam per affectum et desiderium deflectuntur. Ex hiis sequitur primo duo corrolaria sicut videre aliquis separate [illegible] magis essent ipse quam forme [illegible] quia [illegible] haberent plus de potentia et magis de actu [illegible] que nos sunt unite. Etiam cum separate [illegible] sunt [illegible] potentia magis est de actu sue [illegible] aliquid sicut actu et motu separatum magis est de actu [illegible] ipsa que actu [illegible] in motu. Sic igitur separatum nichil aget [illegible] [illegible] in via calefaciens continue calefaciet.

Quod autem actus sit melior et dignior potencia in bonis sic ostenditur

Illud enim quod est in potentia simul est ad opposita et utrorumque oppositorum aliquando ipse est sicut potentia sanitatis et infirmitatis aliquando suscipit. Quod autem actu est bonum opposito malo caret sicut sanitas in actu infirmitate penitus non gravatur. Igitur melius est actus in bonis quam potentia. In malis vero melior est potentia deterior vero actus. Potentia enim in infirmo infirmitatem et sanitatem equaliter suscipit. Actu autem in infirmo de bono sanitatis penitus nichil est. Palam igitur quod non est malum aliquid preter res. Posterius enim ipsi nec malum actu quam potentia. Bonum enim mala nec sit [illegible] et defectuosa [illegible]

quoniam [illegible] et [illegible] in tres partes in prima autem quod aliquid [illegible] in potentia in secunda autem quod materia rei [illegible] in esse et denominatio rei [illegible] in [illegible] autem [illegible] forme [illegible] et [illegible] illud aliquid quod [illegible] differunt [illegible] et [illegible] in prima parte quod [illegible] est in [illegible] quod [illegible] ad formam [illegible] in [illegible] autem [illegible] forme [illegible] ad [illegible] [illegible] in potentia valere [illegible] et aliquid [illegible] ad aliud [illegible] potentia [illegible] frustra [illegible] [illegible] ordinatur [illegible] vel [illegible] ducitur ad actum [illegible] in [illegible] absurdum et causa illius [illegible] quod potentia [illegible] ad aliud actum ad quem ordinatur [illegible] potentia [illegible] ad aliud actum [illegible] nisi ad illud ad quod [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in quod autem [illegible] potentie [illegible] forma [illegible] in [illegible] [illegible] forme [illegible] in [illegible] sicut [illegible] corrolarie [illegible] potentie [illegible] forme [illegible] et [illegible] materie [illegible] in [illegible] [illegible] fit in [illegible] et aliquo [illegible] in [illegible] motum [illegible] illud aliquid quod est materia

Sequitur [illegible] illius capituli in quo [illegible] [illegible] de re [illegible] materia et de [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] ad primum [illegible] materia rei [illegible] in esse et de [illegible] de re [illegible] est [illegible] ut [illegible] in [illegible] [illegible] autem [illegible] in qua [illegible] materia [illegible] [illegible] demde [illegible] autem [illegible] [illegible] in quo [illegible] materia [illegible] immediate [illegible] est ultima forma [illegible] [illegible] autem [illegible] immediate [illegible] forme [illegible] et [illegible] in [illegible] forme substantiali [illegible] et forma [illegible] de [illegible] [illegible] quadruplices sunt [illegible] ad [illegible] que sunt [illegible] que [illegible] corpora simplicia et [illegible] sunt mineralia [illegible] lapides et metalla [illegible] mixta [illegible] plante [illegible] mixta [illegible] et [illegible] et alia [illegible] sunt [illegible] [illegible] ad [illegible] in [illegible] sunt [illegible] materia [illegible] substat forme [illegible] et forma [illegible]

videns fiet verbis omnibus innumerabilibus et non quinta que in 4or elementis per quod vero celestis
operatur in eis Sed terra non est in plantis et ideo est complexionata quia in plantis est que in primo
quarundam quorum Sed quinta non reperitur in animalibus et illa est quarta et temperamentata que in animalibus me
bera et organica fit disposita ad aliquod officium exercendum Et 1a non continet theorica in sua
continet in se primam et 2am suam et quinta terram ita quod vltima continet omnes precedentes et sua
et quinta quam recte vocantur sua non est quod isto patet rursus addendum Circa adhuc dico quod non au
gent virtute de formis substantialibus elementorum sed de aliis formis substantialibus non ergo dicet quod
actus actiuorum sunt in paciente predisposito dico quod hic sit virtute de actibus corporum in mixtis vel
compositis commixto fit corpus aliquod aptum non quare ergo quod aptum sit predisposita qualitates
actiuas et passiuas elementorum quia formae dantur secundum merita materiarum Cum ibi in hoc aut dif
ferunt sibi de 2a parte 19 capituli in qua dicitur quod dantur forma perficit vnum et de 3a parte
elucidat que [illegible] expresse de ibi plus ex sua questio quia ait quod formae actiuae ex non [illegible]
in tempus sed in [illegible] capitulo illius noni methaphisice in quo autem ait quot modis actus sit pos
sed ut declaratum est

potentia et ostendit in nos [illegible] duplex ait duo actus sit
ante potentiam vel potentia ante actum In sua ait in speciali

quod actus est prior potentia rationem diffinitionis in tunc ait animaduenti quendam differentiam sumis sua ibi ad
aut prior et 2a ibi dupliciter aut sumis quod [illegible] diuiditur in duas particulas prima continet
dicta dicendorum [illegible] hic ostendendo non potencie in sua ait quantum quot modis actus pred
potentiam sua ibi dicit aut actus Cum ibi vero aut prior sua post illius capituli in prima de
clarat quod actus est prior potentia rationem diffinitionis et dicitur in 4or particulas sed quod in 4or modis declarat
actum esse ante potentiam rationem diffinitionis sua ibi Plus actus est et sumus terra ibi Simpliciter aut in sua 2a
ibi Autem tamen vero declaratione eius sunt dubitationes vtrum actus sit prior potentia secundum rationem diffinitionis et
arguitur quod non quia potentia non diffinitur per actum ergo sequitur quod actus non sit prior potentia secundum
rationem diffinitionis Consequentia non est nisi [illegible] patet quod diffinitione potentiae [illegible] in primo [illegible] noni [illegible] dicitur
quod potentia est principium transmutationis ab alio in quantum aliud et hic idem patet in quinto huius capitulo de po
testate vbi non cadit actus in diffinitione potentiae Secundo arguitur sit potentia est prior actu ergo non
[illegible] quia non potest esse prius et posterius assumptum patet hic in littera vbi dicitur quod ca
in eodem potentia precedit actum Cum dicitur sic dicitur est potentia quae numquam ducitur ad actum igitur est prius
quia dispositio continui est in potentia in infinitum et tamen numquam actu diuidetur in infinitum Oppositum vult autem
hic in littera et Sed ad 1o dico quod actus simpliciter loquendo est prior potentia diffinitione et complemento
ut declarat auctor in continuatione rationem diffinitionum et etiam auctor hic in littera ad longum [illegible]
Ad rationes in oppositum quod dicitur potentia non diffinitur per actum nego hic et causa est quia potentia dif
finitur per transmutationem et mutatio est actus Ad 2m dico negando quod idem potest esse prius et
posterius respectu diuersorum Et cum potentia precedit actum et actus potentiam in tamen dico quod dispositio con
tinui in infinitum in potentia est actu respectu sibi admixto et talis actus sufficit ad illam potentiam quae
in potentia non ordinatur ad alium actum quam ad istum vt est supra in quinto capitulo huius Cum ibi dix
est aut sumus ceteri post illius capituli in quo ponit quendam distinctionem sumis et primo ponit et de
clarat eam sua infert quoddam correlarium ibi quare substantia in eius est Et non adhuc

Capitulum septimum noni methaphisice in quo ait quod eterna et
incorruptibilia sunt priora corruptibilibus et dedit

[illegible] in prima facit hic quod dicitur in sua ait quod motus sit eternus in terra ait quod intelligentie
mouentes orbes celestes non sunt [illegible] in quinta reperitur quarta distinctione potentia [illegible] in primo capitulo huius
noni [illegible] correlarium infert quod si essent ydee esset [illegible] ipse quod habe rei sua ibi plus
quod tamen potentia 2a ibi Non tamen 3a ibi irrationales aut quinta ibi [illegible] sed correlarium
prima [illegible] in 3 particulas quarum prima [illegible] ad primum [illegible] quod superaddit et eterna sunt priora
iste [illegible] et corruptibilibus aut causa illius quia nullum sempiternum [illegible] aliqua potentia pas
siua in ac [illegible] posset corrumpi et flecti adeo [illegible] Cum ibi [illegible] aut [illegible] est sua particula
in qua declarat qualis mutatio est in corporibus celestibus et qualis potentia valeat supra et
eterna [illegible] esse in potentia vel hic est secundum subiectum vel secundum vbi vel secundum quantitatem vel secundum qualitatem et
maxime videtur ibi est potentia ad vbi ad quod aliqui planetarum mouentur tarde aliqui velociter et
[illegible] est mutatio secundum quantitatem quia aliqui planetarum mouentur secundum accessum et recessum alia [illegible]
[illegible] eclipticam aliqui declinat ab ecliptica vt quantitatem sperae [illegible] est ibi potentia et mutatio secundum
qualitatem quia in celo reperitur obscurum clarum densum et rarum quia dicit Commentator in de substantia
orbis quod stella est densior pars sui orbis sed tamen omnia ista non reperiuntur in superioribus sicut in in
ferioribus [illegible] quorum [illegible] esset in potentia ad esse substantiale etc vt in predicatur Idem [illegible] dicitur se
quitur aut sua est 3a particula in qua declarat quod sempiternum est incorruptibile et inalterabile et non habet
potentiam ad non esse vt declarat in littera Cum ibi [illegible] sunt potentia [illegible] est quinta particula in qua
declarat sua ratio quod sempiternum est prius corruptibili [illegible] 9 capituli in qua auctor ait quod motor
[illegible] quod tamen potentia

celi sit eternus et primo [illegible] illud [illegible] aliud quod tunc
non est [illegible] concludit intentionem suam ibi [illegible]
motorem sempiternum Capitulum octauum [illegible] philosophorum

aut in eodem potentia quam sit actus igitur ne-
cesse est ut in eisdem precedat malum potentia
malum actu. In sempiternis igitur quia prius
tacet non est peccatum neque corruptio neque
idem enim patet in descriptionibus mathematicis
figurarum quia actuales per actionem
linearum patent tamquam actu et descrip-
tiones in potentia sed tamen in potentia delinquunt
melior autem est scientia actu quam scientia in potentia
Igitur melior est actus quam potentia. Hoc autem
sic patet describatur quadratum in circulo et
ducantur dyametri per centrum circuli ad duos
angulos quadrati, tunc enim patet quod quilibet
angulorum illorum est medietas quatuor
rectorum angulorum et equalis duobus rectis. Trian-
gulus habet tres angulos equales duobus
rectis. Hoc autem latet lineis descriptionibus in potentia
actualiter non protractis ut patet in figura
illam demonstrationem ponit prius quam istud posterius
et facilior ut semper antecedentibus ad statim
videatur. Item patet in alia demonstratione quam
actu protractis lineis sciatur in actu quod angulus
qui est in semicirculo est rectus
angulus autem qui est in semicirculo equalis
est aliis duobus si omnes tres sunt equales
duobus rectis. Igitur angulus qui est in se-
micirculo est rectus. Nam angulus qui est in semicir-
culo sit equalis duobus aliis patet per hoc
quod que dicit eidem due linee recte equales
ex eadem puncto producentes rectas super

medietas autem illorum quatuor angulorum

etiam dicit motus non incepisse ut enim iudicis
quod apostolus insignis et auctor fidei in isto
non est tenendus ut patet per articulos pa-
risius condempnatos quod octuagesimum septimum
articulus dicit quod mundus est eternus quantum ad
omnes species in eo contentas et quod tempus est
eternum et motus eternus et materia agentis et
suscipiens et quia est a potentia dei
infinita impossibile est innovare esse sine effectu
sine innovatione in causa errat et quod prius
in isto non est tenendus patet per quod errauerit
supra positum ubi non timendum 2a parte ..
capitulum in qua autem quod intelligentie moue-
tes orbes celestes non fatigant primo fat
quod hoc autem quod corruptibilia mutantur in
motu et fatigant ubi corruptibile autem
... quod fatigatio est diminutio potentie mo-
tie in quantitatibus virtutem facta ab existentia
mobilis quod propter non aptius natum est moueri
illud quod mouet si quia ista non conueniunt orbi
et intelligentie mouenti orbem ideo sed quod
motor orbis non potest fatigari seu quod fati-
gatio non accidit ei quia ea quia deque
... difficile alicui dimouet
et difficile si autem patet quia intelligentia
mouens orbem essentialiter dat istum
motum et ideo dicit ... ... in scriptis
... sua ... si orbis et sua essentia
et non est essentialiter inclinatum ad illud
motum et ideo motor et mobile sunt
essentialiter in motu quod motor essentialiter
dat motum et mobile essentialiter recipit
motum ubi ... inclinato mobile et
essentialiter ibi non potest fieri fatigatio
... non sequitur quod motor celi et
... essentia quia motor
celi est ... in corpore celi celum autem est

posteriorum possunt sed hic posita

compositum ... ...
... quia ... ...
... ...
et ... ...
... ...
... ... correlarium
... quod ... non sunt
... reddit causa istius quia ...
... tunc non possunt dare ...
... ...
singularia ut declarat in littera ... ut actus

... ...
ad ... potentiam et actum secundum bonitatem et
maliciam et primo autem quod actus potest melior
quam potentia in bonis in sequentibus autem ...
... ...
... ... actus potest
melior potentia / et unde quod non quia potentia
est diuturnior ... melior ...
... ... quia potentia
... ... diuturnior et ...

[illegible] actus [illegible] oppositum [illegible]
[illegible] semper actus in bonis [illegible] melior
potentia et causa est quia actus est bonorum [illegible]
[illegible] potentia aut est bonum [illegible] [illegible]
[illegible] de potentia [illegible]
tum [illegible] oppositum [illegible] actus est
melior in bonis et ita [illegible] potentia
[illegible] melior [illegible] et causa
[illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] potentia [illegible] actus
[illegible] potentia [illegible] melior [illegible] actus
[illegible] dubitat [illegible] et in
[illegible] actus [illegible] magis [illegible]
potentia [illegible] melior [illegible]
[illegible] quia magis [illegible] et magis bonorum
[illegible] oppositum [illegible]
actus [illegible] potentia et causa [illegible]
actus [illegible] est [illegible] capiendo
[illegible]
[illegible] actu [illegible]
[illegible] potentia [illegible]
magis [illegible] actus et ideo est quia actus
[illegible] bonum [illegible]
[illegible] actus [illegible]
[illegible] et [illegible] bonum et [illegible] est
[illegible] Deinde [illegible] et [illegible]
[illegible] potentia [illegible]
[illegible] in actu [illegible]
[illegible] actus [illegible]
[illegible] malicia [illegible]
dubitat [illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] autem [illegible]
[illegible] est [illegible]
malicia et causa est quia [illegible]
[illegible]
[illegible] potentia [illegible]
tum [illegible]
[illegible] que non sunt semper [illegible]
[illegible] et [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] melior potentia et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] volens
[illegible] quadrare et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et tunc [illegible]
[illegible] equale [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] ergo [illegible]

linea recta facient angulos equales vel equales
sunt unusquisque anguli a b et anguli c d vel anguli
b c sunt equales angulis a d igitur medietas
duorum rectorum angulus unus est angulus unus
Quoniam autem [illegible] dicitur ens secundum figuras
predicamentorum dicitur per potentiam et actum ita
[illegible] dicitur verum et falsum quod cum compositum predicato
et oratio que in re composita sunt tunc est [illegible]
[illegible] et oratio vera a [illegible] quod dicitur [illegible]
et oratio que in re divisa sunt [illegible] in toto vera
et oratio vera quod vero componit intellectum que est
in re non sunt [illegible] ut dividit que in re non sunt
divisa tunc in toto [illegible] dicitur esse falsus et oratio
dicitur esse falsa. Non enim propter nos estimare est oratio
vera vel falsa sed propter rem ita se habere ut estimamus
vel affirmamus estimatio nostra et oratio est vera vel falsa
Sunt autem que in parte [illegible] dividi et
sed propter naturam sunt composita ut [illegible] esse [illegible]
et ignem esse calidum. Quedam autem in parte [illegible]
admittunt componi et sed natura semper sunt ab
invicem separata ut tamen [illegible] esse lapidem
[illegible]. Quedam autem [illegible] est componi et dividi
ut [illegible] contingit esse [illegible] non esse [illegible]
oratio [illegible] contingit esse vera [illegible] falsa. Circa
[illegible] non aliter se habere non contingit eadem oratio
quandoque esse veram et quandoque esse falsam sed que vera
est semper vera est et que falsa est uniformiter manet
falsa. Sicut autem patet [illegible] et opinio contingit esse
veram et falsam. Cum igitur [illegible] sit nobilior
[illegible] quod contingit esse veram et falsam nobilior
est [illegible] potentia [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible]
potentia et posse quod est [illegible] compositis mutabilibus

in uno et falso. Circa istam articulum et partem quod esse

corpus non est per oppositionem veri et falsi non est

in eis affirmacionem et negacionem [illegible]

in toto quod intelligit attingit et intuetur ipsas

intellectiones simplices quiditates. Non autem

et non intuetur est alia ignoracio. Non contingit

autem in totum decipi circa talia que carent

potencia et non sunt composita sed simplicia sunt in actu

ex parte ipsarum esse apud intellectum ignoraciam

[illegible] potencia sunt intuendi sicut oculus in

tenebris a visibilibus separatis non autem apud

intellectum ignorancia privacionis sicut cecitas

est in oculo privato cum est qui deduci ad actum

videndi de ipsis absolute. Deinde ignorancia talis

non est in possibilitatem cognoscendi simplicia se-

parata sed ob difficultatem. Circa quiditates co-

simplices substancias que cognoscunt per efficiens

non contingit decipi sed per efficientes ipsius prin-

cipia ex quibus constituuntur talia cognoscuntur

in rebus autem immobilibus non est decipi quod talia non

sunt potencia [illegible] corrupcionem aliquid

aliquando [illegible] [illegible] ter esse a-

liquas esse duobus rectis et binarius quod [illegible]

unus esse parem. Talia enim affirmas aut negans

ut semper mentitur aut in mutabilibus [illegible] sicut

igitur [illegible] et intellectus nobilior est opinio-

ne ita actus nobilitate sua potencia est [illegible]

excellens. Sequitur decimus liber methaphisice

Lum equalem quadrato et quadratum

equale circulo videtur patens in eodem quod [illegible]

[illegible] ex quibus [illegible]

[illegible] dare maius et minus ibi est dare

equale et quod [illegible] ad omnia

[illegible] dicit [illegible] dare maius

et minus [illegible] est inequalitas [illegible]

Dum tu dicis quod [illegible] quadratum et

circulum est dare maius et minus ergo equale maius

dico quod tu [illegible] quam [illegible]

[illegible] circulus et quadratum [illegible]

[illegible] ut [illegible] circulus

[illegible] quadratum [illegible]

[illegible] dare maius et minus ibi est

dare equale sed [illegible] circulus est dare ma-

iorem et minorem circulo [illegible]

Cum decimum [illegible] methaphisice in quo autor

ostendit quod actus simpliciter est nobilior potencia et

dividitur in duas partes principales in prima

ostendit quod verum et falsum reperiuntur in determi-

[illegible] sicut actus et potencia in secunda ostendit quod

quod verum et falsum reperiuntur in simplicibus et

abstractis [illegible] et [illegible] ibi circa in

[illegible] et simplicia [illegible] dividitur in

[illegible] particulas in prima ostendit quod verum et

falsum reperiuntur in omnibus [illegible] in secunda ostendit

quod aliqua necessario sunt coniuncta et aliqua

divisa et aliqua contingunt coniuncta ut divisa

[illegible] ostendit quod [illegible] esse ve-

rum ut falsum [illegible] ibi [illegible]

[illegible] autem sicut [illegible]

[illegible] quod sicut actus et potencia re-

periuntur in omnibus [illegible] verum et

falsum quia verum et falsum [illegible]

[illegible] quia [illegible] intellectus [illegible]

[illegible] [illegible] ipse

[illegible] et [illegible]

[illegible] in [illegible]

ut non est [illegible] vera ut falsa [illegible]

[illegible] autem [illegible] ubi est [illegible]

quia ostendit quod aliqua necessario semper [illegible]

[illegible] intellectus debet esse verum [illegible]

vera sicut [illegible] et [illegible]

ut semper necessario est vera [illegible]

de essencia subiecti. Circa illud autem ipsius

est [illegible] ostendit quod aliqua [illegible]

est ea sunt [illegible] vera [illegible]

et [illegible] est semper falsa

et in [illegible] Circa ibi quod autem [illegible]

aut [illegible] possibilia [illegible]

[illegible] ut [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] sunt [illegible]

[illegible] autem quod ipsa semper [illegible] sunt ut semper sunt [illegible] ut semper sunt falsa quia [illegible]

[illegible] semper est falsa [illegible] semper est vera [illegible] autem [illegible]

quod [illegible] intentum suum volens quod [illegible] et opinio [illegible] in veritate et falsi-

tate [illegible] potest esse vera vel falsa [illegible] et opinio [illegible] quia nobilior est [illegible] et magis

actualis [illegible] vero [illegible] acquisita [illegible] quia illa [illegible]

[illegible] advenirent [illegible] dubium [illegible] quod res

est ut non est [illegible] dicatur vera ut falsa [illegible] quia [illegible] nunc est [illegible] in [illegible]

[illegible]

Item dicitur multis modis unum.
dicitur unum continuum magis et
unum continuum per naturam quam continuum vi
vel arte et maxime cuius motus
est unus. Alio modo dicitur unum
quod habet unam formam sicut celum
vel deus. Magis autem quod habet unam formam per
naturam et adhuc plus quod habet unam formam in
toto et maxime quod habet unum motum. Et quod
hoc duobus modis secundum rectum maxime cum
est cum continuum forme simplicis et figure
sperice motus simplicis maxime unum. Illius
tercio modo dicitur unum cuius ratio una est et indivisibilis.
Talia autem sunt quorum quiditatem simplex
intelligentia comprehendit. Et hoc modo quidlibet
species dicitur esse una sicut species leonis et hominis.
Quarto modo omne individuum dicitur esse unum. Est enim
unum quatuor modis continuum et totum et universale et
singulare. Omnia autem que dicuntur unum racione
unitatis habent esse indivisibile. Continuum enim
est indivisibile quantitate. Totum indivisibile forma.
Universale sive species indivisibilis ratione. Singulare
vero est indivisibile numero. Dicitur autem et unum
cuius ratio simplex. Sic angelus magis unum est quam
quod prius est unum. Est quod est unum colligatione
sicut est electrum et ita dicitur anulus esse
ex electro corporis animati figuratum. Sed prius
igitur. Adhuc autem prius una prima et ordo
simpliciter est in causis secundum prius et posterius et secundum
mediatum et immediatum et principium et unum
ens sicut dictum est de natura

[Ind]ivisibile primum et minimum in unoquoque genere quae est mensura quantitatis aliorum quae sunt in illo genere quantitatis [illegible] quantitati [illegible] quot quantitati discrete quam quantitati continue quia prior est unitas et numerus non sunt partes [illegible] punctus vero et linea sunt partes continui [illegible] [illegible] minimi sunt circa unitate et mensura sunt partes [illegible] Omnium autem mensura sunt ad alia sicut in ponderibus accipitur talentum indivisibile ut granum ordei in longitudinibus vero digitus in motibus vero et temporibus accipitur primus motus primi mobilis qui est simplicissimus et velocissimus et tempus illius motus est brevissimum et in melodiis minimus tonus mensura alia et semitonium. In numeris autem certissima quia unitas est indivisibilis et non recipit plus vel minus quia in aliis numeris mensurantur in aliis quantum accipitur et supponitur in quo sensibiles decepti minus sunt. Et per hoc mensura [illegible] genus cum illo quod mensurat sicut longitudine longitudinem. Et quo [illegible] mensurantur per primum esse substantiam et simplicissima omnes alie mensurantur per accidens et in esse ipsorum a primo simplici ente per illo. Pictagoras autem dicebat intellectum esse mensuram intelligibilium et sensum esse mensuram sensibilium et deus esse aliquod lumen in sensu et intellectu agens quo cognoscuntur intelligibilia et sensibilia et formantur et per hoc accidendum quod intellectus

[illegible] vero [illegible] quanta et [illegible] in mathematica non est [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] ubi [illegible] quiditates [illegible] simplices [illegible] ubi [illegible] [illegible] adpropinquant [illegible] et [illegible] in substantiis simplicibus et separatis non [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] fantasmata [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conceptu seu intentione prima et [illegible] quia [illegible] et [illegible] in intentionibus seu in conceptibus [illegible] per simplicem apprehensionem intellectus [illegible] ubi non [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] in qua [illegible] intellectus non potest decipi circa simplicia et separata [illegible] [illegible] quia omnia [illegible] [illegible] et sunt [illegible] in actu et [illegible] [illegible] et comprehendere [illegible] actu seu esse perfecto et completo [illegible] in quodam [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] et illud indivisibile [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ille modus attingitur [illegible] [illegible] circa illud simplicia [illegible] [illegible] esse ignorantia [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ut dicat [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ignorantia [illegible] [illegible] possibilitate cognoscendi ea simplicia separata sed difficultate quia difficulter sunt comprehensibilia ut tactum fuit [illegible] [illegible] [illegible] quiditates [illegible] simpliciter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non decipitur circa quiditates simplices rerum [illegible] [illegible] [illegible] cognoscunt [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] quia [illegible] constituuntur [illegible] ita [illegible] [illegible] cognoscuntur [illegible] constituuntur [illegible] principia [illegible] [illegible] materia et forma [illegible] materia et forma cognoscuntur quiditates [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] immobilibus ubi est [illegible] [illegible] [illegible] intellectus non [illegible] non decipitur in mathematicis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quia [illegible] mathematicalibus principia sunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] premisse et [illegible] ibi non fit error [illegible] deceptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et intellectus [illegible] nobilior et [illegible] [illegible] [illegible] actus simpliciter loquendo et [illegible] [illegible] et nobilior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] simplicia [illegible] non posset decipi et videtur quod sic quia [illegible] [illegible] [illegible] substantias separatas et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decipiuntur [illegible] [illegible] [illegible] ad substantias separatas [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decipi [illegible] [illegible] quia [illegible] posset decipi sequitur quod intellectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod deceptio fit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vera et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantiis separatis non est defectus

oportet supponere seu decepto quod ... propter ... sunt ... et essentie eiusdem speciei ... non sunt diversa separata ... et per hoc ... tunc ... non possunt decipi intellectus ... non potest decipi in substantiis separatis quantitativis ... simplex ... intelligere causas et attingere causas per simplicem intuitum et per hoc ... simpliciter intuitum tunc ... causas et per non ... illa intuitu simpliciter ... ignorantiam causas ... non decipitur ... ad primam ... dicit quia ... dicto quod hoc ... intellectus ... fantasmatibus quae non ... intellectus ... decipitur ... simplicia ... dico quod hoc non arguit deceptionem sed difficultatem ... non possumus ... de substantiis separatis decepti ... ignorantia et ... magis ... quam deceptio ... unum dicitur multis modis

Unum dicitur multis modis

Iste liber decimus ... totius metaphysicae in quo auctor ... de uno multo ... diverso et contrariis et dividitur in ... capitula ... et de quolibet capitulo ... primo capitulo ... ponit aliquos ... modos ... tactos in quinto huius ... et dividit in ... primo ponit quot modis dicitur unum ... et declarat alios modos ... Primo autem quae dicuntur unum ... dicit in quinto ... tres modos esse unum ... dubitatur utrum magnitudo primi caeli sit primo et maxime una et videtur quod non quia magnitudo primi caeli est diversificata astris ergo non est maxime una ... non potest esse maxime unum quod habet tantam diversitatem in astris ... magnitudo primi caeli non movetur aequali velocitate ... tenet ... partes ... tardius ... quae ... opposito ... auctor ... primum caelum est maxime unum ... quia magnitudo est ... et materia ... est divisibile ... quantitate et materia et ... Deus dedit caelo magnitudinem maxime unam et simplicem quae facit unum ... ideo et auctor ... unum ... in appetitu ... diversitate ... in octava sphaera ... argumentum ... posuit nisi octo sphaeras ... decimam et nonam ...

... et ipsa quae in potentia sunt et ipsa intelligibiles et simplices ipse recipiunt quod ipsa incorporalia ... quantitates et ipsa ... non ipsa cognoscimus sicut per quantitates unitatem principium cognitionis nobis appositam cognoscimus.

Videndum autem utrum unum sit ... et substantia sit aliqua substantia per se existens ut posuerunt Pythagorici et Plato substantiam separatam, aut magis sit aliqua una determinata ut posuerunt antiqui naturales Anaxagoras posuerunt amicitiam, alii aerem, alii aquam vel ignem sed ... sicut dictum est in septimo quod nullum universale esse habeat separatum non erit ens et unum separatum sed solum in praedicato apud intellectum et non accipitur separatum et pluribus applicatur. Adhuc autem ens et unum convertuntur et idem sunt secundum substantiam ... et posterius dicere praedicantur, non quod idem ens quod dicitur de substantia est substantia et ens quod de quantitate est quantitas et qualitas, et ita de aliis. Unde planum est quod unum per quod substantia est una est substantia, et per quod quantitas est una est quantitas, et ita de aliis. Unde idem est homo et unus homo. Unus homo non praedicat aliud de homine quemadmodum nec esse praeter ens et quale et quantum, et unum esse quod unicuique est esse. Quod est ens et unum praeter quod additum et aliud praeter esse praeter id in multis quia hoc est in praedicato, sicut est in sexto quod quaelibet res per se est ens et unum, sicut ens et unum sunt idem secundum substantiam diversa secundum modos.

opponuntur aut unum et multa
secundum plures modos dicuntur at-
que modi oppositionis. Nam
vel sicut contraria vel sicut privatio et habitus vel sicut re-
lativa vel sicut contradictoria. Unum vero quod dicitur
indivisibile, multitudo vero per divisionem opponuntur
sicut privatio et habitus. Item unum quod dicitur forma
simpliciter, multa vero contraria opponuntur per contrarietatem.
Item quod unum dicitur principium, multa vero sic prin-
cipiata opponuntur sicut relativa. Ad hoc at-
que unum non est multa et multa non est unum
opponuntur sicut contradictoria. Et quod illud quod
unum dicitur ab ipsa forma cuius privatio unum est
vel habitus. Multa quod dicitur receptio ab uno
dispositio dicitur capto et non eius et privatio. Cum in
vero quod sit privatio unius prius est multo et
dicitur eius affirmatio quia vero notificatur unum per multa
ta secundum quod ipsa multa primo cognoscuntur. Et ipsa
constituunt per iterationem ipsius seu dispositionem. Sed
participat secundum modos huius nomine unius tunc
quod dicitur indivisibile quod dicitur privatio quia ipsum noti-
ficat per multa quae sunt notiora secundum sensum
nisi sicut secundum rem posterius uno. Unde isto
diffinitur unum est indivisibile in multa. Unum at-
que in substantia dicitur idem unum in qualitate dicitur simile unum
vero in quantitate dicitur aequale. Sunt autem huius op-
posita diversum dissimile inaequale. Sed autem dicitur
multitudo, idem autem dicitur idem modo ut supra assignatur.
Alia autem diversa ut supra pto(?). Idem autem est
quae est una quae ad unum tiisumitas(?), pe-

vel etiam quantitas quae cum astra sint eadem quae
ad orbem et sic decem accidentia assumpta et
negantur. Quia quando unitas motus accipitur
per velocitatem temporis et est diversitas in veloci-
tate et tarditate non venit eas quae motus
secundum partem motus quod incipit motum cita po-
test et cita sedata diversa quae secundum sit diversi-
ficata et non mobile in motu secundum
dicitur autem quae dicuntur secundum per ipsum ali-
quid quod dicitur esse istos modos unius et plura
fuit quod secundum aut quod sicut eius est analogia
ita et unum ibi aut dicitur unum et eius in et

Primum et minimum in unoquoque

Causa secundum hoc docuit metaphysice quod
auctor dicit quod una magis est in mensura
omnium aliarum quae continuum et dicitur
naturae creaturae primum sicut quod quod dat
est in quantitate dicitur quod mensura quibus
quam autem quae pitagorici ponunt mensura
omni est quia ibi terra(?) ut mensura sunt
ab alia sed ibi pitagoricis aut declarat
et declarat praeterea dubitata utrum in
unoquoque quae debeat esse mensura aliorum
in genere et videtur quod non quia in multis quibus
non reperitur unum sicut patet in magnitudinibus quae
divisio magnitudinis fit continuum in ipsa devenit
et ad aliquod unum in quo est status divisionis
Dicit autem unum est mensura et hoc unum
non est unum quod est prima partes patet quod multitudo
mensurant et unum ibi augentur per ipsum
motus est maior et hoc est mensura aliorum
in genere sequitur quod mensura non est unum
aut prima parte patet quod primum motus est
in maiori spatio et in maiori tempore
oppositio ut auctor in libro quarto. Aliud
quod est unum secundum vero ut in unius ut
in sic secundum institutionem quamdiu hoc sit ex mea
sura omnium et quae ponantur patet hoc quia
quae est in vere cognoscibilis magnitudo quae res
illius mensurat primum quod per magnitudinem
in tardior ad oppositum ad primum dicitur
in quolibet quae reperit unum quod sic
si placitum instituunt et ita est est
in magnitudinibus quod secundum dicto quod unus
non est semper mensura sed in mensura non
fuerit et non in unius unitas est mensura
semper et simplicissima et unica quod
dicitur dico quod primus motus est unus hic est
in maiori tempore et spatio et causa est
quia magnitudo motus sunt per magnitudinem
temporis et brevitas seu parvitas motus sunt per
brevitatem temporis et quod primus motus fit in
brevissimo tempore igitur est minimus ideo ad
dicitur autem mensurat secundum per in capituli
quia perventa dicitur et quod status
dicit modis quibus dicitur in tem-
pore et in quot quibus debet mensura
esse unus nec quod et quot paritates
tates mensure dimicit pitagoras al-
ludebat tria per in capitulum et quod quo
aut quod senciebat pitagoricus de mensura
rerum volens et pitagoras dicit
intellectum eo mensura omnium intelligibilium

et secundum eo [illegible] [illegible] sensibilium et [illegible] ... quod accidit esse secundum agentem qui [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] est [illegible] ut declaratur in [illegible] [illegible]

Inveniendum autem est

Capitulum in quo movet questionem [illegible] de ente et uno ... [illegible] ... [illegible] opinio pitagore platonis et aliorum philosophorum ... quomodo ens et unum [illegible] ... [illegible] ... tangit opinionem antiquorum de ente et uno ... [illegible] ... capitulum in quo [illegible] ens et unum [illegible] et dicit [illegible] ... ens et unum [illegible] ... [illegible]

Capitulum [illegible] decimi in quo [illegible] quomodo unum et multa opponuntur et dicit [illegible] ... quomodo idem et diversum sunt [illegible] ... differens et diversum ... [illegible] ... unum et multa opponuntur ... [illegible] ... contradictoria ... unum et multa opponuntur ... contrarie ... [illegible]

aer aqua, et similia. Similia autem dicuntur taliter modo. Sunt autem similia que secundum substantiam sunt diversa et secundum magis et minus conveniunt in eadem qualitate sicut magis albus et minus albus. Alia dicuntur similia si in aliqua specie conveniant in qua potest esse magis et minus et non sciant magis et minus sicut duo lapides equaliter albi. Alia autem dicuntur similia si in pluribus qualitatibus conveniant sicut argentum et stagnum utrumque enim liquefactibile et malleabile album sensibile sonorum. Unde equalia sunt que dicuntur substantie et conveniant in quantitate ut due recte linee equales et plures sunt equales. Quare palam diversum dicitur multipliciter. Oppositio enim non idem uno dicitur diversum uno et diversum specie et una et genere. Unde omne quod dicitur unum et ens alterum et idem dicitur alterum et diversum. Non entia autem non dicuntur eadem vel diversa. Differentia vero et diversitas non sunt idem. Diversum enim cum aliquo convenit tamen in aliquo differt et differt in aliquo sicut homo et equus conveniunt in genere animalis et differunt quia equus est quadrupes et homo bipes. Sic etiam Plato et Socrates conveniunt in specie hominis supposito et accidentibus differunt. Diversum vero non necesse est cum eo aliquo diversum est in aliquo conveniat. Sic genus puto quod genere non est contrarium ut transmutatio ut una est contraria. Vero contraria sunt que sub eodem genere distant. Contraria sunt differentia et contrarietates que [illegible]

Hoc autem primo per singula inducendo. Album enim et nigrum, calidum et frigidum conveniunt in genere qualitatis, breve vero et longum in genere quantitatis [illegible] genere continui [illegible]

Longum autem contingit aliquid valere differre re absolutum plus et minus [illegible] ut sit differentia maior contrarietatis [illegible] secundum magis et minus non est per se [illegible]

Hoc autem ostendit inductione. Illa que generantur esse in eodem sunt contraria et mutuo se expellunt. Sed que maxime distant sub eodem genere generantur esse in eodem sicut calidum et frigidum, candidum et siccum. Ergo ea que maxime distant sub eodem genere sunt contraria. Sunt autem contraria non conveniunt [illegible] in eodem vel mutuo se expellunt [illegible] contraria non consistunt in eodem cum aliis et calidum, grave et leve que generantur [illegible] in eodem vel mutuo se expellunt [illegible] que sunt diversa [illegible] Aliquid autem contingit [illegible] in medio que [illegible] maxime est [illegible] non extenditur [illegible] sicut in multis [illegible] contingit ad totum illa enim que sive sunt adepta sive sunt perfecta. Nichil enim est extra finem, ultimum enim est in omni re et quod continet et finit et claudit [illegible] unus ultra [illegible] fine eget [illegible] finis perfecta est. Quod quidem igitur maxima perfecta contrarietas est perfecta differentia ex hiis patet. Quod autem unum uni [illegible] contrarium ex hiis patet. Contraria enim maxime distantia sunt [illegible] maxime distantia non sunt nisi duo [illegible]

[illegible] tria puncta in qua [illegible] quod unum [illegible] valens [illegible] plura et multa [illegible] non potest notificari per multa [illegible] est [illegible] sic quod multa [illegible] quia [illegible] non notificat [illegible] tamen [illegible] quod non [illegible] intelligibile [illegible] ad multa et [illegible] multi [illegible] et prior [illegible] est posterior ut dictum fuit [illegible] precedente et [illegible] quod multa [illegible] diffinitio [illegible] capitulo [illegible] equale et [illegible] inequale [illegible] est [illegible]

[illegible] capitulum in quo [illegible] contrarietas [illegible] differentia [illegible] contraria [illegible] qualitate et [illegible] in una et eadem qualitate [illegible] magis et minus [illegible] differentia [illegible] contraria [illegible] equalia [illegible] aliqua [illegible] capitulum in qua [illegible] differentia [illegible] contraria [illegible] aliqua

Cum ergo dicatur quod contraria maxime distant ... quod contraria maxime distant [illegible] ...
quod [illegible] duobus [illegible] ibi [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... et sequitur [illegible]
videtur [illegible] subiecto [illegible]
a maxime distant sub eodem genere et videtur quod
illa que possunt simul et semel stare in eodem sub-
iecto non maxime distant. Contraria sunt [illegible]
[illegible] nota minor patet quia album et nigrum
possunt simul et semel stare in eodem corpore ...
[illegible] ... albo [illegible] aut
[illegible] possent [illegible] [illegible] in quo
stant simul et semel calidum et frigidum [illegible] duo
contraria possunt simul esse vel [illegible]
[illegible] distant contraria [illegible] nota [illegible]
[illegible] contraria [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] duobus [illegible] non [illegible] et
[illegible] possunt esse [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] est [illegible] sunt contraria ut notatur et
possunt simul esse [illegible] ut notatur opposita
[illegible] autem [illegible] quod contraria maiore
distant sub eodem [illegible] contrarietas duas
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] opposita [illegible] album et
nigrum stant simul et semel in eodem corpore [illegible]
[illegible] eadem parte subiecti quod [illegible]
[illegible] [illegible] duo quod [illegible] non stant
calidum et frigidum [illegible] opposita [illegible]
[illegible] et [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] in actu [illegible] in potentia [illegible]
possunt eodem in esse [illegible] dico quod [illegible]
[illegible] non debito modo [illegible]
[illegible] quilibet [illegible] sunt duo [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] quod ista [illegible] contraria [illegible]
[illegible] est [illegible] est [illegible]
[illegible] autem [illegible] per [illegible] probat
[illegible] quod contraria maxime distant sub
eodem genere [illegible] dubitatur utrum sit dare
maximum et minimum in [illegible] naturalibus [illegible]
qualibet [illegible] possit maximum et perfectissimum
in [illegible] [illegible] dari et plus [illegible]
[illegible] puta maximum ignem et [illegible] maximum
[illegible] et minimum [illegible] [illegible] et minimum
[illegible] caliditate et minima [illegible] videtur
quod non quia non [illegible] ignis ita [illegible]
[illegible] si apparuit plura [illegible]
[illegible] maior [illegible] maximum ignis [illegible]
[illegible] opposita [illegible] autem [illegible] et
[illegible] primo physicorum et [illegible] de
celo et mundo [illegible] [illegible] corpus [illegible]
[illegible] et physicum quia corpus [illegible]
[illegible] est corpus acceptum [illegible] esse quod
[illegible] [illegible] et in isto [illegible]
non [illegible] maximum et minimum quia [illegible]
non [illegible] quod [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] et in [illegible] [illegible] dicit quod [illegible]
crescit [illegible] et [illegible] [illegible] corpus [illegible]
[illegible] [illegible] acceptum [illegible]
forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et ultima igitur perfecta contraria sunt duo
ultima quorum alterum alteri est contrarium contrarietatem
perfectam. Differentia est duorum perfecta contrarietas igitur perfecta contra-
rietas est duorum que autem maxime differentia sunt
circa eandem materiam et in eodem susceptibili et subiecto
potentia sunt esse contraria. At maxime sunt distantia
igitur in eodem susceptibili et subiecto potentia esse
esse susceptibile et materia et potentia est medium ut
distantia in omnibus. Unum et idem contraria que non habent
unum quod sit susceptibile impossibile contraria non
dicuntur sed diversa et penitus disparata quia prima
ac contrarietas est habitus et privatio [illegible]
videtur pacientia et potentia prius et posse sed
potentia dicat privationem actus sive habitus igitur in omni
contrarietate prima contrarietas est privatio et habitus. Alia
autem contraria sunt hec duo quia alterum est vilius
alterum vero nobilius et perfectius sicut calidum et
frigidum album et nigrum. Frigidum enim et nigrum videntur
esse privatio calidi et albi. Sunt etiam ista
perfecte contraria sicut calor et frigus albedo et
nigredo. Eveniat at secundum contraria quod contraria in se sunt per se
igitur et aqua eveniat movetur ad contraria sicut quod
calefit et infrigidatur eveniat at secundum contraria que in potentia
secundum contraria sit prius et separatur prius et conveniant
potentia calidi separari at frigidi quod coniuncta infrigidatur
alterum tamen infrigidat alterum calefaciunt.

Sunt etiam opposita minori modo quam predicta
dicta quod contra et non contra quorum unum
medium secundum quod est habitus et privatio quod sunt [illegible] et circa
subiectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est privatio et habitus
est [illegible] per alterum vero alterum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] non [illegible]

est medium pe / si dicat quod lapis non est vivus non mor-
tuus. Si aut dicat quod est vivus vel non vivus, contra-
ctorum non est medium esse potest. Tunc est contrarietas que est
privacio sed cum altera contrariorum privacione altera et po-
tenciam / privacio vero non est contrarietas quia est
tunc causa est quod privacio dicitur multis modis aliquando
cum privacio est circa subiectum aptum natum aliquando circa subiectum ...
Contraria autem possunt simul in genere ... circa subiectum circa se
... ...
tae ... privacione non fit regressus in habitum
Que autem contraria sunt media possunt albo et nigro
medium sunt ... et calido et frigido medium
sunt tepidum / Que autem media non sunt sic ...
... differunt autem aqua ... privacione ...
... privata ... sunt
sunt ... et lapis ... privata ...
autem ... privat ... sibi ... ...
competit sibi ... ut ... quo privatur ...
sicut in barbis ... barba privatur / et calidis
... nomine ... dicatur circa hoc capitulo

Quoniam autem unum uni contrarium est du-
bitabit aliquis quomodo ponitur ... multa
... autem ... uni sit contrarium ... quod non
intrant ... opposita contraria ... ...
... aliquam sit calida an frigida. Si autem ... pla
uni opposita ridiculosa esset ... ut sic fiet
non oppositum ut ... vitium est ... ...
... quod non ... opposita ... est ... autem
plura opponuntur uni ... opponitur multa ... ...
pauca multis ... opponitur in ... et ...
et ... simpliciter ... esse ... ...
... opposita ... distincta ... compositio ... ...
... opponitur ... et minori et negationi ... privat
... ambo ... maius quam ... ...
... esset circa subiectum aptum est ... et maius

... ut ... apparet sibi ... ...
... ad sua ... et ... ...
... ...
... ... et ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... contra ...
... ...
... ... dicatur ...
... ...
... ... ita ...
... medietas ... ...
quod in actu posset ... ita ... ...
... medietas ... non manet ... ...
medium distans ... ...

... contrariis ... ...
quod ... unum contrariatur uni ... dividit in duas ...
... ...
... contrarietas ...
autem contrarietas ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... contra ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
et negatio ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

... capitulo ...
... contrarietas et dicitur in
... ...
... ...
... ... capitulo ... opposita
... ...

reperit aliquod oppositum ut est privatio in ea[?] sequitur videtur vero quod contradictio est magis opposita et ideo aliae oppositiones claudunt[?] claudunt[?] inter ut dicit in tal[?] sequi et ad hoc stat quod oppo sito privatio est prima contrarietas quia cum[?] et ipsum eius dicit[?] [illegible] et potentiam et illud dicit per [illegible] cum que [illegible] tunc [illegible] beginnis[?] compositus et ita in quo opposita cum[?] capit actum et potentiam [illegible] [illegible] opposita privatio ubi [illegible] capit actum et [illegible] privationis capit potentiam [illegible] ergo opposita

Capitulum septimum decimum in quo [illegible] que tamen sunt quia opponuntur et dividitur in duas particulas facit hoc quod dicit in prima autem quod contraria habent medium et quae non ibi [illegible] autem prima pro dicit in tercia privatio in prima autem quo est [illegible] contradictio in secunda [illegible] [illegible] privationis in 3a [illegible] oppositionis contrariae secunda ibi [illegible] autem 3a ibi [illegible] contrarietas et [illegible] quod [illegible] sunt [illegible] particulae quae [illegible] tacta sunt in capitulo [illegible] dicimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad similitudinem dispositionis quia [illegible] opposita [illegible] est inter ea quae acta sunt ut inter ea quae [illegible] et alterum non est [illegible] aut compellit se ab eadem susceptibile secundum actum et potentiam aut secundum actum [illegible] primo [illegible] ad aliquid [illegible] contrarietas si autem est inter ens et non ens aut tunc est inter ens semper et non [illegible] quod aut inter ens semper et non ens semper [illegible] est opposita privatio [illegible] opposita contradictio tunc [illegible] [illegible] contradictio [illegible] [illegible] prima opposita [illegible] contradictio et contradictio est inter ens et non ens [illegible] est medium inter contradictoria ut dicitur in capitulo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ambo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et determinata et ideo in opposita privatio [illegible] contradictio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contrarietas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opposita [illegible] [illegible] contrarietas [illegible] [illegible] [illegible] privatio [illegible] [illegible] [illegible] contrariorum [illegible] privatio [illegible] [illegible] opposita et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contrarietas [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] privatio et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tangit ibi [illegible] [illegible] tangit ibi [illegible] aliquo[?] contrario [illegible] autem medium non [illegible]

Secunda pars istius capituli in qua [illegible] quaeque [illegible] habent medium et quae non et dividitur in duas partes primo facit hoc quod dictum est in secunda autem [illegible] aliqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alia sunt media [illegible] alia in medietate [illegible] medietatem sunt [illegible] [illegible] alterum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habent medium [illegible] pro

et inimicitiae in equalitate est una utrique opponitur duobus vitiis quae dicuntur excessus et defectus virtutis scilicet largitas opponitur prodigalitati et tenacitati quia prodigus et tenax conveniunt in hoc quod vitium in nominatum quod opponitur largitati secundum virtutem opponitur privatio et effectus utrumque autem contrarius est medium inter duo vitia communia accipiendo [illegible] [illegible] virtutis in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et complementum [illegible] [illegible] et [illegible] in quo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] autem [illegible] effectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] conveniunt [illegible] [illegible] aliter [illegible] et [illegible] [illegible] est una opponitur ad iusta[?] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et uno [illegible] [illegible] est cum [illegible] [illegible] uno [illegible] [illegible] opponitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et excedens et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opponitur pluribus ut iustitia opponitur pluribus non ut uni

Bonum autem medium est inter contraria

Contraria autem sunt in eodem genere

[illegible] cum est de natura contrariorum

medium sunt in eodem genere in extremis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] calidum [illegible] tepidum quod est medium inter calidum et frigidum [illegible] [illegible] et non sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt in eodem genere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oppositorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tam contradictionis aut non est medium quia altera pars
est ens et altera pars est non ens. Sed inter ens et
non ens non est medium. Relativa
[illegible] contraria non est medium [illegible] est quia relativa
sunt in duo [illegible] quibus [illegible] [illegible] possibile. Sed inter illa
non est medium. Sed inter relativa [illegible] contraria privative op-
posita possunt [illegible] quod [illegible] maius et minus [illegible]
quod est equale non potest esse medium [illegible]
[illegible] [illegible] alterum necesse est inesse semper alteri quod
[illegible] ut [illegible] et ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nisi agentis contraria [illegible] et [illegible] mutabile et
corruptibile [illegible] esse. [illegible] aut [illegible] [illegible]
et [illegible] contrarie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que
[illegible] dividunt et [illegible] constituunt. Contrarietate [illegible]
[illegible] differentie [illegible] [illegible] [illegible] differentie
[illegible] distrahat quia [illegible] [illegible] constituunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod contrarietas differentie [illegible]
constitutionibus [illegible] contrarias [illegible] [illegible] constituunt
[illegible] [illegible] contrarietas [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] color [illegible] congregativus et disgregativus [illegible]
[illegible] et album nigro [illegible] est congregativum visus album
[illegible] disgregativum [illegible] medie [illegible] [illegible]
[illegible] que sunt in eodem genere [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] est [illegible] esse
[illegible] [illegible] aquo [illegible] [illegible] et [illegible] que
[illegible] aut quod [illegible] [illegible] [illegible]
contrarie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] aut [illegible]
[illegible] in [illegible] que [illegible] contraria sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dividunt opposite differentie
[illegible] sunt in eodem esse non possunt [illegible] eadem [illegible]
contraria esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]

[illegible] et [illegible] que fundantur in equalitate et
in equalitate [illegible] ut que [illegible]
[illegible] medium [illegible] medium [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medium
[illegible] par et impar et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] et
[illegible] in [illegible] que [illegible] fundantur in e-
qualitate et in inequalitate et [illegible] in equali-
tate et in inequalitate fundantur sunt contraria
mediata [illegible] [illegible] sunt quarum
non [illegible] [illegible] semper alterum inesse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] que
[illegible] medium [illegible] [illegible] aliquibus [illegible]
medium [illegible] non sunt [illegible] et [illegible]
sunt in [illegible] [illegible] non sunt [illegible]
opposita medium [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] differentie aut [illegible]
[illegible] in [illegible] aut quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sub
[illegible] [illegible] ordine non et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] aut sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in quia non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad non sit [illegible] [illegible] [illegible]

Cap. octavum illius decimi metaphysice in quo [illegible]
disputat et declarat quod unum et multa oppo-
[illegible] et [illegible] in duas particulas in prima [illegible]
[illegible] et arguit ad [illegible] [illegible] in secunda ponit so-
lutionem ibi [illegible] [illegible] [illegible] dividitur in duas
particulas in prima [illegible] [illegible] unum opponitur uni
in secunda arguit [illegible] plura opponuntur uni ibi [illegible]
[illegible] aut [illegible] plura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] particula in qua arguit [illegible] unum opponitur
[illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] duas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in capi-
tulo in quo [illegible] ponit solutionem [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] et primo ponit
illam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] applicat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] unum opponitur [illegible]
ibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] unum
opponitur et multa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
opponitur duobus [illegible] [illegible] et minori [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] inequalis quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] quia maius [illegible] [illegible] [illegible]
equale et minus [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] equale
[illegible] [illegible] [illegible] una [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]
medium et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sicut forma ad potentiam et magis non est eadem nec diversa
contrarietate secundum formam sed primum individuum est
distinctum quare in materia quare ipso et genus non eadem
nec diversa. Nam una negatione sub materia dividit non
eiusdem est eadem forma eo una quae negatione
constituit. Sed quare non ipsum operatur forte cogit
et albedine semper non eadem diversa genere atque
ad speciem sicut forma. Omnium quaeque esse non
eo quae sunt et desperata non sunt eadem non
differunt secundum invicem semper diversa. Illa enim quae
differunt in aliquo quae et secundum illas quae individua
sunt quamvis aut penitus et quaedam contrarietate
vero non est eius differentiae contrariae secundum speciem non dif
ferunt eius specie prima alia specie faciet.
Dubitabit autem aliquis quare femina
ab animali non differunt specie cum ista differentia
per se insit animali differentia aut inquinans per se
dividitur quae sunt causae diversitatis speciei. Est
autem dubitatio fere eadem quare quaedam
faciunt diversa specie ut ambulativum et volatile et
non ut albedo et nigredo. Causa autem quoniam hae
quidem contrarietates quaedam sunt proprie formae proprie
per se quidditate et ipse specie et illae faciunt species
differentias. Illae autem contrarietates autem animal et
illae diversitates non faciunt species. Albedo autem et ni
gredo sunt accidentia per se individui propter materiam et per
individuum quaevis specie. Aliud enim non est diversitas
specierum semper diversae speciei neque diversae sunt eadem
et propter formam et non est per se propter materiam. Sic et aeneus
circulus et circulus ligneus non sunt propter materiam
specie diversae. Sic et homo diversae sunt carnes et ossa
et ... et volatilium non tamen differt specie
per ipsa sed potius ... quia differt specie in carnibus

Et sub[stanti]a quidem aut [illegible]
Si [illegible] sub[stanti]a p[r]i[n]cipia
et cause [illegible]
sub[stanti]a [et] cause [illegible] et p[r]i[n]cipia
[illegible]

in n[atur]alibus sunt que p[r]i[n]cipia [et] cause [illegible] de omnibus
sunt ut totum [illegible] ut analogice [illegible]
[illegible] de omnibus non omnino univoce [illegible]
[illegible] videlicet in substantiam et accidens [illegible]
[illegible] erit substantia [illegible] accidens [illegible] vero [illegible]
[illegible] de substantia et qualitate et [illegible] [illegible] analogice
[illegible] substantie [illegible] illius autem [illegible]
[illegible] primo [illegible]
illud et quod [illegible] et [illegible] illius cause [illegible]
p[r]i[n]cipia [illegible] in hac [illegible] aut est substantia
[illegible] cause et principia substantie [illegible]
[illegible] aut alia [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] nec [illegible]
ut qualitas [illegible] quantitas [illegible]
[illegible] non album [illegible]
substantia [illegible] separata [illegible]
aut accidens [illegible] a substantia separatum [illegible]
[illegible] antiqui [illegible] p[r]i[n]cipia
et [illegible] et causas [illegible] esse [illegible]
a [illegible] separata [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et separata et [illegible]
[illegible] antiqui aut n[atur]ales [illegible]
[illegible] et aquam et terram [illegible] esse
[illegible] p[r]i[n]cipia posuit [illegible]

et [illegible] et [illegible] aliud [illegible]
[illegible] oriri [illegible] opposite in [illegible]
[illegible] formas accidentales [illegible]
[illegible] de [illegible] nisi [illegible] individua
[illegible] et [illegible] 3a [illegible]
in qua [illegible]
non [illegible] volens [illegible]
[illegible] formas [illegible]
[illegible] formas [illegible]
[illegible] et
[illegible] alia et alia [illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible] et
[illegible]
[illegible] in qua dicit [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
et [illegible] multa [illegible]
differunt [illegible] in [illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible]
in capitulo [illegible] solvit [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] qualitates ut [illegible]
capitulo et [illegible]
[illegible]
[illegible] accidentales [illegible]
et [illegible]

[illegible] corruptibile et incorruptibile
[illegible] differunt [illegible] corruptibile et incorruptibile differunt [illegible]
[illegible] corruptibile et
incorruptibile differunt [illegible]
[illegible] corruptibile et incorruptibile [illegible]
[illegible] corruptibile et incorruptibile [illegible] differunt [illegible]
corruptibile [illegible]
[illegible] corruptibile et incorruptibile
[illegible] differunt [illegible] corruptibile [illegible]
[illegible] incorruptibile [illegible]
[illegible] corruptibile et incorruptibile [illegible]

aliq[uid] subito que cum p[ro]p[ter] successiue i[n] ec[c]e
ut p[atet] p[er] se e[ss]e[n]tia ultima p[ro]ticula p[rimi]
capituli d[e]cimi ubi d[icitu]r … ubi
…ticula in qua declarat q[uod] g[e]n[er]a[tio]
s[ecundu]m eadem … … indiuidui
sunt in esse et e[ti]a[m] p[ro]p[ter] i[n] esse eadem
subito successiue ut declarat in l[ibr]o
… g[e]n[er]atio[n]e … p[ro]p[ter] istu[m]
capitulu[m] in qua auctor ponit q[uod] …
… g[e]n[er]a[tio]n[is] et declarat in duabus
p[ar]ticulis … pot[est] … g[e]n[er]at[ionis]
… declarat … …
… aut[em] q[uod] … …
…tari … ip[s]e …
… illa … …
… ad … ut q[uod] … id p[er]
duplicat[ur] q[uod] sunt ip[s]e contraria
… sunt declarat in l[ibr]o
… aut[em] q[uod] … …
… p[ar]ticula in qua … declarat
… g[e]n[er]a[tio]n[is] … …
… sunt … applicat …
… corruptibile aut[em] et incorrup-
tibile … ad … ut … q[ue]
sunt ip[s]e … subito … p[ro]p[ter] …
…tar[i] subito … q[uod] …
… …tur subito …
… corruptibile et incorruptibile
… rebus … p[ro]p[ter] …
… ut declarat in l[ibr]o

… capituli … aut[em] incor-
ruptibile et incorruptibile differu[n]t
… dif-
ferunt que differunt … …
… ubi … aut[em] que sunt
… et … …
… …ptibile et
incorruptibile … que et … q[uod]
… sunt g[e]n[er]a non differunt que
s[unt] corruptibile et incorruptibile sunt g[e]n[er]a
… differre g[e]n[er]e …
arguit … non differunt que
… tractat una … de corruptibili
et incorruptibili … una … metha[physica]
… nota q[uod] una … …
… que … et … … que
… nota … q[uod] metha[physica]
tractat de corruptibili et incorruptibili …
… autem in … …
… corruptibile et incorruptibile … …
… que … … …
… que physica … q[uod] … corruptibile
… physico … corru[p]-
tibile … … …
… corruptibile …
…ptibile et incorruptibile sunt … g[e]n[er]e
que … et … …
… … opposita … … cor-
ruptibile et incorruptibile … non
sunt … … et … g[e]n[er]e
… … … arguit
… … corruptibile et …
… … sunt …

…sita sub[stanti]e que q[ue]sierunt. Substantie aut[em] tres sunt. Est
enim q[uedam] s[ubstanti]a sensibilis quaru[m] alia et inmobilis ut pla-
te et alia. Alia aut[em] est mobilis et incorruptibilis
ut corpa celestia sol et luna. Tercia v[er]o substa[n]tia
e[st] … et inmobilis que mobilibus motus
p[ri]n[cipiu]m est et causa. Si … phisic[us] … … p[ri]n[cipiu]m
mouens eius inmobile … … … aut[em]
… p[ri]n[cipiu]m formale … … … abs[olu]te
… omnia … simp[licite]r et qualit[er] abs[olu]te
omnia … gubernat[ur] et ad finem ulti[mu]m i[n]
mobile ordinant[ur]. Est … p[ri]n[cipiu]m … …
sub[stanti]e abstracte … … sub[stanti]a et ut forma
et ut finis … mouet … … …
…nis. Q[ui]da[m] aut[em] duo dicebant … subit[a]s se-
paratas sicut species et mathematica sicut
Platonici … alij aut[em] ponebant sola ma-
thematica separata sicut pitagorici. Q[ui]da[m] aut[em]
separata dicebant esse p[ri]ncipia aliorum. Alia aut[em]
… non sunt separata sed collecta …
…ribus ab intellectu qui accipit … …
… … una … … …
… que sunt cum motu est … de in-
mobili aut[em] est aliq[ui]s … … …
mobilibus et i[n]mobilibus nulla p[ri]n[cipi]a … que
sensibilis est sub[stanti]a mutabilis. Q[ui]s aut[em] mutatio
contrariis … … …
… … … … medium …
contrarium … que contrarie subiecta …
… … … transmutat[ur] in …
que contraria sunt … transmutationis …
contrarie … … subiecti … … …
aliud transmutat[ur]. Hec aut[em] est …

Simpliciter in omni transmutatione oportet esse aliquid ex quo fit transmutatio ipse quod recipit formam ad quam transmutatur et est in potentia ad illam. Aliud autem ex quo non est fieri transmutationem precedens est contrarium quod manet sicut ad album fit ex autem esse non album. Erunt igitur tria principia transmutationis scilicet forma privatio et subiectum. [illegible]

[illegible]

abinicem sicut substat quod sunt [illegible] et in [illegible] ista ratio [illegible] dicit [illegible] relativum [illegible] separatum anima non potest esse [illegible] corruptibile ut plus valent quod corruptibile et incorruptibile differunt [illegible] a quo differunt [illegible] quod [illegible] plus valent [illegible] separatum esset [illegible] corruptibile

In duodecimo metaphisice in quo [illegible] et causis substantie in quinto [illegible] tredecim capitula ubi [illegible]

[illegible]

95

Nota quod cum ... materia corporum celestium igitur materia corporum celestium et subiectum eius in actu

Ubi contra predictam quam improbat quandam distinctionem antiquorum quia omnes dixerunt subiectum esse ipsum eius de quo querit in methaphisica ut declarat in libro. Hec autem tres sunt

[illegible] quedam duodecimi methaphisice in quo auctor est quedam dispositiones ut dicitur ex ista dispositione de qua substantia et ad [illegible] ... et dicitur in ... partes ubi partes [illegible] ... in principio ... ad ... tres sunt subiectum ut clare patet in libro ... ibi ... ibi est ... in qua ... volens quod ... est determinandum in philosophia ... Sed [illegible] quod et quia ... intelligit unum principium formale ... a quo omnia dependent et ... et ad quod omnia reducuntur tamquam ad suum ultimum et illud primum est tamquam quedam substantia abstracta ... et primus ... absque aliqua ... [illegible]

sunt in potentia igitur omnia que transmutantur quantum ad ubi sicut corpora aut celestia transmutantur ad ubi igitur sicut in ad ubi ... vero que est in potentia ad ubi est subiectum eius in actu. Ubi vero non ... materia que est in potentia ad formam ubi forma non recipitur in materia ut declaratur ... in corporibus aut celestibus et est ... non est potentia ad formam igitur forma ipsa non ... sed est simplex uniformiter ... manens

Dubitabit autem utrumque aliquis ... non ente est ... cum ... non ens ... non ens quod quod ... et omnes ... ens ... et ... potentia ... aut ... ente ... quia ... sit ... non ens quod non ... omne ens ... actum ... determinati sicut ... quod albedo non est ... aut non ente non sit aliquid ... sit ... quod est albedo in ligno ... dicit sit ... non ens quod non est ... in potentia et non est ens in actu et ... quod ... sicut ... quod est ... potentia ... ipse ... aut sit potentia ... actu tot erunt ... potentie in materia quot sunt actus ... cum ... sub gradu potentie quod ... sit ... in actu ... igitur potentie ... actu ... Hec autem est causa quare sunt ... materia in ... Et cum esset una potentia et unum agens sic dixit anaxagoras in ... unum agentem omnia ... quod non ... sunt ... quod omnia essent unum quia ... tum ... nulla esset

Tres vero sunt cause ... agens materia et forma ... cum et finis sit ... quod differunt ... Tria sunt ...

generabilium principia duo videlicet contraria que sunt pri-
vacio et habitus [illegible] alio est materia et subiectum ab utroque oppo-
sitorum [illegible] Postea quod materia non fit quia
[illegible] est / quia omne quod fit fit ex materia si igitur prima materia
fieret ante primam materiam alia prior esset [illegible] nec forma
fit / quia omne quod fit est compositum ex materia et forma
Omne enim quod generatur consimile ab aliquo agente et
in aliquid quod est forma et materia a quo quod est materia
quia si fieret materia vel forma utraque erit composita ex materia
et forma [illegible] infinitum igitur non materia et forme cuiuslibet al-
tera erit forma / Postea non quecumque materia sunt composita
sunt ex univoco sicut homo hominem generat equus equum
si igitur materia fieret materia vel forma fieret materia a materia eiusdem
racionis / et a forma eiusdem speciei fieret nova forma sunt
eiusdem racionis esset materia ante materiam et esset forma plus
ante formam quod est [illegible] aut omnia sunt ex univoco ex
hoc patet quia omne quod fit vel fit a materia vel [illegible]
te vel utraque vel a forma forma aut artis est alia
secundum [illegible] quia forma domus est in mente artificis
qui alius est a forma artis forma vero naturalis est
in eo quod est agens secundum quod est agens [illegible]
principium motus in eo in quo est non secundum accidens [illegible]
[illegible] generat / artificiata igitur sunt ab univoco [illegible]
forma artis est similis forme artificiati univoce [illegible]
forma domus que est in mente artificis forme domus
que est in materia et forme naturales generant et genita [illegible]
in forma et figura altera alteri conformia que at-
[illegible] et fortuna sunt deficiunt [illegible] forme
quia ars et voluntas [illegible] et non [illegible] ad formam
[illegible] deficiunt sicut [illegible]
[illegible] generatur ex asino et equa / et vermes ex
putrefactione / casus [illegible] et defectus a forma naturali
[illegible] indisposicionem materie non forma introducitur.

[illegible] et [illegible] corruptibilium

Tercium capitulum in quo declarat [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] quod est materia prima et [illegible]
[illegible] consubstantialitatem [illegible]
[illegible] antiqui [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] que sunt [illegible]
[illegible] quod superiora [illegible] alia [illegible]
[illegible]
est in potencia ad formam [illegible] superiora [illegible]
corpora celestia [illegible] que est in potencia
ad formam [illegible]
et est [illegible] supra [illegible] quia
si in superioribus esset materia ad formam [illegible]
[illegible] talis esset [illegible]
alia forma et per consequens esset corruptibile
quod est [illegible] Dubitabit autem utrum aliquid

Quartum capitulum duodecimi metaphisice in quo
movet quandam questionem et dubitacionem [illegible]
in duas partes [illegible] quot modo
[illegible] non [illegible] quot [illegible]
[illegible] actum [illegible]
[illegible] actu [illegible]
[illegible] dubitacionem
[illegible] potest aliquid generari
[illegible]
[illegible] declarat in libro [illegible]
[illegible] capi-
[illegible]
[illegible] primo declarat [illegible]
[illegible] sequitur sicut causa
[illegible] causa [illegible]
[illegible] distinguit
[illegible] sunt distincti [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sequitur quod [illegible]
[illegible] multiplicatur [illegible] actus sunt
multiplicati [illegible]
[illegible] in materia prima [illegible]
[illegible] ad formas in materiis [illegible]
[illegible] secundum analogiam [illegible]
[illegible] formis [illegible] non sunt plures
[illegible] sicut tactum fuit in nono
[illegible] anima

[illegible] duodecimi metaphisice in quo
autor [illegible] causas et principia
[illegible] et [illegible] causas secundum [illegible]
[illegible] in [illegible] partes [illegible]
[illegible] partes [illegible] et [illegible]
[illegible] partes [illegible]
[illegible] in duas [illegible] principia [illegible]
quod tres sunt cause et tria principia [illegible]
[illegible] quod materia non fit [illegible] materia et for-
[illegible] generatur [illegible] materia
[illegible] fit [illegible] quod tres sunt
cause principales et [illegible]
[illegible] causa efficiens causa
[illegible] et [illegible] quia causa [illegible]
[illegible] secundo phisicorum et
[illegible] simile [illegible] et [illegible]

in sibi aut talibus ut in cumulis conputrefacte quatenus
conputrefacte virtute radiorum corporum celestium sit sic
in talibus similibus forma sicut quatenus aqua et ideo eius
plane talia quatenus sicut in rebus motis et rarefactis
virtute radiorum celestium formatur forma calore et ignis
que conditionibus quatenus et substantie aut tres aia
eius e que apparet sensatum et sentit nam i
que partem accipit aliquam formam sicut partes dei
et partes hominis que sunt caput manus et pedes
que consequitur formam accipit homo, ma homo
sunt et domus etc. aut prima e que in comparatione
forme cognoscitur / et proportio forme accipit esse / et
que ipse privata ab omni forma nulla quatenus ma ple
meditatum et quantum forma non est aliquid et in
actu tunc est composita eius et forma ut facies
et caliginis forme artificiales et ma dicit de
que esse non quatenus se conplacent et corpora sicut ma
lud conserit / sicut domus et sanitatem non habent esse
aia separate / ma et ideo plus non possunt separari
forme non ma efficacius / sicut homo et equi possunt
separari / prima tres esse in generatione in materiam du
cunt / prima igitur tres credebat a formam separatam
similibus in mundi inest illas dicebat illis que
sunt in ma que esse tunc aut sunt s. invicem sine
forme in ma / et separatam formam et ymagines
dicebat sunt in vobis materialibus fieri et corrumpi sic
sunt sicut forma cere specie corrupta cerea quatenus
a aut manet aqua forma materialis, a prius materialibus
corruptis et positus scrutandi quinque
et nichil prohibet formam tales anime sicut aut
omnis non omnibus s. solum separabilis invenitur in
tellectus non est aut ponere formam separatam
propter generationem formarum materialium que generati et materialium

pa d'aud sic est sit etc prima [illegible]
ma forme sicut ut primo [illegible]
dum ibi prima [illegible] dicit quod ma non
sit ut [illegible] plus ut forme ut [illegible]
in septies homo et ex partibus primo [illegible]
[illegible] et in primo [illegible] sicut materialis
et primo ponit [illegible] secundo ponit [illegible]
ibi prima [illegible]
aut anima [illegible] in capitulo in qua
dicit illud quod [illegible]
anima que sunt sunt [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod sit ut
sit anima ut [illegible] ut [illegible]
prima [illegible] in artificialibus
[illegible] in naturalibus 3o in [illegible] et fortu
[illegible] ibi [illegible] aut [illegible]
formam [illegible] ibi que aut
[illegible] et tres ma eius est

Tunc [illegible] in qua autor [illegible]
[illegible] tres sunt [illegible] ma forme etc.
[illegible]

singularia a singularibus generantur. Hoc [?] hoc generat
et hic asinus singularis. Similiter autem et in artificialibus
ex hac forma artificis fit haec forma domus et fa-
cta in hac materia vel in illa. Quod autem dicit quo-
niam non omnis anima separata sed intellectiva videtur esse contra
illud quod ostendit quod nulla forma generatur et corrumpitur
secundum se sed [...] generatur et corrumpitur. Item sicut ex nichilo
non potest aliquid fieri ita ex aliquo in nichil fieri non potest. Item
quod ingenerabile est incorruptibile [...] in fine
decimi [...] probati. Hic autem dicit tota anima non manet
sed intellectus. Deinde in [...] forsan intellectio de anima
dicit. Passivus vero intellectus corruptibilis et sine hoc nichil
[...] intelligit fantasma et corruptibile est
[...] autem sine fantasmate anima nichil. Solum autem
intellectus agens nisi videtur incorruptibilis. Nam de
illo dicit quod est hic intellectus separabilis et impassibilis
et immixtus substantia actu ens. Separatus autem hic
solum quod vere est et hoc solum immortale
et perpetuum. Ostendit et quoniam forma sim[...]
non prior est materia et composito. Prius autem potest
manere posteriori corrupto. Nichil [...] materia est pos-
terior forma, materia vero est incorruptibilis. Sequitur
quod et forma. [...] enim posterius est et prius. Di-
cit autem Averroys quod forma habet actionem quae est idem
cum substantia sua ad actionem alia quae est aliud a substantia
sua sicut lux est in substantia sua quae manifestatio
sui est ipsius et diffusio et hanc actionem non fa-
cit. Alia actio est in nubibus facere et determinare di-
versas formas colorum. Et ista mutatur in nubibus
variantur. Idem enim modo est ipse et quod est in po-
tencia tamen actu esse enim in potencia et in actu
convenit forme in comparatione ad materiam. In
hoc esse est aliud a sua essentia et ideo variatur

non possunt in artificialibus forme re-
[...] quae [...]
[...] ut docetur in
[...] ibi [...] autem sunt [...]
[...] est [...] in quo [...]
[...] formas [...] non [...]
[...] dicit formas [...] quae
resultant ex [...]
in toto sunt fieri et corrumpi [...]
[...] ut docetur de forma [...]
[...] ibi [...]
[...] sub [...]
[...] in aliquibus [...] anima
[...] et forma corrupta ipsa [...]
[...] in bruto corrumpit
[...] bruti et [...]
[...] anima [...] non
[...] immaterialem quia intellectus est
perpetuus et incorruptibilis ut pro-
batur infra in eodem capitulo. Item
dicit sanctus Thomas quod [...]
[...] manet in superiori ut [...]
in intellectivo [...] per mortem
[...] ut in [...] generali
[...] anima [...] potentiam [...]
est corporis [...] recipere demum
meritum et meritum [...] ibi [...]
[...] autem [...] ibi est [...]
[...] Platonem
[...] separatas
[...] generatas [...]
[...] ut docetur in libro [...]
[...] in quinto capitulo
septimi [...] autem dicit quod

[...] per hoc capitulum in quo de-
clarat quod anima intellectiva est incor-
ruptibilis [...] quod forme [...]
[...] in quibus [...] sunt incorruptibiles
[...] in [...] quod [...]
[...] ad [...] quod [...]
anima manet corpore destructo quia
anima [...] et vegetativa
in plantis corrumpuntur ad corruptionem
[...] contra [...] videtur esse id
quod dictum est supra in isto capitulo et
etiam in septimo [...] videlicet quod forma
[...] generatur nec corrumpitur etiam [...]
ex nichilo nichil fit ita ex aliquo [...]
fit nichil [...] in fine decimi [...]
[...] quod ingenerabile est incorruptibile
essentialiter et [...] quod [...]
[...] anima intellectiva per mortem [...]
[...] est in generabilibus
[...] forma non generatur [...]
[...] est [...]
[...] in [...]
[...] intellectum agentem esse incor-
ruptibilem immortalem et perpetuum
[...] ibi ostendit [...] ibi [...] alia
[...] in qua [...]
[...] in [...] ad [...]
ut docetur in libro [...]
[...] Averroys [...] alia [...]

in qua autem quandam distinctionem separa-
tionis forme que valet [illegible]
ut ad predicta [illegible]
[illegible] et alia particula in qua [illegible] quod non
dicitur applicat ad oppositum volens
quod est eadem forma que est in po-
tentia et que est in actu [illegible]
fiat eadem forma pulli que est
in potentia ovi fit pullus in actu [illegible]
quod forma non fit nec generatur sed
ab agente [illegible] educatur de potentia
ad actum [illegible] agens non dat nec
creat novam formam sed quod
in potentia et in potentia [illegible] fiat et ponit
in actu [illegible] sine proprio intentu ab
ipso agente [illegible] necessario sequitur
quod agens [illegible] et una est una
et quod eam intendit formam [illegible]
intenta ab agente et prosequitur
[illegible] necessario erit
univoca et hoc dicit in littera de ra-
dio solis [illegible] in uno [illegible] radio solis
[illegible] ad unam ut infecta anima species

Sic est alia particula in qua autem quod
anima essentialiter fluunt diversa esse [illegible]
[illegible] venit [illegible] quia una aliter et
aliter est disposita secundum diversas species et
[illegible] secundum diversas species potest [illegible]
diversas species [illegible] quia anima essentia
[illegible] fluunt [illegible]
[illegible] est alia par-
ticula in qua aliud quod dicit [illegible] ap-
plicat ad oppositum dicendo volens quod
[illegible] intellectus ut [illegible]
[illegible] sic variantur [illegible] est
organica [illegible] corporis variata et di-
versificata quia aliter videt senex et
aliter iuvenis [illegible] et forte dici-
tur [illegible] est alia particula in qua dubita-
tio dicit intellectum possibilem esse medium
inter intellectum passivum et agentem [illegible]
dicit [illegible] abyssi [illegible]
[illegible] particula in qua [illegible] ponit [illegible] difficul-
tates modo intelligendi et [illegible]
volens quod non videt [illegible]
intellectualibus [illegible]
[illegible]
[illegible] omnes formas intelligibiles [illegible]
[illegible] immaterialis [illegible] diffi-
[illegible] in littera [illegible] non
[illegible] intellectus
[illegible] in contemplationibus in-
tellectualibus delectata [illegible]
[illegible] communis est [illegible]
contemplationis [illegible]
[illegible]
dicit in littera quod communis est hominum [illegible]
[illegible] in speculationibus intellectus [illegible]
[illegible]
[illegible] elegit [illegible]
contemplativam [illegible]
[illegible] forme [illegible] sed
separate [illegible]
[illegible] in quibus sunt. Dubitabit
autem aliquis

Esse autem quod convenit forme ex suis principiis in subiecto
non mutatur. Sed efficiens aliquam formam depositam ad
actum non dat formam novam, sed excitat ut faciat illud
quod prius fuit in potentia fiat in actu. Sed agens essentiale
et in subiecto agens sine proprio intentu. In formam
in se scilicet necessario aliquam suam actionem ordinat et ter-
minat. Sed in agentibus per se et immediate et essentialibus
non instrumentalibus necessario univocum ex uni-
voco generatur. Sed in uno enim radio solis omnes forme
sunt esse potentia generabiles et omnes colores intentionesque.
Unde tamen una ut infecta anima species defluit
ad aliam ordinatur, quia species rerum habent se pati-
enti. Sed communia mutatione causali alia species
et generatur. Quicquid autem et intellectus actio qua species
in corpore et in fantasmatibus proprie variatur. Dici-
tur sensus accipit [illegible] invenit utique videtur ut in
veris. Sed autem est actus corporis et similiter intel-
lectus passivus qui non sine fantasmate intelligit
et forte de intellectu possibili [illegible]
[illegible] et forte dicitur quod intellectus possibilis
[illegible] medius inter intellectum passivum et agentem, et species
abstractas a fantasmatibus luce intellectus agentis
illuminatus successive transformatur claritate clarius
species intelligibiles recipiendo, donec in eandem ymaginem
transformetur intellectus agentis, cum eius [illegible]
[illegible] luce et formarum intelligibilium satiatus
sua potentia [illegible]. Post hoc abyssi [illegible]
[illegible] non video, sed opto ut anima illuminata
fiat in deliciis [illegible] appetitu non [illegible]
sed communis est hominum immortalium.
Dubitabit autem aliquis utrum principia [illegible]
sunt eadem et diversa [illegible]

vel ipse vel quae [i]deo idem ipse vel quae principia sunt di-
versa. Nichil enim omnibus est commune. Item corporis et elemen-
ta quae elementata sed preter ea in omnibus nichil est preter
neque substantia potest esse elementum relationis nec est rela-
tio substantiae elementum. Amplius nullum elementum potest
esse idem cum elementatis sicut ignis et aqua non sunt
lapides et metalla. Si omnia quae sunt unum et ens
igitur nichil unum et ens potest esse omnium elementum. Natura-
liter et secundum proportionem et analogiam conveniunt in
principiis omnia quae quae sunt forma privatio et subiectum
quia materia quae contrariis est communis. Ut calidum et frigidum
et elementa ex quibus corpora sunt mixta principia sunt
mixtorum sicut album et nigrum et superficies prin-
cipia sunt colorum et lux et tenebre et aer noctis sunt
principia et diei. Principia autem intrinseca dicuntur elementa
principia vero quae sunt extra sunt moventes causae
aut dicuntur utraque. Non sunt causae quattuor proportionaliter
omnium. Omnium autem quae movent alia prima forma finis sicut
in homine materia corpus forma anima sanitatis movens
ars medicine finis autem sanitas eadem aut una
contingit esse formam et finem agens autem et for-
ma in specie conveniunt esse idem homo enim hominem generat
et forma sanitatis in mente artificis convenit specie
cum forma sanitatis quae in corpore fit per artem
est autem causa movens et agens remota vel propinqua
et omnium causa prima. Quedam autem sunt quae separabilia
[illegible] sicut substantiae quedam autem inseparabilia
sicut actus et potentia quia substantiae sunt causae accidentium
quia non possunt esse accidentia sine illis. Omnium potentia
[illegible] causae sunt unum sicut [illegible] corporis celestis
et corpus celeste quod causat omnia generabilia per in-
fluentias radiorum. Cum substantia enim accidentia simul sunt

[illegible] quidem [illegible] metaphysice [illegible]
disputat [illegible] utrum principia
omnium sunt eadem vel diversa et dicit
[illegible] proponit [illegible] disputat illa
questionem [illegible] quorundam
[illegible] corpora celestia esse [illegible]

Amplius principia [illegible] dicit [illegible]
tas [illegible] quae [illegible] in [illegible]
[illegible] utrum principia
[illegible] sunt eadem vel diversa [illegible]
[illegible] volens quod in [illegible]
sunt principia [illegible] diversa et in diversis
sunt principia diversa [illegible] et nichil quae
sunt principia [illegible] quae quia non potest
esse [illegible] quae in omnibus [illegible]
quae et ipse ut declarat [illegible] in littera
[illegible] principia autem intrinseca [illegible]
[illegible] principalis in qua [illegible]
[illegible] et [illegible] intrinseca et extrinseca
volens quod principia intrinseca dicuntur elementa
ut puta materia et forma [illegible]
elementa [illegible] sunt materia [illegible]
ti et [illegible] principia intrinseca [illegible]
principia extrinseca sunt efficiens et finis
[illegible] causae quae
quae sunt intrinsece scilicet materialis et formalis
quae extrinsece scilicet efficiens et finis [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] sicut ipse declarat
in littera [illegible] forma et finis [illegible]
[illegible] sunt [illegible] precedentis [illegible]
forma et efficiens possunt esse idem in specie
sicut anima quae est causa formalis corporis
et eadem anima est causa efficiens [illegible]
[illegible] est autem causa movens [illegible]
[illegible] in qua distinguit causas
[illegible] est quae est causa effi-
[illegible]
[illegible] autem sunt [illegible] est
[illegible] in qua [illegible] quae sunt
separabilia [illegible] declarat
[illegible] de substantia et accidentibus
corpora [illegible] celestia

[illegible] capitulum in quo autem
[illegible] corpora
celestia sunt [illegible] et dicit in
[illegible] probat [illegible]
[illegible] celestia [illegible]
[illegible] corpora celestia [illegible]
[illegible] corpora celestia [illegible]
principia [illegible] capitulum
in quo [illegible] ad
[illegible] potest [illegible]
[illegible] principiis [illegible]
[illegible] in [illegible] in [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] actus et potentia [illegible] analogiam
sunt principia quia [illegible]
quia [illegible] analogiam potest [illegible]

et in actu sed quia in generatione corporum mixtorum quod iam est vivum in potentia est ... vivum in actu ... in aliquibus potentia non precedit actum quia adeo substantiale sicut in superioribus et ... [illegible]

[illegible]

Unde cum secundum ambos principia sunt et cause. Corpora
autem celestia credebant peripatetici animata quia
animata secundum plures et nobilius animatis et in motu esse
plures secundum motum paucis seu paucioribus. Corpora autem celi
motu secundum esse. Motu vero esse credebant esse con-
animati contra corpora celestia monentur ad partem et de
parte unum monentur ad oppositam. Sed que monentur ad op-
posita illa sunt animata contra pro corpora celestia ani-
mata generabilia monentur ad perfectiones et ad fines de-
terminatos non potest aliquid futurum determinari nisi per animam
et intellectum. Hiis rationibus dicit albertus motos
peripateticos ad dicendum esse corpora celestia
animata de quo plus non asserere valeat contra ... va
sicut amplius principia omnibus communia secundum ana-
logiam sunt actus et potentia. Sunt et enim alius aliud
in quibusdam et alicui idem est in potentia et alicui in ac-
tu sicut vinum aut caro aut homo. In aliquibus autem
hoc semper est in actu sicut corpus celeste et aliud
semper in potentia sicut materia prima. Et si quedam
sunt principia omnium sensibilium. Cadunt autem hec in
diversis causis. Actus enim convenit speciei forme separabili
per se manenti sicut deus est de intellectu. Si autem species
sive forma non sit separabilis tunc composita con-
venit esse actu sicut lux et tenebra sunt actus
in diafano sed diafonum est in potentia ad utrumque.
Plus autem accipiendo secundum genus et speciem et numerum sunt
diversorum diversa principia. Aliud enim est forma
et materia hominis et leonis secundum speciem et diversa secundum
numerum sunt socratis et platonis. Et plura principia est
in convenientia diversorum secundum numerum et speciem sunt diversa.
Alius enim com socratis et platonis / et alius asini

et sol et obliquus circulus est causa generationis hominis
et illius pater et praeter hec primum movens. sunt diverse et forme
et privationes et affectus in singulis sunt diversi.
Universaliter etiam non sunt principia et singularium principia
homo enim generat hominem et sic ipse manifestum est
igitur quoniam principia omnium eadem sunt que non sunt
diversa sed secundum proportionem et analogiam sunt eadem quia
enim que prima contraria tamen non in illis que sunt
principia omnium aliorum. Et ideo igitur principia substantie
sensibilis sunt eadem et diversa ut dictum est.

Et quoniam tres erant substantie due vero physice
et immobilis. Nunc dicendum est de ea que est
in mobilis et eterna. Omnia enim posteriora pendent
a primo et si primum non est posterius non est. Si igitur prima
substantia est mobilis et corruptibilis ponatur in esse
ut sit corrupta et non sequitur impossibile si sequitur
impossibile non est ut omnia sint corrupta in prima
substantia corrupta. Non igitur est possibile primam substantiam
esse corruptibilem. Preterea impossibile est motum fieri aut
non fieri neque corrumpi aut sit. Si enim sit aut non sit
aut fieri sit in moveri erit motus antequam sit motus.
Similiter aut motus corrumpitur motus non est sed cor-
ruptio est aut corruptio motus igitur est motus
aut desinit esse motus. Preterea si fieri est et de novo fieri
est possibile quod prius non sunt fieri separatum esse actu sit et de
in actu esse in potentia possibile esse causa aut
precedens actu in ea igitur transmutacione est ita quod
est causa in potentia est aut causa in potentia est causa ut
Anaxagoras dicebat esse mixtum omnium [illegible] causa
latitabat hoc est dicebat omnes esse mixta
deteriora [illegible] causa [illegible] hoc etiam dicebat esse
in [illegible] omnia antequam [illegible] causa [illegible]

[illegible] quod prius [illegible] et [illegible]
per quod ulterius stella [illegible]
[illegible] in ordine ad quod sicud [illegible]
in ordine [illegible] motus [illegible]
[illegible] et [illegible]
de causa [illegible] motore

Secundo [illegible] capitulo [illegible] ostendit quod primum
motore non est aliqua potentia passiva
quod sic probat tamen sequendo quod aliquis non
[illegible] actum sed [illegible] potenciam [illegible]
et motus aliquis actum non esset sed [illegible]
impossibile quia si celum staret omnia ista
inferiora perirent [illegible]
[illegible] diversitate sicut sunt [illegible]
[illegible] in celo [illegible] quod [illegible]
[illegible] motor ut est [illegible] in corpore
[illegible] in loco [illegible] quod [illegible] quod est
[illegible] et quod [illegible]
[illegible] potentia [illegible] et ad locum [illegible]
motum [illegible] ut [illegible]
[illegible] materiam [illegible] capit locum
[illegible] illi [illegible] philosophia [illegible]
[illegible] dicto sequitur [illegible]
[illegible] instans [illegible]
[illegible] substantiam [illegible] que [illegible]
[illegible] orbes celestes et
[illegible] celeste [illegible] ista [illegible]
et [illegible] semper est [illegible] ad
[illegible] quod [illegible] alia [illegible]
[illegible] de [illegible]
et aliud [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quidem

[illegible] septimum [illegible] in quo [illegible]
[illegible] principia [illegible] et [illegible]
et [illegible] principales [illegible]
[illegible] diversi [illegible] sunt [illegible]
[illegible] actu et potentia [illegible] et [illegible]
in aliis [illegible] quod actus [illegible]
precedit potenciam et [illegible]
[illegible] necessaria [illegible]
[illegible] in septimo [illegible] quod [illegible]
[illegible] ad [illegible]
dubium erit de actu et potentia quia
quidam dixerunt semper potentiam esse [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
[illegible] et ita est
de actu et potentia quia [illegible] sequitur
[illegible] agit [illegible] potentiam agendi [illegible]
[illegible] quia non sequitur [illegible] potentiam
agendi [illegible] agit [illegible]
[illegible] est [illegible] philosophia [illegible]
[illegible] quem [illegible]
[illegible] volens [illegible]
[illegible] posuit [illegible]
tamquam [illegible] de quo [illegible]
[illegible] tamquam [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible]
in [illegible]

[illegible]

Que igitur omnes antiqui male intellexerunt. Omnia enim que sunt in potentia ad aliquid male. Quia si omnia que transmutantur sunt in potentia, igitur etiam quod transmutatur igitur prius fuit ante tempus si prius non est sine tempore et non tempus fuit tempus. Dicitur si desinit esse tempus desinit esse postquam fuit. Sed post non est nisi in tempore igitur post tempus erit tempus. Nemo vero [illegible] igitur ut motus sit continuus et tempus sicut motus sit et eternus insensibilis(?). Agitur(?) [illegible] erit corporis [illegible] igitur et movens erit continue immobile. Cum

Si enim erit in primo motore potentia contingeret eo existente in potentia non movere igitur aliquando non erit motus. Sed hoc dicimus esse impossibile. Quare primo igitur motore non est potentia sed in omni eo quod exceditur(?) in materia et [illegible] est ex necessitate potentia quia dicitur de ratione loci et materie quia motor est [illegible] primus simpliciter quam in loco igitur primus motor neque est in corpore nec in loco. Ubi enim non est potentia ibi non est materia igitur primum movens non est in materia. Illud vero quod est in mobili non dicitur per ubi et formam igitur primum quod est omnino immobile est in materia(?).

Nichil igitur prohibet ponere substantias eternas et separatas ut corpus sive alia quaelibet nisi semper et essentialiter sint moventes. Sed enim aliquando non movent necesse est esse in eis alias substantias per quas ad actum ex potentia moveantur. Oportet igitur primum principium esse tale cuius substantia actus et sit actio pura sine materia. Sic enim in mobilibus tamen ipse qui [illegible] in contrarium(?) simpliciter et in essentia pura.

Dubitaverunt autem de hoc quidam dicentes potentiam esse ante actum. Illud enim est prius aliquo quod causat essendi causa. Nunc

aut sine agente sed per se agendo sed non quiescit ut
sine quod est per se illud agat est igitur potentia
non actu ergo sicut quidam dicebant aliud prius
fuisse chaos ut tenebras ut chaos confusum et
intellectum esse formatum ad placitum voluntatis
et confusam materiam et informem hoc dicit albertus
videtur quod qui dicit quod primum motum non tempore fiat
intelligitur indispositum precedit motum et mobile
alius sequitur impossibile inductum nullo aliquo aut
qui dicit ut plato dicit quod primum motum non eternum
prima et prima causa est efficiens non mouens et
quod si fiat prius motore et motum sunt sine motu
et tempore ipse le nullo dicat quasi aut dixerit
prima materia precedere mundum tempore dicatur impossibile
non enim poterant dicere quod prima mouet se per se ad
actum sed mouet ad actum ut ab arte ut intelligibilis
talis ut anima dicit mensuram siue similitudine non fit
homo ergo hoc quod fuit actum semper esse quod sit
sunt aliquod agens sicut intellectus ut sic causa anima
tamen sit motum aliquem quasi modo mundum ut dixit
plato quia sine agente et motu non potest fieri quod
non fuit eternalis aut sunt ipse motum nunc dixit
non sufficiat dicere plato ut quod posuit primum esse
non se ipsum mouens quia ut celo uel per celo
sed ex anima quam dicebat esse non se ipsum mouere
non fuit igitur anima celum causa potuit esse
teli perpetuum et quod prius post precedit actum in eodem
quod aliquod est impossibile et in actu et semper potentia
precedit actus quare non fuit in infinito tempore chaos aliquod
non melius fuit dicere quod fuit aliquod periodo uel per
ordinem alique res sunt quando continuens et interrupte dicit aut idem sunt periodo uelud sed idem aliquod agens

una prima sed quantum aut in actu
infinitis partibus preteritis et futuris
dicit est eternum et in semper agens
ad unum dicimus sicut eodem modo sed quedam
et eternum per totam prius
mutatum et in motu eodem mutatur et
... et de singulis ... cum ... actus ...

Sed ad intellectum infinita aut quod tanto
est devenire ad unum principium quod est actus
simplicis sine aliqua passione et sic
in diuersis secundum quod probat duabus
rationibus esse unum mouens immobile
sed ubi ... ad ... quod ... quod
actus et potentia sunt se sed aliquem
ordinem quia potentia in eodem precedit
actum ut dictum est sed simpliciter loquendo
actus est ante quam potentia in necesse
est ut primum mouens sit mouens semper
actu quia semper agit motum semper
eternum et nulla potentia passiva est
in eo quia si aliqua mutatio uel corrupte
motum aliud aut corrupte motus et
non corrupte primum motorem agente in
infinitum ... ad ... sic
per actum ... probat quod ... quod ... agens
sit primum mouens sine potentia passiua sed
non alia ... aliquid ... prima
in quo causa efficiens sunt mouentia
et mota de celis quod in esse infinitis
quod si sit aliquod celum quod est
... quorum ... per se
esse ... et ... et ... per se
... efficiens ... et
... intellectus ... ubi ...
et ... causarum ... quodlibet ...
sunt esse ... quod esse ... causa esse
... quod aliqua sunt mouentia
et mota ... intelligentia ...
et anime ... et aliqua sunt mota
et non mouentia quia ... est de
venire ad unum quod mouet ... et
non mouet ... est una ...
esse ... devenire ad unum primum mouens
quod ... immobile
sic dicit glosa ... aut ...

... ... quod mouet ... et quo
aut quod mouet per ... et ...
... infinita ... prime est ...
... ... quod dicit ... ...
... ... aliquis ...
peripatetici ... esse ...
... aut ... quod celum mouet
... ... Sed
... intelligentia ...
... intelligentia ...
... ...
... ... quod ...
glosa sit actus purus et perfectissimus
uidetur quod ... sicut ... et
... ...
... ...

[illegible] et appetit [illegible] bonitas divina [illegible] et non [illegible] in se [illegible] bona et [illegible] ut [illegible] et non [illegible] dei [illegible] movet ut agens [illegible] quod aliud [illegible] movet effective [illegible] et ut bonitate sua [illegible] movet [illegible] intelligentie movet [illegible] intelligentie [illegible] bonitatem [illegible] movet ut finis [illegible] intellectualis [illegible] movet [illegible] et non movetur [illegible] intellectualia [illegible] semper uniformiter et regulariter non movetur sine admixtione contrarii [illegible] movet et movetur sine fatigatione [illegible] est de non intellectualibus quorum appetitus [illegible] movet [illegible] quod est contra et quod [illegible] bonum [illegible] fatigata potentie motive [illegible] potentia

[illegible] capituli in quo auctor [illegible] peripateticorum [illegible] celo [illegible] motu [illegible] est [illegible] motu [illegible] quod movet et [illegible]

uniformiter remanet. Quoniam autem est actus prior potentia est sine privatione posse simpliciter actus. Unde necesse est ut simpliciter semper agat. Quia vero potentia est posterior actu simpliciter, in eodem actum precedit potentia. Necesse est ut aliter se habeat et generet et corrumpat. In quo potentia invenitur. Necesse est agat ut sit aliquid aliquod quod aliter et aliter se habeat. Illud autem quod aliter et aliter se habeat in quantum tale non oportet esse causa continuationis. Erunt ergo duo. Sicut causa continue generationis, ita quod primum sit causa continuationis. Primum ergo causa transmutationis. Primum enim est movens in mobile quod movet uniformiter, primum celum. Secundum autem movens [illegible] primum et est movens motu primo quod per accessum et recessum solis in obliquo circulo movet corruptibilia et generabilia alternatim. Hoc probatur. Quoniam duo inveniuntur in comparatione in substantiis [illegible] comparabilis. Si unum illorum invenitur separatum per se, necesse est ut aliquod sit per se simpliciter separatum. Sicut in intellectu invenitur unum ad nihil comparatum. Cum ergo inveniatur unum per se, necesse est ut inveniatur unum per se simpliciter ab aliquo separatum. Unde autem invenitur movens et motum in eodem, sicut in qualibus compositis invenitur [illegible] tantum. Quia in qualibet motu invenitur quod movetur tantum et non movet, sicut materia. Nichil autem est que solum patitur nichil agens. Igitur necesse est agens et movens tantum quod nichil patitur penitus neque movetur. Et causa hoc est.

Movet autem primum sicut appetibile et intelligibile movet non motum. Cum enim principium sit prima substantia [illegible] [illegible] causa

quod intellectus operatur / quia perfectio et perfectionem actus
vitalis et intellectualis de alio actu. Prima autem pars
prima constat quia perfectionis summa et omnis perfectionis virtuti
agens largitur omnibus perfectiones et bonitatem. Et quia
per essentialiter agens constat quod communicat se et ex parte
dat super virtutes intellectuales ipsa regitur maxime de
sideratur ab omnibus. Desiderium autem est causa motus
omnium. Movet autem ut agens motivum sicut quod intelligentia
communicat formas bonitatum et perfectiones substan
tie movet communicandas inferioribus primo mo
vet autem ut finis in quantum alia primo communicando
bonitates acceptas a primo. Communicatur bonitate
primitatum se eis assimilando. Finis autem communicat
bonitatem formarum suarum in inferioribus / non est [illegible]
finis et causa motus aliorum primo. Secundario
enim intendunt assimilari primo / in communicatione bo
nitatum suarum / secundario autem intendunt communicare
inferioribus bonitates. Nam omne agens perfectum
propter nobilius non propter vilius operatur. Pater pictor
tor primo et principaliter movet ut accipiat ac
tum vite aliud et conservat. Secundario autem movet
ut actum vite et nutrimentum quibus dat omni
bus communicet et conservat / Et sicut ille qui labo
rat ad conservandam sanitatem suam primo agit propter
sanitatem / secundario autem agit propter formam quam
in sua operatur. Forma autem intellectualis simul est
agens et finis. Movet enim ad intelligendum
ut agens quia ad actum intelligendi sit com[illegible]
tat intellectum ipsum perficiens sicut forma agens
operatoris omnis et precedit. Movet autem ut finis quia
ipsa intellecta intelligentem perficit et delectat

[illegible] quod motor ibi [illegible]
[illegible] talis. Omne quod movetur ad
[illegible] oppositos [illegible] motus
[illegible] est [illegible]
[illegible]

Contra autem habet se in aliis ubi forma artis que est in
anima est movens sicut forma balnei intellecta movet
in aliquibus autem forma que movet ut finis est
extra in materia victoria movet ad aliquid quod est extra
ista autem non movent ad aliquid quod sit extra ipsa sed
in se uniformiter moventur. Anima autem celi intellectu-
alis ad quod movet habet ipsum et puro sic potentiam et
desiderium non habens contrarium / ideo sine fatigatione et
violentia movet continue incessanter. Appetitus autem
sensitivus est motus alicuius quod possibile est hic et nunc
et habet potentiam et contrarium et desiderium ad plures motus / et animo-
tu desistat et lassatur. Videntur autem prepotentia solum
esse celum animatum his rationibus provocati. Anima quod
movet habet in se ipso principium motus sui; est animatum
celum. Igitur est animatum. Preterea quod movet
ad diversa et diversimode est animatum; celum est huiusmodi / quia
movetur secundum accessum et recessum respectu eiusdem. Igitur est
animatum. Preterea non vivum non potest esse causa effectiva
vite quia effectus non est nobilior sua causa / sed celi
essencialis motor est causans vitam in animalibus
inferioribus / igitur celum habet in se vitam. Igitur est animatum.
Quod autem ab intelligentia movetur videntur per
hoc quia sensus et ymaginacio movent [illegible]
cet in termino sui motus; sed celum nunquam cessat, ideo
igitur nec anima nec aliqua motor ipsum; igitur alia
intelligentia. Quedam sunt infinita et moventia sunt
ad infinita non potest aliquid nisi sola intelligentia.
Sed celestia sunt motus ad differentias loci et ad differentias con-
figurabiles dicentia producenda. Igitur motor alicuius in-
telligentia. Si enim movetur sensatione et ymaginacione

esset motus universorum motuum causalis / et ipsi celum
universe cum aliis causalibus causatum / sed quod est in simplex
igitur non movetur a prima causa preter motum celi eadem sed secundum
motus autem non est eadem sed secundum quod intrinsecus sui de
siderium qui erat / non igitur movetur a prima causa non
sunt autem corpora celestia sensibus exteriores / quia illi dati
sunt causalibus corruptibilibus ad salutem sed celestia
sunt voluptate misce / sicut dormientes / sed in quantum
[illegible] proprie multa videntur et sentiunt delectabiliter
sensibus exterioribus non utentes sed cum sunt corruptibilia
non sunt sensibus natos ut salvet / sed a sapientibus
creanda sunt celebrata

Unumquodque movens est intelligencia quia
intellectus a primo intelligibili perfectus
intelligibilia sunt una et bona quedam
et sunt bona approximata proxima primo
causa prima / et talia sunt delectabilia et proxima
ne tristitie et labori / Quedam autem talia omnia sensibilia
et que ex fantasia et desiderio acquiruntur / a quibus
delectatione bona retrahuntur fatigatus / Alia autem sunt
bona pura semper in actu permanentia et vera
sine contrario sine tristitia et labore / horum desiderio
semper alliciunt et delectant / reficiunt et saciant
delectant magis et reparant / Quia hoc autem perfecte
sensibilia et delectabilia in supremo gradu perfectionis
[illegible] tenet primum movens in mobile / cuius desiderio
[illegible] et amore motu intelligentia movens orbem / et
sicut sibi perfectionis sue sibi coniungit et unit
est autem primum unum et simplex / quia ei est unum et
indivisibile / omnem perfectionem et boni satietatem sunt
conferens intelligencie que est movens / quia
ad simplex est pura et impermixta delectatione

et illud bonum est purum et simplex et im-
mutabile id est maxime bonum et ipse
desiderabile quia omnia alia bona
per ipsum non sunt ita pura et sim-
plicia sicut primum cum ipsa sunt bona
per participationem primi boni / Et non
sunt bona [illegible] altius id est
non sunt ipsa desiderabilia / Tamen ubi
[illegible] non [illegible] est alia particula in qua
autem quod primum movet alia valet
quod primum bonum movet alia [illegible]
ut data quia prima causa movet
id quod est immediate subiecta et
illud quod est statim subiecta mo-
vet [illegible] alia tamen ubi mo-
vet autem [illegible] est alia particula
in qua ostenditur quod primum ~~desiderio intel-~~
~~lectuale~~ movet duobus modis
quia movet ut efficiens et ut
finis sicut docebit in libro de [illegible]
[illegible] intellectuali [illegible]
est tria [illegible] capituli in qua ostendit
quod primo desiderio intellectuali [illegible]
[illegible] bonum et primum sit
[illegible] quod deus sit causa de
omnibus inferioribus / [illegible] quia autem
[illegible] intelligencia sit primum bonum [illegible]
[illegible] quia immediate [illegible]
[illegible] consideratio
[illegible] et [illegible] sibi [illegible]
[illegible] delectatio tamen ubi quia [illegible]
[illegible] est alia particula in qua ostendit
quod deus gloriosus sit causa de omnibus
[illegible] singularibus et individuis et
approbat auctoritate commentatoris
qui vult quod deus sit causa de par-
ticularibus quo ad essencialia sed
non quo ad accidentalia que
ad [illegible] dicit / Sed quo ad [illegible]
erravit quia est contra veritatem seu
fidem catholicam et philosophi avicenna
et algazel ipsos erravit [illegible]
ubi deus immediate [illegible] et
opinio commentatoris quod deus immo
[illegible] regit individua seu particula-
ria [illegible] et [illegible] contra veri-
tatem et fidem catholicam quia deus
non eget aliquo instrumento corporeo
ad causandum immediate et immedi-
ate omnia regit causat et [illegible]
[illegible] sua sapiencia ordinat
motores orbium et celum [illegible]
instrumenta [illegible] ad [illegible] quia
ita est in natura quod artifex non per-
ficit artificium suum sine instrumento
[illegible] per [illegible] ipsius capituli
in qua autem quod primo quod subiciatur
[illegible] et aliquo alio [illegible] et ipsa
docebit sed [illegible] infert quod prima causa
[illegible] necessaria est [illegible]

[illegible]

quam consequitur intelligentia que ipse per desiderium coniungitur
claritati apud intellectualem lucis transformata et assi
milatur eiusdem dulcedine saciata. Maxima et delec
tacio omnis rei consistit in actu perfecto per que sine
sine qualis consequitur voluptas. Cum sine de
lectacio sensus deductor est operacio naturalis et ha
bitus non impedita. Alia autem sunt voluptuosa
per comparationem ad illa sicut spes futurorum et memoria
preteritorum. Quod autem sit bonum per se eligibile quod
est bonum appetibile ... quia est in omni ordine esse
aliquod primum quod est maxime tale et causa omnium aliorum
sicut ignis est calidissimum et per se calidum cuius ...
Nunc autem videmus diversa bona diversa abstracta
et distincta sicut bona accidentalia et substantialia
que primo sunt per participacionem habitus et privationem ...
quod sunt infirma et peritura semper non
delectant. Unde necesse est ut in omni bonorum sit ali
quod primum purum et simplex bonum quod incommutabile
sit et immobile summum bonum. Bonum enim est agere
agere omnia. Cum igitur sint bona que bonitatem
accipiunt ab alio cum sibi ipsis causa bonitatis
esse non possunt, necesse est ut sit aliquod primum purum
bonum per se quod est causa bonitatis omnibus ut sint
bona. Hoc ubi cum sit in se intellectuale movet
alia ut causa. Primum autem amatum et desideratum
movet immediate. Illud autem movet omnia
alia consequenter. Movet autem dupliciter ut efficiens et
ut finis. Ut efficiens quando quia maxime
est diffusivum sui ipsius et super omnia expandit
et effundit radios bonitatis. Ut finis autem mo
vet quia omnia ipsi applicant appetitum et quiescit.
Primo autem intellectuali desiderio incorruptibile

Et talis vero primum homo [illegible] maxima delectatio est
quia autem primum movet animam primum immobile in substantia
anima ordinando videtur quod deus de omnibus entibus
curam agat quod autem deus solliciti [illegible] [illegible]
quod individuum dicat, sed aliquis aliqualiter [illegible] esse sunt
quod individuum sunt esse et determinari et principiis quod
socialibus speciem proprie constituunt individua perfectis
lectionem primi [illegible] intelligibilis quiditatis
et obiectivo / [illegible] individua [illegible] per accidentibus
distinguuntur ab invicem / ita quod nullo modo alio conveniat
solum agunt virtutes corporales et particulares
calefaciendo vigendo docendo et circa consimili
de possibilibus / et deus immediate non regit individua
nisi per causas mediantes quas sua esse vol-
uit instrumenta / Quoniam autem quod movetur
necesse est se aliter habere / eo aliquis motus in mobili
convenit, primum autem motus est in ubi et in loco
primum vero autem motus locales et motus circularis primus
primus uniformis [illegible] necesse est primum mobile non
variari circulariter et in substantia non mutari. Si vero mu-
taretur in substantia motum primus manere non esset perpetue
uniformem / Primum autem movens necesse est immobile
in actu existens aliquo [illegible] [illegible] aliter se habere non
esse neque contingens mutabile. Quoniam igitur est immu-
tabile ex necessitate est causa et primum motus primi
Non est autem hoc necessarium violentum quod semper
est [illegible] quod est praeter impetum desiderii naturalis nec
est necessarium sine quo non [illegible] / sicut corpus
necessarium est ambulanti / sed est necessarium absolute
[illegible] esse et per [illegible] quod non dependet
[illegible] aliquo bonitatis et adiutorio nullo agens
Ex tali igitur principio [illegible] et natura dependet
quantitativa bonitate largitate sive bonitatem [illegible] necessaria diffundente

[illegible] [illegible] et alia [illegible] in quibus [illegible] quod
delectatio [illegible] maxime in deo et in intel-
ligentiis volens illud quod omnino
intelligit et cognoscit se intelligere omni
alia [illegible] maiorem delectationem et [illegible] cognitio
et [illegible] quod attestatur ingeniis
[illegible] [illegible] [illegible] difficilius videtur
autem inquit quod semper intelligit se
intelligere et vita est [illegible] summa de-
lectatione. Quantum autem intellectus ille [illegible]

[illegible] post hoc capitulum in quo ostendit
quod [illegible] operatione rei devenit
ad substantiam intrinsecam rei. Et primo sic [illegible]
[illegible] ponit opinionem aliorum pitagoricorum
[illegible] [illegible] ut [illegible] ad [illegible] quod
desiderio aliquis [illegible] nobilior [illegible]
[illegible] et desiderio [illegible] delectat [illegible]
sua admirationem [illegible] [illegible] iste
intellectus [illegible] maxime delectatur in in-
telligendo intelligibilia [illegible] se
et [illegible] et [illegible] desiderio
[illegible] magis delectat [illegible]
primi [illegible] delectat [illegible]
[illegible] [illegible] quod semper delectatur [illegible]
[illegible] in actu intelligendi
quia actus est bonum et esse rei [illegible] actus
primi [illegible] [illegible] [illegible]
est optima vita et sempiterna [illegible]
[illegible] deum [illegible] quaedam [illegible]
[illegible] esse ab optimo et sempiterno [illegible]
[illegible] autem [illegible] quod deo convenit vita
et duratio continua et [illegible] et
vita est [illegible] deus [illegible]
Quidam autem [illegible] ponunt opinionem aliorum
pitagoricorum dicentium primum non esse per-
fectissimum [illegible] [illegible] ad quod
[illegible] ponit [illegible] [illegible] valens
quod [illegible] [illegible] potentia sunt [illegible]
in [illegible] [illegible] simpliciter loquendo [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
actus [illegible] in principiis [illegible] [illegible]
elementa sunt in potentia [illegible]
actus [illegible] elementorum [illegible] esse actuale
[illegible] [illegible] ad constitutionem [illegible] [illegible]
dicto est etiam manifestum quod [illegible] esse unam
[illegible] substantiam actualem sempiternam
immobilem [illegible] actus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] autem [illegible] est [illegible]
capitulum in quo ostendit quod deus est
potentia [illegible] nulla magnitudine
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] et in [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] quod prima causa nulla
[illegible] magnitudine et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

contra p̄missa et p̄dc̄a de celo q̄ i phys̄ic̄
ost̄e i actu aliqua magnitudine i finita [illegible]
[illegible] q̄ h̄ c̄ sa ꝯclusio in qua
q̄ p̄mum motor ē i passib(ile) i alterab(i)l(e)
[illegible] q̄ h̄ p̄ ꝯtinuitate [illegible]
in ph(ys)icorum et h̄ id ē ... [illegible]
[illegible] quod decimi
[illegible]
conclusio in qua aut q̄ p(ro)b(at) celum non
est alterabile volens q̄ celum non
[illegible]
et alterabile i augmentabile ut di-
minuibile [illegible]
[illegible] motu q(uo)d [illegible]
[illegible] passio et altera(ti)o [illegible]
p(er) motu locale [illegible]
[illegible] patet et
alteraret et [illegible] fatigaret [illegible]
[illegible] et tandem corrumperet [illegible]
[illegible] celum [illegible]
[illegible] ad for-
[illegible]
[illegible] et [illegible]

Contra pr(imam) illius capituli in qua au-
tor ponit quandam [illegible]
[illegible] p(re)dicta et di(citur) in quo p(ri)ncipi
[illegible] que p(ro)cedit [illegible] volens
q̄ aliqui arguunt contra p(re)dicta dicentes
q̄ celum [illegible] passet [illegible] i t(em)p(or)e [illegible]
to [illegible] aut assumpto [illegible] quod o(mn)e
[illegible] corpus fit et [illegible] v(e)l
[illegible] corrupt(ibile) [illegible] motus celi est v(e)l
[illegible] motus celi ē v(e)l corruptio
et simpl(iciter) [illegible] et si
de catholica [illegible] duratio[ne]
motus celi e(st) [illegible] et [illegible]
[illegible] motus [illegible]
celi est i [illegible] et [illegible]
sunt [illegible] quod p(ro)-
[illegible] est [illegible] in qua ponit
[illegible] ad p(re)dicta [illegible]
[illegible] aut [illegible] pti-
[illegible] in quo allegat [illegible]
qui ponit quandam [illegible]
[illegible]
[illegible] celi [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
motum p(ro)[illegible] et quod [illegible]
[illegible]
[illegible] quia [illegible] ad [illegible]
[illegible]
p(ro)[illegible] in qua [illegible] motus celi [illegible]
uniformis volens q̄ [illegible]
[illegible] celi et [illegible] quia [illegible]
[illegible] in motu [illegible] nulla [illegible]
[illegible] fieri [illegible]
regularitas et uniformitas [illegible]
[illegible] p(ro)[illegible] quia

Deductio aut(em) et voluptas est actio illius.
Cum enim in nobis intellectus p(er) p(er)[illegible] in-
telligentie fit in actu p(ar)vo t(em)p(or)e et contempla-
tur p(ro)[illegible] ad intelligendum aliqua delectatur.
Etiam est i(n) nob(is) delectatio maxima et voluptas
[illegible] p(ro)pt(er) mutabilitatem fantasmatum s(ed) q(uan)do i(n)
hac vita n(on) contingit intellig(er)e p(ro)[illegible] duo [illegible]
intelligentie que sunt a(n)i(m)a et potentia separate
intelligendo uniformiter sunt in actu [illegible]
vel [illegible] delectatio continua et etiam cum
delectatio consistat in actu p(er) p(ro)ductionem [illegible]
lia enim et [illegible] in actu et intelligentia sunt delec-
tationes [illegible] vero et maxime delectabilia sunt quia
tamquam p(ri)ncipia cogitant intelligentia aut(em) sunt
se est actu nobilissima sunt nobilissime intelligentie
est actu nobilissima igitur est maxime delectabile qu(ia)
intellectus cum intelligit sunt [illegible] intelligibilia
sicut colores t(ra)nsmittunt aliquem impressionem ut lumine
et colores sunt impressivi in actu sic intelligi-
bilia p(er) radios luminis intellectus agentis et [illegible]
[illegible]tatem intellectualis luminis t(ra)nsmittant et intellectus
possibilis actus sunt [illegible] post attingens
et intelligens quiditatem intelligibilem ipsius
intellectus agentis fit p(er)fectum quiditate in actu
et intelligibile et intelligens [illegible] quare
fit idem intellectus et intelligibile. Et cum intellectus
in potentia est susceptivus quiditatis et suscipiendo
substantias sive quiditatem intelligibilem actualem p(er)
[illegible] multo nobilius [illegible] intellectus Deus vero non
est potentia ut [illegible] ignorantes dolorem delec-
tabilissimum speculatur et optimum semper [illegible]
sine termino habet delectationem intellectualem quoniam sic

nos magnum est. Nunc aut quia semper magis
mirabilis delectatio et est. Si aut contollens ille est
nobilior et clarior magis est voluptas illa in-
variabilis et iocunda. Hec aut se habet quia sum esse
in mutabile et eternum et quia vivere viventibus est
esse intelligere aut est vivere igitur aut intelligere
ipsum esse et cum actus intellectus est vita intellectus
aut est ipse suus actus, actus igitur intellectus qui
est per se est actus purus sine potencia illius vita
est optima sempiterna. Dicimus deum esse animal antiqui [illegible]
sitentur esse ac optimum sempiternum quare deo est
semper duracio et vita continua et iocunda. Hec
enim vita est ipse et essencia ipse deus est, quod aut
sicut pitagorici obiciunt dicentes pulcherrimum esse
perfectissimum quia semina et principia [illegible]
principiumque sunt in principio et imperfectiora hoc
que corporis gignuntur, ad quod dicitur quod prima que
sunt secundum potenciam sunt quam posita in eadem specie
simpliciter sunt priora actu enim semper precedit priora
et perfectum prius imperfecto. Unde illa que sunt illa
quibus sunt semina sunt perfecta, que vera sunt
priora illorum quam ex seminibus gignuntur. Dicit igitur esse
substantia immobilis sempiterna separata a sensibilibus
est ex predictis manifestum, consequenter est aut hanc sub-
stanciam nullam habere magnitudinem sed sine parte
esse et indivisibilis est. Ratio enim quod movet per
infinitum tempus habet potenciam infinitam, movet aut
corpus celeste, talis igitur potencia infinita sed
nulla magnitudo finita est infinite potencie. Igitur iste
motor non habet magnitudinem finitam. Nec habet mag-
nitudinem infinitam quia demonstratum est in naturalibus
in physicorum esse actu esse aliquam magnitudinem infinitam

unum quod motus celi perpetuus [illegible]
non potest deficere quia eius motor est in-
variabilis et immutabilis [illegible]
[illegible] non potest [illegible] in motu celi [illegible]
[illegible] et immobilis sit quies in celo
[illegible] in inferioribus [illegible] sit [illegible]
[illegible] et ista opinio [illegible]
[illegible] veritate et fide ca-
tholica motus celi non est eternus ut
[illegible] antiquis [illegible]
[illegible] sit [illegible]

Capitulum undecimum libri duodecimi metaphysice. Postquam
auctor disputavit illud questionem utrum po-
nenda sit una prima substantia immobilis
et sempiterna a qua prima alia de-
pendent [illegible]
[illegible] magnitudine et [illegible] una [illegible]
[illegible] capituli
[illegible] substancias
[illegible] ad [illegible] movet [illegible]
[illegible] una prima substancia
separata aut plures [illegible] affirmative
quod est una [illegible] immobilis
[illegible] sequitur [illegible] quarum
[illegible] una [illegible] motu sempiterno et
incorruptibilem [illegible]
est [illegible] in qua aut quod primum
movens est immobile [illegible]
non necesse est movens [illegible]
[illegible] semper [illegible]
[illegible] movet tunc [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] a quo movetur [illegible]
[illegible] Necesse est [illegible]
[illegible] in qua aut quod sit [illegible]
[illegible] motum sempiternum quia nisi
[illegible] sequitur quod [illegible] esset
[illegible] motus [illegible] et
[illegible] sit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
aut [illegible] quia [illegible]
[illegible] in celo apparet quod motus
[illegible] planetarum quia
[illegible] planetarum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sempiterno et [illegible]
[illegible] in celo
[illegible] et theorica planetarum
[illegible]
[illegible] in qua [illegible]
[illegible] seu planetarum necesse est
[illegible] ad substancias immobiles et sempiternas
separata [illegible] potencie
[illegible] quod intelligencie seu motores
orbium sunt substancie simplices [illegible]
[illegible] actualiter [illegible] semper est
veritatem [illegible]
[illegible] doctores [illegible] de
[illegible] Sanctus Thomas dicit quod [illegible]
ponuntur esse [illegible]

quod componitur ex esse et essentia et deus
vel aliter dicendo alterius in[illegible] prima sunt
[illegible] quod componitur ex una specie
et forma speciali Alii dicunt secundum doc
tores adaequa [illegible] quod componitur
ex actu et potencia Tamen ibi [illegible] al
sunt [illegible] ibi est ipsa [illegible]
quod intelligentiae et motores al
[illegible] ordine et in alterutrum
et [illegible] orbium celestium Et in [illegible]
non est tenendum quia est contra articulos pa
risius [illegible] quod deus non potest
facere plures angelos sub eadem specie et
quod tot sunt angeli quot sunt [illegible]
[illegible] quod sunt [illegible] sub
[illegible] operationes in
celo sed [illegible] operationes non sunt [illegible]
sensibiles [illegible] non [illegible]
[illegible] aut probatum est

Sed pro isto capitulo in quo declaratur
id quod [illegible] secundum doctores in
telligentiarum [illegible]
ticulis [illegible]
ad primum [illegible] quod intelligentie ordinan
tur ad invicem [illegible]
celestes ordinantur ad invicem ut
declaratur [illegible] ubi [illegible]
intelligentie [illegible]
declaratur [illegible] quod intelligentie sunt
se secundum quendam ordinem et [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] declaratur
[illegible] quod [illegible]
[illegible] et fundatur [illegible]
[illegible] in qua [illegible]
[illegible]
in [illegible]
[illegible] corporis [illegible]
[illegible] opiniones [illegible]
[illegible] in qua [illegible]
[illegible] astronomi et [illegible] posuerunt
ordinem et numerum motuum celestium et
[illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] opiniones antiquorum
de numero motuum celestium et principa
les [illegible] antiquos astronomos [illegible]
[illegible]
posuerunt [illegible] et [illegible]
[illegible] posuerunt [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] similiter et [illegible]
[illegible] planete [illegible] ut declaratur
[illegible] astronomi [illegible]
[illegible] et [illegible] secundum [illegible]
[illegible] posuerunt quinquaginta [illegible] motus
celestes ut declaratur [illegible]
in [illegible] de dispositione celi [illegible]
motum [illegible] tot sunt [illegible]

Sed vero prius ostensum est quod in passivis et in alterabilibus
est quaedam subiecta [illegible] sicut superius est ostensum
Simul vero in corpore primo est passio aliqua vel alteratio
prima autem primum primum motum nullus est motus simul
localis circularis est primus motus [illegible] et totus est
primus motus motus autem passiones et alterationes
sunt posteriores motu circulari Si igitur ipso nullus
esset in celo patet alterationem et passionem [illegible]
[illegible] celum et [illegible] motus primi hoc autem est ipsi
esse [illegible] cum non est [illegible] ad formam
vel corruptionem si solum est in eo [illegible]
[illegible] autem aliquibus quod non possit moveri [illegible]
sito quia quaedam corporis sit utique est sita omnis
aut utique sita est corruptibilis igitur motus celi
corrumpit ad quod [illegible] quod est unus et idem motus
agentis et patientis [illegible] moventis et moti [illegible]
est utique et unus est motus dicitur autem [illegible]
celi [illegible] duplicem [illegible] unum [illegible]
est [illegible] celi alium autem separatum qui non est in materia
semper igitur [illegible] motu sit [illegible] corporis
in tarditate et velocitate semper autem motor
separatus [illegible] Primum igitur est
[illegible] et [illegible] corporis moveri necesse
est uniformis quia nulla alteratio fit in
[illegible] est in ipsis [illegible] autem [illegible] motor se
[illegible] est [illegible] in [illegible] deficit non
semper forme et actus semper corporis quod [illegible]
non posse alterari [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] utique
ut [illegible] semper [illegible] corporalis [illegible]
[illegible] corpore [illegible] formato
Primum autem [illegible] sepa
ta vel plures [illegible] est necesse [illegible]

71

tendum igitur est ex premissis quod primum principium eterne est immobile et per se et per accidens et movens per sempiternum et unum motum cum autem quod movet necesse est ab aliquo moveri necesse est primum movens esse immobile quia non est in movetibus et motus procede in infinitum unde necesse est stare in primo motore immobili per se necesse est etiam ut ponitur iste motor sempiternus et unus et ideo quod sempiternum et unum causabit motum si enim non esset unus etiam motum non esset unus et ideo motus continuus si esset necessario interruptus videmus autem primum motum simpliciter diurnum quod movetur totum universum a primo motore et sublata immobili esse motus alios planetarum quilibet enim horum corporum est motum aliquod sempiternum unde necesse est quod quilibet istorum corporum moveatur a substantia immobili sempiterna cum autem astrorum natura est sempiterna substantia movens et prius et dignius eo quod movetur unde et motorem necesse est esse substantiam per se immobilem et sempiternam per se et per accidens sine magnitudine et sunt potentia actu entes omnia separata cum autem sunt tales substantie et secundum hunc se habeant ad invicem et numero et ordine motuum erit palam si autem prima atque alie substantie separate et motus sempiternos [illegible] et illorum ordo et numerus quantum non est comprehensibilis [illegible] cum autem planetarum est quod principium eorum sunt eadem [illegible] sed celestia corpora ad invicem in ordine et spatio ita ipse intelligentie etiam ad invicem ordinantur videmus autem quod omnis stelle se invicem illuminant et ut plures tradunt a sole recipiunt et que spatio quod indiviuum per medium sunt [illegible] tempus

[illegible] celestes et quorum motus [illegible] in intelligentia [illegible] intellectus et non pauciores [illegible] passionum [illegible] planetarum [illegible] cum autem [illegible] alia [illegible] quamquidem argumentationes [illegible] intelligentias que clare patent in textu cum autem non sit

Circa primum istius capituli in quo auctor [illegible] quod non sunt plures motus celestes [illegible] et primo [illegible] secundo ostendit quod non est aliquod celum ultra primum mobile 3o ostendit se de alijs corporibus [illegible] et primo [illegible] quod ultra [illegible] non [illegible] est quod plures motus [illegible] et [illegible] non sunt [illegible] motus quia [illegible] et etiam [illegible] [illegible] in movetibus et [illegible] dicendum [illegible] [illegible] quod [illegible] finitate motus [illegible] volens quod sunt motibus [illegible] [illegible] immobiles [illegible] esse [illegible] et [illegible] et celestes [illegible] separati [illegible] non [illegible] esse plures motores [illegible] ut de [illegible] in textu [illegible]

[illegible] sunt alie est [illegible] substantias intellectuales [illegible] substantie intellectuales [illegible] platonici vocabant deos et [illegible] angelos [illegible] corruptibilia et [illegible] non [illegible] nobis [illegible] metaphysica [illegible] sacre scripture [illegible] apparere [illegible]

Circa primum [illegible] capituli in quo [illegible] quod [illegible] [illegible] corporibus supercelestibus [illegible] [illegible] et [illegible] intelligentie [illegible] sufficit [illegible] in textu

Hec dicit [illegible] de paupertatibus [illegible]
an(te) p(ri)ma(m) igne(m) actam aut q(uod) iste
antiquus sunt desertis et q(uod) p(ri)mi
[illegible] q(uod) post diluvium quia
ut d(icitu)r i(n) quodam libello de o(mn)ibus [illegible]
quomodo et i(n)venta sunt inventiva [illegible]
diluvium saltem que [illegible]
[illegible] possent i(n)veniri quia ante
diluvium terra sunt fructuosior et fructi-
bus et in herbis [illegible] est et
homines [illegible] sunt longioris vite
et [illegible] intellectus [illegible]
[illegible] sive phisonomie
[illegible] corpora [illegible]

Cum duodecimo [illegible] duodecim metha[illegible]
quo auctor movet quamdam dubitationem
de sua intelligentie et dicitur in tres
principales sunt q(uod) ponit tres dubi-
tationes [illegible] restat adhuc dubi-
[illegible] aut dubitatio [illegible]
[illegible] intentio sua [illegible]
sua ponendo primam dubitationem [illegible]
[illegible] aut volens [illegible]
[illegible] sunt difficillime intellectus quia
intellectus et intelligere [illegible]
[illegible] intelligere et intelligibile
[illegible] dubitatio utrum substantia se-
parata ut puta intelligentia [illegible]
[illegible] intelligat [illegible] actu omni
intelligentia [illegible]
[illegible] q(uod) intelligat [illegible] actualite(r)
adhuc dubitatur utrum intellectus [illegible]
et intelligere et intelligibile sint idem
[illegible] essentia [illegible] sunt diversa [illegible]
[illegible] dici q(uod) intelligentia [illegible]
telligit quia [illegible] substantia [illegible]
ut tamen [illegible] dici q(uod)
intelligere [illegible] q(uod) ipsa
de potentia ad actum transmittet [illegible]
[illegible] potentia [illegible] intellectus
et intelligibile et intelligere et in-
telligibile [illegible] intelligentie [illegible]
[illegible] substantie intelligentie
ut declarat in littera [illegible]
[illegible] concludit in littera q(uod) intelligibile
et intelligere [illegible] intellectus [illegible]
intelligentia sunt idem [illegible] in-
telligentie restat [illegible]

Secunda pars istius capituli in qua movet
auctor unam aliam dubitationem et dicitur
[illegible] q(uod) [illegible]
[illegible] talem dubitationem
utrum intelligentia intelligit aliquid
aliud a se ut intelligit substantia sua [illegible]
[illegible] et [illegible] q(uod) intelligat aliud
a se tunc [illegible] utrum intelligat uni

toti sta eadem omnis intelligentie sunt intellectuales
inter gignunt et desiderio confirmant ut omnes sunt
ad confirmationem supreme per desiderium moveant et omnes
formas et vitas sunt in quibuslibet efficiunt et
quecumque qualiter spiritualiter modo suo [illegible] videmus [illegible]
sic aqua in effectu videmus cum dulcor [illegible]
et organa in uno homine que omnia faciunt et
quecumque spiritualiter ad salutem totius hominis ordinant nam
totum homo et quilibet [illegible] quecumque [illegible] per intellectum
per visum per gustum gressum et per tactum et odora-
tum regit et auditu et os caro sanguis et arterie
et forme corporales ordinantur per eadem radice
sunt convenientia vite et forme corporis animalis et sic
dicitur in hoc abysso observato astrorum iudicia et
effectus antiquorum aut opiniones variat ut sic
de uno motu magnos fuit primum Eudoxus
et Calippus et modernus secundum in uno motu ce-
lestium Ptholomeus qui motum posuit quinquaginta
~~Lucas~~ quinque in celo septem soli duos veneri
marti Iovi Saturno quilibet octo orbi stellarum
fixarum duos et unum motum gravius addidit
illis Tebit nono aut spere dedit unum solum
qui movetur diurnus et tolluntur motum horum
quinquaginta tot autem intelligentias esse concluditur
[illegible] modos autem istorum motuum et forte
qui intellectus colligit ex theorica planetarum [illegible]
aut [illegible] est omnes motus [illegible] est
se ab intelligentia impassibili immobili separata
Constat igitur [illegible] et dicas per hoc intelligentie
quinquaginta que sunt impassibiles immobiles
separate movent corpora circa motum [illegible] et
eius [illegible] intelligentia est [illegible]

sunt et actu perfectissimi / sunt nec congruum Avicenne intel-
ligentias imponere in mobilibus a propria et una separa-
ta quia non potest ad melius assimilari. Igitur anima
intelligentie actu perfectissima et summe optima est
movere corpus [illegible] motu speciei superiori. Cum igitur
non sint alii potest praedictos non sunt alie intelli-
gentie potest illas [illegible] cum essent moverent tales
motus sine novo nec tales motus. Igitur non sunt. Contra
cum autem non sunt alii motus potest praedictos [illegible] audit
[illegible] / motus cum et illud cuius est motus sunt in in-
tensio relativa / motus ad locum et circularis [illegible]
i. orbis motum sic probatur / necessario [illegible] in circu-
circularem igitur motus circulares tam [illegible] relatio
est ad corpus circulare / igitur alterum ad alterum potest
et aufert motus cum est actus mobilis i. completio
mobilis [illegible] cum motus unus esset alterius motus
ut forma ut finis et subiectum / eadem ratione
i. secundum aliud et processus fieret in infinitum
igitur necesse est quod omnis motus eterni in divino et
circulari corpore terminetur et non necessario admittendo
aliud terminari. Contra non potest dici quod potest aliud celum
primi et universi aliud extra istud in quo sunt
ut sic cum possit motus et intelligentie plures
esse. Dico et concedo plures [illegible] secundum speciem uno
differentes / motores separatos primi essent [illegible]
speciem uno differentes [illegible] [illegible] subiecto [illegible]
uno differentes sunt in una et [illegible] [illegible]
sunt. Contra primi motores sunt actus puri sine po-
tentia quare quiditas simplex [illegible] una et
separata igitur non potest esse plures uno subiecto
[illegible] [illegible] motores primi et posterius necessario

[illegible] aliud a se per se et [illegible] vel successive
[illegible] cum intelligit [illegible] augusti-
[illegible] quod intelligentia non intelligit
aliud a se valent quod si intelligentia [illegible]
telligit aliud a se [illegible] [illegible]
aliud [illegible] [illegible] intelligentia
actu puro sit [illegible] [illegible]
[illegible] difficultatem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] subiecti [illegible]
probat quod intelligentie non [illegible] [illegible]
intelligendi aliud a se [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
i. intelligentia de actu [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] de intellig[illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] intelligit aliud [illegible]
[illegible] in qua [illegible] quod intel-
ligentia non intelligit aliud a se
nisi [illegible] quod intelligit [illegible] [illegible]
sive [illegible] in duabus [illegible]
[illegible] quod probat [illegible] duabus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
intelligentia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in qua [illegible]
quod intelligentia non [illegible] [illegible]
intellig[illegible] alia a se que [illegible]
[illegible] ut Roma et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] igitur intelligit [illegible] quod
intelligentia non intelligit alia a se
que [illegible] sibi esse [illegible] [illegible]
quia [illegible] [illegible] [illegible] esse
[illegible] intelligentie ut declaratur [illegible]
de [illegible] [illegible] simplex [illegible] [illegible]
[illegible] in qua [illegible] quod intel-
[illegible] intelligit alia [illegible] [illegible]
[illegible] in duabus [illegible]
[illegible] probat [illegible] duabus [illegible]
[illegible] simplex aut [illegible] [illegible]
[illegible] intelligentia non [illegible]
[illegible] intellectus agens [illegible]
[illegible] ut declarat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] difficultatem
[illegible] intelligentie [illegible] [illegible]
[illegible] intellectus / [illegible] simplex [illegible]
[illegible] [illegible] quod non est [illegible] [illegible]
[illegible] intelligentiam [illegible] aut

[illegible] [illegible] capitulo in qua [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] intelligibilia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] simplicia et in complexa
[illegible] [illegible] omnis intelligentia [illegible]
augustini [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intelligentia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]

ho ponit unicus phi. Et intelligentiae ... celi 3° pat ... ubi agit ... non mutatur in pluribus. Deinde ubi dicit ... plus intellectum ubi contra philosophiam ... nequaquam ... autem ... quod intelligentia non cogit ... et sunt intervalla temporum sicut homines ... et primo potest manere ... ... ubi intelligentia 3am ... ubi agit non intelligit ... ubi ... sicut ... particula ... declarat quod ... intelligentiae et ... equivoce et non univoce ... primo facit ... declarat universaliter quod scientia convenit deo et nobis equivoce ... intelligentia non ... intelligibilia sicut ... intelligentia ... intelligit ...

[illegible]

celi. Cum sunt tales substantie necesse liquet. Quod et corpora celestia non sunt sensibilia neque ... sed solum astra celi. Si sunt aliqui celi, et quod sit non ... stellas hominibus est ignotum. Quod sunt alique substantie intellectuales, quas philosophi vocabant deos et antiqui vocaverunt angelos, que corpora habent incorruptibilia, hoc non liquet.

Tradita autem sunt ab antiquis in fabule figura, quoniam ista corpora celestia sunt antiqua et causant et regunt omnia, et quod omnia aliqua excellentia virtutis perditi sunt et corpora comparata stellas ... ... et ... ... ut ... facti ... et virtute amatores ... et utilia precepta legum ... sepe et ... et ... valens ... prior perditi sunt et destructe ... sed quod antiquorum opinio ... tradita.

Que autem circa intellectum sunt habent quasdam dubitationes. Videtur enim intellectus et intelligere substantie separate esse magis aliquid optimum et divinum. Dubitatur igitur utrum intelligat se secundum actum aut secundum ... et si intelligit se secundum actum, utrum intellectus et intelligere et intellectum sunt idem secundum substantiam. ... Si enim non intelligit non erit nobilis, ... ad ... ... est autem ... ut conveniat separata intelligentia ... et ad actum ex potentia ... sicut superius est probatum. Item si intellectus est in potentia intelligere est ... et in ... ... intelligibile

per quod sit actu. Cum igitur nobilior sit intelligentia
quam intelligibile quod intelligit et intelligere quam [illegible]
tus eius. Sed impossibile est ut sit aliquid nobilius primo
in genere aliquo, sed intelligentia cum sint sit semper et
actu purum tamen in genere illo igitur non est aliqua
intelligentia nobilius neque prius. Non igitur differt
intelligentia per intelligere et per intelligibile. Adhuc
tu intelligendi ex potentia et actu transmutata
videtur igitur quod intelligere et species in intellectu ad eum
subiecta sunt cum non. Restat igitur adhuc quod utrum in-
telligentia intelligit aliquid aliud a se et aliud
[illegible] aliud essentia sua. Palam et si aliud a se in-
telligit aliud et aliud successive et uniformiter [illegible]
sit non. Si enim intelligit aliud a se in potentia est
ad aliud et adhuc sicut in se sunt ad suum perfectibile
transmutatur. Sed intelligentie cum sint actus purus
neque paciendo transmutatur igitur non intelligit aliud
a se et postea transmutatur ad unum quod sicut non
taret apparentia adaequata ita ex actu veniet ad po-
tentiam eius. Item inuenitur ad videndum per ante re
eius quod intelligit sit ad pestius voluptatem
carnalem a nobilitate intellectuali deficit et vi-
lescit cum deus videt et intelligit perfectum res
velud obumbratam. Palam igitur quod deus quippe
et honorabilissima intelligentia non transmutatur
ipsa enim transmutatio est actus imperfecti. Intelligentia autem
est actus purus et perfectus qui non est passe non patiendo tran-
smutatur. Si autem intelligit aliud et aliud successive [illegible]
est plura in parte et contraria et est transmutatio [illegible]
Bosopha contra enim sibi ipsum inspexit et se de-

nata in specie sic declarat declaratio sit et
per differentiam domus cum sibi domus
aut ordinis sibi est pars perfecta in quantum
quid sit domus ordinis et primo fal-
sus fit autem quid sit defectus domus
ordinis quibus defectus aut ordinis domus
sibi domus aut compositio est tota perfecta
in qua autem quid domus quevenit unum
[illegible] et primo facit quod domus [illegible]
decimalo [illegible] ad [illegible] quod domus
quevenit unumquodque in [illegible] quod per domum
pro [illegible] magnitudinem separatim et producitur
[illegible] unumquodque [illegible] in illo
[illegible] in illo statu et gradu sed
multa pervenit unumquodque comparative
primo domini et defectus materie [illegible]
sibi non conveniunt multa illi
[illegible] particula in qua autem quo multa
pervenit seu accidit in illis volentes
quod multa [illegible] non ex defectu debe-
[illegible] sed ex defectu materie [illegible]
aut dicte sunt sine antiquorum [illegible]

Octava pro capitulis in quibus auctor in-
vitatur [illegible] antiquorum de
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] quo [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
sunt vitanda dicta antiquorum de
[illegible] [illegible] sunt in [illegible]
[illegible] antiquos sunt quedam
posuit duas [illegible] aliud
multorum [illegible] [illegible] non [illegible]
sibi [illegible] subparticula in qua [illegible] dicta
illorum qui posuit duo principia
in libro [illegible] quedam autem [illegible]
sibi [illegible] particula in qua vitatur opinionem
aliorum antiquorum et primo facit [illegible]
[illegible] [illegible] dicta [illegible] sibi [illegible] [illegible]
errorem volens quod aliqui dixerunt quod
[illegible] [illegible] esset causa aliquarum
quod principium [illegible] sicut declarat in libro
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
particula in qua [illegible] dicta [illegible] [illegible]
[illegible] quod contrarium quod nulla [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] forme [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] formas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
forme [illegible] [illegible] et non [illegible]
[illegible] [illegible] non sequitur quod non fit [illegible]
quod forma non fit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] fit [illegible]
[illegible] [illegible] quod dicta [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
sibi [illegible] particula in qua [illegible] dicta
aliorum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in libro [illegible] [illegible]

Septim[um]

propositiones unum eius substantia separata

quod autem dicunt isti est contra proposita ... Deus ... tiques volens quod ad ... primum est ... et ... quam est contrarium veritati et fidei catholice. Deinde dicit Empedocles autem ... quare ... Deus ... Empedocles ... volens quod Empedocles posuit ... esse ... ut declaratum in ... Deinde dicit ... autem ... supplicatio ... quam ... Empedocles ... posuit esse unum aliud ... corruptibilium ... unum ... quod ... principium deum ... Anaxagoras autem ... Anaxagore ... volens quod Anaxagoras posuit intellectum ... et finis ... posuit aliud ... intellectum ... Deinde dicit ... supplicatio ... Anaxagore ... intellectus ... quod ... movet ... Deinde dicit deum ad ... supplicatio ... Anaxagoras ... quod Anaxagoras ... posuit intellectum ... quod ... movet ... Deinde dicit ... quod ... aliud quod ... intellectus ... sicut ... Deinde dicit ... septima ... insufficientia ... de primo ... et ... supplicatio quod ... Deus ... insufficientia ... et illi quod ... [illegible]

destruunt et infirmant. Propterea intelligentia quae est in po-
tentia ad intelligendum aliud a se primo est in potentia
ad formam et adquisitionem, secundario ad privationem, sicut
intellectus noster est in potentia ad scientiam et ignoran-
tiam, et opinio ad verum et falsum, et meditatio ad
memoriam et oblivionem, et sensus ad delectabile et
contristabile, et sicut visus ad tenebras et lucem.
Et in perfectis est intelligere in perfecte quia non est
intelligere per privationem ignorantiae et erroris. Et ide-
o sicut patet in oblivione et ignorantia et
errore. Igitur in perfecto et defectu intelligentiae
est esse in potentia ad intelligendum aliud a se, et
esset privationi contrario sed et defectus. Sed intelligere
intelligentiae est perfectio ipsius et non est in po-
tentia ad intelligendum, cuius neque contrario pri-
vati neque defectus. Igitur non est in potentia
ad intelligendum aliud a se. Propterea probatur quod solum
est impotentia ad intelligendum alia a se quod sunt
vilia a bona, cum intellectus per illa perficiatur et
fiat perfectus contra se, sed non perficitur per alia quam se,
et sit nobilissimum tamquam principium omnis perfectionis
quae ab ipsa ad omnia alia dimanant. Igitur nichil aliud
se intelligit sed ipsam. Igitur intelligit se igitur est actus
potentissime actus purus et simplicius. Si aliud in-
telligit a se per aliud intellectum in actu quia est agens
ipsius et potentia ad actum perficietur eius intellectus
nobilius est cum agens nobilius paciente. Si non
alius intellectus nobilior intelligentia quae est
omnino immutabilis actus purus, igitur non intelligit aliud
a se. Amplius autem in rationalibus ... est intelligens

intelligere et intellectum sunt essentia sua intelligentia est
in [illegible] omnibus modis a proprietate et in ea libertate [illegible]
idem est intelligens intelligere et intellectum in ipsa sunt
essentiam quod si quis autem dicat dubitatio utrum intelligentia
separata intelligat composita sive affirmationes et negationes vel
intelligat solum simplicia incomplexa sicut omnis intelligen-
tia que intelligit composita [illegible] componendo in propositionibus
componit [illegible] alia in aliud discurrendo ut predicatum subiecto
affirmative coniungendo ut [illegible] removendo sicut in-
telligentia est indivisibilis et in [illegible] et in [illegible]
bilis [illegible] non in propositionibus mutatur componendo discurrendo [illegible]
plures intellectus qui sequitur in magno tempore [illegible] et [illegible]
est ille qui [illegible] est [illegible] et [illegible]
forte intelligentiales [illegible] actualia et [illegible]
malibus separatis [illegible] de intellectu [illegible] intelli-
gentia non est [illegible] magnitudine [illegible] intelligit [illegible]
[illegible] anima separata [illegible] non intelligit sunt
[illegible] preterita vel futura [illegible] sunt hic et nunc [illegible]
sua forte [illegible] intelligibili ut [illegible] sicut intellectus
[illegible] adeptum intellectum colligit ex intelligibilibus
[illegible] et [illegible] essentia sua intelligit
omnia sunt [illegible] temporalia intemporaliter [illegible]
posita simpliciter [illegible] absentia et distantia preterita et
futura eterna et immobiliter omnia mutabilia [illegible]
[illegible] intelligentie est [illegible]
[illegible] est [illegible] ut [illegible] scientia divina [illegible] est [illegible]
[illegible] cum est in potentia et [illegible] in
dicat forma [illegible] in [illegible] et in [illegible]
tat [illegible] et [illegible] scientia divina scientia non [illegible] in [illegible]
pleta [illegible] est in potentia [illegible] in actu [illegible]

[illegible] octava [illegible] autem [illegible]
dicit ille qui [illegible] duo [illegible]
[illegible] volentes [illegible] duo [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] alterius [illegible] aut
[illegible] et [illegible] in quod [illegible]
[illegible] duo [illegible]
alterum [illegible] sit [illegible]
[illegible] duo [illegible]
[illegible] aliorum [illegible] et ille
qui [illegible] alia [illegible] quia
[illegible] dicta aliorum [illegible]
[illegible] ille qui dicit [illegible]
[illegible] sit [illegible] necessario
[illegible] plura esse [illegible] et [illegible]
dicit quod alterum principiorum sit [illegible]
[illegible] et alterum [illegible]
[illegible] illi autem [illegible]
aut [illegible] alia [illegible] aut
[illegible]
[illegible] illi qui dicunt [illegible]
[illegible] necessario [illegible] dicit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] capitulo [illegible]
[illegible] in [illegible]
principium immobile [illegible]
[illegible] possibilia [illegible]
aut quod [illegible] non [illegible] alia [illegible]
[illegible] et in [illegible] possibilia
[illegible] singularia [illegible]
[illegible] non [illegible] in immobile quod [illegible]
est [illegible] dicta [illegible]
et [illegible] non [illegible] in immobile [illegible]
[illegible] est [illegible] in [illegible]
est [illegible] ad [illegible] immobile
[illegible] corpora celestia [illegible]
[illegible] dicit autem [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] esse [illegible]
aut [illegible] esse principia sicut Plato
[illegible] voluit quod [illegible] vel [illegible] non [illegible]
esse principia [illegible] aliquando
indivisibili [illegible] et [illegible] in [illegible] et
non [illegible] esse [illegible] et [illegible]
quia [illegible] magnitudinem [illegible] est
[illegible] et [illegible] sunt separata [illegible] separatum non
[illegible] esse [illegible]
formalis [illegible] est
[illegible] in [illegible] alia [illegible]
quod [illegible] separate et [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] volentes [illegible] separate et [illegible]
[illegible] tunc sequitur quod [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] factiva et motiva quod
est in [illegible] [illegible]

Ubi est quinta particula in qua ostendit quod prima
agentia non sunt nisi quidam est dictum
quia si sic tunc sequitur quod plus esset
in potentia quam in actu et sic aliud prius
ut alia prima conveniunt de potentia ad
actum quod quidem fieret processus in infinitum
vel oportet dicere quod etiam intelligentie
continue alterantur et non esset perpe-
tuitas aliqua in entibus et propter hoc se-
quitur quod prima separata et ipse separate non
sunt principia rerum sicut Plato volebat.
Secundo ibi Deinde autem ubi est quinta
particula in qua ostendit alia ratione quod prima
separata non sunt principia quia non
videtur quod unum principium aliud et quod
unum principiat corpus. Tertio videtur
quod omnes hec dicere potest cognoscere
velit causas animi. Secundo ibi [illegible]
[illegible] ubi est quarta pars continua
[illegible] duodecimi metaphysice in qua
dicit quod [illegible] est dicendum
in multis particulis que precedunt
[illegible] ut quod primus
motor sit a primo movente unifor-
mi et causat motum zodiaci et
aliorum planetarum [illegible] et utrumque
sunt [illegible] duplicitas motuum in celo
causat duplicitatem effectuum in in-
ferioribus. Secundo ibi dicentes autem
[illegible] in quo improbat opinionem pla-
tonicorum volens quod platonici qui
dixerunt in mathematica esse prin-
cipia continui mathematici et
primum mathematicum continui di-
cunt ultimum esse primum substantiam
sensibilis et quod posuerunt ista esse
principia aliorum. Et isti male dicunt
quod faciunt totum universum esse substantiam
inconexam et sine continuitate [illegible]
[illegible] Secundo ibi Si-
ne cum altero ubi est alia particula
in qua explicat illud dictum platoni-
corum volentium sine altero primum ma-
thematicum [illegible] sit sine
[illegible] sit sine [illegible] mathematicum
[illegible] sunt omnia divisa
[illegible] non convenit alteri ad
principiandum et per consequens non possunt
[illegible] principia rerum. Secundo
ibi [illegible] esse prima ubi est alia
particula in qua [illegible] concludit sum-
me intentio volens quod non possunt esse
plura principia quia non est necesse
[illegible] in uno ordine esse
tali [illegible] ordinata [illegible] pla-
principia [illegible] sunt [illegible]
ordinata [illegible] superiori et

[illegible] quibus [illegible] et admixtum determinat
que sunt posita [illegible] actu et sunt per se ob-
iecta [illegible] et sunt indeterminata et instabilia
utrumque accidunt infinita [illegible] esse obiecta
per se ut etiam [illegible] primi intellectus [illegible]
causat [illegible] intelligentie est causa
rerum [illegible]
colligit [illegible] particularibus ad prima [illegible]
et [illegible] in simplicia principia [illegible]
[illegible] dei causat res producendo eas in esse
constituendo [illegible] essentialia sua et formando
[illegible] sua [illegible] immutabilis
uniformiter semper causat [illegible] et producat causa
aut in actu et causatio in actu [illegible] facere et fieri
semper sunt simul et sunt [illegible] necessario [illegible]
[illegible] altera ab alteris separari sic
sunt [illegible] rotatione sua [illegible] radiis qui [illegible]
in [illegible] radii [illegible] solis et [illegible]
[illegible] valde [illegible]
[illegible] tota [illegible] formata [illegible] et orga-
norum [illegible] unica indivisa [illegible]
et alia formant organa successive [illegible]
corporalis superiore [illegible] pandit in [illegible] fibra
[illegible] et [illegible] virtute sua [illegible]
tamen et confirmant [illegible] radii lucem [illegible] intellige-
[illegible] superior [illegible] pandunt [illegible]
[illegible] appetitu [illegible]
[illegible] in se [illegible]

Perscrutandum autem est qualiter bonum sit in
natura totius universi utrum sit aliquod bonum
per se subsistens maxime separatum aut sit
in ordine universi aut sit utroque modo sicut bonum
exercitus et salus et victoria est bonum quia
salus exercitus bonum exercitus et salus sua consistit
tam in principe quam in ordinatione ad invicem partium
magis autem dicitur esse bonum in salute et prosperitate
ducis quam bonum exercitus sit in ordine suo secundum quod exercitus
et in duce quia exercitus fit et colligitur propter ducem
omnia vero ad invicem ordinantur sicut dicta ad invicem
ta iuncta ad cuncta cuncta vero ad invicem ordinantur
quemadmodum in domo liberi et filii sui et bestie
per familiam ordinantur liberi cum pauca sunt et propria
et honesta sunt eis et in multis operibus et vilibus operi-
bus conveniunt. Sic et corpora celestia superiora prin-
cipales et magis simplices habent motus, consida per
se subiacent motibus et variis passionibus
alterantur. Bonum autem ordinis est a primo principio
omnia ordinante. Defectus autem ordinis et bonum ex
accidenti eveniunt et fortuna non ex diminutione aut
ignorantia provenit gubernantis sed ex necessitate
que fit in rebus. Sic autem a primo bono ordinata
omnia oriuntur ita ad idem ipsum bonum talia adsequi
per naturalem appetitum inclinantur. Bonum autem
tamquam consistens divine prudentie in tali ut
in tali gradu boni et perfectionis eorum ordinantur.
Malum vero minime attendit ex boni privatione et defectu
tamen ut errore aliquo ut defectu materie contingenti.
Non igitur provenit malum in rebus ex diminutione

bonitatem dei quia in primo principio
essentia est summum bonum et optimum
quod essentialiter primo et per se bonum est eo
participatum est omnibus in ordine uni-
versi quibusdam clarius et quibusdam
obscurius utz ex materiali et differentia
talia et ex est perfectio in gradu diverso
secundum sequitur quod valet ut est bonum
pluralitatis principatum quod necesse
erit unus principatus omnium quia omnia
sunt sicut sapiens superbia et in superbia
subiciat et regit deus ipse unus et
intelligit omnibus qui sit in secula seculorum
benedictus amen

dine solitudinis et prudentie se desertum nunc eter-
roc chali cum que longe distant a prima ordi-
ne desinit et privatos et mutationes varias pa-
tiuntur quod esse aut dicit sunt sine antiquorum
velor sua videat dixerunt aut quidem duo esse
principia unum bonorum aliud malorum ex quorum
permixtione bonum et malum usque multiplicatur vel
aut est magis vel minus vel rarius vel frequentius quod
non recte dixerunt / non enim omnia sunt contraria con-
traria enim celestia contraria non sunt sicut vel rectum vel circulus
sunt contraria sunt contraria contraria qua contrarium agere
vel pati vel mutat vel alterum contrariorum alterum remi-
tere si parva sit aliud medium contrarium ambobus contrariis
non est requireatur ut eadem materia sint subiectum con-
trariis adveniendo vel dum ablatis recedendo
et ad alios accedendo / sicut aqua tepida in qua
remittitur calor augmentatur vel frigus ...
aut dicebant quod unum contrariorum est causa alterius
/ sicut ex parvo tanto fit magnum per appositionem ex
magno parvum sicut parva resoluta ... ex
... fit unum equale et ... contrariorum
error per quam materia nulli forme contraria / sed
omnes recipit et in potentia est ad illas ...
rei cedunt quod materia est duo agere alterum aut
contrariorum esse malum ... istos / sola materia tamen una
loquimur ... est privatione maxime subiecta
/ non inde ... fit magnum ... alii aut
dicebant omnium principium esse bonum et malum principia
... aut bonum / sed non dixerunt quod bonum sit prin-
cipium sicut movens vel ut finis vel ut forma

Quidam aut dixerunt [illegible] principium esse esse bonum
Est aut primum movens omnia sapiens et tribuat
et ut finis adquirere intelligere precipue omnia
et movent et sicut forma formaliter [illegible]
ipse omnium rerum species et ideas sicut superius [illegible]
ostensum. Empedocles aut posuit bonum quod est
amor esse principium omnium sicut movens quia congregat
partes rerum et ut materia quia amicitia pars [illegible]
similius quevit in mixtura. Cognitus in secto philosophorum
omnium principium movens et materia non sit [illegible] inconveniens
aut [illegible] quod ipse ponit alterum principium esse litem
in corruptibilem [illegible] amore que [illegible] esse in
corruptibilia est ostensum. Anaxagoras aut po
suit bonum esse principium et movens et hoc esse posuit
intellectum [illegible] agit et movet propter fi
nem [illegible] aut est aliud a movente [illegible] aliud
posuit principium ab intellectu quod movet intellectum
ad agendum [illegible] in hiis apud nos non est in quibus [illegible]
omnia movet propter [illegible] ut per se et bonitate aliquo
participat et agitat [illegible] convenient [illegible]
[illegible] non posuit intellectum bonum ad quod movet. Quia
illud quod movet necesse est ut bono careat ad
quod movet [illegible] cum [illegible] desiderio semper motus
[illegible] quod movet ab intellectu necesse est ut careat
intellectu [illegible] contraria est quod [illegible]
[illegible] aut dicunt omnia contraria omnia [illegible]
[illegible] quare [illegible] fiunt
corruptibilia et [illegible] incorruptibilia [illegible] principium
[illegible] sicut alii aut dicunt omnia fieri ex non
ente [illegible] aut ut hii [illegible] dixerunt omnia ex uno

corporibus sunt contraria ab eterno. Sic autem unum esse
eorundem elementorum et pluribus ex eo una et forma
Que autem sit causa quare eius sempiterne et [illegible]
sit quare nullus dicit. Et illi qui fingunt duo principia
necesse habent dicere alterum esse principalius. Hoc autem esse
non potest nisi alterum contrariorum sit prius sicut [illegible] alio
sunt principia contrariorum. Et illi qui species dicunt esse
principia necesse habent dicere plures plura esse principia
et alterum esse principalius quia alterum participat et
alterum participatur. Illi autem qui dicunt cum bono esse
aliquod contrarium necesse habent dicere dunc sic esse contraria
ignorantiam. Omnia enim contraria habent materiam que ab
altero ad alterum est in potentia et mutatur. Impossibile autem
est esse aliquod contrarium primo bono. Non enim sunt contraria
in illis que non habent materiam. Amplius autem si non erunt
preter ista sensibilia et materialia alia immobilia et insensibilia
et immaterialia non erunt principium in mobilibus et si non erunt
principia immobilia non erunt ordo nec generatio nec celestia
corpora sempiterne et uniformiter movebuntur. Sed erunt
principiis principium et infinitum sicut placuit antiquis
theologis et philosophis qui solum materialia et sensibilia
[illegible] principia posuerunt et ex hoc videtur
[illegible] sentire [illegible] principium esse [illegible] et
causam. Si autem unum esse principia rerum non apparet
quo immobilia et immutabilia sunt aliquid esse causa
inferiorum et maxime causa motus et etiam non videtur
quomodo possit fieri ex non continuis continuum et ex non mag-
nitudine magnitudo separata. Cum non possunt esse ut numeri
primi nec ut forma, ergo nec sunt separata et nunc sunt
principia rerum non erunt corpora nec sensibilia nec

opposita forma productum
quia omnia contraria et factiua et motiua

nota haec maxime esse necesse. Si autem sunt nichil ad illa p[ro]t
in potentia ad contrarium contingit aliquid non esse. Amplius
et motiua. Amplius si agentia primus sunt nichil prius
esset in potentia quam in actu. Igitur ad dicta ...
alia manent. Non igitur erunt omnia sempiterna
sed sunt sempiterna. Igitur unum separatum et ipsa principia
non sunt ... Et haec autem quomodo participant alia
et quo corpus videtur. Cum quis numerus separat ... nec
posse tante et talis dicere ex his rebus ... dicendum
igitur quod hoc fit amouente primo uniformi et nec
... obliquum qui faciant ipso et recipio. Dicunt igitur
et aliud hic et alia et sic dicentes aut non mathematice
materiam esse principium continui mathematici et illud
esse principium continui corporis et ita aliorum alia
principia conseruet ... sed sine substantia faciunt ...
... quae cum altera sit sine non sit ... alia
... alia materia ... non principia esse
multa in omnibus cum his et essentiam ordinatam nec
... est esse unum principium quia plura esse principia
... in uno ordine nec est ... bonum ...
... non possunt male ordinata esse sed sunt op
time ordinata quia bonum est in ordine ...
et optimum est in primo principio uniuersi sicut supra
est ostensum. Est igitur necessario unum principium
qui est sine ... in secula seculorum sit benedictus. Amen

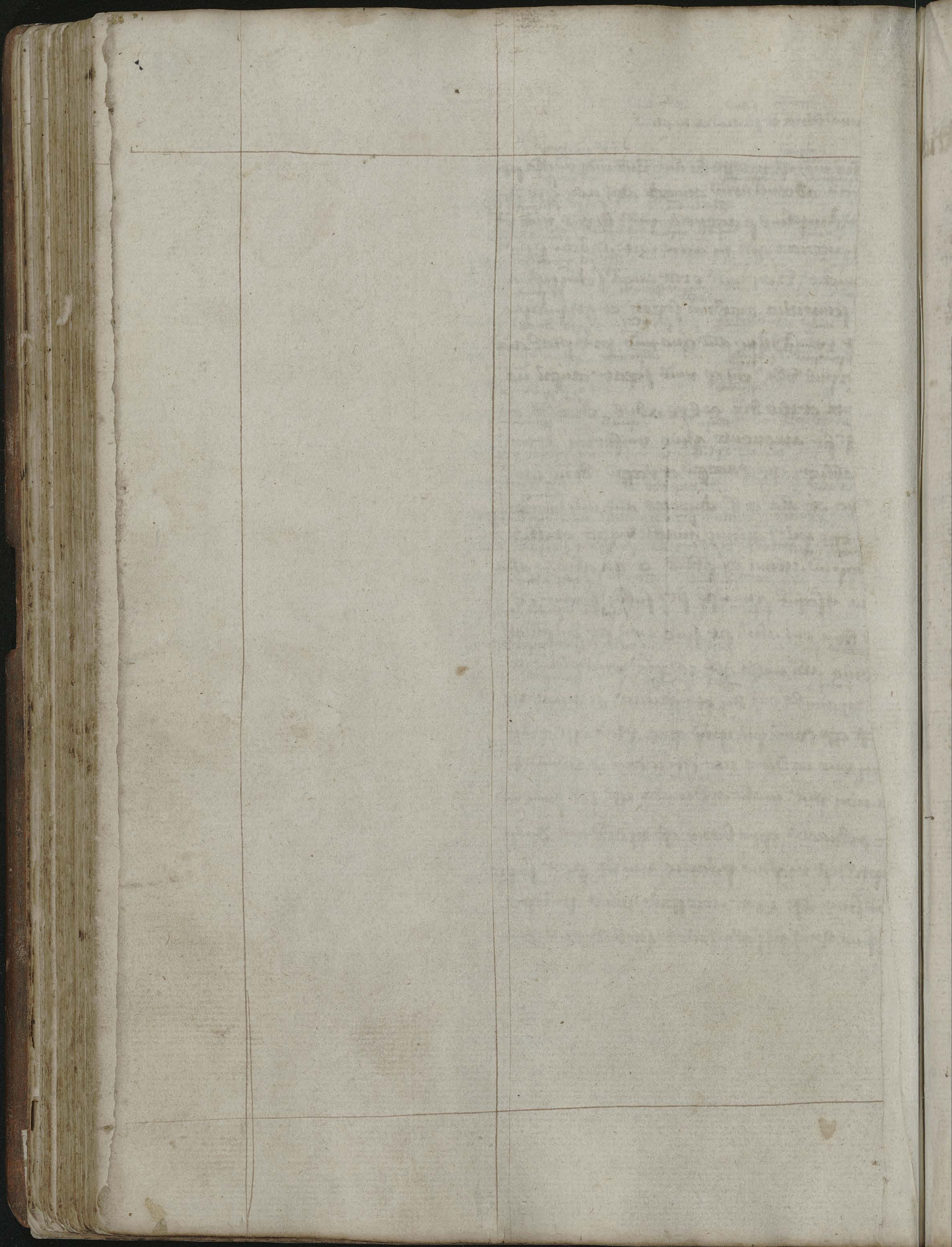

Delectacio que debetur deo et intelligenciis eterna est in
modico tempore hanc [illegible] habebit philosophus duodecimo metaphysice et tanguntur in capitulo 4or. Primo quod deus delectatur. Secundo quod deus delectatur eternaliter. Tercio quod delectatio dei debetur nobis. Quarto quod delectatio dei debetur nobis modico tempore. Primum probatur per illud quod cognoscit se esse summum bonum in tanto unitur sibi et magis delectatur. Sed deus cognoscit se esse summum bonum tanquam unitum sibi et magis delectatur quod patet per Parisiensem primo et decimo ethicorum et eciam octavo phisicorum ubi vult quod summa bonitas et felicitas est magis delectabilis. Secundum probatur per philosophum duodecimo metaphysice dicentem quod deus intelligit se ipsum [illegible] esse tamquam summum bonum ergo intelligit se esse summum bonum. Secundum probatur per illud quod delectatur sine principio et sine fine illud delectatur eternaliter, sed deus est huiusmodi [illegible] vita optimus celi ubi vult [illegible] eternum est quod caret principio et fine. Secundum [illegible] patet per philosophum duodecimo metaphysice ubi vult quod primum principium est ens per se ipsum simpliciter et independens. Tercium probatur per quia si delectatio dei non debetur nobis tunc sequitur quod non possemus assimilari deo, consequens sequitur quod non possemus in ultimum nostrum finem [illegible] et inveniens felicitas primi consequentis patet per Senecam in quadam epistola ad Lucillum dicentem vir perfectus est qui deus in humano corpore hospitatus. Eciam patet per Genesim ubi dicitur faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram et felicitas [illegible] consequitur patet per Aristotelem quarto metaphysice dicentem unumquodque cuius [illegible] est ordinatio usque ad finem nisi si devenire potest dicitur magis hic et deus non potest venire in suum finem tunc non dicitur hic nisi ociose. Quartum probatur per illud quod debetur nobis durabili tempore et debetur nobis modico et brevi tempore, sed delectatio dei debetur homini qui est durabilis per breve tempus, ergo debetur sibi pro modico tempore. Antecedens est non continuum quia oppositum [illegible] subito. Secundum probatur quia delectatio dei debetur homini per modicum tempus ut patet per Aristotelem in de longitudine et brevitate vite [illegible] dicit homo est durabilis per breve tempus. Eciam patet per Iob dicentem breves dies hominis sunt [illegible] homo natus de muliere brevi vivens tempore. [illegible] tamen qui in [illegible] vita bene vixerint feliciter et virtuose illis post hanc vitam datur delectatio dei et possessio dei et fruicio dei, delectatio dei et cognicio dei eterna. Sed diceret quis si delectatio dei daretur nobis sequeretur quod homo esset equalis perfectionis cum deo, sed hoc est falsum quia deus est eius perfectissimum et excellentissimum. Dicitur quod verum est si delectatio daretur nobis et deo equaliter sed hoc non sit quia delectatio dei per perfectissime est in deo, sed in hominibus est equaliter secundum vite [illegible]. Patet quod delectatio dei est nobis possibilis et quia hic non potest haberi nisi per vitam speculativam et felicitatem [illegible] vite [illegible] quod sciencia speculativa et precipue in libro de anima tradita est multum delectabilis et desiderabilis quia perficit desiderantem ipsam, quod dicit philosophus primo phisicorum. Omne enim natura appetit suam perfectionem et similiter [illegible] 2o celi philosophus dicit omnia enim per suas operaciones non aliud intendunt nisi ut assimilentur primo principio perfectissimo et nobilissimo, et quod hic eciam omnia entia considerantur naturaliter suam appetere perfectionem, sed quia sciencia est perfectio hominis, ideo quod omnes homines naturaliter scire desiderant ut [illegible] metaphysice, quia sciencia est perfectio hominis, quod sic patet quod ipsa reddit hominem proximum primo perfectissimo et nobilissimo magis simplex ut patet per Senecam ad Lucillum dicentem hoc in philosophia promittit quod me parem deo reddit. Sed tamen naturaliter omnes homines plus affectant scire modica de rebus arduis et nobilibus quam multa de rebus levibus et ignobilibus ut primo de animalibus. Cuius comparacionem Comentator [illegible] celi dicens melius est modicum scire de rebus nobilibus et arduis [illegible] quam multa de rebus vilibus et cotidianis. Consequens eius quia hic sciencia magis perficit hominem. Nam multi estimabant scienciam [illegible] difficilem [illegible] ultimam hominis felicitatem ut testatur philosophus primo ethicorum sed quia sciencia de anima de qua est ad propositum est multum nobilis et difficilis, quia est de re nobili et ardua et de rebus difficillimorum ut testatur philosophus in [illegible] et [illegible] Themistius super primum de anima dicens [illegible] multa sunt de anima [illegible] que vix [illegible] magis cum [illegible] mirari contingit negocium de anima. Et [illegible] sciencia de anima simpliciter est precienda 2um quod dicit philosophus 3o topicorum quod difficilius est magis eligendum est quam quod facilius est. Sed sciencia libri de anima est huiusmodi ut innuit philosophus in libro [illegible]. Secundo sciencia libri de anima ideo diligenter est studenda quia ipsa est introductoria ad omnes alias scienciasut refert philosophus in prohemio suo dicens cognicio de anima utilis est ad omnem veritatem et maxime ad naturam id est ad naturalem scienciam ut glozat Comentator. Quod confirmat Themistius glozando [illegible] veritatem de anima cognovimus introductorium erit nobis ad omnem veritatem ad omnes enim partes philosophie sufficientes dat occasiones et subdit. Circa se ipsam cognoscens, digna est aliis fidem dare, sed si ipsa dicere decepta sunt et ignorata de quo tamen fidem putabimus qui dicit de nullo. Quare patet quod sciencia de anima summa sollicitudine est acquirenda. Tercio sciencia de anima toto conamine est appetenda propter maiorem ipsius certitudinem et dignitatem super alias sciencias quia ista sciencia aliis est dignior et certior ut in littera. Consequenter videndum est de subiecto sive primo libri de anima [illegible] subiecto intitulatur capitulum tamen hic accipi debet ut est [illegible] et pro subiecto attribucionis et hic capiendo subiecto [illegible] appropriatur hic anima pro subiecto de primo quod [illegible]

Seneca

[illegible] sufficiat hic circa dupliciter capitur. Uno modo pro absolute supposito cum forma vitali sine aliqua co[n]-
notata quidditate / et isto modo non est subiectum [illegible] / Nam [illegible] c[illegible] potest presse valere [illegible]
supposito [illegible] nullus non considerat de rebus [illegible] absolutos / [illegible] adiuno[illegible]
[illegible] et ad unitatem [illegible] considerat de rebus absolute pertinet ad metaphysicam. Alio
modo quidditative pro [illegible] quia est forma vitalis activa vel passiva vitalis mobilis vel mo-
[illegible] ly anima supponit pro anima vel principio vitali quando operationes vitales [illegible]
[illegible] potest producere vel [illegible] respectu ipsa [illegible] forma vitalis activa vel passiva / [illegible] ille [illegible] anima
est subiectum attributionis sic tradite in hoc libro de anima / et non [illegible] anima [illegible] absolute capitur
[illegible] est [illegible] potest esse ly corpus animatum, eo quod non potest [illegible] de omnibus [illegible] gradibus
in ista [illegible] potest esse aliquod animal quod ly anima [illegible] subiectum [illegible] quidditative capitur [illegible]
dicitur ly principium vitale vel ly anima
vitalis est hic subiectum [illegible] non ly anima
[illegible] quia [illegible] illi [illegible]
[illegible] ad ly anima

B onorum honorabilium no-

ticiam opinantes / magis

autem alteram altera aut secundum

certitudinem aut ex eo quod

meliorum quidem et mirabiliorum est / propter utraque

haec animae historiam rationabiliter utique in primis

ponemus. Videtur autem et ad veritatem omnem cogni-

cio ipsius multum proficere / maxime autem ad naturam.

Est enim anima tamquam principium animalium.

Inquirimus autem considerare et cognoscere naturamque ipsius et

substantiam. Postea quaecumque accidunt circa ipsam [illegible]

Bonorum honorabilium

Iste liber de anima, subiecto de quo est,
dispositione principali dividitur in tres libros
partiales / in quorum primo determinat de esse
[illegible] anima [illegible] monens [illegible]
opiniones de eadem / in secundo in speciali de-
terminat de potentiis animae secundum de parte [illegible]
[illegible] motiva et vegetativa / In tertio
[illegible] determinat de potentia intellectiva [illegible]
ibi que quidem [illegible] ibi de [illegible]
autem animae. Primus liber dividitur in duos
tractatus / in primo [illegible] de certa
[illegible] anima [illegible] in 2o monet
opiniones erroneas [illegible] antiquorum
de ipsa anima [illegible] et [illegible]
[illegible] in isto tractatu secundo
[illegible] movet illas opiniones erroneas
[illegible] non [illegible] sed [illegible]
[illegible] / et primus subdividitur in duo
capitula / in primo movet difficultates
[illegible] anime [illegible] / in 2o mo-
vet difficultates a passionibus et
operationibus animae [illegible] ibi [illegible]
[illegible] autem [illegible] et passiones anime [illegible]

[illegible] et [illegible] potest esse ibi [illegible] aut [illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] notitia [illegible]
[illegible] collaudans qualibet notitia / et [illegible] omnium notitia [illegible] bona [illegible]
[illegible] est notitia [illegible] anglica et humana / et [illegible] potest intelligi [illegible] ad
[illegible] patens intelligitur de notitia humana / et talis est duplex [illegible] sensitiva et intel-
lectiva / de intellectiva est [illegible] ad [illegible] / et talis iterum est duplex / [illegible] est apprehensiva / et est [illegible]
simplex vel aggregata [illegible] aliquid [illegible] / et talis adhuc [illegible] duplex / [illegible] est simplex ut [illegible]
conceptus / [illegible] est aggregata / [illegible] mentalis / [illegible] complexum mentale. Alia [illegible] no-
ticia adhesiva / [illegible] est assensus vel [illegible] quo conclusioni [illegible] / et talis adhuc est duplex
[illegible] est erronea [illegible] vera / erronea est [illegible] assentit [illegible] vera [illegible] assentit
conclusioni vere / [illegible] bona [illegible] quia intellectus [illegible]
[illegible] est in actu respectu [illegible] notitia vera et adhesiva [illegible]
[illegible] mala [illegible] mala [illegible] no
[illegible] mala [illegible] aliis [illegible]
[illegible] est bonum [illegible] honestum utile et delectabile / honestum est quod [illegible] dictum [illegible] appe-
[illegible] nullum aliud bonum inde sequitur. Bonum autem delectabile dicitur quod [illegible] dictum
[illegible] est appetibile [illegible] delectatio [illegible] complacentia [illegible] appetenti
[illegible] bonum utile dicitur illud quod appetibile est in quantum [illegible] valet ad aliquod aliud bonum consequendum
[illegible] est bonum utile honestum et delectabile [illegible] de [illegible] [illegible] sequatur

[illegible] dicitur quia dispositio eius est ignobilis. Secundo scientia habet quam non valet sed est bonum honestum quod non est bonum utile vel delectabile. Nec consequenter sequitur quia scientia autem esse non sine consequente [illegible]. Prima patet conclusio quia omnis notitia philosophica est bonum honestum, quod quod talis est appetenda licet non aliud bonum inde sequeretur ratione istius quod quantum est de potentia ad actum [illegible] notitia ad scientiam vera quantum est de se est bonum honestum. Nam quelibet talis naturaliter appetitur propter se, licet nullum aliud inde sequeretur. Quarta sequitur quod conclusio sit vera, scilicet [illegible] aut altera altera [illegible]. Pro illa secunda primo sciendum quod una scientia dicitur esse dignior alia duobus modis. Primo ratione certitudinis modi demonstrandi quia procedit ex certioribus et evidentioribus demonstrationibus, et sic mathematica est scientia nobilissima, quia eius modus demonstrandi procedit ex evidentioribus. Nam in mathematica una conclusio continue demonstratur ex alia, sicut in eis sunt demonstrationes principalissime, videlicet sophistica [illegible]. Secundo una scientia dicitur nobilior alia, quia considerat nobilius et melius subiectum, et isto modo methaphysica est scientia honorabilissima, quia circa quod est honorabilissimum obiectum, scilicet deum, seu primam causam, etc. Aliqua scientia est nobilior alia alterius istorum modorum, quia aliqua est dignior alia, non sic quia omnia aliene demonstrantur, altera ille modus non est aliquis illorum. Ubi dicitur quod nobilitas et honorabilitas et melioritas scientie potest attendi penes duo. Dico penes obiecta, et non sufficiunt isti duo modi, ut probat. Alio penes obiecta et fine sunt, et illi duo modi sufficiunt, et ille modus quo una scientia est nobilior alia et honorabilior ratione finis reducitur ad secundum modum. Secundo dicit quod historia de anima ponenda est in primis, et intelligit per notitiam historiam, et in ea [illegible] narrationem, et non [illegible] ratione eiusdem et illam scire quia est propter quam ut patet primo posteriorum, sed per notitiam de anima plus investigatur effectus quam per causas, et dicit quod est ponenda in primis propter dictas duas causas, scilicet propter certitudinem et rationem nobilioris obiecti. Primum patet, nam ipsa procedit certioribus demonstrationibus et evidentioribus, quia demonstrationes hic tradite procedunt ex operationibus anime que sunt certiores. Secundum patet, quia in ipsa scientia consideratur de anima et partibus de [illegible] qua sine [illegible] naturalium [illegible] nobilitatem. Dicit scientia [illegible] multum mirabilis. Primo quod ipsa qui [illegible] composita ipsa est tota in toto et in qualibet parte tota.

Quorum hec proprie passiones esse videntur ~~[illegible]~~

alie autem que per illam et aliis animalibus

inesse. Omnino autem et penitus difficillimorum est

accipere aliquam fidem de ipsa. Cum sit enim questio communis

et aliis, dico autem eam que circa substantiam

et eam que quid est, fortassis videbitur alicui

una quedam methodus esse de omnibus de quibus

volumus cognoscere substantiam, sicut et eorum que

secundum accidens propriorum demonstratio. Quare querendum est

~~methodus~~. Si autem non est una quedam methodus

communis de eo quod quid est, amplius fit difficilius ne

gotiari. Oportebit enim circa unumquodque accipere quis modus.

Si vero manifestum fuerit utrum de

monstratio aliqua sit aut divisio aut aliqua alia me

thodus, adhuc multas dubitationes

[illegible] naturalis tamquam in aliquo simili etiam quod in textu [illegible] scientia de anima valde [illegible] eorum procedit, cum anima humana est [illegible] quia est res una secundum substantiam trina autem secundum potentias. Secundo

Videtur autem et ad ve

et ad moralem plurimum et naturalem, et ad ipsius valet ad metaphysicam [illegible] in ipsa quod est scientia instrumentum

Hic ostendit per utilitatem scientie de anima. Secundo ponit difficultatem. Primo dicit quod scientia de anima est utilis ad inquisitionem veritatis cuiuslibet alterius scientie, hoc patet. Nam ipsa utilis est ad methaphysicam, similiter [illegible] pertinet per quod cognoscimus et cognitio in cognitione substantiarum separatarum [illegible] nisi quod instrumentum substantiarum separatarum in qua substantie

De inveniendo erit methodum istam

et erudire ex quibus est que ad eam dicere

principia sunt ut numeri et plano

Primum fortasse necessarium dividere in quo genere

est et quid sit dico autem utrum hoc aliquid

sit an substantia aut quale aut quantum aut aliquid aliud divi-

sorum predicamentorum amplius autem utrum eorum que sunt

in potentia an magis endelechia quedam

differt enim non aliquid parum considerandum autem

an sit partibilis aut impartibilis et utrum similis

sit speciei omnis anima aut non si autem non similis

speciei utrum specie differat aut genere nunc enim quidem

dicentes et querentes de anima humana solum vi-

dentur intendere formidandum est quatenus non lateat

aut utrum una ratio ipsius anime sit sicut ipsius

animalis aut non aut secundum unumquodque altera ut equi

Inquirimus et consideramus

[illegible]

equi dei hominis est, animal autem uniuersale aut nichil

est aut posterius. Similiter autem et si aliquid commune predi

cetur. Amplius autem si non multe sunt

anime sed partes, utrum oportet querere totam animam aut

partes. Difficile autem et has determinare quales

apte nate sunt altere ab inuicem esse, et

utrum partes oportet querere prius aut opera ipsarum,

aut intelligere aut intellectum, aut sentire

aut sensitiuum; similiter autem et in aliis. Si autem opera

prius, iterum utique dubitabit aliquis si obiecta horum

prius querenda sunt, sicut sensibile sensitiuo

et intelligibile intellectiuo. Videtur autem non

solum quod quid est utile esse ad cognoscendum causas

accidentium in substantiis, sicut in mathematicis quid rectum et

[illegible]

Dubitationem autem et passiones [illegible]

[illegible]

[illegible] trianguli sunt recti anguli equales duobus rectis

quod ad primum cognitorum non sit sufficienter movere intellectum et ista non propter difficultatem est ad cognoscendum, nec ipsa est minime entitatis et perfectionis et nullius actualitatis. Et quod eius minime sit actuare potentiam cognitivam ad primum perceptionem. Si vero ipsorum cognoscibile sunt magne entitatis et perfectionis sicut quod ipsorum quiditas est de se et sufficiens ad actuandum intellectum, tunc dicitur faciale ad cognoscendum sicut deus et intelligentie facilime cognoscuntur, nam maxime sunt entitatis et perfectionis. Secundo difficultas cognoscendi sit propter eminentiam obiecti cognoscentis, ut si cognoscendo aliquid propter debilitatem non possit alta cognoscibilia apprehendere, tunc talia cognoscibilia dicuntur difficilima ad cognoscendum ex parte cognoscentis, quia intellectus [illegible] intelligit

quid obliquum et quid linea et quid planum
ad cognoscendum quot rectis trianguli anguli sunt equales.
Econverso autem accidentia conferunt in magnam partem ad
cognoscendum quod quid est. Cum enim habeamus
tradere secundum fantasiam de accidentibus aut de omnibus
aut pluribus, tunc et de substantia habebimus dicere
aliquid optime. Omnis enim demonstrationis principium
quod quid est. Quare secundum quascumque diffinitiones non
contingit accidentia cognoscere, sed neque coniecturari
de ipsis facile, manifestum quod dialectice dicte
sunt et vane omnes.
Dubitationem autem habent et passiones
anime utrum sint omnes communes et
habentis an sit aliqua anime propria ipsius. Hoc enim accipere

nisi mediante sensu, et quod in sensibilibus et [illegible] sunt [illegible], intellectus noster difficulter apprehendit. Et hoc quidem ex parte sui ipsius. Ergo dicitur quod liber de anima sit de maxime difficilimis quia est ex parte cognoscentis, et non ex parte cognoscibilis. Dicitur quod scientia que prius adiscitur est facilior, sed scientia de anima non statim prius adiscitur, ergo etc. Respondeo quod planda [illegible] dicit Parisius fuerat ubi nullus poterat [illegible] nisi prius audivit librum de anima, quia liber de parte naturalis [illegible], quod scientia de anima est de maxime difficilimis, non tamen omnes scientias que sunt valde [illegible], quod dicit primo [illegible] quam est difficilior. Et de argumento quod quando Parisius audivit librum de parte naturali audiebat librum de anima, et non fuerunt conveniencie et faciliores, non tamen dicit oppositum, sed ideo fuit quia maxime valet ad alias scientias, ut in quod sit scientia maioris delectabilis, et quod [illegible] debuerunt ad illam [illegible].

[illegible] re

[illegible] quod dixi est quod scientia de anima est de maxime difficilimis duplici ratione. Ubi primo autor in libro innuit quod scientia de anima sit de maxime difficilimis propter difficultatem in investigando quiditatem ipsius anime. Talis investigatio ulterius quod eadem sit via investigandi quiditatem ipsius anime et aliorum, ideo primo innuit duplicem rationem. Ex quo omnium substantiarum sit eadem via investigandi quiditatem, prima ratio quod eadem est quod [illegible] quid est quid est de quiditatibus omnium substantiarum, ergo erit eadem via investigandi quiditatem substantie. Tenet quia [illegible] ad quod [illegible], scilicet quod eadem omnium substantiarum

unum sit omnium accidentium, ergo eadem via investigandi, ergo eadem omnium substantiarum tenet quodlibet medium inde de accidentibus quam de substantiis, sed antecedens quia de uno et de [illegible] metaphysica omnium accidentium. Item de quibus anima non habet quiditatem, ergo non est investiganda eius quiditas, patet quia anima non habet aliquam formam cum forme non est forma, ergo etc. Non habet aliquam quiditatem, patet quia [illegible] septimo metaphysice qui dicit quod quiditas rei est forma rei. Et quod quiditas anime [illegible] in investigabilis, vel quod a priori vel a posteriori, non a posteriori, quia anima non est [illegible] a posteriori, patet quia [illegible] maioris effectus et operationes, sed nichil est [illegible] effectus et operationes ad [illegible] [illegible] septimo metaphysice qui dicit quod quiditas rei est forma rei, quod [illegible] glosa quod [illegible] est [illegible] in simplicibus ac quiditas rei est ipsa res [illegible]. Et dubitatur

que anima dicitur habere quiditatem. Ibi dicitur quod impossibile est quiditatem dei dicitur habere deitatem [illegible] [illegible] receptive et iste modus [illegible] apud philosophos non est [illegible] sed bene apud theologos [illegible] defectus [illegible] quod quiditas anime est causa sensibilis apositionis [illegible] [illegible] et [illegible] dicitur [illegible] sensationis sive causa dicitur quod [illegible] aporiam et [illegible] [illegible] non est bene [illegible] quod [illegible] causa apositionis sive causa. Item dicitur [illegible] quod eadem est via investigandi quiditatem anime et aliorum, que est secundo ista via. Non videtur quod diffinitio quia [illegible] est [illegible] auctoritate [illegible] [illegible] anima non est diffinibilis, ergo quiditas eius per diffinitionem non est investigabilis, probatio quia anima non habet principia diffinitiva, probatio quia principia diffinitiva sunt genus et differentia, que non habet anima [illegible] probatio quia principia diffinitiva [illegible] sunt in re, ut dicitur [illegible] sed anima non habet [illegible] [illegible] est simplex. Ibi dicitur quod quiditas anime [illegible] capitur [illegible] [illegible] quiditatem [illegible] essentia rei et ista investigatur per diffinitionem, nam diffinitio est oratio indicans quid est esse rei. [illegible] sunt logicales [illegible] diffinitione quiditativa seu investigative quiditativa et dicitur [illegible] sunt opiniones [illegible] ypocratis qui dixit quiditatem [illegible] esse in vestigandam per divisionem. Alia platonis qui dixit ipsam esse investigandam per demonstrationem. Alia aristotelis qui dixit ipsam esse investigandam via compositionis, quia differentia addita generi [illegible] facit ad constitutionem diffinitionis et ista opinio est verior. Prima autem non valet, quia impossibile est demonstrare [illegible] est prius [illegible] [illegible] opinio [illegible] deceptus ad investigandum quid est [illegible] quia presupponit [illegible] constitutionem diffinitionis quiditative. [illegible] ad rationem commentatoris dicitur quod principia demonstrationis sunt principia in re [illegible] [illegible] intelligi quod illa principia supponunt [illegible] in re et [illegible] est in compositis. In rebus simplicibus supponunt [illegible] [illegible] quibus principia [illegible] quesitum et ipsa res [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] sunt principia [illegible] aliud [illegible] [illegible] [illegible] quia principium [illegible] est [illegible] [illegible] superficiei est linea et principium linee est punctus et [illegible] non [illegible] intelligi [illegible] [illegible] intelligi dependentibus.

quod est necessarium, non autem bene videtur aut plurimorum, quorum nullum sine corpore pati vel facere, ut irasci, confidere, desiderare et omnino sentire. Maxime autem assimilatur proprio intelligere. Si autem est et hoc fantasia aliqua aut non sine fantasia, non continget neque hoc sine corpore esse. Si quidem igitur est aliquid anime operum aut passionum proprium, contingit utique ipsam separari. Si vero nullum est proprium ipsius

quod addit [illegible] [illegible] qui nullum [illegible] [illegible] [illegible] autor [illegible] aliam difficultatem [illegible] [illegible] libri secunda est [illegible] difficiliorum et [illegible] difficultas est [illegible]

Primum fortasse necessarium

[illegible] partes diffinitionis anime et primo ponit unam [illegible] [illegible] est [illegible] 2o aliam [illegible] [illegible] ibi. Adhuc autem [illegible] ut habeat diffinitio ipsius anime tunc necessarium est cognoscere genus, quod primum [illegible] est ponitur in diffinitione ut habetur [illegible] thopicorum et [illegible] constitutione diffinitionis non sufficiat cognoscere et [illegible] genus [illegible] cognitio differentie, nam diffinitio est distincta rei cognitio et [illegible] [illegible] est [illegible] una [illegible] [illegible] in [illegible] genus [illegible] [illegible] est alia [illegible] [illegible] in re naturali [illegible] [illegible] dicit themistius, tunc in diffinitione [illegible] est ponendum genus [illegible] [illegible] [illegible] non diffinitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anima [illegible] diffiniri [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in vestigari [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] dicit themistius tunc oportunum est [illegible] anima sit actus et quis actus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur quod actus non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur [illegible] commentator non dicit. Actus et potentia sunt [illegible] [illegible] [illegible] et in qualibet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opposite [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] in esse non sunt maxime opposita [illegible] est de actu et potentia [illegible] [illegible] probatio quia materia et forma [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] materia et forma [illegible] [illegible] actus et potentia quia forma est actus et materia est potentia [illegible] [illegible] illa que sunt eadem non opponuntur sed actus et potentia sunt eadem [illegible] [illegible] probatio [illegible] anima [illegible] est actus et potentia et actus et potentia sunt [illegible] [illegible] est actus probatio quia agit quod est potentia probatio quia patitur eo quod recipit species intelligibiles. Ibi dicitur illa auctoritas maxime opposita non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] repugnando ita quod repugnat [illegible] quod [illegible] [illegible] non est vera. Aliomodo intelligitur

quod non possunt simul [illegible] quia [illegible] est altius [illegible] est veritas [illegible] et patientis [illegible] tapiu[n]t [illegible] et potentia [illegible] diffinitione [illegible] mutandi alteratur [illegible] in quantum alteratur [illegible] et diffinit [illegible] potentia [illegible] actus [illegible] potentia passiva [illegible] potentia [illegible] est de quantitate [illegible] et [illegible] potentia est actus [illegible] quod non est [illegible] possit esse [illegible] et non [illegible] duobus modis [illegible] et actus [illegible] quod actu est [illegible] illo quod potest esse et non est [illegible] et actus [illegible] illo quod actu est. Considerandum

Considerandum autem

Hic autor [illegible] aliam difficultatem circa animam [illegible] et est circa [illegible] ipsa est quod separabile [illegible] et dividitur [illegible] Primo [illegible] quod [illegible] est [illegible] tangit [illegible] errorem [illegible] dubitatio quam tangit in libro textus [illegible] partes [illegible] anima est [illegible] separabilis [illegible] non [illegible] et dato quod [illegible] separabilis [illegible] est [illegible] in partes [illegible] sunt [illegible] et dato quod [illegible] [illegible]

non utique est separabile. Sed sicut recto inquantum rectum

multa accidunt ut tangere eneam speram secundum

punctum non tamen tanget abscedens anima separatum

rectum inseparabile enim siquidem est semper cum aliquo

3a corpore. Videntur autem et anime passiones omnes esse

cum corpore ut ira mansuetudo timor miseri-

cordia et confidentia adhuc gaudium et amare

et odire simul enim cum hiis patitur aliquid corpus.

si Indicat autem hoc quandoque quidem fortibus et manifestis pas-

sionibus [illegible] videntibus enim [illegible] [illegible]

[illegible] est separabilis [illegible] que est educta de potentia materie [illegible] anima [illegible] in [illegible] quod non est educta de potentia materie ut anima [illegible] est quod anime [illegible] non sunt separabiles [illegible] quantitatibus [illegible] quantitatibus [illegible] quia anima intellectiva [illegible] quantitatibus [illegible] [illegible]

[illegible]

Amplius at si no[n] mu[lta]

Hic recitat alia dubitatio[n]e difficile q[ue] e[st] circa mod[um] veritat[is] diffi[nitio]nis a[n]i[m]e ... Dubitatio q[ue] innuit[ur] in l[itte]ra e[st] ista, an dabilis sit una diffi[nitio] a[n]i[m]e que [con]venit o[mn]ib[us] sp[eci]eb[us] seu p[ar]tib[us] a[n]i[m]e ... vel q[ua]l[ite]r sp[eci]e a[n]i[m]e dabilis sit sp[eci]alis diffi[nitio] ... alia e[st] diffi[nitio] ... a[n]i[m]e intellectiue et posterius d[icitu]r a[n]i[m]a sensitiua et vegetatiua ... una diffi[nitio] univoca que ... [con]venit[ur] o[mn]ib[us] sp[eci]eb[us] a[n]i[m]e ... una diffi[nitio] analoga que p[ri]us [con]venit a[n]i[m]e rationali et posterius aliis sp[eci]eb[us] a[n]i[m]e ...

[illegible]

Amplius aut[em] si multe et

Hic auctor recitat ultima[m] difficultate[m] que e[st] circa mod[um] p[ro]cedendi in hac sci[enci]a ... movet difficultate[m] ... utru[m] ... dubiu[m] est an p[ri]us sit agendu[m] in hac sci[enci]a de tota a[n]i[m]a ... et dato q[uod] p[ri]us de potenciis ... utru[m] p[ri]us sit agendu[m] de operationib[us] ...

[illegible]

... et operationes potenciaru[m] ... in cognit[ione] et noticia ... ut habet[ur] in sequenti l[itte]ra ...

[illegible]

Videtur ee q[uod] q[uod] q[ui]d est no[n] solu[m]

In ista p[ar]te auctor magis ... q[uod] multu[m] utile sit cognoscere acci[dent]ia ut cognoscat[ur] q[ui]dditas rei et e[contra] q[uod] utile e[st] cognoscere q[ui]dditate[m] sive subst[anci]a[m] rei ... cognoscant[ur] acci[dent]ia ...

[illegible]

confert ad notitiam complexam ut in complexa et ... addu[c]ctum ... [illegible]

... est magis ... ad argu[mentum] ... regrediendo illa ... [illegible]

... notitia ... [illegible]

... notitia incomplexa sit ... alia notitia in complexa ... [illegible]

... intuitiva ... sensibili immediate in sensu interiori ... notitia

sensitiva ... notitia sensitiva in sensu interiori ... alia notitia ... [illegible]

... fantasia, intellectus aut ... ad ... [illegible]

... intellectus vocatur notitia ... Alio modo una notitia incomplexa sit ... [illegible]

... clicitive ... quantitatem ... figura ... colore et motu ... [illegible]

... notitia ... alia ... [illegible]

... notitia ... intellectus ... notitia ... subiecti et accidentis ... notitia abstra-

ctive ... intellectus ... substantie et ... accidentis ... una

duas notitias ... duabus conceptibus ... intellectus ... [illegible]

... notitia ... alia ... [illegible]

... aut a prius et debilibus moveri ... ac

...dat ... [illegible] ... Videtur autem

magis manifestum est. nullo enim terribili inminente

in passionibus his sunt aliquando ... [illegible]

aut si hoc manifestum est quod passiones ra[tiones] ...

in materia sunt. Quare termini huiusmodi sunt tamquam

... est motus huius corporis aut partis aut potentie ab

hoc et propter hoc. Et propter hoc iam phisici est

speculari de anima aut omni aut huiusmodi. Differenter autem diffi-

nient phisicus et dyalecticus unumquodque ipsorum, ut ira

quid est. hic quidem enim appetitum contrarii doloris

... notitia ... intellige ... [illegible]

... notitia ... complexa ... [illegible]

... sensibilia et in sensibilia ... [illegible]

... accidentibus ... intelligi ... [illegible]

... sensibilibus ... magis ... [illegible]

... in noti[tia] ... accidentia ... et in sen-

sibili ... [illegible]

... ad cognoscendum ... [illegible]

... accidentia in sensibilia ... [illegible]

ad cognoscendum ... ad cognoscendum subiecti ...

sensibilium ... accidentia in sen-

sibilia ... quanto accidens ... [illegible]

... de tanto magis ... [illegible]

... notitiam ... accidentia ... [illegible]

... notitia ... [illegible]

... [illegible]

Cum enim habeamus tractare

... [illegible]

... correlarium ... [illegible]

... [illegible]

tractare de accidentibus ... [illegible] ... tractare de subiecto ...

subiecti accidentium ... tractare de ... [illegible]

... accidentia ... subiecti ... [illegible]

... diffinitio subiecti ... [illegible]

... diffinitio subiecti ... [illegible]

... [illegible]

... cognoscendi accidentia

... principium et principiatum ... homogenia ... substantia et accidens ... substantia

... cognoscendi accidentia ... substantia ... cognoscendi accidentia

... cognoscendi et cognoscendi ... substantia est

... accidentibus ... cognoscendi et cognoscendi ...

... substantia est ... accidentium ... [illegible]

... substantia ... cognoscendi ... principium et principiatum ...

esse homogenia ... [illegible]

... principium et principiatum ... esse homogenia ... [illegible]

... [illegible]

... valet ... [illegible]

... substantia ... diffinitio ... substantia ... [illegible]

... [illegible]

diffinitio ... quelibet diffinitio ...

dyalectica et vana ... diffinitio ... [illegible]

et non preterea et ista diffinitio nullo modo potest esse prius propter quod causa sua [illegible] c pilis erroris ... videtur esse de intentione philosophi primo [illegible] ubi aut quantum modo contingit demonstrative ... et hec diffinitio est anime sed vana sed diffinitio potest constitui per veras principia diffiniti sed ... et generibus et hec talis diffinitio potest esse prius sed medium demonstrationis ... causa sua sed probabilitas sed [illegible] et ideo talis dicitur dyalectica quia dyalectica est de probabilibus ... constituitur diffinitio per principia ... et immediate ... diffiniti et talis est ... principium causandi ... dicit quod dyalectice diffinitiones ... vane et inutiles ad demonstrationem ... dyalectica est sua ut habetur ... topicorum ... verae diffinitiones que sunt ut ... in demonstrationibus ... dyalectica ... et doctus ... intelligitur ... argumentatio ... dyalectica est sua tunc est demonstratio tradita sicut ... applicando ... tunc eius diffinitiones sunt inutiles ad demonstrationem ... probabilibus et contingentibus ... aliud in quo philosophus ... de passionibus anime in speciali primo ponit dubitationem 2o eandem solvit ...

Dubitationem autem habent

Dubitatio ... utraque ... passionibus ipsius anime vel omnibus passionibus ... sunt communes anime et corpori ... passionum intelligere ... quod ... sine corpore et ... communes anime et corporis intelligere ... operationes anime quas ... et ... utraque ... anime ... non ... corpus vel ... operationem ... in digestione ... et arguit primo quod nulla talis ... videtur aut plurimus ... sentire et de aliis de quibus ... passiones anime sunt communes corpori et anime ... tangit ... probat quod omnes sunt communes et ultimo ... videtur esse aliquid ... intelligere si talis ... esse sine corpore ... placuit ... quia illud quod ... videtur ... esse ... et ... illud quod ... videtur ... esse ... quia intelligere aut est fantasia aut non potest esse sine fantasia sed fantasia non potest esse sine corpore ... quia ... intelligere ...

aut demens homo ille aut furorem patitur
aut calidi ita corporis aut alius quid est
[illegible] ... aut speciem et rationem ratio quidem
hec est species rei ... est enim ... in ...
esse ... dominus ... ratio quid ... est
cooperimento prohibens corrumpi ventis ...
imbribus et caumatibus ... aut de lapidibus lateribus
et lignis ... in hiis speciem ... ista
... utraque est ... ratio
aut ignorans aut que ... solum aut magis

... et ... intelligere ... sicut quilibet intelligens fantasmata ... intellectum esse fantasiam et subdit quod non est si fantasia loquitur ... fantasia ... capitis ... ipsius anime ... virtutes ... fantasia ... cogitationes operationes et ymaginationes ... organum ... fantasia ... organum fantasie ... fantasia ... organo fantastico ... intelligere ... fantasia ... intellectiva ut multi dicunt ... differunt solum ... aut non est fantasia intelligere de fantasia 2o et 3o dicta

Si quidem igitur est aliquid

... premissa dubitatione videlicet ... dubitationem ... est necessarium ... si anima habet aliquam operationem ... contingit separari ... sed ... non debet ... separata anima ... nulla talis est ... operationes ... attribui anime ... ipsa non separata ... corpus ... habebit has operationes ... Commentator ... dubitatio ... utilis ... separationis anime. Nam ... operationem ... tunc est separabilis ...

[illegible]

Videtur autem et anime passiones omnes esse cum corpore [illegible]

[illegible] 90

[illegible]

que est contristari. Illarum autem quamcumque contrarium [illegible]

Est autem non alius qui circa passiones

materie non separabiles neque inquantum separabi-

les sunt, sed physicus circa omnia quecumque talis cor-

poris et materie huiusmodi opera passiones

sunt; quecumque autem non huiusmodi alius

est, ut de quibusdam quidem artifex est si

contingit ut instructor aut medicus. Non

separabilium quidem et inquantum non talis cor-

poris sunt passiones sed ex abstractione mathe-

[illegible]

Dubitat autem hoc aliquando

[illegible]

Adhuc autem magis manifestum

[illegible]

Si autem sic se habet

[illegible]

istarum passionum sunt cum materia ergo sequitur correlarie quod diffinitiones istarum passionum eas declarantes per materiam sive
per naturalem et forma[m]. est enim ira que est passio cordis et est in materia quia est motus a calore cordis ad
faciendum vindictam. Item ratio correlarii patet ex ista. Nam cum quelibet diffinitio est sermo indicans quidditatem
rei sive quid rei sit, et cum res habet diffiniri et cognosci sicut se habet ad esse, tunc iste passiones habent
se ita ad esse quod habent esse in materia [illegible] diffinitionem. ira est motus [illegible] partis corporis alicuius et quia
[illegible] causa iniqua [illegible] offendit [illegible] movetur et [illegible] quia appetit vin-
dictam in eo quod apprehendit [illegible], et offensam esse illam, postquam [illegible] calor cordis
[illegible] ad intra [illegible] sanguis in corde [illegible] accendunt et [illegible]
calorem [illegible] et patitur sanguis ebullitionem [illegible] in flammam et [illegible]
diffunduntur [illegible] totum corpus [illegible] ita quod [illegible] ad vindictam [illegible] offen-
sam [illegible] et ergo [illegible] quod ira est motus qui [illegible] partis [illegible] deinde [illegible]
i. cordis [illegible] totius corporis [illegible] i. a calore [illegible] ad faciendum vindictam [illegible]
et [illegible]

Et propter hoc etc. presia est etc.

[illegible] correlarium ex dictis [illegible] correlarium [illegible] infert [illegible] dictum est quod ad naturalem pertinet considerare ea
que habent esse in materia [illegible] diffiniuntur [illegible]
[illegible] et [illegible] habent esse in materia et [illegible] diffiniuntur [illegible] ergo naturalis [illegible] considerare
de anima et [illegible]. Aliter [illegible] dictum est quod passiones anime sunt [illegible] corporis et anime et [illegible] diffiniuntur
[illegible] et ergo ad naturalem pertinet [illegible] considerare, [illegible] passiones [illegible] considerare
subiectum et ergo cum anima sit subiectum [illegible] passionum [illegible] ad naturalem pertinet considerare et de
[illegible] anima sensitiva vegetativa et intellectiva [illegible] quod est actus corporis or-
ganici vitam habentis in potentia, ut dicitur 2° huius etc. quod ad naturalem pertinet [illegible]

Differenter autem diffiniunt etc.

Hic autor ponit quandam incidentiam. Et dividitur [illegible] 2° declarat se fecisse digressionem aliquam [illegible]
prima in duo. [illegible] naturalem a dyaletico [illegible]
mathematico et methaphysico ibi [illegible] est aliquis etc. prima adhuc subdividitur. prima [illegible]
[illegible] est. 2° infert quod [illegible] possunt esse plures diffinitiones. ubi [illegible]
[illegible] Nam dictum est supra quod [illegible] habent esse in materia et diffiniuntur [illegible] ad naturalem
pertinet considerare has passiones [illegible] passiones considerare [illegible]
[illegible] quod eandem rem diverse artifices diversimode possunt considerare et
diffinire [illegible] diverse sunt consyderationes, sed [illegible] sunt diffinitiones
[illegible] sunt diverse diffinitiones [illegible] diversi artifices considerant [illegible] ergo diversi artifices
utuntur diversis diffinitionibus [illegible] naturalem a [illegible] quantum ad modum
diffiniendi [illegible] tunc naturalis differt a dyaletico quo ad modum diffiniendi [illegible]
diffinit [illegible] dyaleticus [illegible] naturalis [illegible]
diffinit [illegible] cum [illegible] materia est [illegible] ignota ut [illegible] dicit
materia est [illegible] et ignota. Item [illegible] omnes [illegible] essent [illegible]
diffinitiones date [illegible] sunt [illegible] commentatorem 2° huius [illegible] qui accipit materiam
sine forma, accipit eam [illegible]. Item multe sunt diffinitiones naturales que [illegible]
[illegible] naturalis habet diffinire [illegible] qui [illegible] materiam. Et naturalis diffinit per formam
ergo [illegible] per materiam [illegible] diffinit [illegible] causam [illegible] quod materia [illegible]
[illegible] materia dicatur [illegible] materia prima et [illegible] qualitatibus sensi-
bilibus. Secundo capitur [illegible] que est altera [illegible] naturalis. [illegible]
sunt [illegible] subiecto motus vel quietis et [illegible] 2° methaphysice in [illegible] quod manet [illegible]
intelligere materiam [illegible] quod materia [illegible] capi [illegible] quod [illegible] diffinit [illegible]
[illegible] ut [illegible] motum et [illegible] respectu ad motum [illegible] omnia que [illegible] considerantur [illegible]
[illegible] ad motum ergo diffiniat [illegible]. Sed [illegible] contra [illegible] probat
quod [illegible] non diffinit [illegible] capiendo materiam [illegible] materia [illegible] est ignota et [illegible]
est [illegible] ut [illegible] dictum est. Alii [illegible] volunt dicere quod naturalis [illegible] diffinit [illegible] et quod
dicitur [illegible] materia prima est [illegible] ignota [illegible] est nota [illegible] videlicet [illegible] ergo [illegible] 2° [illegible]
[illegible] quod materia cognoscatur [illegible] analogiam. Ad 2° quod commentator [illegible] qui accipit materiam et
non formam [illegible] accipit [illegible] sunt materia [illegible] non sunt [illegible]. Sextio [illegible]
quod in qualibet diffinitione naturali debet poni [illegible] importans materiam [illegible] ut in [illegible]
[illegible] ut [illegible] ira est [illegible] sanguinis circa cor [illegible] ut [illegible] est actus [illegible]
[illegible] motor [illegible] diffiniri et quamvis non [illegible] materiam [illegible] materiam [illegible] seu cau-
[illegible] est [illegible] naturalis [illegible] diffinire [illegible] et [illegible]
[illegible] magis [illegible] quam [illegible] per formam [illegible] dicit [illegible] quod [illegible] sufficientia
diffiniendi [illegible] dyaletici [illegible] quod [illegible] naturalis [illegible] diffinit [illegible] dyaleticum [illegible]
[illegible] dyaleticum [illegible] diffinit [illegible] forma esse [illegible]
materia et [illegible] non diffinit [illegible] sequitur quod [illegible] diffinit [illegible] naturalis
[illegible] materiam [illegible] diffinitione sequitur quod magis [illegible] diffinit [illegible]
[illegible] quod diffinitio [illegible] indicat esse rei [illegible] diffinitio que indicat esse rei pluribus mo-
dis quibus res habet esse, [illegible] quam ista que indicat esse rei aliquo modo. Et [illegible]
[illegible] declarat [illegible] diffinitionem [illegible] naturalem [illegible] formale

Aut non est aliquis

Hic autor [illegible] naturalis [illegible] ab aliis artificibus [illegible] a mathematico et methaphysico
et [illegible] dividitur [illegible] nam [illegible] quod naturalis [illegible]

ponere vero considerat · 1° quo artifex [illegible] 2° quo mathematicus 3° quo methaphisicus [illegible] considerat passiones coniunctas materie in quantum quiete sunt [illegible] corporum artificialium [illegible] ut domificator vel faber [illegible] est etiam passiones coniunctas [illegible] esse [illegible] mathematicus [illegible] passio [illegible] considerat [illegible] separate sunt [illegible] methaphisicus [illegible] cuius et passio [illegible] Alio modo [illegible] et passiones accipit [illegible] Alio modo accipit [illegible] in quantum [illegible] sensibili et [illegible] intelligi [illegible] et de passionibus eius [illegible] est mathematicus [illegible] artificiale [illegible] artifices [illegible] passiones est domificator [illegible]

mathematicus / Secundum autem quod separata sunt, primus philosophus. Sed

reddendum est unde est sermo prius / dicebamus

autem quod passiones anime non sunt separabiles a

physica materia animalium in quantum tales consistunt

ut furor et timor et non sicut linea et p-

lanum. Intendentes autem de anima necesse est

simul dubitantes de quibus dubitare

oportet [illegible] priores opiniones comprehe-

ndere quicumque aliquid de ipsa enunciaverunt, ut

bene dicta accipiamus, si vero aliquid non

bene, hoc vereamur [illegible]

Secundus liber

De quidem a prioribus tradita de a[nima]

sint dicta, iterum autem tamquam ex

principio redeamus, temptantes

[illegible] considerat passiones [illegible] materie [illegible] physicus [illegible] passiones celi [illegible] considerat passiones [illegible] capiendo [illegible] considerat [illegible] passiones [illegible] in celo [illegible] quia si [illegible] celum esset alterabile [illegible] [illegible] capiendo materiam [illegible] celum non [illegible] capiendo materiam [illegible] intelligitur [illegible] capiendo [illegible] alterabile [illegible] corruptione [illegible] considerare passiones [illegible] celo [illegible] et non corruptione [illegible] diffinitionem [illegible] dyalecticus diffinit [illegible] anima est [illegible] in corpore [illegible] apta nata movere corpus [illegible] motu vitali [illegible] anima est actus primus substancialis corporis organici [illegible] methaphisicus vero [illegible] separata anima [illegible] anima est [illegible] apta nata esse [illegible] corpore [illegible] mathematicus [illegible] anima est [illegible] sine motu et [illegible] et sine [illegible] corpore [illegible] anima est [illegible] voluntati [illegible] mechanicus [illegible] anima est [illegible]

Sed redeundum est unde

[illegible] digressionem [illegible] intendentes autem [illegible] passiones anime [illegible] sunt passiones [illegible] sunt quiete materie [illegible] sunt separabiles [illegible] linea et planum [illegible] anima [illegible] et [illegible] opiniones antiquorum [illegible] secundo tractatu [illegible] antiquorum [illegible] opiniones [illegible] opiniones [illegible] in hiis [illegible] Democritus [illegible] esse [illegible] Pitagoras [illegible] Empedocles [illegible] elementis [illegible] Dyogenes [illegible] esse vaporem [illegible] et Alimeon [illegible] immortale [illegible]

Que quidem a prioribus

sed trinas ut esse [illegible] Iste est liber secundus in quo philosophus intendit determinare de ipsa anima in speciali
secundum opinionem propriam/ et continuatur sic Postquam philosophus determinavit de ipsa anima secundum opiniones antiquorum et reprobavit
diversa motiva quibus moti erant philosophi dicti sic immediate hic quid dicit
quid veritas sit de ipsa anima/ et dividitur iste liber in duos tractatus Que quidem a prioribus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] est utilitas circa animam [illegible] dicta antiquorum/ et [illegible] tamquam [illegible] redeamus/ et subiungit
temptantes [illegible] tangens difficultatem [illegible] et ultimo subdit quid sit anima [illegible]
[illegible]
[illegible]

determinare quid est anima/ et que utique erit communissima ratio ipsius Dicamus itaque unum quoddam genus
eorum que sunt substantiam huius autem hoc quidem sicut materiam/ quod secundum se non est hoc aliquid. Aliud
formam autem et speciem secundum quam iam dicitur hoc aliquid/ et tertium quod ex hiis est. Est autem materia quidem potentia
species autem endelechia et hoc est dupliciter
hoc quidem sicut scientia, illud autem sicut considerare.
Substantie autem maxime videntur esse corpora/ et horum
physica/ hec enim aliorum sunt principia/ physicorum autem hec habent vitam/ Alia autem non habent/
Vitam autem dicimus quod per se ipsum alimentum [illegible]

Dicamus itaque unum quoddam

[illegible]

[illegible]

Est autem materia potentia [illegible]

[illegible]

augmentum et decrementum. Quare omne corpus phisicum participans vita substantia erit, substantia sic ut composita.

Quoniam est corpus et huiusmodi, vitam enim habens, non erit corpus quod est anima. Non enim in subiecto corpus, magis autem sicut subiectum et materia. Necesse est ergo animam substantiam esse sicut speciem corporis organici phisici potentia vitam habentis.

Substantia autem sicut actus; huius igitur actus.

[illegible]

Hec autem dicitur dupliciter, alius quidem sicut scientia, alius autem sicut considerare. Manifestum est quod sicut scientia; in existendo enim animam et sompnus et vigilia est; proportionabile autem vigilantia quidem ipsi considerare, sompnus autem ipsi habere et non operari.

[illegible]

Substantie autem magis videntur

[illegible]

forma in parte introducta ut satis sentitur textus etc. Unde quod naturalia dicuntur sunt prius artificialibus, ideo dicit Themistius cum ratione corpora artificialia sunt sicut accidentia respectu naturalium, quia naturalia sunt magis rationi substantie quam artificialia, ideo dicuntur magis corporalia. Naturalia dicuntur substantie ratione utriusque principii scilicet materie et forme, sed artificialia ratione materie sunt tantum substantie, quia ratione forme dicuntur accidentia. Ideo physica dicuntur magis corporea sive substantie. Et posita divisione ulterius probat quod corpus requisitum in diffinitione anime est physicum. Ibi ratione divisio quod dicitur corpus naturale est [illegible] istud corpus naturale quod habet vitam ut homo, quod non habet vitam ut lapis etc. Et ista divisio tangit cum dicit physicorum et subiungit ulterius quod dicitur habere vitam et posita divisione ut anima diffinitur non requiritur corpus naturale, sed habens vitam. Unde omne corpus

Quare omne corpus

Postquam auctor posuit diffinitiones utiles ad suum propositum, hic incipit diffinitionem anime [illegible] diffinitionem [illegible] dicat. Et dividitur in duas partes. Prima investigat [illegible] ad essentiam eius anime primo, secundo [illegible] tenetur, ibi Talis autem. Prima investigat [illegible] actus secunda [illegible] ibi Si autem dicitur duplex. Unde Themistius probat triplici ratione quod anima est actus et forma corporis physici. Prima est ista: corpus differt ab [illegible] ergo anima est forma, quia [illegible] quia [illegible] capitur a forma, quia forma est que separat et distinguit [illegible] Secunda ratio est quia anima et materia tamquam ex partibus constituunt compositum. Et ex quo aliquod compositum [illegible] constituitur ex partibus videlicet ex partibus integralibus aut ex partibus [illegible] aut ex partibus essentialibus, sed non potest dici quod compositum constituitur ex anima et materia tamquam ex partibus integralibus, eo quod partes integrales distant a se invicem loco et subiecto, quod [illegible] non est de anima et materia, et [illegible] non constituitur compositum tamquam ex partibus integralibus. Nec etiam dici potest quod constituitur ex partibus tamquam [illegible] quia corrupto [illegible] corrumpuntur partes [illegible] sed corrupto composito anima et materia non corrumpuntur. Relinquitur ergo quod componitur ex anima et materia tamquam ex partibus essentialibus. Et quia partes essentiales sunt materia et forma, et aliud materia, sed quia anima non est materia, sequitur ergo quod sit forma. Tertia ratio est: unum et [illegible] fit unum compositum et non potest dici quod ambe [illegible] sunt materie, eo quod ex duabus potentiis non fit unum in actu, nec potest dici quod ambe partes sunt forme, eo quod ex duabus actibus [illegible] actu [illegible] non fit unum, sed [illegible] esse in potentia [illegible] aliud in actu [illegible] ergo quod anima aut erit forma aut materia, sed non materia quia materie non est in esse [illegible] sequitur ergo quod sit forma. Item forma substantialis et accidentalis differunt in hoc quod forma substantialis dat esse simpliciter, forma vero accidentalis dat esse secundum quid. Secundo differunt: nam plures forme substantiales totales esse non possunt in eodem subiecto, sed plures forme accidentales [illegible] Tertio forma substantialis et suo subiecto fit aliquod unum, et forma substantialis est per se [illegible] [illegible] non est de forma accidentali. Quarto differunt in quo potest [illegible] forme substantialis aliquod nomen substantiale incipit [illegible] [illegible] sed per [illegible] forme accidentalis [illegible] videri ad [illegible] que est [illegible]

Hec autem dicitur dupliciter

[illegible] ex [illegible] physice dicit secundo [illegible] in diffinitione [illegible] ostendens animam esse actum primum. Et prior [illegible] primum [illegible] Et [illegible] quod anima est actus primus [illegible] dicitur animam [illegible] sicut sompnus et consideratio [illegible] que sit [illegible] sicut vigiliam [illegible] secundum [illegible] similitudine [illegible] Unde [illegible] sompnus [illegible] sicut [illegible] ad vigiliam. Secundo ad vigiliam precedente [illegible] sompnus sicut [illegible] et [illegible] corporis operationibus [illegible] ad vigiliam [illegible] anima [illegible] est sompno [illegible] anima non est [illegible] sompnus [illegible] secundo [illegible] similitudine. Nam sicut in sompno [illegible] et impediunt [illegible] anima que est principium [illegible] operationum [illegible]

[illegible] et [illegible] Et [illegible] actus [illegible] ad [illegible]

[illegible] autor investigat alia [illegible] diffinitionis anime [illegible]

Tale autem quod vivit

[illegible] corporis [illegible] quod anima est actus [illegible] esse orga[nici] [illegible] Et [illegible] illud quod [illegible] plante sit organicum [illegible] altius [illegible] quia planta [illegible] folia, cortice et radice [illegible] corpus [illegible] organicum [illegible] est corpus [illegible] diversa organa [illegible] officia [illegible] deputata [illegible] oculus ad videndum, pedes ad ambulandum [illegible] quare corpus [illegible] esse organicum [illegible] quia anima est [illegible] et [illegible] causa diversarum operationum [illegible] ideo necessario corpus [illegible] organicum [illegible] omne corpus indiget [illegible] ad [illegible] instrumento [illegible] corpus animatum [illegible] indiget [illegible] planta [illegible] cortice [illegible] et quod [illegible] plante [illegible] quod [illegible] partibus [illegible] forma substantialis [illegible] partibus essentialibus [illegible] forma [illegible] plante [illegible] quelibet pars plante est planta [illegible] per totam plantam [illegible] philosophi plante [illegible]

Dictum est quidem igitur quid sit anima; substantia enim est que secundum rationem. Hoc autem est quod quid erat esse huic corpori. Sicut si aliquod organorum physicum esset corpus, ut dolabra. Erat quidem dolabre esse substantia ipsius, et anima hec; separata autem hac, non utique amplius dolabra erit, sed equivoce. Nunc autem est dolabra. Non enim huiusmodi corporis quod quid erat esse et ratio est anima, sed physici huiusmodi habentis principium motus et status in seipso. Considerare autem in partibus oportet quod dictum est. Si enim esset oculus animal, anima utique ipsius visus esset. Hec enim substantia est oculi que secundum rationem. Oculus autem materia

[illegible] Dictum est igitur quod [illegible] hic concludit diffinitionem anime [illegible] quod dicta diffinitio [illegible] quod si [illegible] predicta [illegible] diffinitio [illegible] forma [illegible] est actus primus substantialis corporis organici physici vitam habentis in potentia [illegible] actus [illegible] forma [illegible] actu [illegible] substantialis [illegible] actus [illegible] corpus [illegible] est [illegible] organici [illegible] organica [illegible] corporis [illegible] physici [illegible] artificiale [illegible] operationes vitales et ubi tunc tangit causam finalem [illegible] forma [illegible] operationes [illegible] Hic [illegible] et solvit quandam [illegible] predicta [illegible]

Unde non oportet querere

[illegible] querere [illegible] et album [illegible] album [illegible] quare [illegible] et actu [illegible] et corpore et anima quia [illegible] dat esse [illegible] quia forma [illegible] dat esse [illegible] materia [illegible] forma [illegible] et [illegible] est causa [illegible] et forma [illegible] est causa finalis quia [illegible] non agit nisi [illegible] 2° physicorum

Universaliter autem

Universaliter autem dictum Superius philosophus investigavit diffinitionem anime et investigatam concludit, hic membra eius diffinitionis declarat [illegible]

[illegible]

est ipsius quo deficiente non est adhuc oculus nisi equivoce sicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod est in parte corporis in toto vivente corpore

[illegible]

Si enim aliquod organorum

proportionaliter nam se habet sicut pars ad partem sic tota sensus ad totum corpus sensitivum secundum quod huiusmodi. Est autem non abiciens animam potentia ens ut vivat sed quod habet. Semen autem et fructus potentia tale corpus. Sicut quidem igitur incisio et visio sic et vigilantia. Anima autem sicut visus et potentia organi; corpus autem quod potentia est. Sed sicut oculus pupilla et visus, ita anima et corpus.

Et est. Quod quidem igitur non sit anima separabilis a

[illegible]

Est autem non ab

[illegible]

Quod quidem igitur

[illegible]

[illegible]

rupta corrumpitur. Alie autem sunt [illegible] elevate ut intellectus possibilis et agens et ille sunt separabiles [illegible] non ab invicem separabiles [illegible] corruptibiles [illegible] operacione [illegible] obiecto ut [illegible] parte [illegible] non sunt astricta determinato organo. Plato vocabat animam [illegible] motor [illegible] mobile et nauta navi [illegible] hoc non est verum [illegible] probatum [illegible] anima est forma substancialis corporis [illegible] corporis [illegible] perfectibilis [illegible] non est adhuc plene certum quo modo se habet intellectus [illegible] in tellectiva [illegible] quod [illegible] que est immanifestum utrum anima [illegible] corporis [illegible] nauta navi

Quoniam autem ex incertis quidem, manifestis autem fit certum et secundum rationem notius, tentandum est iterum sic aggredi de ipsa. Non solum enim quod quidem oportet definitivam rationem ostendere, sicut plures terminorum dicunt, sed et causam inesse et demonstrare. Nunc autem sicut conclusiones termini sunt, ut quid est tetragonismus? equale altera parte longiori orthogonium esse quadrilaterale. Talis autem terminus

[Commentary, right column:] [illegible] postquam philosophus venatus est diffinicionem anime [illegible] in ista parte venatur diffinicionem anime [illegible] ita quod duo facit [illegible] secundo [illegible] consequenter de intentu [illegible] dicamus. Circa primum duo facit [illegible] quod intendit [illegible] quod dixit manifestat [illegible] ubi [illegible] autem [illegible] triplex est diffinicio [illegible] demonstracionis conclusio [illegible] dicatur [illegible] ira [illegible] accensio sanguinis circa cor. Alia est diffinicio que est demonstracionis principium [illegible] appetitus doloris [illegible] diffinicio [illegible] appetitus doloris [illegible] accensio sanguinis circa cor [illegible] diffinicio [illegible] causa [illegible] est [illegible] demonstracionis conclusio [illegible] diffinicio [illegible] totum [illegible] philosophus [illegible] diffinicio [illegible] que est [illegible] diffinicio [illegible] causa [illegible] quod [illegible] diffiniciones [illegible] quod habetur [illegible] intellectus [illegible] quomodo [illegible] adinvenimus [illegible] quod [illegible] diffiniciones [illegible] adinvenimus [illegible] quod est [illegible] quod est [illegible] quod est aliquid [illegible] actus corporis quod est [illegible] quod [illegible] diffinicionem [illegible] quod [illegible]

[illegible] dat duas diffiniciones anime [illegible] quarum [illegible] est [illegible] differunt quia una est demonstracionis principium et alia est demonstracionis conclusio. Diffinitur enim anima [illegible] quod est actus corporis [illegible] quod est principium vivendi [illegible] Sed [illegible] diffinicio que est actus corporis [illegible] quod est principium vivendi [illegible] est [illegible] Sed ut isti dicunt [illegible] est [illegible] quod adinvenimus et [illegible] quod [illegible] diffinicio que est anima est vivendi principium [illegible] anima est actus corporis [illegible] quandocumque animam esse principium vivendi cognoscimus animam esse actum corporis [illegible] alia diffinicio est [illegible] anima non est actus corporis [illegible] quod est vivendi principium [illegible] illa diffinicio [illegible] anima est vivendi principium est causa [illegible] illa est causa [illegible] philosophus [illegible] non sufficiat [illegible] diffinicionem que est demonstracionis conclusio [illegible] est demonstracionis principium [illegible] non videtur posse stare quia [illegible] Aristoteles [illegible] et [illegible] vel [illegible] ordine [illegible] et [illegible] quo [illegible] philosophus [illegible] que [illegible] est [illegible] substancie [illegible] philosophus [illegible] diffinicionem [illegible] quod [illegible] duo [illegible] philosophus [illegible] diffinicionem anime [illegible] et quia non sufficiat [illegible] non sufficit assignare diffinicionem anime [illegible] diffinicio [illegible] orthogonium est [illegible] quadratum [illegible] est quadratum [illegible] latera equalia et [illegible] orthogonium equilaterale [illegible] quadratum [illegible] latera [illegible] longiora et [illegible] orthogonium altera parte longius [illegible] quod est [illegible] diffi[illegible] quadratum [illegible] latera equalia [illegible] orthogonium equilaterale est equale [illegible] orthogonio altera parte longiori [illegible] diffinicio [illegible] quadrati quod est inventio medie [illegible] est equale altera parte longiori [illegible] orthogonium equilaterale est equale [illegible] orthogonio altera parte longiori [illegible] manifestatur [illegible] ut [illegible]

duo numeri quorum unus est longior altero, sicut quatuor et nouem et duodecim [illegible] quatuor et nouem et sunt triginta sex [illegible] totus numerus dicitur [illegible] parte longius [illegible] quorum unus est longior altero [illegible] [illegible] medio [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible]

Dicam autem principium accipientes

[illegible] quadrupliciter [illegible] vegetativa que est in plantis, sensitiva que est in animalibus [illegible] motiva que est in animalibus [illegible] et intellectiva que est in homine [illegible]

est ratio geliconis. Dicemus autem quod tetragonismus medie rei est inventio [illegible]

Dicamus igitur principium accipientes intentionis [illegible] determinatum esse animatum ab inanimato in vivendo. Multipliciter autem ipso vivere dicto et uno aliquo horum insit solum vivere ipsum dicimus ut intellectus et sensus motus et status in loco adhuc autem motus secundum alimentum et decrementum et augmentum.

Unde et vegetabilia omnia videntur vivere in se ipsis [illegible] potentiam et principium huiusmodi per quod augmentum et decrementum recipiunt secundum contrarios locos. Non enim sursum quidem augentur deorsum autem non sed similiter in utrumque et per omnes quecumque aluntur vivunt enim in se habita

Hic docet [illegible] et [illegible] differentias anime [illegible] [illegible]

Separari autem hoc ab aliis

[illegible]

Item non contradicit [illegible] quia una impressionis sive gradus una potentia [illegible] veritatem [illegible] alys quia alys non [illegible] subsistendi [illegible] quia potest esse sine alys [illegible] impressionis sive dignitatis potentia intellectiva potentia est alys [illegible] dictum est [illegible] veritatem separatur ab omnibus alys potentys et alie non possunt separari ab ipso [illegible] principium tangendi [illegible] principium sentiendi in omnibus alios sensus [illegible] quia [illegible] principium sentiendi intelligendi [illegible] [illegible] tactus quia [illegible] sensibus [illegible] sensum tactus [illegible] sufficiente et adequatum [illegible]

[illegible] sine [illegible] alimento separari [illegible] aut hoc ab alys [illegible] possibile est alia [illegible] ab hoc in [illegible] est in mortalibus manifestum est in hys que vegetantur [illegible] potentia [illegible] principium inest omnibus viventibus [illegible] [illegible] que non movetur neque mutantur loco [illegible] aut [illegible] [illegible] videntur [illegible] et multa [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] aut [illegible] in est omnibus tactus [illegible] aut vegetativum potest separari [illegible] [illegible] et tactus ab omnibus sensibus [illegible] [illegible] aut [illegible]

[illegible] sensum tactus [illegible] [illegible] ubi dicit quod [illegible] [illegible] sensibus [illegible] sufficiens causa [illegible] tactus [illegible] sufficiente et adequatum ut probat [illegible] quia sicut [illegible] sensum est causa sufficiens [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] tactus est [illegible] [illegible] sine alys sensibus [illegible] tactus est [illegible] [illegible] alys sensibus [illegible] [illegible] est sine [illegible] alimento [illegible] [illegible] tactus [illegible] [illegible] convenit cum gustu et [illegible] [illegible] [illegible] tactus [illegible] tactus [illegible] animali

Utrum unum quodque

[illegible] [illegible] et [illegible] vegetativam sensitivam [illegible] principium movendi sentiendi tangendi [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] quod [illegible] movet dubitationes [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] vegetative [illegible] augmentativum [illegible] et [illegible] planta [illegible] in plantis [illegible] loco et [illegible] [illegible] quelibet [illegible] et augmentativa [illegible] quia forma [illegible] [illegible] una [illegible] planta [illegible] planta [illegible] [illegible] et [illegible] qualibet [illegible]

[illegible] [illegible] planta [illegible] [illegible] augmentativa [illegible] et [illegible] [illegible] una [illegible] [illegible] tota planta [illegible] planta [illegible] plantarum [illegible] et [illegible] qualibet [illegible] [illegible] in planta est actu una [illegible] [illegible] qualibet [illegible] fantasia [illegible] [illegible] [illegible] fantasia [illegible] et [illegible] fantasia [illegible] ab [illegible] sensibilibus [illegible] fantasie [illegible] [illegible] fantasia [illegible] [illegible] ymaginatio [illegible] [illegible] ymaginatio [illegible] fantasia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ymaginatur [illegible] sensibilibus [illegible] ymaginatio [illegible] fantasia [illegible] organum et [illegible] et [illegible] [illegible] delectationem

De intellectu autem

Hic ponit dubium de intellectu ... [illegible]

Ratione autem quod altera

Hic autor ostendit quod hee potentie sunt diffinite ... [illegible]

...bitabilia perceptivum aut alia aut omnia videntur

tangendi consequentia per quam autem tangere

utrumque horum audit posterius dicimus Nunc

autem solum in tantum dictum sit solum quod est anima

horum que dicta sunt principium et hiis determinata et

vegetativo sensitivo intellectivo motivo utrum autem

unumquodque horum est anima aut pars anime et si pars

utrum sit separabilis ratione solum aut et loco de quibus

dam horum autem non est difficile videre quedam

autem dubitationem habent sicut enim in plantis

quedam divisa videntur et vivencia separata

ab invicem tamquam existente in hiis anima actu

una in una quaque planta in potentia autem ...

Quod autem quibusdam animalium

[illegible]

et augmentatur et tamen non sentiunt, et in eodem et in diversis [illegible] separantur a potentiis [illegible] et non e converso ut patet in diversis animalibus [illegible] vita [illegible] in [illegible] vita, [illegible] in eodem animali [illegible] vivunt et non sentiunt [illegible] sunt [illegible] sentiunt et non vivunt [illegible]

Quoniam autem quo

[illegible] philosophus procedit [illegible] diffinitionem [illegible] anime declarandam [illegible] videlicet quod anima est forma substantialis corporis [illegible] est quod [illegible] conclusionem [illegible] et [illegible] debet [illegible] principaliter [illegible] tunc illud [illegible] quod principaliter [illegible] est forma [illegible] debet vivere et sentire [illegible] et [illegible] principaliter [illegible] anima est forma substantialis corporis [illegible]

pluribus sicut videmus [illegible] dant diviso anime accidere in [illegible] incisionibus decisis. Et enim sensum utraque pars habet et motum secundum locum. Si autem sensum et fantasiam et appetitum. Ubi quidem enim sensus est et tristicia et leticia [illegible] ubi autem hec sunt de necessitate et desiderium. De intellectu autem et perspectiva potentia nichil adhuc manifestum est. Sed videtur anime genus alterum esse, et hoc solum contingit separari sicut perpetuum a corruptibili. Reliquae autem partes anime manifestum est ex hiis quod non sunt separabiles sicut quidam dicunt. Ratione autem quod altere manifestum est. Sensitivo enim esse et opinativo alterum est, siquidem et sentire et opinari. Similiter autem et aliorum unumquodque que predicta sunt [illegible]

[illegible] philosophus [illegible] in quolibet composito est forma [illegible] et utrumque [illegible] prima videlicet quod vivere et sentire debet [illegible] et [illegible] debet [illegible] principaliter, et [illegible] principaliter [illegible] vivere et sentire [illegible] gradus anime [illegible] ad plantas [illegible] ad animalia [illegible] motum secundum locum [illegible] ad animalia [illegible] forma corporis [illegible] diffinitione [illegible] diffinitio anime [illegible] est actus corporis [illegible] vivere et sentire [illegible] diffinitionis [illegible] diffinitio [illegible] aliquis quo agere est a forma [illegible] et [illegible] anima [illegible] quod agit [illegible] actus [illegible] est a forma [illegible] forma agere [illegible] aliquod [illegible] ipsa materia [illegible] forma non [illegible] esse [illegible]

[illegible] est in actu [illegible] est in quantum fit actu per formam, et quia ipsa materia [illegible] actionis sunt in paciente [illegible] et eo ipso quod [illegible] forma, et [illegible] forma [illegible] actus et omnes actiones que egreditur a forma, et philosophus volens [illegible] a forma [illegible] quod forma erat actus et ratio [illegible] tunc dixit quod actus activorum sunt in paciente [illegible] ipsa materia et [illegible] forma [illegible] quod [illegible]

Anima autem quo

[illegible] agere [illegible] a forma [illegible] et infert [illegible] quod anima est [illegible] quo primo vivimus sentimus movemur et intelligimus [illegible] anima [illegible] vivimus sentimus movemur et intelligimus [illegible] opera vite et [illegible] et alia [illegible] anima [illegible] ex duobus [illegible] actus [illegible] ex corpore et anima [illegible] actus [illegible] est actus [illegible] anima [illegible] actus [illegible]

Tripliciter enim

[illegible] forma corporis [illegible] scilicet materia forma et compositum [illegible] anima [illegible] aut est materia, aut compositum, aut forma [illegible] compositum [illegible] materia [illegible] et [illegible] corpus [illegible] corpus esset actus anime [illegible] anima est actus corporis [illegible] anima est forma corporis [illegible]

Et propter hoc bene

[illegible] philosophus [illegible] infert duo correlaria [illegible] correlarium autem [illegible] quod anima neque est sine corpore neque est corpus, sed est aliquid corporis [illegible] correlarium [illegible] anima est in corpore non quolibet sed disposito organico [illegible] anime [illegible] antiqui [illegible] Pitagorici [illegible] loquebantur [illegible] anima et nichil [illegible] de corpore [illegible] quale sit et quod [illegible] quelibet anima [illegible] ingredi quodlibet corpus [illegible] quolibet est

disposicio pacientis et determinata forma disposita recipit materiam / Et tunc concludit quod predictis manifestum est quod anima est actus corporis physici [illegible] eius / [illegible] forma quod separata anima et intelligencie [illegible] forme et tunc dicitur forma [illegible] materia vel contra materiam consistens / Alia forma est [illegible] et dicitur ab informando et talis habet esse in materia et per eam diffiniri / et talis est anima / et ideo diffinita sunt [illegible] corporibus / et est in corpore set non est corpus [illegible] sic determinata [illegible] determinatis organis et instrumentis ut ars edificativa securibus et fabrilis malleis et follibus [illegible] / ita determinata forma et determinata anima determinata requirit materiam / et ideo [illegible] est [illegible] actus activorum sunt in paciente disposito et determinato [illegible] Pitagorici [illegible] meliorata [illegible] anima [illegible] ingreditur post mortem corpus illius animalis cuius operibus conformatur ut anima raptoris in corpus lupi, luxuriosi anima in corpus porci [illegible] est [illegible] quia anima [illegible] non sortiatur [illegible] corpus / sed ut dictum est determinata forma requirit determinatam materiam / Unde themistius dicit quod sicut in lapide non est anima et in arbore non est vox quia [illegible] indisposita sunt ad recepcionem horum sic et in quolibet corpore non est quelibet anima [illegible] determinato determinata [illegible] potencie aut

Potenciarum autem anime

[illegible] determinat de anima [illegible] sua essencia [illegible] est tractatus secundus in quo determinat de partibus anime / et de eius potenciis / Et dividitur primo determinat de potenciis anime in quibus [illegible] [illegible] Quare primo de alimento [illegible] dividitur / primo facit quod dictum est [illegible] que sunt et quo [illegible] Quare / et [illegible] ad hoc subdividitur / primo facit quod dictum est [illegible] diffinicionem [illegible] ad totam animam et ad partem anime / [illegible] manifesta [illegible] anime [illegible] est [illegible] anime est vegetativa et sensitiva et intellectiva et appetitiva et secundum locum motiva / et [illegible] medium [illegible] potencie [illegible] potencia anime aut est cognitiva aut non cognitiva [illegible] potencia vegetativa [illegible] [illegible] potencia intellectiva [illegible] est [illegible] motiva [illegible] potencia sensitiva [illegible] appetitiva [illegible]

aut vim solum / hoc aut sensus aliud

[illegible] omnia [illegible] quibusdam vero [illegible] [illegible] intendendum [illegible] accidit [illegible] aliis vero [illegible] aut quo vivimus et sentimus dupliciter dicitur [illegible] sicut et quo scimus [illegible] aut quod sentimus [illegible] aut [illegible] et quo sanamus aliud quod sanitas est [illegible] aut [illegible] corporis / aut [illegible] hoc aut sanitas [illegible] et actus [illegible] Hec quod est [illegible] sanabilis videtur enim in paciente [illegible] disposito activorum in esse actus / Alia aut est [illegible] quo vivimus et sentimus et movemur et intelligimus [illegible] et [illegible] ut materia et subiectum / Tripliciter dicta substancia [illegible]

[illegible] non [illegible] cognitiva quia nulla talis est cognitiva [illegible] est [illegible] potencia vegetativa [illegible] potencie anime [illegible] sensitiva intellectiva vegetativa [illegible] potencia [illegible] motiva [illegible] anime [illegible] augmento [illegible] motiva [illegible] Avicenna [illegible] potencia appetitiva et secundum locum motiva [illegible] potencia vegetativa [illegible] augmento [illegible] aliis nomine potencia motiva [illegible]

[illegible] illi cui non est appetitus / et ideo [illegible] est obiectum delectabile vel tristabile / [illegible] appetitus [illegible] sequi [illegible] appetitus fugere / Sed dubitatur utrum plante insit appetitus / quibus [illegible] non est sensus / patet [illegible] quia appetitus est inclinatio consequens formam / sed plante habent formam / ergo plante habent appetitum / [illegible] quod appetitus est duplex unus naturalis / et est inclinatio ad propriam operationem consequens formam nature [illegible] et dicimus quod grave habet appetitum ad [illegible] sicut [illegible] / et isto habet planta / et de [illegible] non loquitur hic philosophus [illegible] appetitus animalis / et est inclinatio consequens formam apprehensam et [illegible] [illegible] quia planta caret cognitione / ergo caret appetitu animali [illegible] omnia [illegible] quod [illegible] appetitus animalis / [illegible] est / quia appetitus est inclinatio consequens formam apprehensam / aut ergo sequitur formam apprehensam [illegible] / [illegible] est voluntas / aut formam apprehensam [illegible] [illegible] est duplex / aut formam apprehensam sub ratione boni absolute vel veri vel apparentis [illegible] est [illegible] concupiscibilis vel [illegible] / [illegible] sub ratione boni ardui [illegible] est irascibilis [illegible] aut omnia

[illegible] consequenter sicut hoc quidem materia illud vero forma / illud autem [illegible] / ipsum autem actus / propterea contingit animam / Non est corpus non est actus anime sed ipsa corporis cuiusdam / et propter hoc bene opinantur quibus videtur neque sine corpore esse / neque corpus aliquid anima / Corpus [illegible] non [illegible] / corporis autem aliquid / et propter hoc in corpore est / et in corpore huiusmodi / et non sicut priores aptabant ipsam ad corpus / nihil diffinientes in quo et quali / et videtur non quodlibet accipere quodlibet / sic autem fit et secundum rationem / uniuscuiusque enim actus in potentia existente et in propria materia aptus natus est fieri / Quod quidem igitur actus et ratio potentiam habentis esse huiusmodi manifestum.

Potentiarum autem [illegible] / est [illegible] anime que dicte sunt / aliis quidem insunt omnes / aliis vero quedam harum / quibusdam vero una sola / Potentias autem diximus vegetativum / sensitivum / appetitivum

Animalia autem omnia [illegible]

[illegible] philosophus probat [illegible] quod [illegible] cui inest sensus / ei inest appetitus / et dividitur in duas particulas [illegible] duplicia [illegible] probat intentum / [illegible] est [illegible] est sensus / ei inest delectatio et tristitia / sed cui inest delectatio ei inest appetitus / ergo cui inest sensus ei inest appetitus / [illegible] quia cui inest sensus ei inest cognitio sensibilis convenientis / et ad hoc sequitur delectatio / vel disconvenientis et ad hoc sequitur tristitia / [illegible] / [illegible] Omnia animalia habent tactum / [illegible] plante non habent tactum / [illegible] est / [illegible] necesse est quod [illegible] [illegible] constituitur / sed [illegible] sit [illegible] et ergo habet tactum / [illegible] non [illegible] instinctum / [illegible] plante / et ergo in [illegible] difficultate [illegible] instinctum quam plante / et ergo magis sunt [illegible] tactus quam plante / [illegible] caloris / [illegible] indiget [illegible] magis quam plante instinctu [illegible] et [illegible] / et quia instinctum [illegible] indicat [illegible] tactum sunt animalia et plante non / [illegible]

Rationem autem alimenti

[illegible] philosophus probat [illegible] dicto [illegible] quod [illegible] sensus alimenti ei [illegible] est appetitus / et [illegible] quia [illegible] sensus alimenti [illegible] appetitus [illegible] appetitus [illegible] Nam quia alimentum [illegible]

[illegible] et [illegible] potus / sed cui inest tactus ei inest sensus alimenti [illegible] calidum et [illegible] illud est tactus / ergo cui inest tactus ei inest appetitus [illegible] sapor confert ad nutrimentum [illegible] sed alia sensibilia [illegible] nutrimentum est [illegible] calidum frigidum et [illegible] est / Nam [illegible] nutrimentum [illegible] et [illegible] calidum et [illegible] et [illegible] / ergo nutrimentum est calidum et [illegible] [illegible] et [illegible] frigido [illegible] et [illegible] [illegible] sed sonus et odor [illegible] nutriunt [illegible] Item [illegible] Sapor [illegible] unus [illegible] quo [illegible] [illegible] est quoddam tangibile / et ut sic gustus est quidam tactus / et [illegible] sapor confert [illegible] ad nutrimentum [illegible] et [illegible] tactus [illegible] alio [illegible] et ut sic differt [illegible] tangibilibus [illegible] gustus est [illegible] sapor confert [illegible] ad nutrimentum [illegible] odor vel sonus [illegible]

Certificandum autem

[illegible] philosophus [illegible] dicta sunt [illegible] quibus [illegible] dictum est quod [illegible] appetitus et fantasia [illegible] et differunt

rr-ʒ appetitus

[illegible]

Manifestum autem est

[illegible]

... intellectivum. Inest autem plantis vegetativum solum, alteris autem hoc et sensitivum. Si autem sensitivum et appetitivum. Appetitus quidem enim desiderium et ira et voluntas sunt. Animalia autem omnia unum habent sensuum tactum. Cui autem sensus inest, huic et letitia et tristitia et dulce et triste, quibus autem haec et concupiscentia; delectabilis enim appetitus haec est. Adhuc autem alimenti sensum habent; tactus enim alimenti sensus est. Siccis enim et humidis et calidis et frigidis aluntur viventia omnia. Horum autem sensus tactus, aliorum autem sensibilium secundum accidens. Nichil enim in alimentum confert sonus neque color neque odor. Humor autem unum aliquod tangibilium est. Esuries autem et sitis desiderium, et esuries quidem calidi et sicci, sitis autem frigidi et humidi. Sapor vero ut delectamentum horum est. Certificandum de ...

[illegible]

Unde ridiculosum

[illegible]

Similiter autem se habent

[illegible]

tute/ unde includit virtute vegetativum, est quia aliquid potest habere totum quod potest alterum et adhuc amplius/ tunc illud quod plus potest includit virtute illud quod minus potest/ sic quadrangulus habet tot angulos quot triangulus/ et adhuc amplius/ ideo quadrangulus includit triangulum virtute/ Similiter est de potenciis anime/ quia quidquid potest vegetativum potest et sensitivum et adhuc amplius/ ideo in sensitivo includitur vegetativum virtute/ Et quod ista littera est intelligenda [illegible] [illegible] [illegible] et alia diffinitio/ Hic ponit autem que potencie et quo ordine sunt considerande et subdividit in duas particulas [illegible]

de hiis posterius/ Nunc autem in tantum dictum sit quod viventibus habentibus tactum et appetitus inest. De fantasia autem incertum, posterius autem intendendum est. Quibusdam autem adhuc inest et secundum locum motivum, aliis autem et intellectivum et intellectus ut hominibus et si aliquid alterum huiusmodi est aut et honorabilius. Manifestum autem est quoniam eodem modo una utique erit ratio anime et figure; neque enim ibi figura est preter triangulum et que consequenter sunt, neque hic anima preter predictas est. Fiet autem utique et figuris ratio communis que conveniet omnibus, propria autem nullius erit figure. Similiter autem et in dictis animabus. Unde derisorium [illegible] querere communem rationem et in hiis et in aliis que nullius erit eorum que sunt propria ratio, neque secundum propriam et individuam speciem, dimittentes huiusmodi. Similiter autem se habet et quod est de figuris est et quod secundum animam sunt/ semper enim in eo quod consequenter [illegible]

Quare et secundum unumquodque

[illegible]

Necessarium autem est

Priores enim potentie

[illegible] et sanitas est causa ambulacionis [illegible] est in duobus generibus cause/ nam ambulacio est causa efficiens sanitatis/ sed sanitas est causa finalis ambulacionis [illegible] [illegible] sunt causa [illegible] in genere cause efficientis [illegible] est causa [illegible] in genere cause finalis [illegible] [illegible] sunt priora operacionibus/ quia sunt cause earum in genere cause efficientis/ ut [illegible]

[illegible]

Quare primo de ali

[illegible]

est potius quod prius est insignius et in actu
ut in tetragono quidem trigonum est in sensi-
tivo autem vegetativum. Quare secundum unumquodque querendum
que unumquodque anima, que plante et que hominis aut bes-
tie. Propter quam autem causam consequenter sic se habent consi-
derandum. Sine enim vegetativo sensitivum non est. A sensi-
tivo autem separatur vegetativum in plantis. Iterum autem
sine quidem eo quod est tangere aliorum sensuum neque unus
est. Tactus autem sine aliis est. Multa enim animalium
neque visum neque auditum habent neque odoratus sensum.
Et sensitivorum autem alia quidem habent secundum locum motivum,
alia vero non habent. Ultimum autem et minimum ratiocinationem
et intellectum. Quibus enim inest ratiocinatio
corruptibilibus, hiis et reliqua omnia. Quibus
autem illorum unumquodque, non omnibus ratiocinatio,
sed quibusdam quidem neque ymaginatio. Alia at

[illegible]

Naturalissimum enim

[illegible]

potentie vegetative est opus potentie vegetative, sed generare est huiusmodi, igitur etc. Ista ratio per hanc vocem patet, quod non ponit ... nota etiam illud quod opus quod est animantibus naturalissimum ... quae non sunt ita ... Sed potentia generativa est prima in viventibus, ergo est naturalissima ... Sed philosophus in ista littera videtur comparare ad invicem opera potentie vegetative, ita quod videtur dicere quod generare est naturalissimum opus inter opera potentie vegetative ... tamen generat sibi simile non est ... primo

Haec propositio innuit de esse; de intellectu autem alte-

ra est. Manifestum quod una ratio utique erit

de anima. Necessarium est autem debentem de

his perscrutationem facere, accipere unumquodque eorum quid est,

deinde de consequentibus et de aliis investigare. Si autem

oportet dicere quid unumquodque horum, ut quid in-

tellectivum aut sensitivum aut vegetativum, prius adhuc

dicendum quid est intelligere et quid sentire et vegetare.

Priores enim potentiis actus et operationes secundum rationem sunt.

Si autem sic, his adhuc priora opposita oportet speculari; de

illis primum utique oportebit determinare propter eandem

causam, ut de alimento et sensibili et intelligibili.

Quare primo de alimento et generatione dicendum

est. Vegetativa enim anima et aliis est, et prima

et maxime communis potentia est animae, secundum quam inest vivere

omnibus, cuius sunt opera generare et alimen-

to uti. Naturalissimum enim opus viventibus est, quaecumque

perfecta et non orbata, aut generationem spontaneam non

viventibus. Sed primo quia generat sibi simile, et non ... quod non generant imperfecta et orbata, sed solum viventibus perfectis et non orbatis et quae generationem spontaneam non habent. Dicitur viventibus propter demones, angelos et intelligentias, quae sic non possunt ... Dicitur perfectis propter pueros qui non possunt generare sibi simile eo quod adhuc non sunt in perfecta aetate, et senes non possunt quia deficiunt in calore naturali. Dicitur non orbatis propter eunuchos et castratos, qui non possunt generare. Unde non solum illa animalia dicuntur orbata quae carent membris principalibus, sed etiam illa quae non habent dispositiones naturales ad generandum, ut frigidi non possunt generare et maleficiati. Dicitur quae generationem spontaneam non habent propter illa quae generantur ex putrefactione, et propter generationem equivocam. Unde secundum Commentatorem duplex est generatio viventis: quaedam est equivoca, in qua generans et genitum non sunt eiusdem speciei specialissime, ut est generatio ranae, vermis ex putrefactione; alia est generatio univoca, in qua generans et illud quod generatur sunt eiusdem speciei specialissime, ut generatio equi ex equo; et de ista philosophus loquitur, de generatione univoca.

Quatenus ipso semper

Hic philosophus probat maiorem, scilicet quod generare est opus naturalissimum, et hoc sic: illud est opus naturalissimum per quod omnia appetunt esse divino semper participare, non mortali. Sed generare est huiusmodi, igitur etc. Et dividitur ista pars in duas. Primo ponit rationem predictam; secundo ponit declarationem maioris, ibi: Omnia enim. ... Quod autem cuius causa ... ponit declarationem minoris, ibi: Quoniam igitur communicare. Ratio est sic: quod natura maxime intendit, est hoc quod naturalissimum est; ergo esse est naturalissimum; et illud per quod esse continuatur est naturalissimum, et hoc est generatio. Unde generatio est opus naturalissimum. Minor ratio est: nam ut omnia appetunt esse ratio est:

dicitur primo Ethicorum: Omnia appetunt bonum; sed bonum et ens convertuntur, et ens et esse sunt idem; ergo bonum et esse convertuntur; ergo omnia appetunt esse. Item secundo: omnia generabilia sunt mixta, et materia est principium corruptionis; ergo omnia generabilia sunt corruptibilia. Et cum individua sunt generabilia, sunt etiam corruptibilia; ergo non possunt manere secundum eadem numero. Et quia mixta est contrariis, et quaerit esse generationem, ut saltem maneret sub esse specifico, quia licet non adhuc maneat idem numero, maneat in alio ... quod philosophus in littera ... quod est et sufficit ... illud quod magis ... quod aliter ... quoddam magis ... illud vero magis ... quod corrumpit ... et faciat sibi simile ... ergo illud ... generat sibi simile ... est de speciebus ... illa magis cum ... suppositorum ... videtur destrui ... ut illud ... omnia agunt ... est ipsum esse divinum ... ita quod ... quod producit generatio ... ipse deus ... Alii dicunt ... finis ... est aut ...

Est autem anima viv[entis]

[illegible commentary]

Quod quidem igitur sit

[illegible commentary]

Manifestum est autem

[illegible commentary]

sicut facit aliquid, quale aptum est ad quod, ad planta aut plantam, communicent ipso semper et divino et immortali participent prout possunt. Omnia enim illud appetunt et illius causa agunt quecumque agunt secundum naturam. Illud autem cuius causa duplex est: hoc quidem cuius, hoc autem quo. Quoniam igitur communicare non possunt ipso semper et divino continuatione, propter id quod non contingit corruptibilium idem et unum numero permanere, secundum quod potest participare unumquodque communicat, hoc quidem magis, illud vero minus, et permanet non idem sed ut idem, numero quidem non unum, specie autem unum.

Est autem anima viventis corporis causa et principium. Hec autem multipliciter dicuntur. Similiter autem anima secundum determinatos tres modos causa: et enim unde motus ipsa est, et cuius causa, et sicut substantia [...]

[illegible commentary]

Post hoc ponit philosophus quod distinxit supra ut patet quod anima est sicut differentia [illegible] aliorum et respectu sui corporis cuius cum est actus, sed At vero et. Hic autem quod anima est causa efficiens respectu operum vite. Et dividit: primo facit hoc, secundo removet quemdam errorem in [illegible]. In prima parte dicit quod [illegible] ratio aliud a quo primo producunt operationes vite est causa efficiens respectu illarum operationum [illegible] anima [illegible] et [illegible] motu, ponit [illegible] in loco [illegible] alteratio, sentire et augmentatio [illegible] causa efficiens [illegible] esse eius actu, et agentis [illegible] anima non est agens [illegible] quia nulla operatio est [illegible], et ideo [illegible] anima non est causa efficiens, sed est illud

At vero et unde primum

quo animatum primo agit, et ideo anima est ratio efficiendi, sicut dicimus quod forma agit, quia ipsa est forma agendi. Iste primus motus localis est motus progressivus, de quo philosophus hic loquitur, qui non convenit omni viventi, sed est proprius animalibus, non autem omnibus, sed solum animali perfecto. Unus motus localis qui convenit omnibus non est motus progressivus, sed appellatur motus dilatationis et constrictionis. Cum enim huiusmodi [illegible] dilatat se, tunc [illegible] ampliorem occupat locum [illegible]; cum vero constringit se, tunc [illegible] occupat locum [illegible] et illud animal quod [illegible] movetur [illegible] imperfectum, et de illo motu non loquitur hic philosophus. Iste secundum alteratio dupliciter capitur: uno modo [illegible] et reperitur in elementis et [illegible] sic non accipitur. Alio modo alteratio est [illegible] cum anima, sic sentire est alterari, et sic dicta cuius causa est anima, quia omne sentiens [illegible]. Similiter augmentum est duplex: uno modo [illegible] et artificialia possunt augmentari, ut patet [illegible] ex additione lapidum, et sic non [illegible]. Alio modo augmentum capitur pro [illegible] quod fit in animatis per [illegible] nutrimenti, et augmentum est principium ab anima, et [illegible] philosophus, nichil augmentatur nisi alatur [illegible]. Empedocles

animatorum corporum anima est causa et principium. Quod quidem igitur sicut substantia manifestum. Causa enim ipsius esse omnibus substantia est, vivere autem in viventibus. Causa autem est principium horum anima. Amplius autem eius quod potentia ratio actus est. Manifestum autem quod et cuius gratia anima causa. Sicut enim intellectus gratia huius facit, eodem modo natura, et hoc est ipsius finis. Huiusmodi autem in animalibus anima et secundum naturam. Omnia enim physica corpora animae instrumenta sunt, sicut animalium sic et plantarum, tamquam gratia animae continua (?). Dupliciter autem dicitur quod cuius causa, et quod cuius (?) et quod quo. At vero et primum principium est quod secundum locum motus anima est. Non omnibus autem viventibus inest potentia haec. Est autem et alteratio et augmentum secundum animam. Sensus enim quaedam alteratio esse videtur. Nichil

Empedocles autem

[illegible] ponit philosophus quemdam errorem et dividitur in duas partes [illegible] primo [illegible] error fuit ipsius Empedoclis, qui [illegible] dixit quod sursum in arboribus est pars ramorum, sed deorsum est pars illa que trahit alimentum, scilicet radix [illegible] est [illegible]. Ideo explanando dicit quod male accepit sursum et deorsum in arbore, quia non est idem sursum et deorsum in animalibus et in universo. Nam in animali caput est sursum, sed radix in arbore est loco capitis, quia [illegible] trahit alimentum, et [illegible] operationes [illegible] in plantis radix et deorsum pars ramorum. Sursum et deorsum [illegible] dextrum et sinistrum accipiuntur [illegible] uno [illegible] in columpna vel in pariete, dextrum et sinistrum solo quo ad nos [illegible] variatur [illegible] dextrum et sinistrum. Alio modo sursum et deorsum accipiuntur [illegible] secundum naturam [illegible] sursum et deorsum in corporibus [illegible] secundum motum localem [illegible] sursum convenit [illegible] et deorsum [illegible]. Alio modo considerantur [illegible] secundum motum alimenti [illegible] alimentum [illegible] deorsum [illegible] superflua emittuntur [illegible] in plantis radix est sursum et pars ramorum deorsum, unde in animali sursum est os et caput, sed deorsum est illa pars per quam superflua emittuntur. Dextrum autem ubi viget potentia motiva, et [illegible] sinistrum autem [illegible] vigent [illegible] tunc sursum et deorsum [illegible] in universo et in animali [illegible] differunt in tribus [illegible] primo quia [illegible] et

[illegible]

Adhuc autem quod ...

[illegible]

Videtur autem quibusdam

[illegible]

Hoc autem concausa

[illegible]

aut sentit quod non habet animam. Sicut autem de augmento et decremento se habet, nec decrementum patitur neque augmentatur physice nisi alatur; alitur autem nichil quod non communicat vita. Empedocles autem non bene dixit hoc addens augmentum accidere plantis deorsum quidem radices mittentibus propter id quod terra sic fertur natura, sursum autem propter ignem similiter. Neque enim id sursum deorsum bene accipit; non enim idem omnibus sursum et deorsum et omni, sed sicut caput animalium sic radices plantarum sunt, si oportet organa dicere altera et eadem operibus. Adhuc autem quid est continens in contraria ferentes ignem et terram? Distrahentur enim nisi aliquid prohibens sit; si vero erit, hoc est anima et causa alimenti et augmenti. Videtur autem quibusdam ...

[illegible]

Quoniam autem quod alit [illegible]

[illegible]

igitur una simpliciter causa alimenti et augmenti est quod alit et augmentat [illegible] in plante et in aliis putabitur utique hoc esse quod operatur. Hoc autem est causa quidem modo, non tamen simpliciter causa, sed magis alia. Igitur enim augmentum in infinitum quorumque sunt combustibile. Natura autem constantium omnium terminus et ratio et magnitudinis et augmenti. Hec autem anime sunt, sed non ignis, et rationis magis quam [illegible]. In autem idem potentia anime vegetativa et generativa, de alimento necessarium est determinare primum. Separatur enim ab aliis potentiis [illegible]. Videtur autem esse alimentum contrarium contrario, non omne autem omni [illegible]

[illegible]

Videtur autem esse [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quecumque diximus non solum gravitatem habent extra vitam sed habent augmentum sunt in multa esse in vitam, sed non omnia, ut semina ex laborante. Videntur autem in illa eadem ad invicem esse alimentum sed aqua quidem igni alimentum, ignis autem non alit aquam. In simplicibus igitur corporibus hec maxime esse videtur, aliud quidem alimentum, aliud vero quod alitur. Dubitationem autem habet; dicunt enim quidem simile simili ali sicut et augeri. Aliis autem sicut diximus, e contrario videtur enim contrarium contrario tamquam impossibile sit simile a simili. Alimentum autem mutari et decoqui; mutatio autem in omnibus in contrarium aut in medium. Adhuc autem pati aliquid alimentum ab eo quod alitur, sed non hoc ab alimento, sicut neque instructor

Dubitationem autem

[illegible]

Utrum autem sit [illegible]

[illegible]

alia ab illis hi instructor aut mutat [illegible]

in actu existentis aut sit alimentum quod

ultimo advenit aut quod primo sed [illegible]

Si aut utraque sed hoc quidem nec coctum illud

aut coctum utrisque utique continget alimentum dicere

in quantum autem non coctum hoc [illegible] alitur in quantum

vero coctum simile simili. Quare manifestum

quod dicunt quodammodo utique recte et non recte

[illegible] Est autem nichil alit nisi participans

vitam animatum utique erit corpus quod alitur in

quantum animatum. Quare et alimentum ad quod animatum

et non secundum accidens Est autem alterum alimento

et augmento esse in quantum enim quantum quid animatum

augmentatum in quantum autem hoc aliquid et substantia

alimentum est et generativum nutritivum salvat enim

[illegible]

Quoniam autem manifestum

[illegible]

Est autem alterum

[illegible]

Et generationis effectivum

[illegible]

Quare autem huius

[illegible]

quia potentia nutritiva est ratio agendi nutritionis [illegible] sed quod vegetativa est ratio agendi principalis [illegible] instrumento [illegible] nutritiva sed dicit [illegible] alimento patitur ab alito [illegible] est [illegible] forma [illegible] est ratio agendi [illegible] agit sed totum compositum [illegible] forme [illegible] agit ideo materie attribuitur actio [illegible] passive sed est in proposito [illegible] est actio vegetativa [illegible] passive instrumentaliter patiens [illegible] ad nutritivam [illegible] a fine

In hac particula [illegible] comparatam ad actum quantum [illegible] dividitur in duas partes

Quoniam autem a fine

[illegible] primo facit quod dictum est [illegible] quod nutritur et aliud quod alitur [illegible] vegetative talis [illegible] quod actio [illegible] potentia vegetativa [illegible] ad actum nutritionis et augmentationis [illegible] principium [illegible] operationis [illegible] operationem que est [illegible] potentiam vegetativam inseparabiliter [illegible] est nutritio [illegible] augmentationis [illegible] inseparabilis quia [illegible] ordinatur ad generationem [illegible] non differt potentia vegetativa [illegible] ad hanc operationem [illegible]

Dubium et nisi ad hoc [illegible] quo [illegible] alitur et quantum aut fovens [illegible] non eius quod alitur [illegible] qualitas id quod alitur. Sanum enim est ipsa substantia est quantum aut mixtum [illegible] sed salvat [illegible] Quare aut huiusmodi anime vegetabilis principium potentia [illegible] salvare susceptibilem [illegible] quod est huiusmodi alimentum aut facit operationem. Unde privata alimento non potest esse. Amplius autem sunt tria, quo alitur et alens. Alens quidem est prima anima, quod vero alitur est habens corpus hanc, quo vero alitur alimentum. Quoniam autem a fine appellari omnia iustum est, finis autem generare quale ipsum, erit utique prima anima generativa quale ipsum. Est autem quo alitur duplex, sicut et quo gubernat et manus et themo

Est autem quo alitur

In hac particula [illegible] quo alitur [illegible] in navigatione [illegible] calor in nutritione [illegible] manus movet [illegible] et calor [illegible] movens et motus [illegible] manus que est distincta ab [illegible] et subiecto [illegible] movetur ab aliquo [illegible] et calor [illegible] movens non motum quia [illegible] movet [illegible] in navigatione [illegible] movet [illegible] et separatum [illegible] calor [illegible] movens [illegible] de alimento [illegible] in libro [illegible] de generatione [illegible] in libro de augmento de alimento [illegible] plantarum [illegible] vegetativa [illegible]

Determinatis autem

[illegible] determinat de potentia [illegible] dividitur in duas partes [illegible] determinat de sensibus [illegible] quod dictum [illegible] determinat de sensibus [illegible]

sit utrum passiva/ hoc autem quod dicatur de passione ad actionem [illegible] dividendo autem primo ad hunc de dic- [illegible] quod dictum est/ [illegible] differt [illegible] sentire et [illegible] ad sentire [illegible] adhuc [illegible] primo ponit [illegible] quod hoc consequitur [illegible] secundo autem [illegible] in ista littera dicit autem [illegible] ponit primo [illegible] utrum passiva et sit [illegible] illa pars est utrum passiva [illegible] operacio consistit in quodam pati et moveri/ [illegible] quia sentire quod est operacio [illegible] est pati/ eo quod sentire est quoddam alterari/ alterari autem est pati/ [illegible] pati dicatur dupliciter [illegible] quod est [illegible] accipitur pati in libro de generatione/ [illegible] pati sumitur methaphorice pro [illegible] est [illegible] sumitur hic pati/ [illegible] sentire est pati sicut enim pati [illegible] est receptivum forme agentis/ [illegible] sensus est receptivus speciei sensibilis et [illegible] virtus passiva

Hoc quidem movet et motum illud autem movet

solum omne autem alimentum necessarium

pati cum digeritur/ operatur autem digestionem calidum

unde omne animatum habet calorem/ figuraliter quidem igitur

alimentum quid sit dictum est certificandum autem est

autem posterius de ipso in propriis sermonibus

Determinatis autem hiis dicamus communiter de omni

sensu/ sensus autem in moveri aliquo

aliquid et pati accidit, sicut dictum est, vi-

detur enim quedam alteratio esse/ dicunt autem quidam et

simile a simili pati/ hoc autem quomodo sit possi-

bile aut impossibile dictum est in universalibus sermonibus

de agere et pati/ habet autem dubitationem propter quid

et ipsorum non fit sensus et quare sine hiis qui

Habet autem dubitationem

[illegible] utrum ad impossibile [illegible] sensus sit virtus passiva/ [illegible] extrinsecus/ et arguit sic si sensus esset virtus activa/ tunc sentiret semper et elementa que sunt in suo organo sive aliquo extrinseco obiecto/ sed hoc est inconveniens/ ergo primum est inconveniens/ videlicet quod sensus sit virtus activa/ ergo est passiva/ [illegible] ponit inconveniencia/ que [illegible] ad hoc/ si sensus poneretur virtus activa/ [illegible] [illegible] quia si sensus sit virtus activa tunc sine exteriori obiecto sentiret se et alia [illegible] in organo/ quia virtus activa requirit extrinsecum passum [illegible] operacio [illegible] in illo passo et non manet in virtute activa/ sicut virtus [illegible] activa [illegible] sive operationibus [illegible] operacio [illegible] sensus non est nata [illegible] sed manet in sensu/ ergo si sensus non esset virtus activa sine extrinseco obiecto sentiret semper et elementa sui organi/ [illegible] elementa sentiuntur aut per se/ aut [illegible] intellectu/ et quia intellectus cognoscit [illegible] sensus cognoscit [illegible] elementa [illegible] sed dicit aliquis [illegible] elementa

quod dicit propter opinionem antiquorum/ qui dicebant esse [illegible] in intellectu [illegible] elementa sunt subiecta/ ergo et sensus [illegible] antiquos/ sed [illegible] veritate sensus cognoscit [illegible] ~~[illegible]~~ illa que [illegible] insunt [illegible] calidum et frigidum [illegible] non sunt in organo non sentiuntur [illegible] sensibile est movens/ [illegible] movens [illegible] actu [illegible] in organo non sunt actu [illegible] virtute [illegible] organum sunt actu [illegible] non sentiuntur [illegible] dicit semper [illegible] ad actum/ sed organum [illegible] dispositionibus [illegible] sunt [illegible] ergo ab aliquo extrinseco ducitur ad actum [illegible] sensibile est movens [illegible] sed movens et motum de- [illegible] distincta loco et subiecto/ [illegible] sensibile [illegible] distincta loco et subiecto a sensu/ [illegible] in organo non sunt distincta a sensu/ [illegible] organum/ ergo non possunt sentiri [illegible] ipsum de potentia ad actum/ sed ipse sensus est utrum passiva et potentia [illegible] extrinseco [illegible] dupliciter [illegible] ducitur ad actum passivum [illegible] sentitur/ sed [illegible] reflectit se super suum [illegible] quia est virtus organica et corporea/ et [illegible] reflexioni/ sed tamen convenit virtuti [illegible] sicut intelligencie et [illegible] intellectui [illegible] autem sentire [illegible]

De potencia sensitiva

Quoniam autem sentire

In ista parte philosophus distinguit ipsum sentire et sensum et dividitur in tres particulas. Primo facit hoc, 2a declarat quoddam suppositum [illegible], 3a ostendit aliquo quod dicatur de potentia ad actum ibi Omnia autem [illegible]. Prima parte hec dicit quod sentire dicitur dupliciter, uno modo in potencia, alio in actu; sic eciam et sensus dicitur dupliciter et philosophus hic apte declarat in littera, pro quo sciendum quod aliquis est in potencia ad sentire dupliciter: uno modo in potencia remota, ut cum adhuc caret sensu [illegible]; alio modo aliquis est in potencia propinqua ad sentire [illegible] dupliciter: quedam in potencia propinqua ut dormiens, quedam in potencia propinquissima ut aliquis vigilans in clauso in loco tenebroso [illegible]

sunt extra non faciunt sensum inexistente igne et terra et aliis elementis quorum est sensus per se aut secundum accidens. Manifestum igitur est quod sensitivum non est actu sed potentia tantum. Unde non sentit, sicut combustibile non comburitur ipsum a se ipso sine combustivo; combureret enim se ipsum et nichil indigeret actu igne ente.

Quoniam autem sentire dicimus dupliciter, potentia et audiens et videns audire et videre dicimus et si forte dormiens, aut quod iam operans, dupliciter utique dicetur et sensus, hic quidem sicut potentia, ille autem sicut actus. Similiter autem et sentire quoddam potentia est ens, hoc autem actu. Primum quidem igitur tamquam sit idem pati et moveri et agere dicimus; et enim motus est actus quidam

[illegible]

Omnia autem paciuntur

In hac parte ostendit aliquo quod dicatur de potentia ad actum, volens dicere quod omnia que sunt in potencia reducuntur de potencia ad actum per aliquod ens actu [illegible]

Dividendum autem de potentia

[illegible]

Ambo enim igitur primum

In hac particula philosophus [illegible]

[illegible]

methaforice. Nam in acquirendo scientiam intellectus non alteratur proprie loquendo, quia in alteratione proprie dicta fit corruptio qualitatis et dispositionis contrarie [illegible]. Sed in acquirendo scientiam non fit aliqua corruptio dispositionis intellectus contrarie habitui acquisito, sed salvatur et perficitur igitur etc. Item secundum Philosophum dicitur quod addiscens aliquam mutatur in contrariam habitum, sic aliquis [illegible] quod patitur [illegible] dispositione in habitum, quia dispositio est contraria habitui, eo quod sit facile mobilis, et habitus difficile mobilis. Sed tamen hoc non videtur valere, quia Philosophus dicit contrario habitu mutatur qui est addiscens, sed dispositio non [illegible] habitus, ideo de illa mutatione non intelligit. Sed illa que sunt eadem non sunt contraria, sed dispositio et habitus sunt una species qualitatis, ut dicitur in predicamentis, igitur etc. Et ideo sit dicendum quod in addiscendo fit sciens ex non sciente. Sed non sciens est ignorans, ideo ex ignorante

impassibilis [illegible] sicut in alteris [illegible] dum. Omnia autem patiuntur et moventur ab activo et motu entis. Sed quidem tamen aiunt pati, est autem ut assimilari sicut diximus. Patitur quidem enim in quantum dissimile sustinet, passum autem simile est.

Dividendum autem et de potentia et de actu. Nunc autem simpliciter dicamus de ipsis. Est enim quidem sciens aliquid sicut si dicamus hominem scientem, quoniam homo scientium et habentium scientiam. Est autem sicut iam diximus scientem et habentem grammaticam. Uterque autem horum non eodem modo possibiles sunt, sed hic quidem quoniam genus et materia talis, ille autem quoniam volens possit considerare nisi aliquid prohibeat exterius. Nam autem considerans actu ens et proprie sciens hanc

fit sciens. Sed ignorantia est duplex [illegible] negationis, quod dispositionis ut [illegible] prave passionis. Cum ergo puer [illegible] [illegible] ignorantie dispositionis, sicut aliqualiter [illegible] principiorum et [illegible] tunc sit errorem, quo contrarius sit [illegible] sciencie, et tunc ille addiscens [illegible] habitu suo dicitur mutari contrario habitu. Nota quod autem simpliciter

Non est autem simpliciter

Hic Philosophus distinguit [illegible] pati [illegible] quod dupliciter dicitur. Uno modo dicitur corruptio que fit ex agenti. Alio modo est salus et perfectio recipientis ab aliquo ente actu et aliquo simili. Sed passio dicitur multis modis. Uno modo vocatur [illegible] est abiectio et corruptio qualitatis que sunt in patiente per actionem agentis contrariam, sicut calidum agit in aquam corrumpendo frigiditatem aque. Alio modo dicitur passio per [illegible] et receptio alicuius perfectionis sine omni corruptione, et dicitur salus et perfectio recipientis, et sic sentire et intelligere dicuntur passiones. Item secundum quod pati [illegible] [illegible] proprie acceptum venitur passio proprie dicta, et [illegible] methaforice. Si enim [illegible] [illegible] ad totam passionem aliquo [illegible] [illegible] primo et per eam forma substantialis aufertur, non est ibi passio proprie dicta. Si autem [illegible] [illegible] patientis et in eam forma forma agentis [illegible] dicatur, non est ibi passio proprie dicta, [illegible] salus et perfectio, quia est receptio forme sine corruptione recipientis. Et [illegible] pati [illegible] [illegible] sentiendo et in intelligendo. Item secundum Philosophum dicit potentia et actus sunt similia, ibi dicit aliquis [illegible] illius contrarium dicit in principio huius libri, videlicet quod actus et passio non differunt. [illegible] multum [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] quod actus et potentia [illegible] duplex capiuntur. Uno modo [illegible] nature [illegible] [illegible] quantum [illegible] [illegible] [illegible] aliud perfecta, et sic ut multum differt. Alio modo accipiuntur secundum [illegible] unius ad alterum, sic dicit Philosophus quod actus activi sunt in patiente disposito et determinato et [illegible], ita quod non quodlibet agens in quodlibet agit [illegible] patiens, sed determinatum agens in determinatum patiens, sic actus et potentia sunt [illegible] [illegible].

Speculans

In actum quidem igitur

Postquam Philosophus notificavit quot modis aliquid est in potentia, hic ostendit quo tale dicatur ad actum et dividitur. Nam primo ostendit quo ens in potentia propinqua dicatur ad actum, secundo quo ens in potentia remota dicatur ad actum, ibi Exponit autem. Prima subdividitur, primo facit quod dictum est, secundo recolligit dicta, ibi In actum quidem, videlicet quod aliquis habens scientiam fit actu speculans, et hoc mutare non est alterari. Nam in alteratione proprie dicta fit corruptio, sed hic non est corruptio. Sed si dicatur alterari, hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alteratus in actu [illegible], quia mutatur de [illegible] in actum. Et recapitulat dicens quod illud mutari non dicitur addiscere nisi [illegible] [illegible] aliud [illegible] non. Et subiungit quo potentia remota dicatur ad actum primum, volens quod ens in potentia ad scientiam accipit eam ad actum, et tale accipere non dicitur proprie pati. Et si dicatur pati, tunc duo sunt modi passionis, unus mutatio in dispositionem

[illegible] et aliud [illegible] actu [illegible] adesse et pati. [illegible] in hac parte [illegible] / [illegible]
sicut fit actu sciens / actu a doctore [illegible] dicit [illegible] esse [illegible]
et in topicis [illegible] quod [illegible] quis [illegible] / aut [illegible] veniendo / aut addiscendo [illegible]
[illegible] et adoctore [illegible] est [illegible] sanitatis /
[illegible] et sic [illegible] sanitas [illegible] [illegible] patiente [illegible]
[illegible] aliquo [illegible] sanitate [illegible] / aliquo [illegible]
[illegible] / et [illegible] fit sanitas / sic [illegible] abeunte actu [illegible]
[illegible] abeunte actu [illegible] / [illegible] intellectus agente [illegible]
[illegible] dicit intellectus possibilis [illegible] / et [illegible] vocat [illegible]
[illegible] / quod dicit [illegible]
[illegible] non solum ille doctor [illegible]
[illegible] magister / sed
[illegible] / [illegible]
[illegible] et hoc est intellectus agens [illegible]
[illegible]
[illegible] intellectus agente / et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]

[illegible] ab ambobus eo quod [illegible] primi sunt potentia [illegible]
scientes sunt. Sed hoc quidem per doctrinam alteratum
est et multotiens ex contrario mutatum habitu.
[illegible] autem eo quod habet [illegible] aut [illegible] et non
agens [illegible] Non est autem simpliciter agens neque pati, sed aliud quidem cor-
ruptio quedam a contrario, aliud autem salus
[illegible] magis eius quod est potentia ab eo quod est
actu et simile sic sicut potentia se habet ad actum.
Speculans enim fit habens scientiam, quod non aut
non est alterari; in ipsum enim est additio et in
actum aut alterum genus alterationis. Unde
non bene habet dicere sapientem cum sapiat alterari,
sicut edificatorem cum edificat. In actu quidem
igitur ducere ex potentia existente sicut intelligens
et sapiens non doctrinam sed alteram habere.

Sensitivi autem prima

[illegible]

Differt autem quoniam

[illegible] intellectus [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

denominatorem iustum est, eo potentia aut
ente addiscente et accipiente scientiam ab actu
ente et didascalico, aut neque pati dicendum
sicut dictum est, aut duos esse modos al
terationis et eam que in privativas dispositiones
mutationem et eam que in habitus et naturam.
Sensitivi quidem prima mutatio fit a generante,
cum autem generatum est, habet iam sicut scientiam
et sentire. Et quod autem secundum actum similiter dicitur
ipsi considerare. Differt autem quoniam huius quidem
activa operationis extra sunt, ut visibile
et audibile. Similiter autem et reliqua sensibilium.
Causa autem est quoniam singularium qui secundum actum
sensus, scientia autem universalium est. Hec enim in ipsa quodammodo
anima sunt. Unde intelligere in ipsa

[illegible]

Dicendum autem est

[illegible]

Dico autem proprium

[illegible]

unus sensus sit circa [illegible] et [illegible] quia sensus sunt distincti sensus proprii sensibilia [illegible] sensu [illegible] quod sensus non contingit sensum errare. Et hoc declarat commentator dicens quod visus est ut in pluribus et frequenter, sed errat in paucioribus et raro. Aliter declarat Themistius dicens quod ad hoc quod sensus proprius non errat requiruntur tres conditiones, prima quod organum sit dispositum perfecte, secunda quod medium sit bene dispositum, tertia quod obiectum sit in debita distantia. Hiis conditionibus servatis, dicit Themistius quod sensus non errat circa proprium obiectum. Si aliqua harum conditionum deficeret, tunc bene deciperet circa proprium obiectum, ut si aliquis haberet lapides ante oculos, deciperetur. Ictericus enim iudicium [illegible]. Et si medium sit indispositum, tunc male iudicatur de obiecto, sicut cum multi vapores elevantur qui sunt inter nos et solem, apparet sol rubeus, licet tamen non sit. Si etiam obiectum sit nimis remotum, tunc fit error circa iudicium obiecti. Et quamvis iste tres conditiones tamen non videntur esse sufficientes, immo pluribus aliis modis sensus potest decipi, verbi gratia si aliquis navigaret, tunc appareret sibi quod arbor stans in littore moveretur, licet tamen in rei veritate non moveretur. Requiritur ergo quod obiectum et sensus conveniant secundum quietem et motum. Item requiritur quod medium sit uniforme, quia si esset difforme, tunc sensus posset decipi, sicut patet de denario posito in aqua, tunc talis apparet maior quam est, et hoc non fit aliud nisi propter diversitatem medii, quia unum est medium scilicet aer, aliud est aqua, nam aer est subtilior aqua. Sed universaliter dicitur

est cum velit, sentire enim non est in ipso. Necessarium enim est esse sensibile. Similiter autem et hoc se habet in scientiis sensibilium et propter eandem causam, quia sensibilia singularia sunt et exteriora. Sed de hiis certificare tempus fiet et iterum. Nunc autem tantum sit determinatum. Quoniam non simpliciter est quod potentia dicitur, sed aliud quidem sicut si dicamus puerum posse militare, aliud autem sicut in etate existentem, sic se habet sensitivum. Quoniam autem innominata est differentia, determinatum autem est de ipsis quoniam altera et quomodo altera sunt, uti autem necesse est ipso pati et alterari tamquam propriis nominibus. Sensitivum autem potentia est quale sensibile iam actu est, sicut dictum est. Patitur quidem non simile cum sit, passum autem assimilatum est et est quale illud est. Dicendum autem est secundum unumquemque sensum

Sed universaliter dicitur

Hic philosophus removet quoddam dubium. Nam credet aliquis forte quod dum dicitur sensus proprius nullo modo posset errare circa suum obiectum, hoc removet in littera dicens sensus non decipitur circa proprium obiectum, sed potest decipi circa suum subiectum vel locum et circa locum in quo obiectum est, sicut si audiatur clamor, auditus cognoscit ipsum sonum esse clamorem, videlicet an est hominis vel equi vel vacce, et ubi sit an in domo vel in choro, auditus semper non percipit, sed circa illa errat. Item philosophus dicit visus cognoscit quod color, hoc non est intelligendum quod ad essentiam coloris, quia cognoscere essentiam accidentium pertinet ad virtutem intellectivam, sed intelligitur quod ad ipsum pertinet cognoscere colorem intentionaliter, videlicet in particulari sub determinato loco et determinato tempore, et ita visus bene decipitur. Et per [illegible] intelligitur de aliis sensibilibus particularibus [illegible]. Hic philosophus ostendit que et quot sunt sensibilia communia, dicens quod sunt quinque [illegible].

Comunia autem est

sunt sensibilia quia non in omnibus aliquo libet sensu percipiuntur, sed quia ab omnibus quedam vel a diversis tamen ut post patebit. Et dicit quia [illegible] determinata sunt obiecta tamen, sed multorum, ut dicit commentator. Secundo ea que sunt obiecta particularis sensus non sunt propria sed communia, nam motus non percipitur a visu [illegible] visus [illegible] sensus, sed quia communis est [illegible] obiectum visus subiectum sensus est [illegible]. Item [illegible] percipit motum sui obiecti vel quietem, et etiam an sit unum vel multiplicatum [illegible] percipit, et figura a quolibet sensu percipitur, sed magnitudo et figura visu et tactu apprehenduntur. Item [illegible] tunc ista sensibilia sunt sensibilia per se, et sic dicit commentator. Tunc dicitur sensibilia per se propter duas causas, prima quia sunt immediata subiecta sensibilium [illegible]. Secundo est

[illegible commentary]

de sensibilibus primo. Dicitur autem sensibile tripliciter, quorum duo quidem dicimus per se sentiri, unum vero secundum accidens. Duorum autem aliud quidem proprium est uniuscuiusque sensus, aliud vero commune omnium. Dico autem proprium sensibile quod non contingit altero sensu sentiri et circa quod non contingit errare, ut visus coloris et auditus soni et gustus humoris. Tactus autem plures differentias. Sed et unusquisque iudicat de hiis et non decipitur quia color neque quia sonus, sed quid coloratum est aut ubi aut quid sonans. Huiusmodi quidem igitur dicuntur propria unicuique. Communia autem motus quies numerus figura magnitudo; huiusmodi enim nullius sunt propria, sed communia omnibus vel pluribus. Tactu enim motus aliquis sensibilis est et visui.

[illegible commentary]

Sensibilium autem

[illegible commentary]

Cuius quidem igitur est

[illegible commentary]

Visibile enim est co[lor]

[illegible commentary]

Color est per se visibile

[illegible]

ista sunt sensibilia per se. Dicitur autem accidens sensibile, ut si album sit Diarri filius; per accidens enim hoc sentitur, quoniam accidit albo quod sentitur; et unde nihil patitur inquantum huiusmodi a sensibili. Sensibilium autem per se propria sensibilia sunt, et ad quae apta nata est substantia uniuscuiusque sensus.

Cuius quidem igitur est visus, hoc est visibile. Visibile autem est et color quidem, et quod verbo est quidem dicere, innominatum autem est; manifestum autem erit magis procedentibus. Visibile enim est color. Hoc autem

[illegible]

Et igitur quod dyafanum

[illegible]

Lumen autem est huius

[illegible]

existit

[illegible]

est in eo quod secundum se visibile; secundum se autem non ratione, sed quoniam in seipso habet causam essendi visibile.

Omnis autem color motivus est eius quod secundum actum diaphani, et hoc est ipsius natura. Unde quidem non visibile sine lumine, sed omnis uniuscuiusque color in lumine visibilis. Unde de lumine primo dicendum quid est.

Est igitur aliquid diaphanum. Diaphanum autem dico quod est visibile, non autem secundum se visibile ut simpliciter est dicere, sed propter extraneum colorem. Huiusmodi autem est aer et aqua et multa solidorum. Non enim secundum quod aqua neque secundum quod aer diaphanum est, sed quoniam est natura eadem in his utrisque et in superiori corpore.

Lumen autem est actus huius diaphani secundum quod diaphanum. Potentia autem in quo hoc est

[illegible]

Neque enim possibile

[illegible]

Quid sit esse dyaphanum

[illegible]

[illegible] uidet [illegible]

no e corpus [illegible] quia si lux esset corpus / sicut est ignis / et ignis mouetur sursum / quia lux esset eciam sursum tantum / sed hoc est falsum / quia lux recipit ad omnes differencias posicionis secundum sursum deorsum dextrorsum et sinistrorsum [illegible] corpus / Et non recte

Et non recte Empedocles

Hic remouet quandam solucionem falsam ipsius Empedoclis quam dabat ad quoddam argumentum sibi factum / Sicut Empedocles erat illius opinionis quod lux esset corpus / et solucio ipsius [illegible] argumento / quod formabatur contra ipsum contra lucem [illegible] potest istud / Si lux esset corpus tunc eius motus esset localis et successiuus in ipso aere vel in aliquo alio / Sed hoc ipse [illegible] falsum / quia diuiditur in aere in instanti / Contra istam solucionem [illegible] Empedocles / respondendo [illegible] quod lux mouetur localiter et successiue in medio [illegible] / sed [illegible] latet nos / [illegible] in [illegible] / quod lux [illegible] Empedocles [illegible] aliquis alius dixit sic [illegible] / quod lux [illegible] successiue et extendatur in medio terre et celi / nos autem latebit illa successio / [illegible] est contra racionem / [illegible] potest [illegible] intellectum [illegible] / [illegible] quod uidetur [illegible] latere [illegible] illa successio [illegible] in [illegible] spacio / sed dubium esset / [illegible] debet latere [illegible] multiplicacio per magnum spacium / sicut ab oriente in occidentem / [illegible] sequitur quod solucio predicta Empedoclis [illegible] contra argumentum [illegible] / Item [illegible] lux [illegible] splendor differunt [illegible] / quia lux [illegible] in corpore lucido / sed lumen [illegible] et radius ut [illegible] in aliquod aliud / sed splendor [illegible] ab aliquo corpore tersoque [illegible] et polito / [illegible]

~ lux [illegible] ad dyaphanum [illegible] color ad corpus

Et tenebra / lumen autem ut color est actus diaphani secundum quod diaphanum / ab igne / aut huiusmodi ut quod sursum est corpus / Et enim huic aliquid inest unum et idem / Lumen igitur est dyaphani et quod huius dicitur est / Lumen neque ignis est neque omnino corpus neque defluxus corporis ullius / esset enim utique aliquod corpus / et sic ignis aut huiusmodi alicuius presencia in dyaphano / Neque enim possibile est duo corpora simul in eodem esse / videtur autem lumen contrarium esse tenebre / Est autem tenebra priuacio huiusmodi habitus ex diaphano / quare palam est quod et huius presencia lumen est / Et non recte Empedocles dixit / neque si aliquis alius sic dixit / quod feratur lumen et extendatur in medio terre et

[interlinear glosses: id est actus diaphani; scilicet lux fit in diaphano; scilicet corpore; ab alio corpore; precelesti; sicut aqua et [illegible]; scilicet lux; scilicet lumen; scilicet est; scilicet corpus; scilicet lux esset; scilicet priuacio; scilicet diuidit; scilicet pluries; diuditur; diuidatur; preuio; priuacio lucis ex dyaphano]

[illegible] alia [illegible] cognoscitur silencium esse [illegible] per auditum / [illegible] ad auditum reducitur / sicut silencium reducitur ad auditum / sic tenebrosum reducitur ad visum / [illegible] tenebrosum aliquo modo quod visibile / non per se / sed per accidens / [illegible] indicamus de silencio / ut [illegible] audiendo sonum / dicimus nos audire silencium / sic pluries iudicamus de tenebris / ut non uidendo lumen / dicimus nos tenebram uidere / Item [illegible] diaphanum dicitur esse inuisibile / et dicitur uideri ut tenebrosum / et eciam dicitur vix visibile / inuisibile est diaphanum de se [illegible] est vix visibile / quia uidetur palam / Vel dicitur esse vix visibile quia aliquo modo reducitur ad [illegible] lucis / sed uidetur ut tenebrosum / quia de se caret luce / Non autem omnia visibilia

Non autem omnia vi

Hic philosophus determinat de visibilibus in nocte / et subdiuiditur primo sicut hic / secundo declarat quoddam suppositum / ibi "Nunc autem" / [illegible] racio quare tria visibilia non sunt visibilia in lumine est ista / quia visibile consideratur per comparacionem ad illud quod [illegible] forma lucis et color sunt [illegible] formam [illegible] que [illegible] visus / [illegible] consideratur visibile quantum ad illud quod est [illegible] / [illegible] sunt visibilia [illegible] que [illegible] color ut lux / nullo autem modo [illegible] visibilia sunt nominabilia / [illegible] visibilium [illegible] colorata [illegible] lucida [illegible] sed [illegible] / Et [illegible] quibus hoc [illegible] quedam pudrida [illegible] sunt visibilia / nullo [illegible] modo [illegible] / quia illa que non sunt [illegible] ut [illegible] / [illegible]

[Marginal notes, left: [illegible]; sicut dyaphanum [illegible] quod [illegible] et color [illegible]; [illegible] visibile; [illegible]. Right margin: [illegible]]

sed predicta visibilia sicut [illegible] ... que predicta visibilia de die non videntur ut [illegible]
[illegible] sed ut colorata / sed de nocte videntur ut lucencia / et non ut colorata [illegible]
est ista quia predicta corpora cum [illegible] habent aliquid lucis / in quibus lucent ut ignis
et diafonum aeris et aque non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
lux est modica et debilis / non apparent maiore lumine / cum [illegible]
sive in forti lumine non videntur ut lucencia / sed videntur ut colorata [illegible] / sed quia [illegible] lux
propter sui debilitatem non potest diafonum perfecte reducere ad actum / [illegible] illuminando [illegible]
non est movere a colore / [illegible] [illegible] ad hoc [illegible] cum in lumine non videntur / sed in tenebris / [illegible]
videtur proprius color ipsorum / [illegible] causa videtur color aliorum / sed [illegible] lux sive lux ipsorum videtur

continuauit **Nos autem latent** / hoc et est et
extra eam que videntur / impossibile enim speciem
latent nos aborientem cum in oculis late
Magna quidem multis est istis / Est autem colo
ne quod susceptivum quod secundum colorem, soni autem
absonum sive colorem aut diafonum et invisi
bile aut quod vix videtur ut quod tenebr
osum / Huiusmodi autem diafonum quod
non secundum actu diafonum sed potentia [illegible]
ea quidem ipse tenebra quandoque autem lucidus [illegible]
aut omnia visibilia sicut in lumine sed solo visus
cuiuslibet proprius color / Quedam autem in lumine non vi
dentur / in tenebris autem faciunt sensum / ut que ignea
videntur et lucentia / non autem nominata sunt
uno nomine / ut quercus / putredines / cornua
capita piscium / et squame et oculi / sed nullius videtur

[illegible] admovendo diafonum [illegible] color [illegible]
est de stellis / que non videntur
de die / quia lumen eorum vincitur ab
excellenciori lumine / de nocte vero videntur
quia lux earum non vincitur [illegible]
lumine excellenciori / [illegible] Nunc autem in tantum

Nunc autem in tantum

[illegible] declarat quandam suppositionem
et dicitur / primo facit hoc / secundo improbat
[illegible] democriti / ibi / non
enim bene hoc / [illegible] subdividitur / primo dicit
intencionem [illegible] diafonum [illegible]
[illegible] [illegible] / Si enim
aut [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] quia ut supra dicebatur [illegible]
color [illegible] movere diafonum [illegible]
sed diafonum [illegible] [illegible]
sine lumine [illegible] potest actu et [illegible]
[illegible] diafonum [illegible] color sive lumen [illegible]
non movet medium / et [illegible] non potest
videri / Item [illegible] [illegible] [illegible]
coloratum [illegible] [illegible] illud
corpus et actu [illegible] [illegible]
diafonum actu illuminatum / non [illegible]
non fit visus / et [illegible] est quod ad
visum colorem [illegible] diafonum actu
illuminatum sive lucidum / [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] facta [illegible]
[illegible] aliquid [illegible] et non [illegible]
[illegible] et non [illegible] / ut [illegible]
est ibi aliquid tactum et non tangens
[illegible] motum et non movens / ut organum
[illegible] ibi tangens et tactum / ut
medium / quod est movens et motum /

Et ergo si debeo videre colorem / oportet quod continuetur aer sive aliquod corpus diafonum a corpore co
lorato usque ad oculum / ergo coloratum movebit aerem / sublato autem aere continuato usque
ad oculum movebitur oculus / quare sublato medio / non erunt ea que requiruntur ad visum
et per consequens non erit ibi visio / [illegible] Ignis autem in utrisque videtur

Ignis autem mutlos

[illegible] [illegible] determinat de visibili quod est ignis et
dividitur / primo facit hoc / secundo ostendit quod ad [illegible] aliorum
[illegible] requiritur medium ibi / [illegible]
est [illegible] ignis videtur tam in tenebris quam in lumine / [illegible] [illegible] [illegible] est talis
[illegible] ideo videtur in tenebris / quia ignis [illegible] de lumine / quod sufficit actu illuminare medium
sive ipsum diafonum / sic quod hoc non ignibus et alia que predicta corpora videntur in tenebris /
[illegible] [illegible] quale potest in lumine videri est ista / quia ignis [illegible] de lumine quod lumine
[illegible] [illegible] maiorum lumen / non [illegible] / igitur causa videtur in lumine [illegible] in die [illegible]
[illegible] ut [illegible] in littera / quod in gustando et tangendo videtur quod sine medio senciamus / non
est ita / quia in hiis sensibilibus est duo medium distinctum ab organo / tamen ut infra dicetur
tamen in ipsis nervus [illegible] / ut organum / et caro / ut medium / quare in tactu et gustu
[illegible] [illegible] / quia sicut quis videt [illegible] mediante aere sic quis gustat aut
tangit mediante carne / [illegible] [illegible] erit manifestum / [illegible] Medium autem soni

[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Medium autem soni

Hic philosophus ostendit quod ad percipiendum sonum unum requiritur medium scilicet aer; sed ad percipiendum odorem requiritur duplex medium scilicet aer et aqua. Circa dicta notandum in isto capitulo demonstrat quod ad visionem requiritur color, lux et lumen que inter se differunt. Primo sciendum quod dicta differunt inter colorem et lucem ex una parte, et inter lucem et lumen ex alia parte. Sunt color et lux inherent corpori lucido et colorato, sed talibus corporibus lumen non inheret sed ipsi medio scilicet diaphano. Secundo differunt, quia color et lux possunt videri, sed lumen videri non potest, sed est ipsa representatio ipsius lucidi. Tertio differunt, quia lux est qualitas defluens a corpore lucido, sed sic non est de colore et luce. Item sciendum lux et color etiam inter se differunt. Primo quia lux sine alterius lucidi est visibilis, sed color non potest videri nisi sit aliquod lucidum in diaphano sive lux super ipsum. Secundo differunt, quia color [illegible] qualitatem ex prima actione quatuor qualitatum, sed lux non generatur a qualitatibus primis et earum actionibus. Tertio differunt, quia color solum reperitur in corporibus corruptibilibus, sed lux reperitur tam in corruptibilibus quam in incorruptibilibus. Nunc autem de sono.

Hoc proprius color est. Quam autem causam non videtur, alia ratio est. Nunc autem in ipsis manifestum est quod in lumine videtur est color. Unde non videtur sine lumine. Hoc enim erat ipsi colori esse motivum secundum actum diaphani; actus autem diaphani lumen est. Signum autem huius manifestum est: si enim aliquis ponat coloratum corpus super ipsum visum, non videbit; sed color movet diaphanum, puta aerem, ab hoc autem continuo existente movetur sensitivum. Non enim hoc bene dicit Democritus opinatus, si esset vacuum medium, videri utique perfecte et si formica in celo esset. Hoc enim impossibile esset. Patiente enim aliquid sensitivo fit videre; ab ipso autem quod videtur colore impossibile est. Relinquitur autem a medio. Quare necessarium

Nunc autem de sono

Hic philosophus determinat de visibili. In presenti capitulo intendit determinare de audibili videlicet de sono. Et dividitur in partes quia primo determinat de sono in generali, secundo in speciali. Prima sic. Dicit primo sciendum quod duplex est sonus, et de sono [illegible] differt autem secundum. Prima adhuc dividitur. Nam primo determinat de sono, secundo de medio et organo auditus, tertio de vacuo. Prima adhuc dividitur. Primo determinat de generatione soni simpliciter, secundo de generatione soni [illegible]. Prima autem adhuc subdividitur. Primo ponit quedam dicta et [illegible] que requiruntur ad soni generationem. Ibi Sunt autem. Circa primum notandum quod [illegible] sunt duo obiecta scilicet sonus et odor. Et hoc est quia in modo immutandi potentiam se habent. Sed tamen sonus est obiectum potentie [illegible] immediate. Hic philosophus determinat de sono. Et hoc non est [illegible] visibili primo determinat quoniam [illegible] de sono quam de odore, et quia de sapore et tangibili. Et hoc secundum philosophum in libro de sensu et sensato. Dicit sonus est duplex scilicet potentia et secundum actum, et ideo duplex dicatur, quia non habet sonum in actu, est duplex. Quedam nullo modo habent sonum, ut spongia et lana; quedam non habent actu sed potentia, ut es et alia corpora dura et plana, que possunt facere sonum cum concurrunt. Pro quo sciendum est aliquod sit secundum sanitatem virtute tamen sicut cibus et potus; aliquod autem sit secundum sanitatem formaliter sicut animal; aliquod autem neutro modo, ut formaliter nec virtute, sicut lapis et lignum. Sic de sono. Aliquid est secundum sonum virtute tamen ut corpora dura et levia cum contactu considerata; aliquid est sonans formaliter sicut aer interceptus inter latera concurrentia et percussa; aliquid est sonans neutro modo nec virtute nec formaliter ut spongia, lana, capilli.

Sunt enim quidam actu

Hic philosophus autem que et quot requiruntur ad soni generationem. Et dividitur. Primo autem et quod sunt que causant sonum et qualia debent esse. Ibi Sunt autem duo. Circa istud notandum quod ad generationem soni causandum tria requiruntur scilicet percutiens, percussum et medium. Et hec tria differenter requiruntur ad generationem soni, quia percutiens et percussum requiruntur ad generationem soni in genere cause efficientis, sed medium requiritur in genere cause materialis, quia sonus est in medio materialiter sicut in subiecto. Item sciendum quod ad generationem soni in anima [illegible] requiritur. Sicut ad generationem aliorum [illegible] causa efficiens et materialis sicut sensibile producit, sed causa finalis [illegible].

[illegible]

est medium esse aliquid vacuo aut facto non
aliquid certe sono nichil videbitur propter quod
quidem circa ipsum colorem in lumine natum est
videri ut dixi. Sicut autem in utrisque vi
detur et in tenebris et in lumine. Et hoc consequenter
[illegible] sonum non absque lucido fit sonus
aut vacuo fit ex denso et deaddore. Non
enim ipsorum tangentis sonum faciat sonum sed
ab aere quidem et sono media mouentur
et absque autem sonum utrique. Cum autem super
sonum sonum aliquis apponit adiacens aut
sonat neque unum sonum faciet. Delatum aut
et gustu est se se. Non autem audet propter
quam autem causam posterius manifestum est.

Medium autem soni aer quidem est aliter
autem in manifestum est. Commune est enim aliquid

[illegible]

Sicut autem diximus

[illegible]

Amplius audit

[illegible]

formatur / sed ista que sunt facta et causa soni debent esse dura et resistencia / sicut est es et argentum et alia corpora solida et firma / et quando ex percussione ad aerem fit causari sonus [illegible] / patet de [illegible] aerem / quia aliquo modo aer resistit / sed quia non [illegible] resistit / et ideo ex ista percussione non [illegible] dicitur sonus / Item [illegible] in commentatorem quod [illegible] percuciens corpus ita velocem esse / quod preveniat fracturam aeris / Nam si quis plane movet corpus solidum super aliud [illegible] aer frangetur / et recedit absque violencia / et non facit sonum et ideo oportet ita velociter [illegible] et illud impetum quod preveniat fractura aeris [illegible] quod [illegible] aer antequam solvatur et frangatur / Item [illegible] [illegible] est decorporibus se [illegible] sonantibus sonum / et de cumulo lapidum percusso velociter / Nam si quis portaret cumulum lapidum ita lente quod lapides non velociter moverentur et non fierent violentiam aeri / non fieret sonus / sed si percussus ab aliquo velociter fuerit aerem in quadam violencia / tunc fit ibi sonus / et ideo quodammodo est [illegible] / et ibi [illegible] fit echo

passio ab aere et aqua sicut diximus enim non sentiunt odorem quod est manifestum pisces videntur enim [illegible] aquatica [illegible] odoris [illegible] / sed homo quidem et quecumque pedibus gradiencia ambulancium respirant in [illegible] sunt odorare nisi respirancia causa autem de hiis posterius dicetur

Nunc autem de sono et auditu determinetur primum est autem duplex sonus / hic quidem actu aliquis aut potentia / alia enim non dicimus habere sonum / ut spongiam et lanam / quedam autem habent / ut es et quecumque plana et lenia sunt / quoniam autem possunt sonare / hoc enim est ipsius medii et auditum facere sonum actu / fit enim qui secundum actum sonus semper alicuius ad aliquid et in aliquo / plausus enim est passio faciens sonum / unde impossibile

Echo autem fit cum ab

[illegible] in ista parte philosophus determinat de sono secundario [illegible] / et subdividit [illegible] quid fit echo / [illegible] dicit / ubi videtur autem [illegible] quod cum lapis proicitur ad aquam / tunc fiunt ibi circuli / qui si venerint obstaculum resiliunt / [illegible] corpus solidum [illegible] aliud corpus in aere / fiunt ibi circuli / qui continue multiplicantur / et si circuli illi inveniant obstaculum resiliunt / et ideo accidit in illo circuli / [illegible] in specie [illegible] [illegible] que [illegible] inveniant obstaculum resiliunt et retrocedunt [illegible] sonus in aere [illegible] diffusione circulorum / [illegible] reflexione [illegible] modo sonus [illegible] reflexione ille dicitur echo / [illegible] reflexionis circulorum [illegible] motui diffusionis / quia eo quo diffunduntur circuli / resiliunt si invenerint obstaculum / et quia [illegible] causatur plus sonus [illegible] echo fit plus sono [illegible] / [illegible] est [illegible] et echo auditur / tunc videtur [illegible] audire unum vocem similem voci [illegible] / Item [illegible] philosophus dicit quod echo [illegible] philosophus [illegible] / [illegible] obsistente [illegible] fit reflexio circulorum in aere [illegible] / [illegible] obstaculum [illegible] ut apparet patet in puteo / et quanto obstaculum gravius [illegible] / tunc echo [illegible] philosophus videtur autem

Videtur autem semper

in hac particula philosophus ponit [illegible] echonis [illegible] quod echo semper fit / sed non est certus semper / [illegible] reflexione [illegible] sicut et lumen semper resilit / [illegible] aliquod corpus [illegible] et [illegible] / ut [illegible] radii cadunt super corpus et [illegible] reflexio fit [illegible] / ut [illegible] cadunt in aquam vel in aliquid aliud tersum et politum / tunc [illegible] resultat [illegible] splendor [illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible] reflexio [illegible] non semper fit reflexio fortis / nam [illegible] arbores faciunt umbram / ista umbra [illegible] reflexio [illegible] non esset [illegible] aquam non posset [illegible] ad umbram / sicut [illegible] / ideo [illegible] splendor fit ex forti reflexione / [illegible] umbra [illegible] reflexio / ideo [illegible] semper est reflexio [illegible] contingit umbram [illegible] usque ad umbram et ibi [illegible] [illegible] semper resilit / et non semper est reflexio fortis / [illegible] semper reflectitur aer / et semper fit echo / sed quia non semper illa reflexio est fortis / non semper est

[illegible]

Vacuum enim recte dicitur [illegible]

[illegible]

est autem et unum fieri sonum aliud cum est
verberans et aliud quod verberatur quare
sonans ad aliquid sonat tangit enim aliquid
cum ictu tetigerit sonat. Ictus autem non
fit sine motu. Sicud autem diximus non
omnium contingentium ictus sonus est. Nul-
lum enim sonum facit pili et si percuciatur sed
es et quecumque levia et concava sunt. es quidem
quia leve est concava autem ex repercussione
faciunt multos ictus post primum ictum impoten-
ti exire quod motum est. Amplius au-
ditur in aere et aqua sed minus magis non
autem est soni dominus aer neque aqua sed oporte-
tet solidorum percussionem fieri ad invicem et
ad aerem. Hoc autem fit cum permanet per-
cussus aer et non solvatur. Unde si velociter

[illegible]

Auditus autem connaturalem [illegible]

[illegible]

Propter hoc quidem [illegible] sic possunt esse impedimenta audiendi et videndi

et fortis percutiat sonat. Quod enim percipiat motum ferientis fracturam aeris sicut si congregatum aut cumulum lapidum et lapillorum percutiat ab latio velociter. Echo autem fit cum ab aere uno facto propter vas determinans et prohibens diffundi iterum aer repellitur sicut spera. Videtur autem semper fieri echo sed non certus quia accidit in sono sicut in lumine. Etenim lumen semper repercutitur neque enim fieret penitus lumen sed tenebra extra solem sed non sic repercutitur sicut ab aqua aut ere aut aliquo alio leniore. Quare tenebra facit qua lumen terminamus. Vacuum enim recte dicitur proprium audiendi videtur enim esse vacuum aer. Hic autem facit est audire cum movetur continuus et unus. Propter hoc est nisi fragibile sit

[illegible]

Utrum autem sonat ver[berans]

In hac parte philosophus movet dubitationem quam dicta sequuntur quandam questionem et dicit primo sicut [illegible] sic solvit eandem. Et questio est ista utrum sonat percuciens tantum vel percussum tantum. Et subiungit solutionem dubitationis, et dicitur quod ambo differenter ut declarat in litera. Circa primam particulam audiui istius littere et antequam [illegible] dictam, et eo quod tria requiruntur ad sonum videlicet percuciens percussum et medium, tunc movetur dubium an sonus sit subiective in corpore percuciente vel percusso aut in medio. Et [illegible] dicitur et ut [illegible] dicetur tunc est subiective in medio, effective autem in corpore percuciente et percusso. Sed dicitur aliquis sonus est subiective in percuciente patet quia cum est potentia in est actus, ex descripcione et [illegible] si potentia sonandi est in ipso corpore percuciente et percusso, ergo et ipsum est actus sonandi. Item ullus est sonus subiective cum est sonus in actu, sed illorum in percuciente et percusso est sonus in actu, ergo illa et est sonus subiective quia in illa est sonus subiective ad cuius variacionem variatur sonus, sed sonus variatur ad variacionem corporis percucientis et percussi, ergo sequitur quod in illis est subiective. Antecedens patet quia accidens [illegible] variatur ad variacionem sui subiecti ut declaratur [illegible]. Et minor patet quia corpora plurimorum [illegible] faciunt sonum quam aurea. Item in illis est sonus subiective de quibus verum est dicere quod audiuntur sed [illegible] corpore percuciente et percusso, igitur [illegible] minor nota est [illegible] patet per [illegible] Ista dicamus calorem esse subiective in illo quod videtur [illegible] apud dicitur esse sonus subiective in illo quod audit. Item sonus est subiective in corpore percusso, patet quia in illo est sonus subiective quod est causa soni sed corpus percussum est causa soni, igitur et maior patet quia causa est subiective

accidentaliter et accidentaliter et aut totaliter et subito / maior pars percutitur quod dicitur quod una sonus est continuus propter ... illius ... illius motus / per ... sonandi ... intelligitur separatum sonandi passivum / per motum vel intelligitur separatum sonandi activum / ... sed dicit ... non sonus ... quod accidens variatur ... subito / ... color manet ... vino et mortuo / sufficit quod sit variatio alterius effective / et ... propter quod sonus variatur ad variationem corporis percutientis effective / et ... maior / ... illa maior non est sonus ... subito ... aqua ... auditu ... formaliter / vel virtualiter ... dicit quod ... concedendum ... illis est sonus subito ... audi-

non sonat, nisi leve sit quod percutitur aut vacuum sit. Simul enim fit propter planum. Unum enim levius est et planum. Sonativum igitur est quod motivum est unius aeris continui usque ad auditum. Auditui autem connaturalis est aer propter illud quod in aere moto exteriori interius movetur. Propter quod quidem non ubique animal audit neque ubique penetrat aer. Non enim ubique habet aerem movendam pars et animatam, sicut in pupilla humidum. Ipse quidem insonabilis est aer propter id quod facile dissipabilis est. Cum vero prohibetur diffluere, huius motus sonus est. Hic autem est sed hic est immobilis est, quatenus autem certe format omnes differentias motus. Propter hoc quidem in aqua audimus, quoniam non ingreditur ad ipsum connaturalem aerem, sed neque in aurem propter reflexiones. Cum hoc autem non audit neque si meninga laborat, sicut si pupilla pellis laborat, sed signum est audiendi.

... formaliter, et non ... quod illis que audiuntur virtualiter ... est ... que non audiuntur formaliter sed virtualiter. Dubitatio dicit quod concurrunt non ... quod propter ... est una sonus ... quod est una ... efficiens, ... unum principale ... quod sit efficiens sonum unum principale / ... corpus percutiens ... principale non ... duo ... efficientia ... effectus ... et ... efficace ... principale ... differentia ...

Differentiae autem sonantium

... determinat de differentiis et speciebus soni / ... in quibus ... sonus ... que ... soni et quo cognoscuntur ... sunt eius accepta ... Hec autem dicuntur ... velox ... multitudine ... et illa ... sunt / ibi et videntur ... quid vero ... ibi de sono ... Circa ... et que possunt ... considerare ... corporum sonantium in quibus formaliter non est sonus / nam corda aqua dicitur acuta / ... reddit acutum sonum ut dicitur esse ... sonum / et ... sonus ... non est in corda / sed in aere / ... possunt considerari differentie soni ut ... non esse in corpore in quo formaliter est sonus / constat autem quod non percipitur sonus nisi ... esse formaliter et in actu / et differentie corporum sonantium in quibus non est sonus nisi ... cognoscuntur ... in actu ... sonum in aere / in quo sonus ... esse formaliter et in actu / et ... non ... differentias colores / nisi ... / quia non possunt ... sine luce / ... cognoscuntur differentias corporum sonantium nisi fiant in aere actu ... est / quia ... auditus non ... formaliter / ... videri ... nisi ... actu factum ... colores ... aliquid formaliter ... quod sunt ... visibiles / ... quia colores ... sunt visibiles formaliter / ... in ... non possunt ... nisi ... et actu illuminato / ... corpora sonantia non ... quia ... corpore sonante nichil est de sono / et ... non est sile ... de differentiis corporum sonantium ... sonum in actu / et de differentiis colorum ... sile / quia ... non possunt ... sonantium sine sono ... actu ... colores sine luce ... acutum ... fieri / quod ... vel ... motu / et ... motu ... esse velocem / ... et ... motu ... esse ... in corda / que ... plures motus in aere / et ... reddens maiorem ... et ... acutum / Et ... dicitur acutum ... velocem / et intelligitur ... de acuto ... motus ... soni ... motus / ...

Vox est sonus quidam

[illegible]

sonare autem facit tympana. Semper enim quod
motu proprio movetur in auribus aer, qui pro-
prius est, et non percipitur. Et propter hoc dicunt
audire vacuo audire sonante, quia audimus
habentes determinatum aerem. Utrum autem sonat
verberans aut quod verberatur? Aut utrumque
alio modo. Est enim sonus motus potentis
moveri hoc modo quo quidem saltantia a le-
vibus cum aliquis trahit. Non utique sed
non omne sonat quod verberat et verberatur, ut si
obviat acus acui, sed oportet quod percussum regulare sit
ut aer subito resiliat et moveatur. Differentiae
autem sonantium in sono secundum actum ostenduntur.
Sicut enim sine lumine non videntur colores, sic
neque sine sono acutum vel grave. Hec autem dicuntur
secundum metaphoram a tangibilibus. Acutum
enim movet sensum in pauco tempore multum,
grave autem in multo paucum. Neque igitur velox

[illegible]

Multa tamen animalia

[illegible]

[illegible] Sic ergo tria requiruntur ad formacionem [illegible] quod est ipsa anima sive virtus ipsius anime [illegible] per que duo aer attractus et expirans extrudunt [illegible] causa [illegible] medium in quo formatur vox et est aer [illegible] in vocali arteria. [illegible] sciendum quod preter ista tria [illegible] ad formacionem vocis quatuor requiruntur. Primum est [illegible] aeris per respiracionem et hoc virtute anime sive virtute pulmonis per animam. Secundum est aeris attracti [illegible] Tercium est aeris attracti [illegible] ad vocalem arteriam [illegible] Quartum est aeris attracti [illegible] regularis emissio. Unde [illegible] aeris generans alia et alia voce [illegible]

Iam enim respiratio utitur natura ad [illegible] Hic ostendit quod huiusmodi aer [illegible] natura. Sciendum [illegible] primo [illegible] quod [illegible] pro [illegible]

est acutum, grave autem tardum. Sed fit hoc quidem propter velocitatem huiusmodi motus, illud vero propter tarditatem. Et videntur similitudinem habere circa tactum acutum et obtusum. Acutum vero quod pungit, obtusum vero quod pellit propter illud quod movet hoc quidem in pauco illud vero in multo, quare accidit hoc quidem velox illud autem tardum esse. De sono quidem sic determinatum sit.

Vox igitur sonus quidam est animati. Inanimatorum enim nullum vocat, sed fiunt secundum similitudinem dicitur vocare, ut tibia et lira et quecumque alia inanimatorum extensionem habent et melodiam et locutionem; assimilantur enim, quia et vox habet. Multa tamen alia vocem non habent, ut que sunt sine sanguine et sanguinem habentium ut pisces. Et hoc rationabiliter, siquidem aeris motus sonus est. Sed qui dicuntur vocare, ut qui in achelo sonant branchiis aut quodam altero huiusmodi. Vox autem sonus est animalis et non in qualibet parte. Sed quoniam omne sonat verberante aliquo et ad aliquid et in aliquo [illegible]

[illegible] aliqua animalia [illegible] quibus tamen inest sensus tactus [illegible] tangibilium [illegible] tamen [illegible] gustus [illegible] animalibus [illegible] in aere necessarius [illegible] sed ad bene esse [illegible] gustus inest pluribus animalibus [illegible]

Organum autem respirationis vocalis arteria est. Hic primo ostendit quod est organum aptum ad formacionem vocis et eciam respiracionis. Sciendum pulmo est [illegible]

[illegible]

Non enim omnis animalis [illegible] alia pars in qua ponit causam finalem vocis. [illegible] non quilibet motus animalis est ab anima [illegible] qui fit per ymaginacionem et appetitum [illegible] motus ille non est ab anima secundum quod huiusmodi [illegible] ab anima secundum quod huiusmodi per ymaginacionem et appetitum. [illegible] sonus animalis est ab anima [illegible] secundum quod huiusmodi [illegible] ymaginacione [illegible] quarum una est [illegible] et alia ymaginativa [illegible]

Sciendum secundum quod omnis vox est sonus significativus vel naturaliter vel ad placitum naturaliter ut gemitus [illegible] / ad placitum sicut voces imposite ad significandum / quia secundum hunc modum non transsumimus sed intencionem philosophi, nec sciam salvare possumus omnem vocem esse significativam / quia licet vox bu ba [illegible] significat naturaliter vel ad placitum quia non est imposita ad significandum aliquid Et ideo pro illo sciendum quod vox dupliciter potest significare. Uno modo ut separat in ymaginatione concipientis. Et hec significatio est essentialis voci. Nam si quis sine ymaginatione proferret sonum, ut in tussitione, iste sonus non est vox / et huiusmodi significatio competens voci est eadem non solum apud omnes homines sed etiam apud [illegible] quamvis quicumque homo proferat hanc vocem bu ba, oportet quod ymaginetur [illegible] ymaginatam cum unus homo qui aliud ymaginatur [illegible] proferat hanc vocem oportet quod sibi ymaginatione formatur / Secundo modo vox voces significantur ipse res vel rationes rerum in mente formate / et talis significatio non est essentialis voci / sed est ad placitum / et non est eadem apud omnes homines / et sic patet quomodo omnis vox est significativa / et quomodo non. Et hoc tunc patet intencio philosophi quod quia omnis vox est sonus significativus ut quia significat per ipsum ymaginationem apprehensam Et ideo oportet vocem fieri cum quadam ymaginatione / Et quia quod fit per ymaginationem hoc est factum ab anima ideo si fiat vox oportet animatum esse verberans Et oportet eam esse factam ab anima

Hec autem est aer. Rationabiliter autem vocabatur hec sola quecumque suscipiunt aerem. Iam enim respirato utitur natura in duo opera, sicut lingua in gustum et locutionem, quorum quidem gustus necessarius est, unde et pluribus inest; interpretatio autem est propter bene esse; sic et eo qui spiritu ad calorem interiorem tanquam necessario (causa autem in alteris dicta est) et ad vocem quod bene. Organum autem respirationis vocalis arteria est; cuius autem causa hec pars est respirationis pulmo. Hac enim parte plus habent calorem pedibus gradientia aliis. Indigent enim tali circa respirationem et circa cor locus primus. Unde necesse est intus respirante ingredi aerem. Quare percussio respirati aeris ab anima que est in hiis partibus ad vocalem arteriam vox est. Non enim omnis animalis sonus est vox, sicut diximus. Est enim lingua sonare et sicut tussientes. Sed oportet animatum esse verberans, et cum ymaginatione aliqua. Significativus enim quidam sonus est vox, et non respirati aeris sicut tussis, sed isto verberat eum qui est in arteria

Signum autem est non posse vocare respirantem

In hac particula philosophus declarat diffinitionem vocis iam positam / primo facit hoc declarando quod vox est percussio facta ab anima / Secundo [illegible] aeris inspirati / Sciendum homo naturaliter ad refrigerationem cordis attrahit aerem et emittit / et si per aliquod tempus retinere debet aerem attractum oportet quod hoc fiat per ymaginationem et appetitum / Et ideo si ad formationem vocis oportet aerem aliqualiter retineri ad huiusmodi formationem oportet concurrere ymaginationem et appetitum Item sciendum [illegible] signum autem / [illegible] ista tria que dicta sunt de voce applicari possunt hoc modo / Nam per hoc quod vox non sit sine ymaginatione / oportet quod vox sit facta ab anima / per hoc vero quod oportet aerem respiratum retineri ut vocem faciamus / oportet quod vox sit respirati aeris / Et ultimo quia non habentes guttur vel vocalem arteriam non respirant / oportet quod percussio illa qua fit vox fiat ad vocalem arteriam [illegible] et [illegible] De odore autem et olfactibili

De odore autem et olfactibili etc. Postquam philosophus determinavit de visibili et audibili / hic iam est capitulum aliud in quo intendit determinare de olfactibili quod est odor. Et dividitur quia primo determinat de odore et speciebus odoris / Secundo ostendit quomodo medium ab ipso immutatur ibi / Est autem olfactus / primo determinat de odore / secundo de speciebus eius ibi / Videtur autem / primo dat intencionem / secundo dat causam sui dicti ibi / Causa autem est Sciendum delectatio et leticia oritur ex coniunctione convenientis cum convenienti / Dolor vero et tristicia ex coniunctione disconvenientis cum disconvenienti / Et ideo quando illud quod coniungitur multum convenit / tunc oritur leticia / Quando vero multum disconvenit / tunc oritur tristicia / Et sic leticia et tristicia oriunt ex sensibilibus extremis / et ex valde convenientibus / et ex valde disconvenientibus / Nam medium convenientis et medium disconvenientis / proprie non causant leticiam et tristiciam / Et ideo non contingit sentire nisi cum tristicia vel cum leticia. Et hoc non est aliud nisi sic non sentire nisi extrema sensibilia / Et sic vult philosophus in littera quod homo prave odorat / et quod non est [illegible] quod odorat sine quod sentit per odoratum quia non

Nota philosophus vocat colores excellentes scilicet album et nigrum terrentes et non terrentes colores, anima visiva primo debet terreri per quod accidit ei debilitas et disgregatio, propter quod dicitur non terreri aliquo autem confortatio, unde propter nimium album visus debilitatur, pinguit vero conforta[tur]

odorant sine leticia sine tristicia, et non percipit per odoratum nisi extrema odorabilia, huiusmodi sunt fetentes odores. Item secundum quod philosophus, deinde intelligit eum leticia et tristicia per sensum, et percipere differentias obiectorum terrencium vel non terrencium. Vult enim philosophus dicere quod sicut pisces habentes duros oculos non percipiunt colores nisi terrentes vel non terrentes, id est colores extremos sicut albedinem et nigredinem, sic homo non percipit nisi odores terrentes vel non terrentes, quia non percipit nisi odores extremos. Item secundum sicut pisces male vident, quia habent duros oculos, magis enim videntur habere lapideos quam oculos, et propter hoc species visibilis non potest ipsis imprimi, sic homo male odorat quia carunculae iste que sunt propinque cerebro indurantur propter frigiditatem cerebri, ut non bene possunt in eum species odorabilis. Signum, tamen videtur.

ad ipsam. Signum autem est non posse vetare respirantem neque aspirante sed detinentem, movet enim sic detinens. Manifestum autem quia pisces sive vocem sive non habent guttur. Hanc autem partem non habent quia non recipiunt aerem neque respirant. Peccant ergo dicentes sic. Propter quam autem causam alia causa est.

Et odore autem et olfactabili minus bene determinabile est dictis. Non enim manifestum est quid sit odor, sicut sonus aut visibile verum lumen. Causa autem est quia sensum hunc non habemus certum, sed peiorem multis animalibus. Prave enim odorat homo, et nichil odorat odorabilium sine leticia et tristicia, sed non certo existente sensitivo. Rationabile autem est sicut et forte oculos colores sentire, et non per manifestas ipsis dicimus esse colorum differentias, nisi terrentium et non terrentium. Sic autem et odores hominum generatio. Videtur enim et analogiam habere ad gustum, et similiter species humorum hiis que sunt odoris.

Videtur enim et analogiam habere ad gustum.

Hic philosophus determinat de speciebus odoris. Et dividitur: primo manifestat species odoris, secundo comparat species odoris ad species saporis, ibi Est autem. Primo facit quod dictum est. Secundo confirmat dictum per quoddam signum, ibi Signum autem. Secundum sicut dicit philosophus tunc homo inter omnia animalia habet tactum meliorem. Et ex isto habetur falsitas opinionis illorum qui dicunt quod aranea habet tactum meliorem quam homo, quia capit muscas et percipit eas a longe tactu suo. Hoc non videtur valere, quia si poneretur candela ad araneam, statim non percipit calorem. Hoc est signum mali tactus. Sed quod dicunt quod capiat muscas prope mortuum suum quem percipit, dico quod non per aliquam qualitatem tangibilem. Item secundum virtus tactus consistit in hoc. Sed quod homo habet certum tactum et gustus est quidam tactus, sequitur quod habet certum gustum. Sed cum odoratus habet analogiam ad gustum, tunc de odoratu quem habemus incertum certificari poterimus per gustum quem habemus certum, et similiter erunt species odoris secundum species saporis. Item secundum illud quod videtur in genere hominum, ut illud quod videmus in aliquibus hominibus respectu aliorum hominum, possumus iudicare in omnibus hominibus respectu aliorum animalium. Nam homines habentes bonum tactum et molles carnes sunt prudenciores aliis hominibus. Quia tota species humana in bonitate tactus excellit alia animalia, sequitur quod homo sit prudentissimum aliorum animalium. Item secundum duplex est prudentia: quedam est recta ratio agibilium, et ista convenit soli homini. Sed alia est prudentia que est quedam sagacitas nature, et ista etiam reperitur in aliis animalibus, puta in formica et in aliis. Et sic loquitur Aristoteles in littera quod homo est prudentissimum animalium, habens sagacitatem naturam pre omnia alia animalia. Item secundum duplicia sunt signa ad cognoscendum bonitatem tactus sive complexionis, scilicet accidentalia et essentialia. Secundum signa accidentalia, homines habentes subtiles ungues, subtiles crines, isti habent bonum tactum, quia in talibus sunt subtiles superfluitates et per consequens boni spiritus, qui sunt quasi principium omnium operationum. Sed alia sunt signa magis essentialia, ut habetur in phisonomia Aristotelis, quorum unum est color naturalis rubeus in facie, et hoc mediocriter. Aliud signum scilicet comprehendit obiectum tactus, scilicet qualitates tangibiles. Item secundum secundum Themistium triplex est mollicies carnis, scilicet naturalis et aquatica, acquisita per accidens sive per artem, sicut per balneum

Nos aper auditu precellit aranea tactu
vultur odoratu linx visu simia gustu

vel per aliquod ungentum. Secunda est mollicies flegmatica, que reperitur in istis que sunt de complexione flegmatica, et huiusmodi mulieres maxime habent mollitiem carnis. Tercia est mollicies carnis que causatur ex bonitate complexionis, et hec maxime reperitur in sanguineis. Et de hac mollicie carnis intelligenda est littera philozophi. [illegible]

Est autem sicut humor hic quidem dulcis et Hic philozophus comparat species odorum ad species saporum. Et dividitur ista pars in duas partes. Primo facit hoc, secundo ostendit quomodo se habet non odorabile ad olfactum, ibi: Adhuc autem. Prima in tres. Primo ostendit quomodo odores habent denominacionem a saporibus. Secundo dat convenienciam et differenciam inter ipsos. Tercio dat causam eius dicti. Sciendum tamen quare quod temporatur proporcionabiliter odores et sapores, et quedam non est ita, quia sapor consistit in humido, odor autem consistit in sicco aereo temperato. Sed in quibusdam contingit mixtionem esse in humido et aqueo equaliter, et in sicco aereo equaliter temperato secundum debitam proporcionem, et in hiis odores sapores sunt proporcionabiles sive convenientes. Sed in quibusdam est debita proporcio in uno et non in alio, et in hiis odores et sapores non sunt proporcionabiles sive convenientes. Item sciendum quod odores et sapores quandoque coincidunt in eodem obiecto sive subiecto proporcionabiliter, et quandoque non proporcionabiliter, ut patet ex iam dictis. Et ideo dicuntur habere similitudinem quandam inter se, ut dicitur in textu. Item solum est quo sensus tactus est certissimus sensuum, ut superius tactum est. Item quod species odorum magis denominantur et manifestantur per species saporum quam per qualitates tangibiles, racio huius est, quia species qualitatum sensibilium sunt simplices et species saporum sunt, [illegible] species odorum. Et ideo species odorum magis conveniunt cum speciebus saporum quam cum speciebus qualitatum tangibilium. Item sciendum quod hee denominaciones sunt secundum modum plurimorum vocabulorum. Tunc variata lingua variantur et tales denominaciones. Et ergo in lingwa greca odor suavis accepit nomen a croco et a melle que dulcia sunt, et acer odor sumit denominacionem a thimo vel ab alio vel ab aliquo alio huiusmodi.

Sed certiorem habemus gustum propter id quod ipse tactus est. Hunc autem habet homo certissimum sensuum. In aliis enim homo deficit ab animalibus multis. Secundum autem tactum differencia certificat. Unde homo est prudentissimus omnium animalium. Signum autem in genere hominum secundum hunc sensum ingeniosos esse et non ingeniosos, secundum autem alterum nullum. Duri enim carne inepti mente, molles sunt bene apti. Est autem sicut humor hic quidem dulcis, ille vero amarus, sicut et odores sunt. Sed alia quidem habent proporcionabiliter odorem et humorem, et dulcem odorem, alia vero contrarium. Similiter autem et acer et austerus et acutus et pinguis est odor. Sed sicut diximus propter illud quod non multum permanifesti sunt odores sicut humores, ab hiis acceperunt nomina secundum similitudinem rerum. Dulcis enim quidem a croco et melle, acer vero a thimo et huiusmodi. Eodem modo in aliis. Adhuc autem sicut auditus et sicut

Adhuc autem sicut auditus Hic philozophus ostendit quomodo non odorabile percipitur ab olfactu, dicens quod sicut visibile et invisibile a visu cognoscitur, et audibile et non audibile ab auditu, sic a simili odorabile et non odorabile percipitur ab olfactu. Sciendum ideo sensus est oppositorum. Nam uno et eodem visu quo percipimus tenebram percipimus et lumen, et uno et eodem auditu quo percipimus sonum percipimus et silencium. Sic uno et eodem olfactu quo percipimus odorabile percipimus et non odorabile. Nam eo modo quo quis nil audit percipit silencium, et quo quis nichil videt percipit tenebras. Sic eo modo quo quis nichil odorat percipit inodorabile quod nullum habet odorem. Et si quis parum odorat percipit odorabile quod habet parvum odorem. Et vero aliquis per odorem in sertum tunc percipit odorabile quod habet pravum odorem. Item sciendum intencio philozophi confirmatur per dictum Temistii sic dicentis: cuiuslibet sensus est comprehensivus oppositorum, et etiam unaqueque virtus animo comprehensiva est oppositorum. Sed odorabile et non odorabile sunt opposita, ergo ab eodem sensu sunt comprehensiva, scilicet olfactu, et cetera.

Est autem olfactus per Primo philozophus determinavit de obiecto olfactus. Hic intendit determinare de immutacione medii. Et dividitur in duas partes. Primo facit hoc quod dictum est. Secundo determinat de immutacione organi et de organi

dispositione ibi Est autem odor. Sciendum quod sicut se est quod aquatica animalia odorem sentiunt et quia existencia tam in aere quam in aqua sicut medium in odorando tam habencia sanguinem quam non habencia a longe odorant. Videtur ergo plus in littera quod tam aer quam aqua sit medium in odorando. Sed dubitat aliquis quomodo possibile est quod diffundatur tantum a remoto loco. Respondetur quod hoc sit est possibile quia odor multiplicatus est ad aliquam certam distanciam in medio cum aliquali fumali evaporacione quia ab aliquibus corporibus simplicibus et porosis calor per actionem suam potest elevare exalacionem et ab illa corpora subtilia possunt emittere fumalem evaporacionem in qua est aliquis odor sicut in subiecto. Et cum illa fumali evaporacione est odor ille defluxit ad aliquam certam distanciam, tamen illa fumalis evaporatio non multiplicatur ad tantam distanciam ad quantam distanciam se odor multiplicat. Item Commentator dicit quod quedam animalia sine sanguine moventur a longe ad alimentum sicut apes determinato tempore moventur ad litus maris et capiendo ibi nutrimentum. Et hoc fit per odorem. Et etiam animalia cum sanguine ut [illegible] et [illegible] quia dicit Commentator quod venerunt post bellum Troianum propter multa cadavera per odorem per quingenta miliaria [illegible]

unusquisque sensuum hic quidem audibilis et non audibilis, ille vero visibilis et non visibilis est. Olfactus odorabilis et non odorabilis est. Non odorabile autem aliud omnino possibile est habere odorem. Aliud autem parvum habens et pravum. Similiter autem et gustabile dicitur et non gustabile. Est autem olfactus per medium ut per aerem et aquam. Nam et aquatilia videntur odorem sentire. Similiter autem et que cum sanguine sunt et sine sanguine sicut que in aere. Etenim quedam horum a longe occurrunt ad alimentum que ab odore moventur. Unde et dubium videtur si omnia quidem odorant.

Unde et dubium videtur si omnia quidem.

Hic philosophus circa dicta movet questionem et dividitur. Primo facit hoc, secundo arguit ad partes, primo ad partem falsam, secundo ad partem veram. Tercio solvit. Secunda ibi Homo autem. Tercia ibi Videtur autem. Et questio est utrum omnia animalia odorem percipiencia odorant similiter. Sciendum vis istius racionis consistit in hoc quod si animalia respirancia percipiunt odorem per odoratum, tunc non respirancia que aliter odorem sentiunt habent aliquem alium sensum ab odoratu. Item sciendum aliqua differencia est quantum ad odoratum inter animalia respirancia et non respirancia quia aliqua odorant hoc et alia non. Et est tanta differencia quod animalia

Similiter homo autem respirans et non respirans sed exspirans aut retinens spiritum non odorat neque a longe neque a prope neque si in nasum intus ponatur. Et hoc quidem sensibile quod in ipso positum quo sentitur in sensibus esse omnibus commune est. Sed sine respiratione non sentire proprium est hominum.

respirancia percipiunt per odoratum et non respirancia per quendam alium sensum ab odoratu. Et racio philosophi ad hoc videtur esse quod non similiter odorant. Hec est illa quia per alium sensum percipitur odor in illis et in istis. Sequitur textus.

Sed impossibile est si quidem odorem. Hic philosophus ad partem veram arguit ostendens animalia non respirancia non posse sentire odorem per aliquem alium sensum ab odoratu. Circa quod duo facit secundum quod duas raciones adducit. Sciendum vis istius racionis consistit in hoc. Si enim odorabile potest non percipi nisi per sensum olfactus, ideo si non respirancia percipiunt odorem, oportet quod hoc fiat per hunc sensum et non per alium. Item sciendum quod proprius sensus est proprii obiecti et proprius sensus corrumpitur a proprio obiecto si sit excellens. Et ergo quod non respirancia percipiunt odorem ut probatur racio prima et ergo ipsi quod sulfur et huiusmodi fetida fetencia corrumpunt in eis sensum ut tangitur in littera. Cum ergo oportet animalia non respirancia habere hunc sensum.

Videtur autem hoc sensitivum. Hic philosophus solvit questionem supra motam volens dicere quod omnia animalia habeant eundem sensum perceptivum odoris scilicet olfactum. Et consequenter. Sciendum vis solucionis ad questionem propositam consistit in hoc quod sicut aliqua animalia habent oculos coopertos, aliqua non, sic aliqua animalia habent odoratum coopertum et aliqua non. Habencia vero odoratum coopertum

odorant respirando, quia per respirationem removent illud cooperimentum. Sed habentia odoratum discoopertum non indigent respiratione. Et sic solutio rationis patet tacendo in contrarium facte, qua arguitur quod ad immediationem [illegible] significando diversificatur sensus. Hoc verum est si sit immediatas essentialis, quantum ad talem modum sentiendi. Sensus enim tandi. Si autem fuerit diversitas sentiendi accidentalis [illegible] non oportet, et sic est in proposito, quod sic patet, quia illa diversitas sentiendi accidentalis sit quo ad perceptionem odoris.

Et sic patet quod omnia animalia habent unum sensum odoratus formaliter, quia sicut est unum obiectum odoratus formaliter, scilicet odor, in quo omnia odorabilia formaliter uniuntur, quia quodlibet odorabile sentitur, quantum percipitur sub ratione odoris. Sic etiam sensus odoratus est unus formaliter in omnibus animalibus, quia unitas obiecti formaliter arguit unitatem potentie.

Manifestum est autem temptantibus / certare sanguinem non habentia quoniam non respirant. Alterum ita quendam sensum habent preter eos qui dicti sunt. Et impossibile est siquidem odorem sentiunt. Odorabilis enim sensus et boni odoramenti et mali olfactus est. Duplicius autem et corrumpi videntur a fortibus odoribus a quibus homo corrumpitur ut sulphuris et huiusmodi. Olfacere quidem habere necesse est non solum respirantia sed et non respirantia. Videtur autem hic sensitivum hominibus differre ad ea que aliorum sunt animalium sicut oculi ad ea que durorum oculorum sunt. Hi enim habent sagma et sicut velamen palpebras quas aliquis non movens neque trahens non videt. Dura autem oculos nichil huiusmodi habent, sed mox vident que sunt in lucido. Sic quod odorativum et sensitivum aliis quidem sine cooperculo est sicut oculus, aliis vero aerem recipientibus habere cooperimentum quod respirantibus disco[operitur].

Gustabile autem est quoddam tangibile et hec est causa

Primo philosophus determinat de sensibilibus que cognoscuntur a sensibilibus per medium extrinsecum. Hic iam est capitulum aliud in quo determinat de sensibilibus que cognoscuntur per medium coniunctum. Et dividitur primo in duas partes. Primo determinat de gustabili, secundum de speciebus eius ibi, Species autem. Prima pars dividitur in tres particulas. In prima determinat de medio quod ad cognoscendum sapores requiritur. Secundo de obiecto gustus ibi, nil autem. Tertio de organo gustus ibi, Quoniam autem. Prima subdividitur. Primo ostendit quod ad percipiendum saporem tamquam gustabile non requiritur medium extrinsecum, sed coniunctum. Secundo removet quoddam dubium ibi, Unde et si in aqua. Dicit Aristoteles sic arguit. Tactus ad sui cognitionem non requirit medium extrinsecum sed coniunctum. Et gustus similiter, ergo etc. antecedens patet in 3a. Et probatio patet per se. Sed consequentia probatur, quia gustabile est quoddam tangibile, quod probat, quia sapor qui est gustabilis fundatur in humido sicut in propria materia. Et humidum est quoddam tangibile, ergo sapor quidem est tangibile. Et sic gustus est quidam tactus. Sequitur ergo quod cognoscit obiectum suum per medium coniunctum et non extrinsecum. Item secundum gustus dicitur quidam tactus propter convenientiam quam gustus habet cum tactu ex obiecti parte et parte obiecti, quia obiectum proprium ipsius gustus fundatur in humido quod est obiectum tactus, ergo gustabile dicitur quoddam tangibile. Et gustus quidam tactus est ex parte medii, quia uterque sensus percipit suum obiectum per medium coniunctum, scilicet per carnem. Et ex parte organi, quia organum gustus etiam est organum tactus, ergo gustus est quidam tactus. Etiam gustabile est quoddam tangibile, quia omne humidum est quoddam tangibile, sed omnis sapor est in humido, ergo etc. Similiter ubicumque est sapor ibi est humidum et non convertitur. Ideo sapor est sicut particulare, sed ad particulare sequitur particulare, ideo gustabile quod est sapor est quoddam tangibile. Item secundum obiectum tactus scilicet humidum et obiectum gustus scilicet sapor conveniunt materialiter, quia in eodem subiecto secundum immanentiam reperiuntur, sed differunt formaliter. Nam obiectum tactus scilicet humidum est qualitas simplex, sed obiectum gustus est qualitas mixta. Similiter sic habent sensus gustus et tactus, videlicet quod conveniunt et differunt sicut obiecta eorum etc. Hic philosophus removet dubium quod sic movetur

Unde et si in aqua essemus posset. Dictum est quod gustabile percipitur a gustu per medium coniunctum. Obiecit aliquis, si modo in aquam poneretur, tunc ei dulce

percipitur sed aqua est medium extraneum quod male dictum est prius quod percipitur per medium coniunctum. Ad hoc videtur philosophus quod si nos appositum fuit [...] sentiremus utrumque sed aqua non habet rationem medii sed rationem obiecti. Secundum vel est corpus saporatum fluidum quod apponitur aque permiscetur cum ipsa et tunc gustus percipit dulcedinem non distantem ab aqua sed dulcedinem aque. Et sic dulcedo non percipitur a gustu per medium extraneum, quia aqua tunc non est medium sed subiectum obiecti scilicet dulcedinis. Sic etiam quandoque aqua infunditur vino, tunc non est medium deferens saporem ad gustum sed ipsa est habens saporem vini cum sit mixta vino. Et sic subiectum et obiectum est sicut ipsum vinum. Et ad hoc denotandum dicit philosophus sicut in potu. Item sciendum

operitur ampliatis venis et poris sed propter hoc terrestria non odorant in aqua. Nam enim est odorem pati respirantia. Hoc autem facere in humido impossibile est. Est autem odor sicca sicut humidi et humidi odoratiuum potentia est huius et

Gustabile autem est quoddam tangibile. Et est hec causa quare non sit sensibile per medium extraneum corpus. Omne in quo est humor quod gustabile in humido sicut in materia. Unde et si in aqua essemus sentiremus utique appositum dulce. Non autem esset noster sensus per medium sed in eo quod miscetur humido sicut in potu. Color autem non sic videtur in eo quod miscetur neque defluxionibus. Sic quidem igitur medium nullum est. Ut autem color visibile, sic gustabile humor est.

Nichil autem facit saporis sensum sine humiditate sed habet in actu aut potentia humiditatem ut salsum. Bene enim liquidum ipsum est

eundem sapor mellis mixti cum aqua comparatus ad gustum ex una parte et color per accidens comparatus ad visum ex alia parte differunt et conveniunt. Differunt quantum ad medium quia color percipitur a visu per medium extraneum scilicet aerem et aquam sed sapor mellis mixti cum aqua est obiectum gustus et percipitur per medium coniunctum.

Nichil autem facit saporis hic philosophus determinat de obiecto gustus et dividitur: primo ostendit diffinitionem obiecti, secundo tangit eius divisionem ibi Sicut autem. Cum omne corpus saporosum a gustu perceptibile necessario habet humiditatem vel actu vel potentia. Et hoc declarat exemplariter in sale. Secundum commentatorem dicit quod natura ingenerauit salivam in lingua hominis ut per eam que sunt sicca actu potentia humida humectantur et de facili a gustu percipiantur [...].

Sicut autem visus visibilis hic philosophus dividit obiectum gustus et dividitur: nam primo loquitur de obiecto gustus absolute, secundo loquitur de obiecto gustus in comparatione ad obiectum tactus ibi Videtur autem. Secundum dicit philosophus quod obiectum gustus est gustabile et non gustabile. Et hoc est triplex: quoddam parvum habens saporem, secundum parvum habens saporem, tertium excellens habens saporem et destructivum gustus. Et hoc declarat in simili. Sicut enim visus percipit visibile et invisibile ut tenebram que parum est visibilis et prave et splendorem magnum qui etiam est invisibilis sed aliter quam tenebra. Et sicut auditus est perceptivus soni et silencii quod dicitur inaudibile et parvi soni et violenti et magni que dicuntur inaudibilia. Similiter gustus percipit gustabile et non gustabile sicut dictum est. Et interponit philosophus quandam divisionem volens quod invisibile dicitur dupliciter, uno modo quod nullomodo videri potest ut anima vel intelligentia, alio modo quod parum vel prave videri potest. Sic non gressibile dicitur dupliciter, uno modo quod caret pedibus, alio modo quod prave graditur. Similiter potest dici non gustabile. Videtur autem unum

Videtur autem principium esse hic philosophus ostendit que sit materia et fundamentum ipsius gustus. Secundum sicut sensibile commune sicut magnitudo et figura dicuntur sentiri per se a visu quia sine ipsis color percipi a visu non potest, sic humidum cum sit tale quod sine ipso sapor nec [...] a gustu percipi potest debet dici sensibile per se ipsius gustus. Et dicit aliquis humidum est sensibile per se a gustu sed non primo, sed sapor est sensibile per se et primo, quare est sensibile commune. Dicendum est quod hoc non valet quia sensibilia communia sunt que sentiuntur per se non primo et a nullo sensu particulari percipiuntur per se et primo; sed humidum ab uno sensu particulari scilicet tactu percipitur per se et primo, ideo non est sensibile commune. Item secundum humidum dupliciter

considerari uno modo absolute ut qualitas et sic est obiectum tactus aliomodo consideratur ut habet ordinem ad saporem et sic est in corpore et sic est obiectum gustus ut dicit Themistius quod humidum inquantum fluit non est subiectum saporis sed inquantum est in terra sicca et mixta et digestum de partibus calido sic est subiectum digestionem saporum et sic percipitur a gustu. Et hic philosophus determinat de organo gustus et specie

Quoniam autem humidum Dicit primo ostendit dispositionem organi. Secundo probat dictum suum per signum ibi Signum autem. Secundum quod gustabile est humidum necesse est organum gustus neque esse actu humidum neque impossibile humidum fieri. Et huius ratio est quia gustus patitur a gustabili et passum sed assimilatur agenti ideo per crudum obiecti efficitur organum humidum lingua sensus

Confirmat dictum suum per signum dicit quod organum neque sit esse siccum neque esse impossibile ad humidum fieri quia lingua sicca autem impotens iudicandi sapores quod tangitur per organum sit in potentia ad humidum fieri. Item secundum quando lingua multum habeat de humido in perceptione a iudicio saporum ut patet in egris hominibus in quibus ratione magne humiditatis lese sit debita actione saporum sicut accidit in febribus. Dicit consequenter dictum est primo lingua habet humidum et sit plana per quam fieri alteratio humectationis. Et modo sequitur de organo gustus quod non sit esse humidum. Sed dicit quod lingua quae deservit sit medium et non organum ergo non est conditio in illis dicta dictum

Species autem humorum Hic philosophus determinat de speciebus humorum tantum volens quod species humorum vel saporum accipiuntur sunt in contrariis sic quod quedam sunt simplices et contrarie ut dulce et amarum. Alie sunt consequentes ad ista et alie sunt medie ut dicit clarius in littera. Secundum philosophum dicit contrarios sapores esse simplices. Sed dicit Albertus aliquis. Omnis sapor est qualitas mixta ergo nullus simplex. Dicendum est quod simplex dicitur duobus modis. Uno quod nullomodo est mixtum sicut humidum per se calidum per se. Hoc modo nullus sapor est simplex. Aliomodo dicitur simplex quod non componitur ex aliis et tales sapores sunt simplices quia ex aliis saporibus non sunt compositi

Ex liquefactum lingue. Sicut autem visus visibilis est et invisibilis, tenebra autem est invisibilis, iudicat autem et hanc visus. Adhuc autem valde splendidi est, et enim hoc invisibile. Aliomodo autem a tenebra. Similiter autem et auditus soni et silentii quorum aliud audibile aliud non audibile, et magni soni sicut visus est splendidi. Sicut enim parvus sonus inaudibilis est quodammodo et magnus et violentus invisibile. Quid autem aliud omnino dicitur sicut et in aliis impossibile, aliud autem quamvis aptum natum non tamen habeat aut prave. Sicut non gressibile et sine pedibus. Dicitur autem sic gustabilis et non gustabilis. Hoc autem est parvum aut pravum habens humorem aut corruptivum gustus. Videtur autem principium esse potabile et non potabile. Gustus enim quidam ambo, sed hic quidem pravum et corruptivum gustus, illud autem secundum naturam. Est autem commune

[illegible] secundum Galienum differentie saporum ex parte digestionis calidi et frigidi. Sed Themistius dicit quod Galienus male distinxit quomodo propter hoc quod si per calidum et frigidum distinguerentur sapores [illegible] dulcis qui causatur a calido et pontici sive saporis qui causatur a frigido [illegible] sapores quod est salsum. Item illa non sunt principia distinctionis saporum quia omnes causant sapores. Sed frigidum et calidum sunt [illegible] quia sicut in coloribus contingit quod albus color quandoque causatur a calido ut in [illegible] et frigido ut in mulieribus flegmaticis. Sic contingit in saporibus quia quandoque causatur amarus sapor a calido ut in [illegible] et pontici a frigido ut in [illegible] ut pomis [illegible]. Dicit ergo commentator quod sapores distinguntur per ut et parte humidi mixti cum sicco bene vel male digesti a calido. Et si dicitur humidum est materia saporis ut dicit philosophus primo. Et materia non est principium distinctionis. Dicit quod diversitas est de materia simpliciter sic est principium distinctionis sed materia propinqua et disposita potest esse distinctionis principium. Sed humidum absolute non est distinctionis principium saporum. Sed humidum quod admixtum est cum alteri sensibili proportione vel gradu potest esse principium distinctionis saporum. Item secundum species saporum [illegible] possunt capi per sufficientiam [illegible]

omnis sapor vel est extremus vel medius. Si extremus sic sunt duo sapores scilicet amarus et dulcis. Si autem sit medius vel hoc est per equalem distantiam et sic est sapor acutus qui videtur distare ab amaro et dulci. Si autem non sit per equalem distantiam tunc sapor ille vel est inter acutum et dulcem vel inter acutum et amarum. Si inter acutum et dulcem vel magis appropinquat dulci et tunc est pinguis sapor, vel magis appropinquat ad acutum et sic est [?] sapor. Si autem sit inter acutum et amarum vel magis appropinquat amaro et tunc est sapor salsus, vel magis acuto et tunc est sapor ponticus. Secundum semper patiens est tale in potentia quale est agens in actu. Et quia organum gustus patitur a gustabili tanquam ab obiecto, oportet quod organum gustus sit huiusmodi potentia gustabile vel huiusmodi actu factum. Unum

tactus et gustus potabile. Quoniam autem humidum quid gustabile, necesse est sensitivum neque humidum esse actu neque impossibile fieri humidum. Patitur enim gustus aliquid a gustabili secundum quod gustabile est. Necesse est ergo humectatum fore quod possibile humectari salvatum, non humidum autem gustativum sensitivum. Signum neque siccam existentem linguam sentire, neque multum humidam. Hoc autem tactus fit secundum primum humidi. Sicut enim aliquis quando gustaverit fortem humorem postea gustat alterum, ut laborantibus amara omnia videntur propter illud quod lingua eorum plena huiusmodi humiditate sentit. Species autem humorum sicut et in colore simplices quidem contrarie sicut dulce et amarum, habite autem sunt huic hac quidem pingue, huic vero salsum. Medium autem horum austerum et ponticum et acutum. Fere autem hee

De tangibili autem et tactu

Premisit philosophus determinat de gustabili. Hic consequenter in isto capitulo determinat de tangibili. Et sub dividitur: primo premittit quasdam dubitationes et eas pertractat. Secundo determinat de medio, obiecto et organo, ibi: Utrum autem. Prima pars dividitur in duas partes: primo dat suam intentionem. Secundo prosequitur ibi: Si enim tactus. Dicendum philosophus ut quod illa littera de tactu et tangibili est eadem ratio ~~utrum unum vel plura tamen quia magis clare sit quando pluralitas tactus~~. Nam si tactus est sensus unus, tangibile erit unum sensibile. Et si sensus tactus est plures sensus, tunc tangibilia dicentur sensibilia plura et diversa. Si tangibilia sunt unum, tactus sensus erit unus. Et si tangibilia sunt diversa et non unum necesse et tactus erit sensus non unus sed plures. Et dicit Commentator quod licet tactus et tangibile eandem habeant ad esse unum vel plura, tamen quia magis clare patet de pluralitate tactus quam pluralitate tangibilium, ideo philosophus tamen movet questionem de unitate et pluralitate tactus magis quam de unitate et pluralitate tangibilis. Dividitur

Omnis etenim sensus

hic philosophus pertractat questiones superius motas. Et dividitur: primo pertractat primam, secundo secundam ibi: Utrum autem. Prima in tres. Primo ponit argumentum ad probandum tactum non esse sensum unum. Secundo ad hoc argumentum ponit quandam solutionem ibi: Habet autem solutionem. Tertio illam destruit ibi: Sed quod sit. Dicendum philosophus et littera arguit: omnis sensus unus est unius contrarietatis perceptivus. Et hoc declarat philosophus in littera per inductionem, in visu qui est albi et nigri, in auditu qui est acuti et gravis soni, et in gustu qui est dulcis saporis et amari. Sed tactus non est unius contrarietatis perceptivus sed plurium, scilicet calidi frigidi humidi et sicci, ergo non est sensus unus. Item secundum omnis sensus unus est unius obiecti, nam sicut scientia sumit unitatem a subiecto, ita potentia ab obiecto. Sed scientia una est unius subiecti et cuius partes et passiones considerantur, ut dicitur primo posteriorum, ergo omnis sensus unus debet esse unius obiecti perceptivus. Sed in omni genere est reperire unam primam contrarietatem, ut declarat philosophus quarto methaphysice, ideo omnis sensus unus debet esse perceptivus unius contrarietatis prime. Sed quia tactus non est talis, ideo non est unus. Sequitur: Habet autem

Habet autem solutionem hic philosophus ponit solutionem apparentem ad predictum argumentum, quia aliqui volebant argumentum impedire interimendo maiorem ubi dicitur omnis sensus unus et cetera. Et dicunt quod hoc non est verum, quia auditus percipit sonum acutum et gravem et non solum illa, sed etiam magnum et parvum, asperum et lene.

Et visus similiter multos colores contrarios, ergo unus sensus potest percipere multas contrarietates, ergo non est unius contrarietatis perceptivus. Et tunc philosophus destruit hanc solutionem, quia ista obiectio que facta est non valet, quia iste contrarietates percepte reducuntur ad unam primam, ut ad unum subiectum, sicut omnes differentie sonorum ad sonum et omnes differentie colorum ad lumen. Sed contrarietates que sunt in tangibilibus non possunt reduci ad unam contrarietatem ut ad unum subiectum, ~~duplicatur subiectum~~ ideo de necessitate ipse tactus non est unus sensus, et sic prima ratio stat in vigore. Item secundum subiectum dupliciter accipitur, uno modo pro substantia, et sic omnes contrarietates similiter et qualitates possunt habere unum subiectum, sed in proposito non loquitur de subiecto. Alio modo subiectum dicitur illud ad quod omnia obiecta sensus habent attributionem et per eius cognitionem omnia cognoscuntur. Sic accipitur hic subiectum, et sic respectu potentie auditive subiectum est sonus, respectu visive lumen vel color, sed tale unum non reperitur in tactu, quia sua obiecta sunt quatuor qualitates prime, quarum nulla ad aliam reducitur, ideo tactus non est unus sensus.

Utrum autem et sensitivum Hic philosophus pertractat secundam questionem et dividitur ista pars in duas partes. Primo movet eam, secundo ... ibi Dubitabit autem. Prima in duas: primo movet questionem et ponit quandam ... circa questionem; secundo ponit motivum ... ibi propter quod. Dubitatio est utrum organum tactus sit intus sub carne vel ipsa sit medium. Et dicit quod quidam putabant organum tactus esse carnem, et ducebant huiusmodi signum, quia statim tangibilia posita supra carnem percipit ipsa. Sed philosophus dicit quod illud signum est nullius valoris, quia si aliquis extenderet unam pelliculam gracilem circa corpus, tunc statim tangibile appositum percipitur per illam, et tamen patet quod illa pellicula non est organum tactus, sed potius medium, sic est in proposito. Secundum commentatorem dicit quod illud signum quod quidam habebant pro illo quod caro esset organum tactus magis concludit ad oppositum, quam ad propositum, nam propter hoc quod tangibile positum supra carnem statim percipitur, infertur quod caro non sit organum, quia sensibile positum supra organum non fit sensus et cognitio sensibilis, sicut si album aliquod ponatur supra oculum non percipitur nec cognoscitur. Ergo cum supra carnem positum calidum sentiatur, caro non dicitur organum sed medium. Item si illud signum valeret, tunc aliquod extrinsecum et non connaturale corpori esset organum tactus, sicut si quis caperet pelliculam gracilem cum qua circumdaret corpus et applicaret tangibile, tunc et statim perciperetur idem tangibile, et tamen certum est quod talis pellicula non est organum tactus. Unde philosophus in littera nominavit pelliculam ... per similitudinem ... est pellicula ... subtilis in qua consistit ... et eadem ...

Humorum differentie ... et gustabilium. Sapor potentia est huiusmodi, gustabile autem actu huius est factivum. Sequitur capitulum de tactu.

De tangibili autem et tactu eadem ratio. Si enim tactus non est unus sensus sed plures, necessarium est et tangibilia et sensibilia plura esse. Habet autem dubitationem utrum plures sint an unus, et quid est sensitivum tangibilis, utrum caro et in aliis proportionabile est aut non, sed hoc quidem medium, primum autem sensitivum aliud quid intus. Omnis etenim sensus unius contrarietatis esse videtur, ut visus albi et nigri, auditus gravis et acuti, gustus amari et dulcis. Tangibili autem multe insunt contrarietates, ut calidum humidum frigidum siccum durum molle et aliorum quecumque sunt huiusmodi. Habet autem solutionem quandam ad hanc dubitationem

Demonstrat autem quod plures Hic philosophus confirmat dictum suum quod tactus non sit unus sensus sed plures. Et potest haberi talis ratio: gustus et tactus sunt plures sensus distincti realiter, ergo tactus est plures realiter. Antecedens patet, quia gustus sentit tangibilia ... per linguam tantum, sed tactus per omnes alias partes corporis, ideo sunt distincti realiter. Sed si gustus perciperet qualitates tangibiles per saporem et per omnes partes corporis sicut tactus, tunc videretur esse unus sensus, et tamen essent plures sensus realiter, quia diversa habent obiecta formaliter. Sic est de tactu. Si enim per unam partem determinatam corporis perciperemus calidum et frigidum, et per aliam determinatam partem ... humidum et siccum, tunc tactus esset plures manifeste. Sed quia per quamlibet partem hec omnia cognoscimus, ideo tactus est plures realiter. Secundum philosophus videtur hic relinquere sensum tactus utrum sit unum vel plures. Sed dicendum videtur quod sit unus, quia si essent plures tunc non sunt tantum quinque sensus, quod est contra philosophum secundo huius dicentem illum esse unum.

[illegible] habet obiectum unum secundum genus. Et tactus est huiusmodi, quia dicit Commentator: et quale est genus, in quo omnia obiecta tactus conveniunt, quod est unus sensus ad illa dictum ad primum cum dicitur: Si essent plures sensus, tunc non essent tantum quinque. Dicitur quod plures sunt quam quinque formaliter. Et quod Philosophus probat quod non sunt plures quam quinque, hoc veritatem habet materialiter, vel potest dici quod Philosophus recte loquitur ad istum sensum quod non sunt aliqui sensus praeter quinque, qui sunt in nobis. Ad aliud cum dicitur: sensus est unus qui est unius generis, conceditur propinqui et immediati. Et omnia tangibilia habent unum genus remotum et non propinquum, ideo tactus est plures formaliter etc.

Dubitabit autem quis si omne corpus simplex eius dictis et quod in aliis sensibus sunt contrarietates plures ut in voce non solum acumen et gravitas sed etiam magnitudo et gravitas parvitas et lenitas asperitas vocis similia et alia. Sunt autem circa calorem differentiae huiusmodi aliae, sed tamen hoc sit unum subiectum sicut auditui sonus, sic tactui non est manifestum. Utrum autem est sensitivum intus autem non sed mox caro nullum videtur esse signum. Fieri enim sensum cum tangunt simul. Et nunc si aliquis circa carnem extendit ut hymenem faciens similiter sensum mox tactum insinuat, et tamen constat quod non est in hoc sensitivum. Si autem et connaturale inhaereat citius utique pertingit sensus. Propter quod talis pars corporis videtur se habere sicut si circa aerem nobis aptus esset. Videremur enim uno quodam sentire et sonum et odorem et colorem, et unus quidam sensus esse auditus et visus et olfactus. Nunc autem quoniam

primus Philosophus determinavit unam quaestionem de pluralitate tactus et notificavit carnem non esse organum, sed medium coniunctum in tangendo. Hic circa dicta movet aliam quaestionem. Et dividitur in duas partes. Primo facit quod dictum est. Secundo movet aliam quaestionem incidentem et primam ibi: Utrum igitur. Prima subdividitur: prima ponit quasdam suppositiones, secundo arguit ex ipsis ad propositum ibi: Si autem. Hoc dictum est secundum Philosophum. Vult tantum dicere aliquis dubitabit utrum ad tangendum requiratur medium extrinsecum vel non. Et subiungit suppositiones, quarum prima est: omne corpus habet profunditatem quae est tertia dimensio. Secunda: quorumcumque corporum est aliquod medium corpus, non contingit illa ad invicem se tangere immediate. Tertia suppositio: humidum non est sine corpore nec humectum, sed quod est tale necesse est esse aqueum vel habere aquam in extremitatibus. Quarta suppositio: quaecumque corpora sunt se tangentia in aqua necesse est aquam habere medium, quo repleta sunt eorum ultima extremitates. Et suppositionibus positis et ostensis sic arguit: quaecumque tangunt aliquid in aqua, non tangunt illud mediante aqua. Ista suppositio patet ex secunda et quarta suppositione. Et pisces tangunt aquam in aqua, sed lapides vel ligna [illegible] tangunt hoc mediante aqua. Et similiter est de his quae habitant in aere, quae tangunt aliquid mediante aere. Ergo ad tangendum requiritur medium extrinsecum praeter quinque sensum. Item solum prima suppositio est utilis propter hoc quod sequitur: si unum humectum tangit aliud in aqua, [illegible] mediante qua corpora se tangunt est una parva, quod pro nihilo reputatur. Et [illegible] Philosophus dicit: etiam nunc non minimum parva est corpus est, et omne corpus habet profunditatem, ideo corpora in aqua se tangentia tangunt se per aliquod medium, et pro aliquo est reputandum [illegible] quod corpus dicitur accipitur [illegible] pro [illegible] quantitatis continuae, et quodlibet corpus habet profunditatem [illegible] alio [illegible] substantiae, sic habet profunditatem [illegible] et omne corpus [illegible] cum sit quantum [illegible] [illegible]. Item secundum Philosophum dicit quod omne humidum vel humectum est aqua vel habet aquam. Contra est [illegible] quod dicitur est nec humidum et humectum, quia humidum dicitur quod [illegible] quod intra se et usque in profundum [illegible] sicut aqua vinum. Et humectum dicitur quod [illegible] in superficiebus tantum, ut aliquod lignum quod iacet in aqua. Et [illegible] aliquid est humidum quod [illegible] aqua nec habens aquam [illegible] [illegible]. Ad hoc dicendum est quod per humidum Philosophus intelligit humidum male et grossum, et nobis manifestum, et hoc primum est aqua, vel et quia alia liquida. Et per humectum intelligit illud quod grosso et [illegible] humidum est humectatum, et quod est humectatum aliis liquidis [illegible]. Et quando instantia procedit de humido subtili, quod est aer, [illegible] valet. Item [illegible] quartam suppositionem Philosophus [illegible] movemini quod aqua sunt in aqua et [illegible] sunt [illegible] [illegible] sunt in aqua et cum [illegible] [illegible] in [illegible] manent [illegible] quod pennae anatum quae sunt in aqua sunt madidae et humectae [illegible] quod est visu notabile [illegible] est aqua est [illegible], ideo cito descendit a corpore [illegible] et [illegible]. Et quia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

aliquod huiusmodi in pennis, attamen est, licet parvum, sequitur. Deinde hic philosophus ex dictis que-

Utrum igitur omnium sensibilium movet aliam questionem, utrum omnium obiectorum
consimiliter est percipere per medium extrinsecum, sicut sequitur ad percipiendum visibile et au-
dibile. Et dividitur ista pars in duas partes: primo movet questionem cum oppositione quadam
dans falsam solutionem et destruens eam. Secundo ostendit veritatem questionis ibi: Et de-
terminatum [?]. Dicendum philosophus vult dicere quod adhuc est dubium utrum omnia obiecta sensuum sentiuntur
per medium extrinsecum vel modo diverso. Et tunc subiungit falsam solutionem quorundam volentium
quod gustus et tactus sua obiecta percipiunt immediate sine medio extrinseco, et alii sensus percipiunt
per media extrinseca. Deinde reprobat eandem solutionem dicens quod non sic est, quia durum et
molle percipimus per media extrinseca, sicut sonabile, visibile et odorabile. Sed ista sonabilia
et visibilia percipiuntur per magnam
distantiam, et gustabile et tangibile
per parvam. Et ideo quod sic est, tunc
ignoramus nos sentire per medium
extrinsecum, certe sicut si omnia tangibi-
lia sentiremus per pellem super ductam
nobis, non tamen quod ignoremus. Deinde [illegible]
quod adducit philosophus bene valet
ad propositum, quia sicut per pelliculam
circumductam in aliqua parte igitur
percipimus tangibilia per medium
extrinsecum et credimus non sentire nos
per medium sed immediate, ita et est ad
propositum de sensu tactus. Etiam
de aliis que percipimus per aerem, quia
crederemus nos sentire sine medio ex-
trinseco, sed non est ita. Deinde

Sed differt tangibile a vi
hic philosophus solvit questionem predictam mo-
tam, volens dicere quod non similiter
ad tangendum requiritur medium extrin-
secum sicut ad videndum vel au-
diendum, quia in audiendo obiectum
primo movet medium, postea medium
sonorum movet organum ad perceptionem.
Sed in tangendo non sic se habet medium
extrinsecum, sed simul movetur a tangi-
bili aer et caro, et non prius et postea.
Exemplum eius de homine clipeato quod
percutitur baculo non prius [?]
clipeus et postea homo. Deinde Secundum sub
ibi: Omnino autem videtur philosophus prius [?]
ponit quasdam differentias mediantes [?]
sicut tactum, sed determinat veritatem quantum
ad naturam medii, obiecti et organi tac-
tus. Et secundum hoc ista sunt [illegible]
primo proponit intentionem suam. Secundo
probat eam ibi: palam [?] quod caro et lingua
sunt medium non organa tactus, sicut
aer et aqua sunt medium extrinsecum visus, auditus et olfactus etc.

Determinatum est per quod sunt motus. Mani-
festa sunt predicta sensitiva altera esse. In tactu
autem hoc quidem manifestum est. Si aere quid
enim aut aqua impossibile est constare anima-
tum corpus; oportet enim firmum esse. Relinqui-
tur autem mixtum ex terra et ex his esse et vel-
ut caro et proportionabile. Quare necessarium est et
corpus esse quod medium tactui adnatum est, per
quod fiunt sensus cum sint plures. Demonstrat
autem quod plures sunt qui in lingua tactus. Om-
nia enim tangibilia sentit secundum eandem
partem et humorem. Si quidem igitur et alia ca-
ro sentiret humorem, videtur unus et idem sen-
sus gustus et tactus. Nunc autem sunt duo
propter illud quod non convertuntur. Dubitabit
autem quis si omne corpus profunditatem habet. Hec autem
est tertia magnitudo. Quorum autem duorum
corporum medium est corpus aliquod [illegible]

Ipso autem sensitivo lingua non sunt organa sed sunt media. Et ad idem medi-
cinum [?] sit de lingua et carne, ideo principaliter probat de carne. Et arguit sic: illud quod super
tangibile positum percipitur non est organum, quia sensibile positum super sensum non sentitur [?]
non sentit ipsum tangibile, sed calidum, frigidum etc. positum super carnem sentitur; ergo caro non
est organum sed potius medium in tangendo. In hac ratione sic procedit: quod primo ponit maiorem et inve-
nit unam partem conclusionis. Secundo ponit minorem ibi: super carnem. Tertio aliam
partem conclusionis ibi: circa medium. Secundo quod ista ratio habetur, quod caro non est orga-
num tactus. Sed illud quod est infra carnem et quod dicitur esse quidam nervus per totum
corpus animalis extensus, et caro dicitur esse medium organi tactus, quod probat philosophus in libro
[illegible] sensibile positum supra sensum non sentitur, sed tangibile positum super carnem sentitur. Illud
autem dicit [illegible] quod sensibile positum supra sensum non sentitur. Commentator dat duas causas
[illegible]
ad [illegible]
per aliquod medium [illegible] ad [illegible] distantiam [illegible]
[illegible] et non propter distantiam [illegible] videt, quod est [illegible], ergo medium
[illegible] sensus [illegible]
sunt [illegible]
non sit [illegible] requiritur medium [illegible]

Tangibiles igitur Hic philosophus determinat de obiectis tactus. Sciendum philosophus et littera vult quod obiecta tactus dicuntur tangibiles qualitates et sunt differentie corporis secundum quod corpus, per quas elementa distinguuntur ut enumerat in littera. Et sunt solum iste qualitates prime. Dicuntur differentie corporis simpliciter, quia sequuntur corpus communiter per quamcumque causam, alia abusive dicuntur. Unde corporis sciendum quod corpus accipitur uno modo pro substantia, et sic qualitates prime non sunt corporis differentie, sed potius animatorum et inanimatorum. Alio modo corpus accipitur pro quanto, et etiam de ipso non loquitur philosophus hic, quia tale precedit omnem actionem et passionem. Tertio accipitur pro corpore naturali quod est subiectum contrarie activa et passiva, et utitur in proposito. Item sciendum: elementa tripliciter accipiuntur: primo ut substantie, sic differunt et distinguuntur per suas proprias formas substantiales. Alio modo accipiuntur ut sunt res mobiles, sic distinguuntur per grave et leve. Tertio accipiuntur ut activa et passiva ad invicem. Sic in proposito loquitur de ipsis. Item sciendum: liber de generatione et corruptione vocatur liber de elementis, propter hoc quia in ipso specialiter tractatur de elementis, alias tractatur de generatione aliorum, hoc est consequenter et incidentaliter. Sciendum

tangit ipsa ad invicem se tangere. Humidum autem non est sine corpore, neque humectum, sed necesse est aquam esse aut habere aquam. Que vero tanguntur ad invicem in aqua nisi sint sicca extrema, necesse est aquam habere medium quo repleta sunt ultima. Si autem hoc verum est, impossibile est tangere aliquod aliud sine medio in aqua. Eodem autem modo est in aere. Similiter enim se habet aer ad ea que sunt in ipso et aqua ad ea que sunt in aqua. Latet autem magis nos, sicut et que sunt in aqua animalia si humectum tangit humectum. Utrum autem omnium similiter est sensus, an aliorum aliter, sicut nunc videtur gustus quidem et tactus in tangendo, alii autem a longe. Hoc autem non est, sed durum et molle per altera sentimus, sicut et sonabile et visibile et odorabile est. Alia quidem a longe, alia quidem de prope. Propter quod latet, quoniam omnia sentimus per medium, sed in his latet. Et quidem sicut dixi[mus]

Sensitivum quidem ipse Hic philosophus determinat de organo tactus. Et dividitur: primo facit hoc absolute, secundo comparative, comparando tactum ad alios sensus, ibi: Amplius autem. Nota philosophus vult dicere et littera quod organum receptivum qualitatum tangibilium. Et organum est illud in quo primo est sensus tactus, et est in potentia contra passivum, et qualitates habent contrariorum actu. Unde faciunt organum tale quales ipse sunt. Ideo qualitates similes organo non sentimus, quia non sunt ut sic in actu respectu organi, sed secundum qualitatem excellenter sentimus, quia organum consistit in proportione media qualitatum, et medium aliqualiter contrariatur utrique extremo. Unde sicut pupilla percipiens album et nigrum, quod ad utrumque est in potentia et non habens illud in actu, sic organum tactus cum sit medie proportionis ad extremas qualitates est in potentia, similiter tamen carnis habitudo (?). Item nota philosophus dicit quod organum tactus neque calidum neque frigidum. Contra: hoc dicit aliquis: quelibet pars mixti mixta est ut habetur primo de generatione, et quelibet pars carnis est mixta; ergo omne mixtum vel est calidum vel est frigidum; ergo organum tactus vel est calidum vel est frigidum, quod est contra dictum philosophi. Ad hoc dicendum est quod organum tactus consistit in gradu medio aliquarum qualitatum tangibilium; ideo non est quod est calidum vel frigidum medio sed absolute tactu perceptibilia actu habent qualitates sub suis excellentiis et vero illarum excellentiarum. Dicit philosophus quod organum tactus neque calidum est sub illo gradu sub quo obiectum est caliditatem; de frigido intelligitur similiter. Et dicitur quod organum tactus non caret caliditate et frigiditate simpliciter. Et hoc valent tactu. Et qua solutione apparet quod non est omnino simile de pupilla respectu colorum et de organo tactus respectu qualitatum tangibilium, quia pupilla nec habet actu colores extremos nec medium colorem, sed organum tactus licet non habeat qualitates extremas actu, sed tamen medio modo acceptas. Et primus philosophus determinat de sensibus

Oportet enim universaliter et obiectis eorum in generali et in speciali. Hic iam investigat communem modum seu naturam et rationem omnium sensuum. Primo facit hoc, secundo ponit quasdam questiones que moveri possunt et cum hoc solvit questiones ibi: Manifestum autem. Tertio movet quandam notabilem questionem et ponit eius solutionem, ibi: Dubitabit aliquis. Prima in duas: primo facit quod dictum est, secundo comparat sensum ad organum, ponens identitatem et diversitatem, ibi: Sensitivum autem. Qualiter autem dicere: hec est ratio omnis sensus quod recipiat speciem sui obiecti sine materia, et non sub esse materiali et grosso, sed spirituali. Et ponit exemplum de cera ...

sensus in communi rationes sensibilium [illegible] concludit [illegible] quod visus est receptivus specierum sensibilis sine materia et auditus [illegible] sine materia [illegible] quia commune omni [illegible] quod recipit formam [illegible] sine materia [illegible]

[illegible]

prius et si perciperemus omnia sentiremus tangibilia ignorato quoniam prohiberet. Similiter utique habemus sicut et nunc et in aqua et in aere.

Sensitivum vero primum

Putamus enim nunc ipsa tangere et nichil esse per medium. Sed differt tangibile a visibilibus et sonativis quoniam illa quidem sentimus eo quod medium aliquid movet nos, tangibilia vero non a medio sed simul cum medio sicut per clipeum aliquis percussus. Non enim clipeus percussus percussit sed simul accidit utraque percuti. Omnino autem videtur caro et lingua sicut aer et aqua ad visum et auditum et olfactum sic se habere ad sensitivum sicut illorum unumquodque. Ipso autem sensitivo tacto neque ibi neque hic fiet utique sensus, ut si quis ponat corpus album in oculi ultimum. Ex quo manifestum quod intus sit tangibilis sensitivum.

[illegible]

Manifestum autem est

[illegible]

Propter quod plante

[illegible]

animalem / nota et tunc phus vult quare arbores et plante non senciunt. patebit autem ex dicendis. Et probat hoc quia animal habet sensum / Et hoc duplici racione / et hoc sibi / Et precedens a tangibilibus prima racio talis est / Illud quod habet aliquam potentiam anime / habet sensum / sed arbores habent unam potentiam anime scilicet vegetativam igitur etc. Secunda racio talis est illud quod patitur a sensibili habet sensum / sed arbor patitur a sensibili scilicet a calido et frigido / quia calefit et frigefit igitur etc. Item nota dicendus dat causam illius quare plante non habent sensum / quia sensus datur animalibus a natura propter hoc ut querunt a longe alimentum conveniens / et disconveniens fugiant / sed arbores non querunt nutrimentum secundum locum / sed si haberent sensum / tales esset frustra / sed hoc est inconveniens / quia natura nichil facit frustra / Sed illa causa non est universalis quia quedam sunt animalia que sunt immobilia motu progressivo et tamen habent sensum ut animalia imperfecta que habent nutrimentum sibi conjunctum / Similiter dicitur de plantis / licet non moveantur secundum locum / tamen possint habere sensum / Et ergo cause que ponuntur in littera sunt tarde / Et declarat phus per simile.

Super autem carnem posita senciunt quare medium tactus est caro. Tangibiles quidem igitur sunt differencie corporis secundum quod corpus / Dico autem differencias quibus determinantur calidum frigidum humidum siccum / de quibus dictum est in hys que de elementis. Sensitivum quod ipsorum quod tactivum et in quo sensus vocatus est tactus primo potencia huius partis est / sentire enim quoddam pati est / quare faciens quale ipsum est actu / tale illud facit potencia existens. Unde simile calidum frigidum et durum et molle non sentimus set excellencias tamquam medietate quadam existente ea que in sensibilibus contrarietatis / et propter illud discernunt extrema sensibilia. Medium autem discretivum est. Fit enim ad utrumque ipsorum alterum ul- timorum // Et oportet quod sic debeat sentire album et nigrum et neutrum ipsorum esse actu potencia autem utrumque. Sic autem et in alys, et in tactu neque calidum neque frigidum // Amplius autem sicut.

Primo / quia haberet sensum / sed que media proporcionali elementorum qualitatum / sed plante non sunt tales / quia terra est in eis a do- minio / ut per grossiciem earum / et quia arbor est inepta ad indicandum / ideo arbor non habet sensum / Secunda causa / quia sensus recipit species sensibiles sine materia / sed arbor sic non recipit species / ergo non habet sensum. Item nota argumenta quo ponunt in littera ad probandum quod arbor non habet animam / non valent. Cum dicitur primo illud quod habet potenciam anime habet sensum / illud falsum / quia requiritur vegetativa sed aliquid ut prius dictum est / et ergo ad illud non sequitur sensus / Secunda causa est deinde recipit species sensibiles et quod patitur a sensibilibus habet sensum / ista eciam absolute non est vera / Sed debet intelligi quod patitur a sensibili et quod cognoscit sensibilia ipsum habet sensum / Sed cum dicitur planta est huiusmodi / igitur etc. hoc est falsum / licet bene patiantur a sensibili absolute / non tamen cum cognicione pati / ideo racio non valet.

Dubitabit tamen aliquis. Hic phus solvit questionem superius motam / Et subdividitur primo facit hoc / secundo solutum / ibi manifestum. Nota phus vult dicere in littera quod corpora carencia sensu / quod sunt manencia solida et firma / ut lapis lignum / Et hoc non patiuntur a sensibilibus / que sunt sonus et odor / Tunc ultimus ponit quandam dubitacionem / utrum aliquid patitur ab odore quod impossibile est olfactum habere / Similiter aliquid carens visu possit pati a colore / Et subiungit ultimus ibi / Si autem / ibi determinans de ipsorum / Et dividitur in tres partes / primo ostendit quod carens sensu non potest pati a sensibili / Tercio solvit questionem ibi / ergo nec illa sustinet. Illa pars subdividitur in duas partes / sed quod ostendit propositum duplici racione / Secunda ibi / Similiter sonus etc. Hic phus solvit unam questionem prius motam / Et subdividitur primo facit hoc / Secundo ponit solucionem. Nota phus

Similiter autem manifestum est et sic intendit in littera / quod corpora carencia sensu / quedam sunt que durant / et sunt firma / ut lapis et lignum / Et hec non patiuntur a sensibilibus / que sunt sonus et odor / Alia sunt corpora fluxibilia nec firma nec solida / sed faciliter passiva / sicut aer et aqua / et hec patiuntur ab odore / quia dicimus quod aliquis aer fetet / quia prius odorem recipit et passivus est / Deinde solvit argumentum prius factum / quod sic sit formatum. Illud quod patitur ab odore in solucione dicit phus quod illud quod patitur ab odore est duplex / unum absolute recipiens in se odorem / et aliquid pati potest ab odore et non habet olfactum / Aliud aliquid patitur ab odore quia recipit ipsum cum cognicione / iudicando de qualitatibus ipsius

quod patitur. Illud aliquomodo odorabile odorare patitur olfactus. Et ideo dicit philosophus quid est odorare preter pati, quasi diceret odorare addit super pati cognitionem odoris. Sequitur

Quod autem non sit Primo philosophus determinavit de sensibus particularibus et obiectis eorum in generali et in speciali, hic probat sufficientiam eorum. Et subdividitur hec pars, primo facit hoc, secundo iuxta dicta movet questionem et solvit eam ibi In quibus. Prima in duas. Primo dat intentionem suam, secundo arguit ibi Si enim ubi philosophus probat propositum et primo per comparationem ad sensibilia propria, secundo ad sensibilia quia ibi Sed vero. Prima subdividitur, primo ponit rationem inductivam, secundo ostensivam ibi Necesse. Prima ratio talis est, cui non deest sentire aliquid eorum que nata sunt sentiri, ei non deficit aliquis sensus. Sed hominibus et animalibus perfectis non deficit sentire eorum aliquid que nata sunt sentiri, ergo non deest eis aliquis sensus. Sed hominibus et animalibus, sed habent quinque sensus. In illa ratione se procedit et non patet maior propositio, sed minor manifesta est. Cui enim deficit sensus ei necessario deest sentire obiectum sensibile, ergo per oppositum cui non deest sentire aliquod obiectum sensibile ei non deficit sensus aliquis. Minorem partem minoris ponit secundum illam, hominibus non deficit sentire tangibilia, quia habemus tactum quo percipimus est tangibilium qualitatum. Secundum est cognitio presuppositum cognoscentes. Nam cognitio est in cognoscente tamquam in subiecto, ergo ubicumque omnis sensibilis cognitio ibi necessario est omnis sensus habens cognitionem. Sed in homine est cognitio omnis sensibilis ut ostendit per inductionem, ergo necessario homo habet omnes sensus. Aliter accidens staret sine subiecto, quia cognitio sensitiva esset sine sensu, quod est impossibile.

visibilis et invisibilis quodammodo sit visus. Similiter autem et reliquis oppositorum. Sic et tactus tangibilis et intangibilis. Intangibile quidem est omnino habens parvam differentiam tangibilium, ut accidit pati aer, et tangibilium excellentie sicut corruptive. Secundum unumquemque sensuum dictum est figuraliter.

Oportet enim universaliter de omni sensu accipere quoniam sensus quidem susceptivus est specierum sine materia, ut cera anuli sine ferro et auro recipit signaculum. Recipit autem aureum aut eneum signum, sed non inquantum aureum aut eneum. Similiter autem et sensus uniuscuiusque habentis colorem aut humorem aut sonum patitur. Sed non inquantum unumquodque illorum dicitur, sed inquantum huius et secundum rationem. Sensitivum vero primum est in quo huiusmodi potentia est. Quidam igitur idem, sed esse alterum est. Magnitudo enim quedam et nullus sensus magnitudo est.

Necesse est siquidem de In hac particula philosophus adducit rationem ostensivam ad probandum quod tantum quinque sunt sensus. Et dividitur in quatuor. Primo ponit quandam questionem, et quia traditur per suppositionem maioris, secundo ponit minorem ibi Et quedam, tertio infert conclusionem ibi Omnis igitur, quarto ponit quedam dubia ibi [illegible]. Nota argumentum est tale. Cuicumque non deficit aliquod organum sentiendi ei non deficit aliquis sensus. Sed hominibus et animalibus perfectis non deficit aliquod organum, ergo eis non deficit aliquis sensus. Sed homines et perfecta animalia habent tantum quinque sensus, ergo tantum sunt quinque. Illud autem [illegible] et primo celi et de tertio huius ubi dicitur Deus et natura nihil faciunt frustra. Natura enim non deficit in necessariis nec habundat in superfluis. Ideo si deficit sensus necesse est deficere organum, quia si ponatur organum et non sensus, tunc natura habundaret in superfluis, quia daret organum frustra. Etiam deficeret in necessariis, quia daret perfectibile sine perfectione, cum sensus est perfectio organi. In hac particula philosophus ponit minorem, scilicet

Et quecumque vero per media quod homines et perfecta animalia habent omnia organa. Et hoc probat dupliciter, primo ostendit hoc ex natura mediorum, secundo ex natura organorum ibi Simplicium autem. Prima pars subdividitur, primo facit quod dictum est, secundo ponit quoddam notabile ubi habetur si sic. De quo sic arguitur. Quecumque sentiunt per omnia media habent omnia organa. Sed homines et perfecta animalia sentiunt per omnia media, ergo etc. Minor rationis minorem philosophus declarat in littera: omne medium aut est quintum aut aer aut aquam. Sed homines sentiunt per medium quintum, quia hoc faciunt per tactum. Similiter per medium extrinsecum, quia per medium ut aerem et aquam, quare sequitur propositum. Tunc ponit philosophus notabile circa media extrinseca, et est illud: Si aliqua sensibilia extra diversa genere sunt apta nata

percipi per unum medium, ut color et sonus per aerem, tunc organum habens naturam illius medii seu quod conformatur nature illius, per ambo illa sensibilia comprehendet, et e converso si sit unum obiectum aptum natum cognosci per duo media ut calor per aerem et aquam, quodcumque est organum habens naturam alterius duorum mediorum vel unius, poterit tale obiectum percipere. Nota philosophus dicit quod quecumque sensibilia cognoscuntur per medium connatum et coniunctum illa cognoscuntur vero per tactum. Et dicit (et quibus) illa etiam possunt percipi per sensum communem, vel per intellectum, vel per gustum ut notum est. Ergo non tamen per tactum. Ubi est dicendum quod sensus exteriores sunt sicut ianua nostre cognitionis, et ergo nichil potest cognosci a sensu communi vel ab intellectu, nisi prius cognoscatur ab aliquo sensu particulari.

Et ergo quecumque sensibilia cognoscuntur per medium coniunctum, primo hoc est per tactum comprehendi, et etiam per sensum communem et intellectum quo ad suas essentias. Et si dicatur quod non per gustum, dicendum est quod gustus est quidam tactus, unde tactus similiter communiter ut se extendit ad utrumque sensum, sed tactus proprie dictum et sed gustum [illegible].

sensitiva i. fora et exteriora [illegible]

Sed medium quoddam et potentia illius. Manifestum excellentiis sensibilium

autem est ex his et propter quid sensibilium excel-

lentie corrumpunt sensitiva. Si namque sit for-

tior sensitivo motus solvitur ratio. Autem hoc erat

sensus. Et sic symphonia et tonus fortiter percussis

chordis. Et propter quod plante non sentiunt habentes

quandam partem animalem et patientem ab

tangibilibus. Et nam frigescunt. Causa autem huius

est non habere medietatem nec huius principium

est possibile recipere speciem sensibilium sed pati cum

materia. Dubitabit tamen aliquis si patiatur aliquid

ab odore quod impossibile est olfactum habere. Et si-

militer autem et in aliis. Si autem olfactibile

odor si aliquid facit olfactum odor hoc facit.

Quare impossibilium olfactum habere nichil possibile pati ab odore.

Pati ab odore est autem eadem ratio et in aliis. Neque

enim impossibilium. Et inquantum unumquodque

sensitivum. Similiter autem manifestum est et sic

Simplicium autem ex duo-

In hac particula philosophus probat alia ratione, minorem, scilicet quod homo et alia animalia perfecta habent omnia organa, et arguit sic. Omne organum aut est aque aut terre aut aeris aut alicuius huiusmodi, quia ignis in nullo organo dominatur, quia corrumperet ipsum, cum sit valde activus. Et tamen cum aliis reperitur in omnibus organis, quia nullum sensitivum est sine calore. Etiam terra non dominatur alicui organo, propter suam ariditatem. Et in tactu reperitur cum aliis elementis. Et nos bene habemus organum quod est aque ut pupilla, vel aeris ut organum auditus, aut alterius horum ut olfactus organum. Ergo concluditur quod habemus omnia organa. Nota philosophus dicit quod sensitiva et organa sunt ex duobus simplicibus et duobus elementis, et vocat elementa simplicia, non sic quod careant omni compositione, cum sint composita ex materia et forma. Et sunt simplicia quantum simpliciter opponitur mixto.

quia non sunt mixta ex aliis prioribus corporibus, sed sunt principia omnium mixtorum corporum. Et dicit quodlibet organum cum sit pars mixti, tamen in quolibet organo sunt quatuor elementa. Ideo pupilla non est a dominio aque tantum, et organum auditus aeris tantum. Sed dicit quod philosophus approbat hic organum in quo aqua excellenter reperitur superans alia elementa et in magno gradu puritatis. Et pupilla est aque etc., et auditus aeris tantum. Item nota ignis in magno gradu puritatis non dominatur in aliquo organo, quia cum sit valde activus corrumperet organum et sensum sensus. Et debilitatur per actionem aliorum elementorum, et sed debitam proportionem reducitur in quolibet organo reperitur, quia per calorem et spiritum sensus vitalem sensus operatur. Item nota terra in magno gradu puritatis non est in aliquo organo, quia est inepta ad perficiendum organum. Et mixta cum aliis elementis reperitur precipue in tactu. Et hoc dicit philosophus hic et in libro de sensu et sensato. Et dicit pupilla non est a dominio aque, quia quandoque aqua est congelabilis ut dicit philosophus quarto metheororum. Et pupilla non est congelabilis, quia inaudituri est quod aliquis patiatur frigus in oculo. Ergo pupilla non est a dominio aque. Item medium et organum debent esse eiusdem nature, sed medium videndi est aer, ergo organum visus scilicet pupilla est de tali dominio. Ubi dicendum quod pupilla est de dominio aque sicut patet ex quibusdam signis. Primum est quia si pupilla fuerit infecta, videtur fluere aqua. Secundum est quod oculi primo producti sunt [illegible] frigidi

sic et de aliis animalibus quibus [illegible] organa sensus non possunt sentire qualitates tangibiles neque [illegible]

aer

et humide. Et hec sunt proprietates aque. Tercium est quod natura in oculo ordinat aliud pingue quod ab aliquibus dicitur albugo, ut impediat congelacionem pupille. Et tunc quid sit dicendum ad rationes. Ad primam cum dicitur quod humidum aque est congelabile, dicitur quod verum est quantum est de se, sed preservari potest per aliquod adiuvans, et hoc est album pingue. Ad secundum cum dicitur medium et organum sunt eiusdem nature, [illegible] medium, sed aer est medium, organum est diaphanum et non organum aer, et quia eo diaphanis salvatur in aqua, et in ipsa melior constituitur subtilitas pupille, ita quod preservatur a frigore et eam meliorem receptionem habet specierum. Et sequitur textus [illegible]

Videtur enim et talpa

Hic philosophus removet quoddam dubium [illegible] quo subiungens aliam rationem pro probacione ipsius quod tot sunt quinque sensus. Et dubium quod removet est illud. Dictum est quod animalia perfecta habent quinque sensus, et quia in talpa oculi non apparent, visus videtur forte quod esset animal imperfectum. Ad hoc videtur philosophus quod habet oculos sub pelle, quare frequenter manet in terra, ideo pelliculam habet supra oculos ne oculi ledantur a terra, et debet dici animal perfectum. Nota ibi quod sunt [illegible] istam literam quam legunt quod philosophus in ea removet quoddam dubium, sed tamen melius legitur quod philosophus in ea innuit aliam rationem ad probandum quod tantum quinque sunt sensus. Et est ratio talis: nam omnia sensibilia cognoscimus, ergo omnes sensus habemus. Antecedens probatur: quia si esset aliquod sensibile quod non sentiremus, hoc esset aliqua qualitas ab hiis quas sentimus. Aut ergo esset prima et simplex aut secunda [illegible]. Si mixta, cum mixta sit ex primis, non est dare aliam qualitatem secundam ab hiis quas habemus. Si autem esset alia que imaginatur esse elementum aliud ab hiis quatuor in quo sit, quod est falsum et impossibile, ut in libro de generatione et in de celo et mundo. Ergo omnia sensibilia cognoscimus et etiam habemus omnes sensus, et habemus tantum quinque, ergo tantum sunt quinque sensus. Item ad hoc Themistius dicit: Omnium mortalium natura dedit nam perfectissima [illegible] illi premisit omnes [illegible] sensus in ministerium eius, sed homo habet intellectum qui est perfectissima virtus anime, ergo natura habet omnes sensus [illegible], sed homo habet tantum quinque sensus exteriores, ut [illegible], ergo tantum sunt quinque [illegible]

neque enim lumen et tenebre neque sonus neque odor nullum facit in corpore sensum, sed in quibus est ut aer qui cum tonitru scindit lignum. Sed tangibilia et humores faciunt. Si enim non, a quo utique pacientur inanimata et alterabuntur? Ergo nec illa faciunt, aut non omne corpus passivum ab odore et sono. Paciencia indeterminata, et que non manent ut aer: fiet enim sicut paciens aliquid. Quid igitur est odorare preter pati aliquid? Aut et odorare sentire est, aer autem paciens cito sensibilis fit [illegible]

Quod autem non sit sensus preter sensus quinque, dico autem hos quinque sensus visum auditum gustum olfactum et tactum, ex hiis credet aliquis. Si enim omnis cuius est sensus tactus et hunc sensum habemus; omnes enim tangibilis inquantum tangibiles passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necesse est si quid deficit aliquis sensus et organum nobis aliquid deficere.

At vero neque commune Secunda pars in qua philosophus ponit sufficienciam sensuum particularium per comparationem ad sensibilia communia. Et potest subdividi in tres partes: primo premittit consequentiam ex similitudine consequentis [illegible]; secundo demonstrat [illegible] concludendo complete se reprobat ibi "Si enim erit"; tertio revertitur ad superfluitatem [illegible] ibi "quaeritur autem". In prima parte sic arguit: Si esset aliquis sensus specialis, maxime esset propter sensibilia communia, sed tunc illa sensibilia communia essent sensibilia per accidens, ut declarabitur [illegible], quod tamen est falsum et contra prius dicta, ergo non est ponere aliquem sensum particularem preter quinque. Nota per istam rationem philosophus intendit probare quod non sit ponendus aliquis sensus proprius pro sensibilibus communibus. Nam ad hoc sequitur quod sensibilia communia essent sensibilia per accidens et non per se, quod tamen est contra prius dicta [illegible]

Secunda quod nichil agat in sensum respectu cuius dicitur esse per accidens sicut albi ... quod habeat potentiam aliquam specialem a qua percipitur per se / Quarta quod omnis cognitio proprii sensibilis ... cognoscitur a potentia propria ... et illa quatuor conveniunt filio Cleonis quia percipitur ... et ad hoc quod quia albedo ... filius ... [illegible]

Inquireret autem hic philosophus circa predicta movet dubium et dicit ... quod hic queret quare habemus plures sensus et non unum tantum. Et hoc movetur ... nam in fine secundi libri philosophus dabit causam quare habemus plures sensus et non unum, et ... ostendit quare sensibilia communia percipiuntur a pluribus sensibus quam ab uno; et primo movet questionem ... [illegible]

quod aliquis propter quare habemus plures sensus ... percipimus communium sensibilium et non unum tantum ... [illegible]

sensibilia

Et quecumque ipsi quidem tangentes sentimus, tactu sensibilia sunt, que existimus habentes; quecumque vero per media et non ipsa tangentes, simplicibus ... dico autem aut aere et aqua. Sic autem se habet ut si quidem per unum plura sensibilia genere altera ab invicem ... necesse habentem huiusmodi sensitivum esse, ut si et aer est sensitivum ut est aer medium soni et coloris. Si vero plura eiusdem sunt ut coloris et aer et aqua, utraque enim diaphona, et quod alterum ipsorum est habens solum sentiet illud per utrumque aut quod est ambobus. Simplicium autem ex duobus his sensitiva solum sunt ex aere et aqua: pupilla quidem aque, auditus vero aeris, olfactus autem horum alterius. Ignis autem nullius aut communis omnibus est; nichil enim sine calore sensitivum est. Terra vero aut nullius est aut in tactu maxime mixta. Unde relinquitur nullum sensitivum esse preter aquam et aerem. Hec autem quedam et nunc habent animalia.

sensibilia communia a pluribus sensibus percipiuntur ... [illegible]

Nec autem sensitivum quoddam ... [illegible]

Circa primam partem ... [illegible]

[illegible]

per actus, et actus per obiecta; et ergo de primo ad ultimum potentie distinguuntur per obiecta; et ergo si unius obiecti essent due potentie, tunc illa esset una potentia, et non differrent nisi [illegible] quo non sunt [illegible], dico sensus si sunt diversi non habentes equalem coordinationem inter se, tunc non sunt unius subiecti, sicut sunt duo sensus particulares. Si autem sunt duo sensus quorum unus est superior et alter inferior, sicut sunt virtutes sensitive inferiores et virtutes sensitive exteriores, tunc [illegible] et unius obiecti, quia id quod est obiectum [illegible] sensus [illegible] et obiectum [illegible] interioris, et [illegible] hoc [illegible] est [illegible] in [illegible] tractat per ingressum, quod sensus sit sui ipsius cognoscitivus, cuius ratio est, quia cognoscibile est sicut agens et cognoscitivus sicut patiens. Sed unum et idem non potest esse agens et patiens, ergo unum et idem non potest esse cognoscitivus et cognoscibile [illegible]

Amplius autem et si alia Omnes igitur sensus habemus non imperfectis neque

Hic plenius probando ponit aliam [illegible] sed quod visio non cognoscitur ab alio sensu quam a visu. Et intendit sic [illegible] orbatis. Videtur autem et talpa sub pelle habere

[illegible] ab altero sensu quam a visu [illegible] oculos. Quare si non alterum est corpus et passio

quam a visu habetur [illegible] que nullius est eorum que sunt hic corporum

[illegible] in sensibus [illegible] deficiet sensus. At vero neque communium possibile esse sensitivum

[illegible] proprium aliquod, que uno quoque sensu sentimus non per

[illegible] accidens, ut motus, status, figure, magnitudinis, numeri, unius.

[illegible] Hec enim omnia motu sentimus, ut magnitudinem

[illegible] motu, quare et figuram. Magnitudo enim quedam et figura.

[illegible] Quiescens autem in eo quod non movetur.

[illegible] Unus vero negatione continui et propriis; unumquodque

[illegible] enim unum sentit sensus. Quare manifestum est quoniam

[illegible] impossibile est cuiuslibet proprium sensum esse horum, ut motus.

[illegible] Sic enim erit sicut nunc visu dulce sentimus. Hoc autem

[illegible] est quoniam amborum habentes existimus sensum, cum concidunt,

[illegible] simul cognoscimus. Si vero non, nequaquam nisi per accidens

[illegible] sentiremus, ut Cleonis filium,

[illegible] Non quia Cleonis filius est, sed quoniam albus

non est unius quoniam ipse est superior et principalior [illegible] maioris virtutis et potest cognoscere operationes sensuum particularium [illegible] Hic probat [illegible] ad probandum quod visus

Habet autem dubitationem non percipiat visionem, et intendit sic arguere: Illud quod percipitur a visu aut est color aut habens colorem. Sed visio non est color nec habens colorem; ergo visio non percipitur a visu. Cuius rationis primo ponit conclusionem [illegible] deinde [illegible] maiorem [illegible] ratio illa non concludit quod visus non cognoscit visionem nec virtute [illegible] nec virtute alterius. Sed visus cognoscit visionem per [illegible] et ergo [illegible] illam [illegible] hac prima questione [illegible]

Manifestum igitur quod visus aliqualiter percipit visionem [illegible] virtute [illegible] a [illegible] omnibus sensibus particularibus [illegible] indicando [illegible] quod videre [illegible] unio [illegible] immutationem factam ab aliquo exteriori sensibili et [illegible] visum de potentia ad actum, et per tale videre iudicium fit et cognitio de obiecto. Post [illegible] fit videre [illegible] immutationem factam a virtute inferiori et superiori, et sic maiora [illegible] que dicit videre et [illegible] omnium particularium sensuum [illegible] Item nota Commentatorem [illegible] quod cognoscimus [illegible] per [illegible] sensum. Sed videre et non videre sunt [illegible] ergo [illegible] non videre [illegible] in tenebris ergo et videre [illegible] cognoscitur a visu [illegible] illam que probat quod nullo modo visio cognoscitur a visu [illegible] solutionem [illegible] quod dictum est [illegible] sunt ista [illegible] color et [illegible]

[illegible]

Sensitivum enim In ista particula philosophus intendit propositionem minorem. Et est ista: visio nec est color nec colorata, philosophus innuit quod hoc est falsum, immo visio est colorata, et quia visio est in visu, ideo probat de visu quod visus est coloratus. Et dividitur in duas particulas secundum quod hoc ostendit duabus rationibus. Secunda ibi sensibilis. Prima ratio talis est: illud quod recipit et habet speciem coloris ... quia species que multiplicantur a rebus sensibilibus remanent in sensu per quas sentimus, ideo visus quodammodo est coloratus. Et de illa ratione ponit minorem cum sua declaratione. Nota quod coloratum est duplex: uno modo capitur proprie et realiter, sic conveniunt corporibus grossis ut lapidi, ligno; alio modo coloratum est quodammodo intencionaliter et spiritualiter, et omne recipiens speciem coloris dicitur coloratum. Et sic visus potest dici coloratus, non secundum esse reale, quia sensus est receptivus specierum sensibilium sine materia. Et ideo antiqui artifices dixerunt visum non ... colorem simpliciter, non distinguendo, ideo ... qui improbant. [illegible]

Hinc autem accidit eorum singulum esse sensibilium. Communium autem iam habemus sensum communem non secundum accidens. Non igitur est proprius. [illegible] Sentiremus autem sic sicut dictum est eorum singulum videre. Adinvicem enim propria secundum accidens sentiunt sensus, non secundum quod ipsi sunt, sed secundum quod unus. Causa simul fiat sensus eiusdem ut coloris quidem amari et rubei ... Non enim alterius sensus dicere quod ambo unum. Propter quod decipitur si sit rubeum coleram opinatur esse. Inquiret autem aliquis cuius causa plures sensus habemus, sed non unum solum. Aut [illegible] ... communia ut motus magnitudo numerus. Si enim esset visus solus et ipse albi, latent utique magis et videbitur esse idem omnia propter id quod consequuntur se adinvicem ut color et magnitudo. Nunc autem quoniam in altero sensibili [illegible] aliud quidem unum quodque est et ipsorum omnia sunt manifestum fiat.

[illegible]

Sensibilis autem actus In hac particula philosophus ponit secundam rationem ad probandum quod visus sit coloratus quodammodo, et arguit sic: sensibilis et sensus est unus actus qui est in sensu ut in subiecto. Sed est maior probata, habet duas partes, que ambe declarantur in littera. Sed visibile quod est color est sensibile et visus sensus, ergo colorem unus debet esse actus. Sed ... in subiecto. Sed actus coloris est coloratio, ergo coloratio est in visu. Sed in quo est coloratio illud est coloratum, ergo visus quodammodo est coloratus. In hac ratione sic procedit: primo ponit maiorem primo quantum ad primam partem, scilicet quod sensus et sensibilis unus est actus. Nota sensibilis et sensus est unus actus, et hunc philosophus in ... Et hoc intelligitur de sensibili quod actu immutat sensum, et de sensu qui actu immutatur. Non autem prout est de sensibili in potentia. Unde ille actus unus realiter sed duo nomina ad diversa comparatus, quia comparatus ad sensibile dicitur sonatio, et comparatus ad auditum dicitur auditio. Sed aliqui ... non unum nomen ... ille qui est videre comparatus ad visum dicitur visio. Comparatus autem ad colorem non habet nomen. Et ideo quod dicit philosophus in littera sequenti etc.

Si igitur est motus In hac particula philosophus declarat secundam partem minoris, scilicet quod actus sensibilis et sensus est unus in sensu et in subiecto. Illud enim declarat per locum a simili. Nota motus est in mobili ut in subiecto et non est in movente, nam si esset in movente, necesse esset omnino movens moveri, quod est falsum, et aliquid haberet in se motum quod non movetur, que omnia sunt falsa. Ideo motus est in mobili et non in movente. Sed actio et passio sunt unus motus, ideo ambo sunt in passo ut in subiecto. Ideo similiter actus sensibilis et sensus potest dici unus et idem sicut prius dictum est. Sequitur ... philosophus solvit secundam dubitationem. Et subdividitur.

Si autem Simphonia Primo facit hoc. Secundo infert quod ... unde et delectabile. Et primo vult dicere quod actus et potentia debent se habere conformiter in sua proportione, quia habent unum actum et unam operationem. Unde nec sunt unum secundum esse nec secundum suas naturas, sed solum debent habere proportionem inter se sicut actus auditus ... quod non consistit cum tali organo in proportione. Et quia excessivum contrariatur medio et ipsum corrumpit, ideo excellens audibile scilicet acutum et grave corrumpunt auditum, et similiter intelligendum est de aliis sensibilibus respectu propriorum sensuum. Et ponit ... Nota quod excellens sensibile [illegible] proportionem ipsius organi [illegible] patet est quia [illegible] sensibile [illegible] sensus [illegible] illud [illegible]

Marginal notes (right): no; tanquam ... ; aut duas; no; Ratio quare ... solvit ... excellens ...; no

[illegible left-margin glosses]

in suo debito gradu, nec de ipso postea bene iudicabit. Et si sensus gustus similiter gustaverit valde amarum, non bene poterit iudicare de aliis saporibus. Et ita de aliis exemplificari potest. Item nota bene dicit unde et delectabilia. In ista particula philosophus infert quoddam corrolarium. Et videamus inferri illo modo, quia dictum est quod sensibilia excellentia corrumpunt sensum. Ex quo sequitur quod sensibilia simplicia et pura ad invicem mixta tunc et habent quandam proporcionem, tunc ista sensibilia ista etc. dicuntur esse delectabilia.

Unusquisque igitur sensus primus philosophus investigavit naturam communem sensus communis et una operatione, que est cognicio accionum sensuum particularium, hic intendit investigare naturam eius, et alia operatione, que est ponere differenciam inter diversa sensibilia propria. Et subdividitur: primo determinat veritatem circa sensum communem. Secundo abicit [illegible] circa determinata. Ibi hec vero. Prima adhuc subdividitur: primo ponit ad quam diversitatem cognoscendam extendit se unusquisque sensus particularis. Secundo ostendit ad quam diversitatem non extendit sensus particularis. Ibi quoniam autem album. Volens dicere quod quilibet sensus particularis cognoscit obiectum proprium et contrarietates que sunt in illo obiecto, ut visus cognoscit colorem et contrarietates que sunt in colore, ut album nigrum. Nota diceret aliquis quare dicit philosophus quod quilibet sensus qui est in sensitivo in quantum sensitivum cognoscit suum obiectum. Ad hoc dicendum est quod sicut forma determinata requirit ad suum esse et ad suum operari determinatam materiam et determinatum subiectum, sic et similiter potencia sensitiva, que est in organo, requirit organum dispositum ut perfecte possit comprehendere obiectum et de ipso iudicare. Unde dictum est quod excellens sensibile destruebat iudicium sensus, disproporcionando organum. Et de tali sensu non loquitur in proposito. Sed de illo qui debite materia positum habet organum, talis percipit obiectum suum et contrarietates proprias. Illius. Item nota.

Quoniam autem sentimus quod videmus et audimus, necesse est visu sentire quod videt aut altero. Si autem altero, aut ipse erit quod videt aut altero. Sed idem erit visus et subiecti coloris. Ouare autem duo obiecta eiusdem erunt, aut idem sensus. Amplius autem et si alter sit visus sensus, aut in infinitum procedit, aut aliquis ipse sui ipsius erit iudex. Dubitacio. Quare in primo hoc faciendum est. Habent autem dubitacionem. Si enim visu sentire videre est, videtur autem color aut habens hunc. Si videbit aliquis quod est videns, et colorem habebit primum videns. Manifestum igitur quoniam non est unum visu sentire. Et namque cum non videmus visu, discernimus tenebras et lumen, non similiter. Amplius et videns est tanquam coloratum. Sensitivum enim susceptivum est sensibilis sine materia unumquodque. Unde abeuntibus sensibilibus insunt sensus et fantasie quibus sentiunt. Sensibilis autem actus et sensus idem est et unus. Esse autem non idem.

Diceret aliquis quod philosophus male vocat obiectum per illud nomen subiectum, patet, quia obiectum habet racionem agentis, sed sensus racionem pacientis. Et quia subiectum etiam habet racionem pacientis, ergo magis racionabiliter sensus dicitur subiectum quam obiectum, sicut racio concludit. Ad hoc dicendum est quod considerando obiectum ut movens et agens non bene vocaretur subiectum. Sed considerando ipsum aliter, prout consideratur ut ipsum subicitur iudicio sensus, sic dicitur subiectum, quia secundum se illud esse tale nominis. Dicendum est quod sensus, et eo quod habet esse materiale et corporeum. Sensus autem quodam spirituale et incorporeum, et tali modo anima bene dicitur subiectum.

Quoniam autem et album In hac particula philosophus ostendit quod ad differenciam sensibilium cognoscendam non extendit se aliquis sensus particularis. Et subdividitur: primo facit quod dictum est. Secundo ostendit quod potencia que percipit diversitatem propriorum sensibilium dicitur esse una. Et tercio ostendit quod illa cognoscit tempore indivisibili. Secunda ibi, sed neque. Tercia ibi, cum autem. Nota et ista habentur quod necessarium est ponere sensum communem. Et hoc propter obiecta sensuum particularium, quia ista obiecta conveniunt et differunt ab invicem. Illam autem convenienciam et differenciam percipere non potest aliquis sensus particularis, et tamen percipitur, ergo fiat per aliquam aliam potenciam, que quidem ipsa est sensus communis.

Quare manifestum hic philosophus subiungit [illegible], quia aliquis

posset dicere an organum sensus communis erit taciturus/ ipse videt et dicit quod non quia tunc sentire quod percipitur a sensu communi singularum quod est falsum ¶ Circa hec nota separatim plures ponit quod potencia perceptiva dicit que est aut album et dulce est una et non plures/ Et sub dividitur primo premittit intencionem suam/ Secundo probat ibi Sic enim/ ubi innuit talem racionem/ Quemadmodum quando sunt diversi homines ad videndum album et ad percipiendum dulce quorum unusquisque cognoscat tantum album et alter tantum dulce/ Sic est habent diverse potencie ad illa sensibilia. Sed dispositio indicare differenciam inter illa/ nullus igitur est dare unum hominem qui cognoscat et indicat talia ambo/ Sic etiam est in proposito quia oportet dare unam potenciam communem quae [illegible] discernens unus indicat [illegible] et parte secundum quod sensus communis est unus et non plures ¶ nota quod philosophus in hac [illegible] illas duas condiciones scilicet intelligit et sentit. propter hoc quia adhuc non posuit distinctionem inter sensum et intellectum/ [illegible] autem intellectus sit altioris nature a sensu/ patet ex [illegible] huius// Separatur omnium

operum non idem est et unum/ Dico autem ut sonus secundum actum et auditus secundum actum. Est enim auditum habens non audire/ et habens sonum non semper sonat/ Cum autem operatur posse audire et sonat/ posse sonare/ tunc secundum actum auditus simul fit/ et secundum actum sonus// quorum dicet utique aliquis hunc quidem esse auditionem/ hunc vero sonationem/ Si igitur est motus et actio et passio in eo quod agitur/ necesse est et sonum et auditum qui secundum actum in eo quod est secundum potentiam esse/ activi enim et motivi actus in paciente fit/ unde non necesse est movens moveri/ Sonativi igitur actus sonus aut sonatio est/ audibilis autem auditus aut auditio/ duplicatum enim auditus/ et duplicatum sonus/ Eadem autem ratio et in aliis sensibilibus et sensibus est/ Sicut enim actio et passio in paciente et non in agente/ sic et sensibilis actus et sensitivi in sensitivo/ Sed in quibusdam quidem nominatum est/ ut sonatio et auditio/ in quibusdam autem non nominatum est alterum/ visio enim visus dicitur

Si autem neque in separatis

In hac particula philosophus ostendit quod hoc [illegible] videlicet cognoscere sensibilia diversorum generum non debet in tempore indivisibili sive in instanti/ volens quod sua intencio est quod sensus communis diversa sensibilia diversorum generum non cognoscit in tempore separato/ sed in tempore indivisibili/ Causa est/ quia sicut una et eadem potencia que dicitur sensus communis indivisibilis existens indicat sensibilium differenciam/ quod est scilicet album et alterum et malum. scilicet amarum. ita eciam indicat pro uno tempore adequate ista differe inter se scilicet in tempore indivisibili/ prima enim indicat album et tunc pro eodem tempore ad separare secundum differenciam indicans debet cognoscere/ Et philosophus ultimus ponit quandam distinctionem super dicti dicens quod hoc intelligi habet de tempore ut simul/ non secundum actus sed non quod sit ad diversas partes temporis/ Sed sensus communis indicare debet utrumque in tempore indivisibili et utriusque cognicionem/ quod sit secundum actus/ quod non dicit quod album est absolute/ et non dicit quod album nunc est in re/ Sed sensus communis dicit hec sensibilia esse altera ut nunc/ quare eciam sunt altera ut nunc/ quare simul cognoscit utrumque sensibilium horum. et cognoscit quod nunc ut est differunt/ Ex quibus patet quod quoddam inseparabile [illegible] sensus communis cognoscit utrumque album et dulce/ et diversa/ et hoc in tempore inseparabili et indivisibili/ Nota per bonum et malum philosophus intelligit sensibilia propria et diversa. quorum unum est conveniens et delectabile/ aliud inconveniens et non delectabile/ sicut album et amarum/ vel sicut dulce et opacum [illegible] Item nota philosophus dicit quod sensus communis indicat utrumque alterum in tempore indivisibili/ ibi tempus sumitur improprie/ nullum enim tempus est indivisibile/ cum sit quantitas continua/ Sed capitur hic in proposito prout est terminatio partium temporis/ et copulat continuans partes temporis/ ut [illegible] In hac particula philosophus obiciat contra determinatam

At vero impossibile est [illegible]/ et subdividitur primo arguit contra predicta/ Secundo solvit/ ibi/ ergo simul/ Tercio ponit [illegible] notabile ibi/ aut non/ Quarto declarat solucionem ibi/ Sed sicut/ Quinto recapitulat ibi/ De principio quidem/ Unde dicitur est quod sensus per simile [illegible] communis diversarum proprietatum sensibilium habet indicare/ Contra hoc arguit sic impossibile est idem in tempore indivisibili moveri motibus contrariis/ ut dicitur in libro [illegible] Sed sensus communis est una potencia indivisibilis/ et habet in se mutaciones diversorum sensibilium

Cum quidem est unus / hic philosophus aliquid [illegible] et relinquit [illegible] ex predictis [illegible] ... corrumpitur et salvatur [illegible] ... et subiungit errorem antiquorum [illegible]

Et iste immutaciones diverse sunt motus contrarii, igitur sequitur quod sensus communis non habet percipere species diversorum sensibilium. Minorem autem probat in littera quia dicit quod dulce movet sensum communem et contrario modo album movet sensum communem, et sic videtur quod ibi sunt diversi motus in eodem subiecto.

Ergo simul quidem numero

In hac particula ponitur solucio argumenti quod dictum est, dicens quod sensus communis uno modo est indivisibilis, alio modo divisibilis, quia subiecto et numero secundum se acceptus est indivisibilis, sed secundum esse secundum comparacionem ad diversa [illegible] ad multa obiecta est divisibilis, et secundum quod divisibilis est sentit plura. Sed secundum quod indivisibilis est sentit unum. Et ideo sequitur quod hic in proposito esse non dicit [illegible] proprie, vel pro essencia, quia secundum essenciam est indivisibilis. Sed esse accipitur pro actu secundario, pro operacione, et sic est divisibilis. Secundum [illegible] solucio facta cum dicitur simplex est [illegible] quod debet concedi de instabilibus [illegible] et quando tunc inferitur sensus communis est potencia indivisibilis [illegible] admitti. Sed cum dicitur [illegible] raciones diversorum sensibilium sunt contrarie, dico quod non est verum, quia motus contrarius albi et [illegible] sensu. Sed ille immutaciones non abiciunt a sensu communi, sed magis perficiunt [illegible] solvant.

Potencia enim et indi[visibile]

Hic philosophus ponit notabile per quod mittit aliquomodo instare dictam solucionem, volens sic dicere quod aliquod divisibile in potencia bene habet contraria sed actu non, ut hoc declarat in littera. Nota quod subiectum aliquod habet in se contraria secundum potenciam, ut [illegible] homo dicitur calidus et frigidus, sed actu numquam sunt contraria in eodem respectu eiusdem. Sic similiter est de indivisibili, quod actu non habet contraria, sed bene potencia. Sed tamen nota philosophus dicit sicut album et nigrum numquam sunt actu simul in eodem subiecto, sic nec species eorum. Hoc videtur falsum, quia intenciones

[...] operatio [...] factus [...] quae vero est coloris non nominatum est, et gustativi gustus est, humoris autem non nominatum est. Quoniam autem unus actus est et sensitivi et sensibilis, esse autem alterum est, necesse simul corrumpi et salvari sic dictum auditum et sonum, et humorem et gustum et alia similia. Dicta autem secundum potentiam non necesse est. Sed priores physici hoc non bene dicebant, opinantes nil neque album neque nigrum sine visu esse, neque humorem sine gustu. Hic quidem enim dicebant recte, illic autem non recte. Dupliciter enim dicto sensu et sensibili, his quidem secundum potentiam, illis vero secundum actum, de his quidem accidit quod dictum est, in aliis non accidit. Sed illi simpliciter dicebant non de dictis simpliciter. Si autem symphonia vox quaedam est, vox autem et auditus est sicut unum, et est sicut non unum autem idem, proportio autem symphonia, necesse est et auditum unum quendam esse. Et propter id corrumpit unumquodque excellens et acutum et grave auditum, et in humoribus gustum, et in coloribus visum fortiter fulgidum aut obscurum, et in olfactu fortis odor et dulcis et amarus, tamquam ratio quaedam sit sensus. Unde et delectabilia quidem sunt, dum ducuntur sincera et immixta ad rationem, sicut acutum aut dulce aut salsum, delectabilia enim tunc. Omnino autem magis mixtum symphonia quam acutum et grave, tactus autem calefactibile aut frigorabile. Sensus autem ratio est; excellentia autem tristant et corrumpunt.

contrariorum non sunt contrarie, ut dicitur in De sensu et sensato. Et ergo subiungit philozophus si huiusmodi est sensus et intelligencia, quasi dicit hoc est verum si sensus et intellectus reciperent species sensibilium sicut sunt in sensibilibus. Sed hoc non est ita, quia species contrariorum sensibilium non sunt contrarie, ergo nec immutaciones sunt contrarie. Et in hoc tangitur solucio argumenti prius facti. Sequitur capitulum [illegible]

quolibet   per se   cognoscat obiectum proprium

Unusquisque igitur sensus subiecti sensibilis est in sensitivo inexistens sensitivum, et discernit subiecti sensibilis differentias, ut album quidem et nigrum visus, dulce vero et amarum gustus, similiter autem se habet hoc et in aliis. Quoniam autem et album et dulce et unumquodque sensibilium ab unoquoque sensibilium discernimus, quodam quidem quia differunt, necesse igitur sensu aliquo, sensibilia enim sunt. Quare et manifestum quod caro non est ultimum sensitivum, necesse enim esset tangentem ipsum discernens discernere. Neque utique separatis contingit discernere quod alterum sit dulce ab albo, sed oportet aliquo uno utraque manifesta esse. Sic enim et si hoc quidem ego, illud autem tu sentis, manifestum utique erit quod altera ab invicem sunt. Oportet autem unum dicere quod alterum; alterum enim dulce ab albo. Dicit ergo idem; quare sicut dicit, sic et intelligit et sentit. Quod quidem igitur non possibile separatis iudicare separata, palam. Quod autem neque in separato tempore, hinc. Sicut enim idem dicit quod alterum bonum et malum, sic et quando alterum dicit, quod alterum est et alterum, non secundum accidens ipsum accipitur quando; dico autem ut puta nunc dico quod alterum, non tamen quod nunc alterum, sed sic dicit et nunc et quod nunc, simul ergo. Quare inseparabile et in inseparabili tempore. Verum et impossibile est simul esse contrarios motus moveri idem secundum quod indivisibile et in indivisibili tempore. Si enim dulce sit, movet sensum aut intellectum, amarum autem contrarie, et album aliter. Ergo simul quidem et numero indivisibile et inseparabile quod iudicat, secundum esse autem separatum. Est quidem quodammodo ut divisibile quod divisa sentit, est autem ut indivisibile; secundum esse enim divisibile, loco autem et numero indivisibile. Aut impossibile? Potentia quidem enim idem et indivisibile contraria, secundum esse autem non, sed in operari divisibile, et impossibile est album et nigrum esse simul; quare neque species pati ipsorum, si huiusmodi est sensus et intellectus. Sed sicut quod vocant quidam punctum, aut unum aut duo sit, et indivisibile secundum quod quidem igitur indivisibile unum discernens est et simul, secundum vero quod divisibile bis utitur ~~sit et indivisibile~~ eodem signo simul. Inquantum quidem igitur pro duobus utitur termino, duo iudicat et separata, velut separatum; inquantum vero unum, uno et simul. De principio quidem igitur quo dicimus sensitivum esse animal, determinatum sit hoc modo.

Dicitur enim sensus percipere differentias proprii subiecti, quia percipit differentias proprii obiecti [illegible] [illegible]

Quoniam autem et album [illegible]

2m esse 2m operacionem et hic tangitur

et ut separata in tempore indivisibili

videtur

obiectum sensibile maxime quod facit tactus qui quodammodo est fundamentum omnium sensuum. Similiter quia tactus percipit quod obiecta sensibilia attingere statim discretionem posset dicere ... [illegible]

Neque utique separatis investigat quandam conditionem ipsius sensus communis ... [illegible]

[illegible]

Sed autem neque inseparato ... [illegible]

[illegible]

Atvero impossibile movet quandam questionem ... [illegible]

[illegible]

Ergo simul quidem ... [illegible]

At non possibile ... [illegible]

[illegible]

Postea hii quidem ... [illegible]

Diversa enim horum [illegible] et diversimode hec et alia animalia [illegible] iudicare de aliis

Quoniam autem duabus differentiis diffiniunt maxime animam, motu secundum locum
et in eo quod est intelligere et discernere et sentire, videtur autem intelligere
et sapere tamquam quoddam sentire; in utrisque enim his aliquid iudicat anima
et cognoscit eorum que sunt. Et antiqui sapere et sentire idem esse aiunt, sicut Empe-
docles dixit: ad presens voluntas augetur in hominibus, et in aliis unde eis sapere semper
altera apparet; idem autem his videtur et id quod Homeri: talis enim intellectus est
in terrenis hominibus, qualem inducit in die pater virorum et deorum. Omnes enim hii
intelligere corporeum existimant, sicut sentire, et sapere simile simili, sicut et in hiis
principiis rationibus determinavimus. Et tamen oportuit simul et de deceptione dicere; magis enim
est proprium animalibus, et plurimum tempus in hac perficit anima. Unde necesse aut ut quidam
dicunt, omnia que videntur esse vera, aut dissimilis per tactum deceptionem esse; hoc enim contrarium
ei quod simile simili cognoscere; videtur autem deceptio et scientia contrariorum esse eadem. Quod quidem
igitur non idem est sapere et sentire, manifestum est; hoc enim omnibus inest, illud autem
in paucis animalibus. Sed neque intelligere, in quo est et recte et non recte;
recte quidem prudentia et scientia et opinio vera, non recte autem contraria horum; neque hoc est
idem ipsi sentire. Sensus quidem enim propriorum semper verus et omnibus inest animalibus;
intelligere autem contingit et falso, et nulli inest cui non et ratio. Fantasia enim et
altera est et a sensu et ab intellectu, et hec non fit sine sensu, et sine hac non est
opinio. Quod autem non est eadem fantasia et opinio, manifestum; hec quidem enim passio
in nobis est cum volumus; pre oculis enim est facere, sicut in memorativis ponentes et idola faci-
entes; opinari autem non in nobis est; necesse enim aut verum dicere aut falsum. Amplius autem cum opinamur
aliquod grave aut terribile, statim compatimur, similiter autem et si confidendum; secundum fantasiam
autem similiter nos habemus sicut si essemus considerantes in pictura difficilia et confiden-
tia. Sunt autem et ipsius acceptionis differentie scientia, opinio et prudentia et contraria horum, de
quarum differentia alia sit ratio. De eo autem quod est intelligere, quoniam alterum est ab eo quod est sentire,
huius autem aliud fantasia esse videtur, aliud opinio, de fantasia determinantes sic et de altero dicendum.
Si igitur fantasia est secundum quam fantasma aliquod in nobis fieri dicimus, et non aliquid secundum me-
taphoram, dicimus una quedam est potentia horum aut habitus, secundum quam discernimus aut
verum et falsum dicimus. Huiusmodi autem sunt sensus, opinio, scientia, intellectus. Quod igitur non sit sensus,
manifestum ex his est. Sensus quidem aut potentia aut actus est, ut visus et visio; fanta-
sia autem apparet et nullo horum existente, ut que in sompnis. Postea sensus quidem semper potentia
et actu adest, fantasia autem non. Si vero actu idem, omnibus utique contingeret bestiis fantasiam inesse; videtur autem non, ut formice aut
api aut vermi. Postea hii quidem semper veri, fantasie autem plures false. Amplius autem non di-
cimus, cum operemur certe circa sensibile, quoniam videtur hoc nobis homo, sed magis cum non manifeste sen-
timus; tunc autem verus aut falsus. Et quod quidem diximus, apparent et dormientibus vi-
siones. At vero neque semper vere dicentium neque una erit, ut scientia aut intellectus; est
enim fantasia et falsa. Relinquitur ergo videre si opinio sit; fit enim et opinio et vera et falsa.
Sed opinioni consequitur fides; non enim contingit opinantem de quibus non videtur non
credere; bestiarum autem nulli inest fides, fantasia autem multis. Amplius autem omnem
opinionem consequitur fides, fidem autem suasum esse, suasionem autem ratio; bestiarum autem quibusdam
fantasia autem quidem inest, ratio vero non. Manifestum igitur quoniam neque opinio cum sensu neque
per sensum, neque complexio opinionis et sensus erit fantasia, propter hec et manifestum

At vero neque [illegible]

Relinquitur ergo [illegible]

Quoniam autem duabus differentiis
Dubitatur ab aliquibus [illegible]
[illegible]
Et antiqui [illegible]
[illegible]

Sab ca aq c ssi f. fatasia

Sobiti sobiti

q no alia queda opio est f.ia que quid e illig cu est ssus et fatasia
dita at ex albi opione 2 ssu copleris fiat. Ro em ex opio e q dez calbi
ex ssu at boni apparere at est opiari q quid sentitur no sim datus appet at
et falsi d q sit acceptio vaz hut et vide sol vm pedis s tradita e maior
esse habitation attit at abiq sui ipius vir opioz qua hebat saluaq re
no oblitudi neqz detradetea si adgut h cand nette e et vaz et flz et sta
facta est tu latat tu sedes zeo / Non p q vnd ad e neqz ex hijs fa
tasia Sz qm e moto hoc moui alterm ab hoc fata at mot vi ee et
no sine ssu fi / sm hijs que sentiu et quorum e ssus / est at motus fi ab
actu ssus et hac silz nette est ee ssui / et ad utiqz hic mot no sine
ssu otiges neqz sine ssibilib inee et multa e sm ipaz facere et pati
hns et esse veaz et flz / hoc at accid p. q e reprad qd ssus e vez
aut potissim pauqissim hns flm. Sedo at d accide flz / 2 m / id gtgt me
tizi q quid em albu no mentit. Si at hic albu a ad mentitur / tercio aqmid
fut comu quibz insut ppa. Dico at ut mot 2 magnitudo accidut se
sibus. Ita que e maria decept em sensu motus at ab actu factus dit a ssu
fuit ab hijs trib ssibus rpmq qd ptis et absens erut vtiqz falsi
et maria ad paul sit ssibile / Si quid inl aliud q que dicta sut q insi
fatasiaz h at dati e quod dictu est fatasia utiqz e mota a ssu sm
actu factus / Qm at visus maxie ssus e et no a lumine accepit q
sine lumine no e vide et qui manet et similes sut ssibilib / multa 2m
ipos opant aialia / alia q quia no hnt intellcu ut bestie / alia p ex
velamenta intellctus i dqm passion a egritu ne a sompno ut hoies / De fa
tasia igi quid quod est dictum sit tm

[illegible]

Omnes em [illegible]

et tn oportuit [illegible]

Unde necie [illegible]

[illegible] fatasia a ssu [illegible] fatasia [illegible]

... simile et dissimile sunt contraria / vel alio pertinent ad ... [illegible]

[illegible]

Si quid igitur [illegible]

[illegible]

Si neque intelligere [illegible]

[illegible]

Fantasia enim [illegible]

[illegible]

Quod est non est [illegible]

[illegible]

Amplius autem [illegible]

[illegible]

Sunt autem [illegible]

[illegible]

Si igitur fantasia [illegible]

[illegible]

[illegible marginal and interlinear glosses at top of page: "... fantasia ... imaginatio ... memoria ... et omnis fantasia ... imaginatio ... "]

et quia habitus ~~[struck]~~ principaliter distinctus ab habitu conclusionum scilicet intellectus communiter cum scientia, quod ad hoc ut sit intelligi [illegible] pati [illegible] qui ait, quod per intellectum intelligit principia, per scientiam vero aliud quod ... [illegible]

[illegible]

Quod quidem igitur [illegible]

[illegible]

Postea secundum adducit [illegible]

[illegible]

Si vero ei adducit adhuc [illegible]

[illegible]

Postea hic adducit [illegible] Amplius autem adducit [illegible]

[illegible]

Et vero neque [illegible] delinquatur [illegible]

[illegible]

q[uod] n[on] e[st] aliud [com]positu[m] ex opinion[e] [et] s[ens]u ibi M[edi]a[nte] [illegible] / [illegible] duo facit [illegible] q[uod] duas r[ati]o[n]es adducit ad p[ro]positu[m] [illegible]
Amplius si o[mn]is [illegible]
[illegible] q[ua]m[quam] [illegible] ad opinion[em] / q[uia] [si] opinio [illegible] fals[a] / [illegible] fanta[si]a [illegible] [illegible] opinione[m] [illegible] fides [illegible]
n[on] [illegible] de quib[us] videtur [illegible] ad [illegible] inest fides / [illegible] inest fanta[si]a / [illegible] si sit opinio [illegible]
si opinio [illegible] inest / cu[m] n[on] inest fides / fanta[si]a et [illegible]

Amplius aut[em] [illegible] adducit [illegible] ratio[nem] [illegible] [illegible] inest quib[us] n[on] inest fides / [illegible] supplenda ratio / q[uia]
p[er]suasio[nem] esse sequit[ur] [illegible] credit [illegible] fidem ei quod [illegible] ei p[er]suasiu[m] / [illegible] p[er] aliqua[m] ratio[nem] p[er]suadet / et qu[ia] ad
[illegible] sicut p[ri]ma ratio p[ro]bat fanta[si]a[m] n[on] esse opinio[nem] / quia opinio n[on] [est] sine r[ati]o[n]e / [illegible] inest fanta[si]a quib[us] n[on] inest fides [illegible] [illegible] p[ro]bat fanta[si]a[m]
n[on] esse opinio[nem] / quia opinio n[on] e[st] sine r[ati]o[n]e / [illegible] n[on] fanta[si]a [illegible] quib[us] n[on] inest ratio

2 **Manifestu[m]** [illegible] concludit q[uod] fanta[si]a n[on] est aliud [com]positu[m] ex opinion[e] [et] s[ens]u / ita quod [illegible] / quia [illegible] [illegible] p[otes]t intell[igi]
[illegible] fanta[si]a [illegible] sit quod [com]positu[m] ex opinion[e] et s[ens]u / [illegible] [illegible] p[otes]t [illegible] / [illegible] p[ro]bat [illegible]
[illegible] fanta[si]a sit [com]positu[m] ex opinion[e] et s[ens]u [illegible] et intentio [illegible]
[illegible] q[uod] sit opinio [illegible] s[ens]u [illegible] q[uod] sit opinio [illegible] et [illegible]
[illegible] opinio [illegible] et s[ens]us [illegible] q[uod] sit s[ens]us [illegible] et [illegible] opinio [illegible]
[illegible] opinio et s[ens]us [illegible] / fanta[si]a [illegible] ex opinio [illegible] a s[ens]u / [illegible] s[ens]us ex opinion[e] [illegible]

Et manifestu[m] [illegible] modos quib[us] p[otes]t intelligi q[uod] fanta[si]a sit compo[si]ta ex opinion[e] et s[ens]u / [illegible] concludit [illegible]
[illegible] opinio [illegible] q[uod] si s[ens]us et opinio [illegible] ad ut fanta[si]a[m] n[on] p[otes]t [illegible]
[illegible] ut fanta[si]a / [illegible] s[ens]us qui e[st] de [illegible] fanta[si]e sit albi / [illegible] opinio que [illegible] de [illegible]
[illegible] opinio et s[ens]us que sunt de [illegible]

Deponit aut[em] [illegible] q[uod] fanta[si]a n[on] p[otes]t [illegible] ex opinion[e] et s[ens]u [illegible]
[illegible] opinio et s[ens]us sit [illegible] fanta[si]a / esse n[on] p[otes]t [illegible] fals[um] /
[illegible] opinio [illegible] fals[a] [illegible]

[illegible]

Sed q[uonia]m est motu[s] [illegible] fanta[si]a n[on] est s[ens]us nec scientia nec intellectus n[e]c opinio [illegible]

[illegible]

[illegible] fanta[si]a [illegible] opinio [illegible] agimus et patimur [illegible]

intellectus et estimatio in aliis animalibus [illegible] magis [illegible] memoria desiderium et appetitum [illegible] fantasia [illegible]

[illegible]

Et esse veram et falsam manifestat [illegible] in diffinitione posita [illegible]

[illegible]

Secundo autem [illegible]

Tertio ibi [illegible] fantasiam [illegible]

Secundum sensum motus [illegible] fantasia [illegible] in actu [illegible]

[illegible]

Et quia autem visus [illegible]

Si quidem igitur concludit [illegible] fantasia [illegible] motus factus a sensu in actu [illegible]

[illegible]

Et quia immanet [illegible]

[illegible] Ultimo epilogat [illegible] fantasia [illegible]

De parte autem anime qua cognoscit anima et sapit, sive separabili existente sive inseparabili existente secundum magnitudinem sed secundum rationem considerandum quam habet differentiam et quomodo quidem sit intelligere. Si igitur est intelligere sicut sentire, aut pati aliquid utique erit ab

Postquam philosophus [illegible] intellectum a sensu [illegible]

[illegible]

[illegible] compleuit [illegible] dixit [illegible]

1, 2us artic. — oia a[n]i[m]e formas ... — ... organu[m] ...

... e ... malo ... ut cognoscat ... mala ... i forma malis ... ipso

... intelligibili a ad huius altum sit / Impassibile ergo oportet esse susceptiuum aut est speciei ... potentia e huius ... non ... esse simile ... sicut ... ad sensibilia, sic e intellectum ad intelligibilia ... ut imperet ... et cognoscat ... omnes formas corporales ... quod e inpossibile esse naturam neque unam ... adhuc ... sit nocitus ... aie intellectus / dico autem intellectum ... et intelligit aia ... e actu horum que sunt in intellectu ...

Respondendum aut / ... anime qua aia cogitat et sapit appellat potentia intellectiuam ... intelligit ... speculatiuam et practicam ... ad speculabilia ... ad iudicium ... apprehendimus et iudicamus et cognoscimus ... et speculabilia ...

[illegible]

Sic igitur intellige ... [illegible]

Recte itaque ... [illegible]

... perficit ... formas ... et obiectu[m] ... neque ipsum intellectum ... non contingit esse ... ua[m] aliam corporalem ... omnes tales formas ... intellecta ... intelligere ... est ...

et etiam licet actu aliquam qualitatem sensibilem, visus autem licet sit virtus organica / ~~et etiam licet actu aliquam qualitatem sensibilem~~ nisi licet actu pupilla est omnino absoluta et non habet actu aliquam qualitatem visibilem / igitur visus quia est passiva virtus organica et materialis determinatur ad aliquod genus sensibilium, tamen quia nullum colorem habet actu non impeditur quin possit omnes colores cognoscere. tactus vero et determinatur quia non percipit omne genus sensibilium, sed etiam quia habet aliquam qualitatem tangibilem in actu, impeditur ne possit omnes qualitates tangibiles percipere / [illegible] tactus similiter calidum et frigidum [illegible] non cognoscit. Intellectus itaque si esset virtus materialis et haberet aliquam materiam [illegible] determinaretur, licet non impediretur ne posset omnes formas materiales [illegible] [illegible]

Unde neque misceri rationale est ipsum corpori / qualis enim aliquis fiet ut calor aut frigidus si organum sit aliquod sicut sensitivo, nunc autem nullum est. et bene autem iam dicentes sunt animam esse locum specierum, nisi quod non tota sed intellectiva, neque actu sed potentia est species. Quod autem non similis impassibilitas sit sensitivi et intellectivi manifestum est ex organis et sensu. sensus enim non potest sentire ex valde sensibili, ut sensus ex magnis sonis neque ex fortibus coloribus et odoribus neque videre neque odorare, sed intellectus cum intelligit valde intelligibile non minus intelligit infima sed magis. sensitivum quidem enim non sine corpore est, hic autem separatus. Cum autem ~~[illegible]~~ sic singula fiet ut sciens dicitur secundum actum, hoc autem accidit ut possit operari per seipsum, tunc est quidem et potentia quodammodo, non tamen similiter est ut ante addiscere aut invenire, et ipse autem seipsum potest intelligere.

[illegible]

sensibile corrumpit sensus. Deinde cum dicit Dubitatur forte a[liquis] quod excellens sensibile corrumpit sensum, deinde quod non videtur difficile intelligere quod excellens sensibile sic transmutat sensum ut post magnum sensibile non possit sensus percipere sensibile parvum sive sensibile infimum, quia ut probat com[mentator]... non statim cum recedit sensibile a sensu recedat impressio facta in organo, sicut siquis intuetur solem ... facta a sole in oculo, et propter istam impressionem disgregantem visum non potest oculus videre parvum vel infimum visibile ... removeat impressio facta ab oculo per recessionem obiecti ... digitum ... et siquis videt ... cum oculus moveat de loco suo facit aliud impressionem in oculo, et quia non statim removet impressio ... remaneat in organo sensus impressio facta ab excellenti sensibili ... quia intellectus non est virtus organica ...

[illegible]

Cum autem sic. Deinde cum ostendit quod intelligibilium species ... quod non sunt in sensibilibus ... est quodammodo omnis color, quia potest recipere species omnium colorum, sic et intellectus est quodammodo omnia intelligibilia, quia potest recipere species omnium intelligibilium ... singularium sine aliquo intelligibili ... sit quodammodo ista intelligibilia ... actu recipit species singularium ... actus ... ipsum agere ... ad aliquam scientiam ... esse secundum actum, quia acquisivit scientiam ... actum, quia in actu informatur speciebus ... intellectum et sensum ... sensibilibus in quantum ...

[illegible]

Est igitur. Deinde cum ostendit quod intellectus est in potentia, postquam habuit scientiam, quomodo potest seipsum cognoscere dicens ... Notandum autem quod omne quod quis novit aut discendo aut inveniendo novit ... vel tenens ipsum ad discendum ab alio vel inveniendo per se ipsum ... possunt ... in operibus ... et possunt considerare cum volunt, quod non possunt sine scientia ...

Quoniam autem aliud est magnitudo et magnitudinis esse, et aliud aqua et aque esse, sicut et aliis multis, in quibusdam enim idem est et esse carnis et carnem esse; aut igitur alio aut aliter se habenti discernit, caro enim non sine materia est, sed est sicut simum ... sensitivo quidem calidum et frigidum iudicat, quorum ratio quedam est caro, alio autem sicut separata aut sicut circumflexa sit carnis esse discernit. Iterum autem in hiis que ex abstractione sunt rectum sicut simum est ... sicut aliud est rectum esse et rectum ... dualitas, alio itaque aut aliter se habenti iudicat. Omnino ergo sicut separabiles sunt res a materia, sic et que circa intellectum sunt.

[illegible]

Postquam philosophus determinavit de intellectu per comparationem ad sensum, in parte ista determinat de obiecto intellectus ... quod quidditas ... ipsa quidditas ... ab intellectu cognoscitur. Nam intellectus cum sit ... cognoscit carnis esse ... quidditatem carnis, ipsam autem carnem ... ipsum individuum ... cognoscit per reflexionem ... ad fantasiam ... sine materia ...

[illegible]

Notandum aut(em) q(uod) in omnibus entib(us) sep(ar)atis in m(ateri)a d(iffer)t res et sua quiditas / Cum g(o) tam in mat(hemati)ca q(uam) in n(atur)alia reddant
m(ateri)am, m(ateri)am / quamvis e(st) sit alit(er) et alit(er) / S(e)c(un)da in m(athemati)ca co(n)tinet m(ateri)am intelligi(bi)lem / N(atur)alia v(er)o m(ateri)am s(ensibi)lem . tam in n(atura)
libus q(uam) in math(ematic)is d(iffer)t res et rei esse i(dest) d(iffer)t res et sua quid(itas) Cum g(o) aqua sit quid n(atur)ale / magnitudo v(er)o
quid math(ematic)um / d(iffer)t aqua et aque esse / et v(er)o om(n)is quiditas a(ccipi)t(ur) p(er) n(atur)a rei quia res n(atur)ales d(iffer)t a sua qui
ditate / et d(iffer)t magnitudo et magnitudinis esse / S(e)c(un)da et in mathemat(ic)is d(iffer)t res et sua quiditas Notandum est quod
magnitudinis esse et aque esse et v(er)o om(n)is quiditas a(ccipi)t(ur) p(er) n(atur)a rei p(rout) co(n)sideratur sub esse no(n) signato
Magnitudo v(er)o et aqua nominant ipsas res p(rout) h(abe)nt esse actuale in rerum n(atur)a / aliud e(st) g(o) aqua et aque esse
S(e)c(un)da aliud est considerare n(atur)am et quiditatem aque p(rout) co(n)siderat(ur) sub esse no(n) signato / et aliud e(st) ip(s)a aqua p(rout)
h(abe)t esse actuale et signatum Et in o(mn)ib(us) g(o) n(atur)alib(us) et math(ematic)is d(iffer)t res et rei esse i(dest) d(iffer)t individuum et quiditas
Notandum q(uod) quia in rebus m(ateri)alibus d(iffer)t individuum et quiditas / ideo alia v(ir)tute cognoscit rem i(dest) individuum / et alia
cognoscit rei esse i(dest) quiditatem / Nam p(er) sensum cognoscimus individuum / p(er) intellectum et cognoscimus quiditatem / vel si p(er) eandem
virtutem d(iffer)t si p(er) eundem intellectum cognoscimus individuum et quiditatem / h(oc) e(st) alit(er) et alit(er) se h(abe)nte Nam p(er) intellectu
aspectu recto et extenso cognoscitur quiditas / s(ed) p(er) reflexionem et ut co(n)vertit se ad fanta(sm)ata cognoscit intellectus individuum
Notandum est q(uod) caro h(abe)t p(rim)o esse p(er) vivo / S(e)c(un)da vivum recipitur tam in rebus n(atur)alib(us) / quia arbores et animalia
vivunt / q(uam) in rebus simplicib(us) / quia intelligentie dicuntur vive / S(e)c(un)da p(ro)nomen est id caro et carnis esse i(dest) id e(st) vivum et vivi
et vivi esse / S(e)c(un)da si accipitur vivum ut recipitur in simplicib(us) / ibi est id vivum esse / q(uia) quod sit intelligenti statim
declarabitur / Sed si accipiatur caro i(dest) vivum ut h(abe)t esse in reb(us) m(ateri)alib(us) / no(n) est id caro et carnis esse / S(e)c(un)da [illegible] sit id
cum sua quiditate Dubitaret q(ui)s arguo in rebus m(ateri)alib(us) d(iffer)t res et rei esse / Similit(er) d(iffer)t res a sua quiditate in
rebus v(er)o immaterialibus no(n) / Dicendum q(uod) no(n) sic e(st) intelligendum q(uod) res immateriales sint idem cum sua quiditate q(uod) sit in eis
q(uod) no(n) sit ipsa quiditas Solum e(ni)m [illegible] n(isi) p(ro)p(ter) causam simplicitatis / S(e)c(un)da ibi nulla co(m)positio / igitur nullo modo aliud et
aliud / s(ed) quicquid in deo est id q(uod) ip(s)e / Sed in intelligentiis cum non sit summa simplicitas / ubi e(ni)m esse e(st) p(rae)t(er) r(ati)o(ne)m quiditatis
et [illegible] v(ir)tus est p(rae)t(er) r(ati)o(ne)m substantie Nam si in intelligentiis ponimus intellectum sine v(ir)tute intellectiva / iste intellectus et
ista v(ir)tus est d(iffer)ens a substantia / et sive ipsis ponimus esse aliud esse est d(iffer)ens a quiditate / Cum tum est sermo de
compositione intelligentie / quidam dicunt quod q(ua)e compositio est [illegible] ex quod est et esse S(e)c(un)da esse ibi oppo
esse et quiditatis / quidam v(er)o dicunt q(uod) est ibi compositio v(ir)tutis et substantie / S(e)c(un)da quod utrumque [illegible] habeat aliq(ui)s no(n)
[illegible] / Non e(st) g(o) intelligendum intelligentias esse id cum sua quiditate q(uod) [illegible] sit in eis / q(uod) sit p(er) [illegible] q(uam) in rebus m(ateri)alibus
r(ati)o(ne)m quiditatis Sed d(ici)t g(o) / q(uod) in rebus m(ateri)alib(us) invenimus aliam complexitatem cum quiditate et essentia [illegible] speciei / et quib(us) compo
invenire non possumus / Nam cum diffinitio sit sermo exprimens quiditatem et essentiam [illegible] principiis individui alia v(er)o
diffinitio / sed ista que p(er)tinet ad quiditatem / Igitur cum in rebus m(ateri)alib(us) [illegible] consent [illegible]
et principiis speciei / S(e)c(un)da ipsa causant et p(ri)ncipia [illegible] speciei / S(e)c(un)da ex principiis individui [illegible] que sunt in reb(us)
m(ateri)alib(us) reducunt(ur) ad form(am) et r(ati)o(ne)m quiditatis / s(ed) illa reducunt(ur) ad m(ateri)am et ad ea que p(er)tinent ad individuum Sed in
reb(us) immaterialib(us) / que sunt forme p(er) se existentes / ut p(atet) in [illegible] no(n) se tenent ex p(ar)te forme / et q(uod) no(n) re
ducatur ad p(ri)ncipia speciei Igitur in rebus immaterialibus ut co(m)parant(ur) ad intellectum idem est res cum sua quiditate / S(e)c(un)da res
m(ateri)alis et ea que sunt in ip(s)a ad intellectu(m) no(n) sunt apta nata cognosci alia v(ir)tute cognoscitiva q(uam) sua quiditas
Nam ad quicquid est in re immateriali / vel est forma vel aliquid consecutum ex forma vel ad form(am) p(er)tinens vel est
in reb(us) immaterialibus quod sit aptum natum cognosci s(ensu) / s(ed) totum aptum natum e(st) cognosci [illegible] intellectu S(e)c(un)da
forma et species et ea que ad form(am) et speciem p(er)tinent s(e)c(un)d(u)m q(uod) h(uius)mo(d)i non est sunt apta nata cognosci s(ensu) s(ed) in
tellectu / ibi g(o) idem est res et rei esse / vel idem e(st) res et sua quiditas / no(n) q(uod) nulla sit ibi quiditas compositio
n(isi) [illegible] res est sua quiditas / Sed p(ro) tanto res cum sua quiditate est id / quia ad eand(em) [illegible]
[illegible] p(er)t(inet) cognitio quiditatis p(er)tinet cognitio rei et eor(um) que sunt in re / ibi e(ni)m requiri(tur) [illegible] possumus q(uod) qui
ditas apta nata sit intellectu cognosci / res v(er)o vel aliqua que sunt in re apta nata cognosci s(ensu) / s(ed) omnia talia
una et ead(em) v(ir)tute ut intellectu sunt apta nata cognosci In rebus v(er)o m(ateri)alib(us) no(n) sic / Nam licet ipsa quiditas rerum
m(ateri)alium sit apta nata cognosci intellectu / ipsa v(er)o res m(ateri)alis individua et ea que [illegible] se tenent ex p(ar)te
rei individui directe et p(er) se no(n) sunt apta nata cognosci intellectu s(ed) s(ensu) / Intellectus e(ni)m aspectu recto no(n) p(otes)t cogno
scere m(ateri)ale individuum / s(ed) si cognoscit ip(su)m h(oc) est p(er) reflexionem / et ut convertit se ad fantasmata / Prius s(e)c(un)d(u)m [illegible]
v(ir)tutem in rebus m(ateri)alib(us) aliquid no(n) p(er)tineat ad r(ati)o(ne)m quiditatis q(uod) in rebus m(ateri)alib(us) possit dici q(uod) p(er)tinet aliq(uo)
mo(do) ad form(am) vel ad r(ati)o(ne)m quiditatis / Sed dum q(uod) individuatio in rebus m(ateri)alib(us) aliq(uo) mo(do) p(er)tinet ad form(am) et
r(ati)o(ne)m quiditatis / quod sic est ostende(ndum) / S(e)c(un)da o(mn)is forma in m(ateri)a receptibilis [illegible] de se intelligibilis et no(n) e(st) ad
se aut sit individuatio in reb(us) m(ateri)alib(us) / h(oc) est [illegible] p(ro)p(ter) actus r(ati)o(ne)m m(ateri)e in qua suscipit(ur) / forma g(o) in
talib(us) [illegible] de se est intelligibilis / Si aut(em) individuat(ur) et signat(ur) / h(oc) est r(ati)o(n)e m(ateri)e in qua suscipit(ur) /
s(ed) in rebus immaterialib(us) cum sunt forme p(er) se existentes / no(n) sunt apte nate forme ille [illegible] / s(ed) quelibet forma
ibi se ip(s)a individuat(ur) / et e(st) h(oc) aliquid / Sed tunc quoque p(atet) q(uod) [illegible] aliq(uo) mo(do) p(atet) ad r(ati)o(ne)m quiditatis / In
rebus v(er)o m(ateri)alib(us) ubi individuatio no(n) est simpl(icite)r p(er) form(am) et p(er) [illegible] modum / s(ed) p(er) m(ateri)am / S(e)c(un)da in talibus
m(ateri)a est individuationis p(ri)ncipium : op(or)tet q(uod) in eis o(mn)i(n)o sit individuatio p(rae)t(er) r(ati)o(ne)m quiditatis p(atet) g(o) [illegible] esse q(uam)
rebat / sed q(uod) in rebus immaterialib(us) ad ut individuatio p(er)tinet ad form(am) et r(ati)o(ne)m quiditatis quod no(n) p(atet) in reb(us)
m(ateri)alib(us) Textus s(e)c(un)d(u)m [illegible] Quomodo v(er)itatem h(ab)eat [illegible] q(uod) in rebus m(ateri)alib(us) est aliud res et rei
esse / vel e(st) aliud res et rei quiditas / et q(uod) in aliis alia v(ir)tute vel ead(em) v(ir)tute alit(er) se h(abe)nte cognoscitur indi
viduum et quiditas / vel cognoscit(ur) res et rei esse / [illegible] rebus v(er)o m(ateri)alib(us) s(ed) invenit satis in textu / no(n) sit s(ed) [illegible]
S(e)c(un)da [illegible] alia v(ir)tute vel ead(em) v(ir)tute alit(er) se h(abe)nte aliud discernat aquam et aque esse / et magnitudinem et magni
tudinis esse / no(n) tamen sic est in o(mn)ib(us) / quia quod nominat ad simplex est id cum suo esse / In talib(us) e(ni)m [illegible]
est idem res et rei esse / et est idem individuum cum sua quiditate / S(e)c(un)da in eis non aliqua v(ir)tute cognoscit
res et rei esse n(on) alia v(ir)tute cognoscit individuum et sua quiditas / S(e)c(un)da g(o) qua h(oc) contingat, dicendum q(uod) [illegible] est
[illegible] quadam mo(do) sufficient(er) [illegible] / Nam si in rebus m(ateri)alib(us) sunt forme p(er) se existentes, et se ipsis individuant(ur) et
sunt h(oc) aliquid in talibus individuatio directe p(er)tineat ad form(am) / illa ead(em) v(ir)tute qua est apta nata cognosci forma et
quiditas est apta nata cognosci individuatio vel individuum / cum individuatio ibi sit r(ati)o(n)e forme Sed in rebus m(ateri)alib(us)
ubi individuatio directe et simpl(icite)r et p(er) [illegible] modum / no(n) e(st) p(er) form(am) / s(ed) p(er) [illegible] m(ateri)e / no(n) ad eand(em) v(ir)tutem
p(er)tinet directe cognitio forme et quiditatis et cognitio individuationis vel individui / S(e)c(un)da ut dicebat(ur) ad intellectum
p(er)tinet directe cognitio quiditatis et forme / ad sensum v(er)o p(er)tinet directe cognitio individui / vel ut dicebat(ur) si utrumque
p(er)tinet [illegible] intellectus h(oc) e(st) alit(er) et alit(er) / S(e)c(un)da directe cognoscit quiditatem et form(am) / p(er) reflexionem v(er)o et convertendo se ad
fantasmata cognoscit individuum et rem signatam
Textus [illegible] Manifestat quod dicebat(ur) ostendens q(uod) tam in rebus n(atur)alib(us) q(uam) in rebus math(ematic)is [illegible] q(uod) sint
separat in m(ateri)a / vel alia v(ir)tute vel ead(em) v(ir)tute alit(er) se h(abe)nte cognoscit(ur) res et rei esse / vel cognoscit(ur) individuum et
quiditas / S(e)c(un)da quod [illegible] facit / quia p(ri)mo p(ro)bat q(uod) h(oc) h(abe)t v(er)itatem in n(atur)alib(us) / secundo ostendit q(uod) h(abe)t v(er)itatem in
mathematic(is) [illegible] comparat [illegible] ad [illegible] math(ematic)a ad n(atur)alia / Dicit ibi [illegible] et in [illegible] ibi [illegible]

inquantum enim que aliquid utrisque commune videtur hoc quidem agere aliud vero pati videtur

Sicut dicit ergo. Respondendum autem quod licet caro supius accipit [illegible] in simplicibus [illegible] quod aliud est caro et carnis esse [illegible] [illegible]

[illegible]

Terminum est [illegible]

[illegible]

Omnino ergo sicut [illegible] naturalia ad mathematica dicas [illegible] separabiles [illegible] a materia sic et que circa intellectum sunt

Dubitabit autem aliquis si intellectus simplex est et impassibilis et nulli nichil habet commune sicut dixit Anaxagoras quomodo intelliget si intelligere pati quoddam est.

Amplius autem si intelligibilis et ipse. aut enim aliis inerit intellectus si non secundum aliud ipse intelligibilis est, unum autem aliquid intelligibile specie est, aut mixtum aliquid habebit quod facit intelligibile ipsum sicut alia. Aut pati quidem secundum commune aliquid divisum est prius, quoniam potentia quodammodo est intelligibilia intellectus, sed actu nichil est antequam intelligat. Oportet autem sic sicut in tabula in qua nichil est actu scriptum, quod quidem accidit in intellectu. Et ipse autem intelligibilis est sicut intelligibilia. In hiis quidem enim que sunt sine materia idem est intelligens et quod intelligitur; scientia namque speculativa et sic speculabile idem est. Non autem semper intelligendi causa consideranda est. In habentibus autem materiam unumquodque est intelligibilium potentia, quare illis quidem non inerit intellectus, sine materia enim potentia intellectus illorum, illi autem intelligibile inerit.

[illegible] Intellectus qui nichil habet commune cum aliis [illegible] non potest pati [illegible] Amplius autem movet secundam questionem [illegible]

Respondendum autem [illegible]

[illegible]

Nondum [illegible] quod intellectus noster intelligit se et alia [illegible] ita quod multa intelligit uno modo [illegible] intellectus [illegible] intelligendo [illegible]
et alia intelligendo alia [illegible] intellectus [illegible] se ipsum [illegible] alia intelligent [illegible] ab actu ad
passionem sive impedimento

[illegible] se et aliis intelligibilibus [illegible] intellectus et quod alia intelligit [illegible] et alia multa intelligat [illegible] quod sit sequatur [illegible]
[illegible] possumus distinguere [illegible] intellectum [illegible] intelligentiarum et dei [illegible] intellectus divinus est actus purus [illegible]
[illegible] intellectus vero noster in genere [illegible] intelligibilium est pura potentia [illegible] non competit hoc
aliquis actus [illegible] intellectus intelligentiarum [illegible] intellectus divinus qui est actus purus cognoscit
uno modo [illegible] omnia cognoscit cognoscendo se [illegible] ita quod tamquam [illegible] omnem intelligibilem cognoscit [illegible] se [illegible] cognoscit
[illegible] se et cognoscendo se cognoscit omnia alia [illegible] omnia [illegible] cognoscit [illegible] quia se et alia cognoscit [illegible] se
intellectus vero noster [illegible] quod [illegible] cognoscit [illegible] pura potentia in genere [illegible] intelligit
[illegible] sit in actu [illegible] in actu recipiendo species a sensibus et recipiendo species aliorum [illegible] et quia intelligit se [illegible]
ut fit in actu per species aliorum [illegible] intelligit se et [illegible] per species aliorum [illegible] intellectus [illegible] se et alia intelligit quodam modo [illegible]
modo [illegible] quia se intelligit et alia intelligendo alia [illegible] at [illegible] se et alia intelligit intelligendo se [illegible]
se intelligunt intelligendo alia [illegible] ad esse [illegible] suam [illegible]
[illegible] alia vero intelligunt per species et formas [illegible] quibus speciebus et formis [illegible]
[illegible] et alia intelligit uno modo [illegible] et alia intelligit intelligendo alia [illegible] ipse intellectus
est intelligibilis per se [illegible] separate omnia alia que intelligunt [illegible] intellectu nostro [illegible] non per
aliud [illegible] separate [illegible] intelligibilia ab intellectu nostro in-
telligunt [illegible] intellectum [illegible] intelligibilia ab intellectu nostro [illegible] aliud unum et uno modo quo
uno modo intelligit se et alia [illegible] intelligibilia [illegible] quod si ipse est intelligibilis per se [illegible]
sit alia intelligibilia et [illegible] intelligere quod [illegible]

Aut pati quidem. Solvit [illegible] quod duo facit [illegible] quod duas questiones solvit [illegible] primo solvit questionem primam
[illegible] intelligibilis [illegible] solutionem [illegible] cum [illegible] intellectus
intelligit [illegible] cum intelligere sit quoddam pati [illegible] quod [illegible] cum est [illegible] quod agens et patiens [illegible]
[illegible] passio [illegible] non est passio intellectus [illegible] quod sit in tabula rasa nihil est scriptum [illegible] et cum
[illegible] ab ea [illegible] solum [illegible] in ea forme [illegible] intellectus [illegible] intelligat [illegible]
[illegible] intelligibilem et cum recipit [illegible] formas [illegible] intellectus [illegible] est ibi [illegible] passio [illegible]
[illegible] ut [illegible]

Et ipse autem. Solvit questionem secundam questionem [illegible] quod questio [illegible] duas difficultates [illegible]
[illegible] cum intellectus noster sit intelligibilis [illegible] intelligit se intelligendo alia [illegible] esse [illegible] in-
tellectu nostro et [illegible] aliis una difficultas est quare intellectus noster intelligit [illegible] alia est quare alia multa
non intelligat [illegible] intellectus noster intelligat [illegible] quod intellectus noster sit intelligibilis [illegible] alia [illegible]
causam quare alia multa que sunt [illegible] intellectus non intelligunt [illegible] dubitationem [illegible]
te a quo intellectus noster se ipsum intelligat [illegible]
[illegible] nobis per actus [illegible] intellectus [illegible] intelligat se ipsum per actum suum [illegible] sit in genere intelligibilium [illegible]
[illegible] prima in genere [illegible] prima [illegible] actus [illegible] in genere [illegible] alia forma [illegible]
ab intellectu nostro [illegible] in genere [illegible] alia [illegible] intelligibilium [illegible]

[illegible]

cum tamen intellectus noster [illegible] substantie separate / et dicit quod immateriale dicuntur utrumque eodem modo hic et ibi sit idem intellectum et quod intelligit. Deinde cum
quod aliter est idem intellectus et quod intelligitur in substantiis separatis / et aliter in intellectu nostro / sed in substantiis separatis idem est intellectum et quod intelligit
Quia substantia separata non habet aliud intellectum quam faciat ipsam intelligere, sed per se ipsam est intelligibilis, [illegible] in substantiis separatis idem est intellectum et quod intelligitur
et si non a quo [illegible] intellectu intellecta substantia separate per se ipsam [illegible] quelibet intellecta intelligit substantia sua per se ipsam [illegible] quod substantia separata intelligit per se ipsam
[illegible] querit / sed non solus deus intelligit se ipsum per se ipsum et a quo tamen intellecta essentia aliud intelligit per se ipsum [illegible]
[illegible] non est idem intellectus et quod intelligitur / ita quod intellectum non intellecta per se ipsum [illegible] intellectu
speciem intelligibilem per quam fit actu intelligibile, pro tanto [illegible] intellectum est idem intellectum et quod intelligit [illegible] intellectio aliud in actu ut
faciat unum et idem cum suo intellectu in actu sicut videbatur facit unum et idem [illegible] ad ipsa [illegible] / Quia intellectum [illegible]
deus / et substantie separate / et intellectum nostrum / et res materiales [illegible] / Quia sic deus intelligit quod est idem cum intellectu suo et [illegible]
habet aliud intellectum qui faciat ipsum intelligibilem, sed per se ipsum intelligibilis / In quibus est substantia separata [illegible] intellectum et quod intelligit
tales substantie non quo [illegible] intelligibiles per se ipsam / intellectus [illegible] non est intelligibilis per se ipsum, sed habet aliud intellectum in actu
faciat ipsum intelligibilem actu / ibi idem est [illegible] intellectum et quod intelligitur / Quia ibi intellectum in actu [illegible] species intelligibiles non esse
separata ab intellectu possibili, qui intelligitur per se ipsam, sed est ipsa species intelligibilis que [illegible] intellectum in actu / et est ipse intellectus possibili qui est
aliud quod intelligit fit unum et idem / Res vero materiales non sunt per se intelligibiles, sed habent aliud intellectum in actu per quem sunt intelligibiles
ne ut est in ibi idem intellectum et quod intelligitur / Quia intellectus in actu sive species intelligibiles per quam intelligitur [illegible] obiecti materialis quod intellectum
[illegible] possibilis non est in ipso obiecto materiali [illegible] idem [illegible] ipso, sed est in intellectu possibili / et est a rebus materialibus separata / Ultimo
[illegible] in separatis a materia idem sit scientia speculativa cum re scita / [illegible] ad hanc questionem possumus faciliter solvere / Dicendo quod scientia
dicitur sicut ipsam [illegible] / et naturalis [illegible] sicut ipsam naturale [illegible] / et quia [illegible] sua [illegible] scire / [illegible] non
solum de scientia, sed etiam de rebus scitis / cum ipsa scientia sit scita vel sciatur / et quia [illegible]
scientia [illegible] / et quia [illegible] sua / Sed magis ad mentem philosophi [illegible] dicendo quod cum deus sciat se ipsum per se ipsum non est
ubi dubium idem esse sciam cum re scita / et etiam substantie separate [illegible] se ipsas per se ipsas non sit faciunt dubium in questione / et in
[illegible] dicimus [illegible] est ad propositum / Nam quod [illegible] / Quia in rebus immaterialibus idem est scientia cum re scita non
est introductum propter substantias separatas / nec propter intellectum divinum / sed propter intellectum nostrum [illegible]
[illegible] quod sicut eadem est species intelligibilis per quam intelligitur obiectum materiale et intellectus possibilis / sic eadem scientia per quam scimus istas res
materiales et intellectum nostrum / Nam sicut intellectum [illegible] intelligibiles species per quas intelligit alia intelligit se / sic per istam eandem
scientia per quam scit alia / scit se ipsam / et sic species intelligibilis per eandem intellectum obiectum materiale quem intellectus possibilis / cum ista species intelligibilis
[illegible] / et iste intellectus in actu non facit unum et idem cum obiecto materiali a quo est separata / sed facit unum et idem cum intellectu possibili / qui
est immaterialis in quo existit iste intellectus in actu / et ista species intelligibilis propter quod [illegible] rei materialis non est idem intellectum
et quod intelligitur, sed est idem ex parte rei immaterialis et ex parte intellectus possibilis / sic etiam per eandem scientiam scit obiectum materiale et intellectum possibilem / Quia
est a materia separatus / Quia ista scientia non est in obiecto materiali nec facit idem cum ipso sed est in intellectu possibili et facit idem cum eo
ex parte rei materialis non est idem scientia cum re scita, sed ex parte rei immaterialis / et ex parte intellectus, [illegible] ista scientia scitur et cognoscitur
dicitur autem potissime de scientia speculativa / quia in rebus immaterialibus est idem cum re scita / Quia cum dicimus quod per eandem scientiam
scitur obiectum materiale et intellectum immaterialis / potissime veritatem habet de scientia speculativa / non autem practica / Ultimo [illegible] circa res ipsas
que sunt [illegible] ut sunt scite in actu / sit aliquo modo scientia / [illegible] quod ipse res [illegible] dupliciter possunt accipi / vel ut habent esse in
se ipsis / vel ut sunt considerata ab anima / Si accipiantur ut habent esse in se ipsis / sic sunt quid particulare / et non sunt scite in actu
in potentia / Nam particularium [illegible] non est scientia / nec diffinitio / ut dicit [illegible] / Res ergo ut sunt scite in potentia et ut habent
esse particulare accipiuntur ut habent esse in se ipsis / ut ad tale esse aliquid facit anima / propter quod ut res sit accepta sub idem quod scientia ut
aliquid incompletum [illegible] quod habeat ad ea que sunt in anima / Sed si accipiantur res ut sunt scite in actu / quia res non est
in actu scita ut habet esse particulare sed universale / cum intellectus faciat universalitatem in rebus / et res non sunt universales ut habent esse in se ipsis
sed ut considerantur ab anima / res ut sunt scite in actu / et ut habent esse universale / [illegible] quod habeant aliquid actuale universale et aliud [illegible]
ad scientiam / et ad considerationem / et ad ea que sunt in anima / Qualis autem sit ista [illegible] / utrum rei vel rationis / non requiritur
speculatio / Sufficiat hic ad propositum [illegible] / quod res non sunt actu scite nisi quia habent [illegible] actuale / et aliquid [illegible] ad scientiam /
scite in actu / utique perfecta / [illegible] aliquo modo sunt idem cum ipsa scientia / [illegible] quod per eandem scientiam ut supra dicebatur per quam scio res
[illegible] / scio et intellectum, et ex eo quod intellectum sciat et intelligat [illegible] illa scientia aliquid incompletum [illegible] ad ipsas res
ut sunt scite in actu / maiorem tamen [illegible] ad ipsum intellectum quem informat et ad quem facit unum et idem / [illegible] sic fit unum et
idem est potentia et actu / Magis ergo est scientia et dupliciter quod scitur [illegible] intellectum et res [illegible] ad intellectum qui
est separatus a materia idem est scientia et quod scitur / Quia est intellectu et scientia fit unum et idem / Sed si comparemus istam scientiam
ad alias res non sic possumus concedere unum et idem [illegible] sit scientia et quod scitur / Quia non sic fit unum et idem
est scientia et ceteris rebus [illegible] que est scientia et obiecto / sicut fit unum est scientia et intellectu [illegible]
[illegible] quos [illegible] / quia in rebus immaterialibus idem est intellectum et quod intelligitur / et scientia et quod
scitur / habebit solutionem questionis tertia / quod cum intellectum non sit intelligibilis sicut alie res materiales / et sit [illegible]
materialia / cum intellectum non sit intelligibilis [illegible] et [illegible] quod intelligit et sit / alique vero materialia sit sicut intellecta scientia / quod
non intelligunt [illegible] / Deinde [illegible] per species intellectum non est intelligit et alia materialia / et est [illegible] sicut alia / quod
Quia unum est intellectum / et dupliciter quod intelligitur / et una est scientia et dupliciter quod scitur [illegible] eundem intellectum in actu et per istam
eandem speciem intelligibilem per quam intelligitur obiectum / vel per quam intelligunt res alie et intellectum possibilis / intellectum ergo est possibilis est intelligibilis
sicut [illegible] materialia / et non est intelligibilis sicut alia materialia / intelligibilis [illegible] est sicut materialia / Quia sicut alia materialia non sunt
intelligibilia per se, sed habent aliud intellectum per quem sunt intellecta / sic intellectum noster quia est potentia pura in genere intelligibilium non
est intelligibilis per se, sed habet intellectum aliud per quem fit intelligibilis / immo unum et idem est intellectum qui [illegible] intellectum in actu per quem
fit intelligibilis intellectum possibilis / et alie res materiales sunt intelligibiles / Quia declaratum est intellectum nostrum esse intelligibilem sicut alia
materialia / Advertendum tamen / quod hic sicut non est per omnem modum simile / non est per omnem modum simile / Concedimus igitur possumus
concedere quod intellectum noster sit intelligibilis sicut alia materialia / possumus etiam concedere / quod non sit intelligibilis sicut alia materialia / Nam licet per eandem
speciem intelligibilem et per eundem intellectum in actu fiat intelligibilis intellectum possibilis / et res alie / tamen aliter et aliter / Quia per intellectum
sunt intellecte alie res per abstractionem / sed intellectum noster possibilis fit intelligibilis per informationem / Nam iste intellectus in actu et ista species
[illegible] / quod res alie intelligantur requiritur a rebus aliis abstracta / Sed fit quod intellectum noster possibilis fiat intelligibilis requiritur
[illegible] et informet / et quia species intelligibilis et intellectum in actu / licet faciat res materiales intellectas / tamen quia non est idem cum eis
non est inquirendum / sed est ab eis abstracta et separata / Ideo proprie intellectum res materiales / sic sunt intellecte / quod non intelligunt sed
intellectum noster possibilis / [illegible] sic fiat intellectum per intellectum in actu / et per huiusmodi speciem intelligibilem quod ille intellectum in actu facit
unum et idem cum intellectu nostro / et est in eo quod [illegible] perficit et informat / Ideo intellectus noster sic fit intellectus per illum intellectum
quod non intelligit / [illegible] intellectum noster est quod intelligit et res materialis est esse quod intelligitur / [illegible] species intelligibilis et intellectum utrisque / quia

Idem autem est secundum actum [illegible] et [illegible] et in [illegible] et [illegible] secundum actum [illegible]

facit intelligibile [illegible] quia in materialibus [illegible] et quod intellectus [illegible] facit omnia [illegible] [illegible] intellectus [illegible] [illegible] separata [illegible]

Non autem aliquando intelligit [illegible] possibilis intellectus [illegible] quia [illegible] esse idem cum intellectu in actu [illegible]

[illegible]

omnia. Sicut in omni natura est aliquid quod materia unicuique generi, quod est

potentia omnia illa, alterum autem causa et factivum quod in faciendo omnia, ut ars ad

materiam sustinuit, necesse et in anima esse has differentias. Et est intellectus hic quidem talis

in omnia fieri, ille autem in omnia facere, sicut habitus quidam, sicut lumen. Quodam

enim modo et lumen facit potentia existentes colores actu colores. Et hic intellectus separatus

et impassibilis et immixtus, substantia actu ens. Semper enim honorabilius est agens pa-

tiente et principium materia. Idem autem est secundum actum scientia rei. Que vero secundum po-

tentiam tempore prior est in uno, omnino autem neque in tempore. Sed non aliquando quidem intelligit, aliquando vero

non intelligit. Separatus autem est solum hoc quod vere est, et hoc solum immortale et

perpetuum. Non reminiscimur autem, quia hoc quidem impassibile, passivus vero intellectus corruptibilis,

et sine hoc nihil intelligit.

[illegible]

Themistius narrat opinionem fuisse quorundam quod intellectus agens est sicut quidam habitus. Secunda quia est quidam habitus principiorum. Nam habitum principiorum qui dicitur intellectus, sunt in nobis alia intellecta. Si ergo intellectus aliquis debeat esse intellectus agens, per cuius virtutem fiat actu intellectus, ergo quod huiusmodi intellectus sit habitus principiorum. Secunda quia principia actu nobis innotescunt, sed licet positio stare non posset. [illegible]

[illegible]

Et si intellectus est [illegible] et conditiones ipsius intellectus agentis et tangit quatuor proprietates. [illegible]

[illegible]

Idem etiam est dicendum de intellectu in actu. [illegible]

et eadem / prius autem intellectus in potentia scientia intellectus in actu / et prius est tempore in uno et eadem scientia in potentia quam scientia in actu / Simpliciter tamen scientia in actu tempore precedit scientiam in potentia / Sed potentia nunquam reducitur ad actum nisi per aliud quod sit in actu / Sed unde et idem prius [illegible]

[illegible]

Separatus autem tangit condiciones que possunt adaptari ad totam potentiam intellectivam / et tangit quatuor condiciones [illegible] est tota separata [illegible]

[illegible]

Postquam philosophus determinavit de intellectu [illegible] determinat de ipso intellectu [illegible] ad actum [illegible]

[illegible]

Indivisibilium quidem igitur intelligentia in hiis est circa que non est falsum / in quibus autem et falsum et verum compositio quedam intellectuum est / sicut ens que sunt quemadmodum Empedocles dixit ubi multorum quidem capita sine cervice germinavere postea composita sunt concordia / sic et hec separata sunt composita ut assimetron et diametros et simetrum diametros / Si autem factorum et futurorum temporis iam intelligit et componens / si autem falsum in compositione semper est et namque si album non album et non album album composuit / contingit autem et secundum divisionem dicere omnia / Sic ergo non solum est falsum quod albus cleon est sed et quod erat et quod erit / unum autem faciens hoc intellectus est unumquodque / Indivisibile autem cum dupliciter / aut potentia aut actu / nichil prohibet intelligere indivisibile cum intelligit longitudinem / indivisibilis enim actu est et in tempore indivisibili / similiter enim tempus divisibile et indivisibile longitudini est / Non igitur est dicere in dimidio quid intelligit utroque / non enim est nisi dividatur / sed potentia seorsum autem intelligens utrumque dividit et tempus simul tunc / tunc autem ut longitudines / Si vero est ut ex utrisque et in tempore quod est in utrisque / Quod autem non secundum quantitatem indivisibile / sed specie intelligit in indivisibili tempore et indivisibili anime / secundum accidens autem et non in quantum illa divisibilia sunt quibus intelligit et in quo tempore / sed in quantum indivisibilia / Inest enim et in hiis aliquid indivisibile sed fortassis non separabile quod facit unum tempus et longitudinem / et hoc similiter est in omni continuo et tempore et longitudine / Punctum autem et omnis divisio et sic indivisibile monstratur sicut privatio et similis ratio est in aliis / ut quomodo cognoscit malum aut nigrum / contrario enim quodammodo cognoscit / Oportet autem potentia esse cognoscens et esse in ipso / Si vero alicui non est contrarium causarum / ipsa se ipsam cognoscit et actu est et separabile / Est autem dictio quidem aliquid de aliquo sicut affirmatio et vera aut falsa omnis / Intellectus autem non omnis / sed qui est ipsius quid est secundum quod quid erat esse verus / et non aliquid de aliquo / sed sicut videre proprii verum est / si autem homo album aut non non verum semper / sic se habent quecumque sine materia sunt / Idem autem est secundum actum scientia rei / que vero secundum potentiam tempore prior est in uno / omnino autem neque tempore / Sunt enim ex actu ente omnia que fiunt

[illegible]

ne vel divide/ videtur n. quod intellectus componit unam rem ad aliam rem. Sic compositio ipsarum rerum cum tempore/ primo ergo determinat de actione intellectus componentis. Ponit compositio ipsarum rerum ad invicem/ ergo determinat de actione eius prout componit res ipsas cum tempore/ ibi Si autem factorum [illegible]/ Dubitatur [illegible] quod apud intellectum sit compositio antiquorum secundum Empedoclem/ [illegible] Empedocles voluisset ponere [illegible] mundi non fecisse entia per partes/ et non fecisse [illegible] ut a principio fuerunt facta frondes sine ramis/ et rami sine radicibus/ ita quod fuerunt facte plante partibus non coniuncte/ sic divise [illegible] secundum partes animalis accidebat/ ut fuerunt facta capita aliquando sine collo/ et colla separata a corporibus/ et crura separata a pedibus/ et sic de aliis membris/ [illegible] ergo sit separatum. [illegible] incipiunt coniungi [illegible] non [illegible] ista coniunctio erat quemadmodum/ [illegible] alii coniungebantur frondes ulterius cum ramis [illegible] rami unius arboris coniungebantur cum radicibus alterius arboris/ et quia coniunctio [illegible] non erat [illegible] quemadmodum non poterat salvari planta sic composita/ [illegible] fiebat per coniunctionem debita compositio/ ut quod coniungebantur rami et debiti rami debitis frondibus/ tunc salvabatur ista planta/ et poterat sibi simile generare/ [illegible] radices debite [illegible] quod coniungebantur [illegible] erat [illegible]/ et non fiebat malus/ [illegible] debita capita coniungebantur debitis collis/ et singule partes animalis debite [illegible] erat [illegible] et salvabatur animal illud/ et poterat sibi simile generare/ [illegible] plus [illegible] Empedocles/ [illegible] aliis apponerent cum parte alterius animalis/ vel quod partes unius arboris cum parte alterius arboris [illegible] quod partes animalis apponerent cum parte arboris [illegible] dixit fieri olivas [illegible] et oliva et bove [illegible] et [illegible] bove/ et sic erat pessima [illegible] Empedocles/ Si vero [illegible] opinio eius/ [illegible] sic tunc partes separate [illegible] apponerentur/ et [illegible] erat pessima compositio/ [illegible] ergo nos ad [illegible] mala et [illegible] falsitatis/ [illegible] ad vel plantam [illegible] veritas vel falsitas/ [illegible] si [illegible] separata apponerentur/ [illegible] esset ibi [illegible] sunt separata/ et postea apponantur [illegible] intellectum/ vel quod [illegible] separata apponerentur ad [illegible] quod sit ibi veritas/ [illegible] cum composita [illegible] esset ibi falsitas/ [illegible] compositio in re apponantur apud falsitas/ Dicendum quod intellectus simplicium prius intellectum compositione/ [illegible] si intellectus [illegible] separata apponat [illegible] ibi veritas [illegible] sibi formavit conceptum eius/ quod importatur nomine [illegible]/ et eius quod importatur [illegible] et apponit hec [illegible] ad aliud/ [illegible] apud intellectum prius fuerunt esse separatum/ et postea [illegible] ad compositionem [illegible] et postea componat [illegible] quod [illegible] prius fuerunt esse separatum et postea sit composita non est [illegible] quod prius fuerunt [illegible] apud intellectum/ [illegible] si non componat intellectus in separata in re [illegible] esset ibi falsitas/ [illegible] ut [illegible] intellectum compositorum/ [illegible] intellectus prius non sunt composita/ [illegible] prius sunt simplicia/ [illegible] ad intellectum simplicium [illegible] facit intellectus [illegible] compositionem in re/ est ibi veritas/ [illegible] non [illegible] est ibi falsitas/ [illegible] et ad [illegible] intellectum/ falsitas enim est inadequatio [illegible] cum imaginari quod intellectus separat [illegible] veritas [illegible] adequatio rei [illegible] partes [illegible] que sunt [illegible] et [illegible] unam et eandem rem [illegible] esse quiddam/ ut [illegible] sub [illegible] et [illegible] inter has partes [illegible] unitas/ [illegible] et intellectus [illegible] ibi distinctio/ [illegible] est de [illegible] Empedocles/ [illegible] separate [illegible]/ Sicut partes [illegible] separate apud intellectum [illegible] partes animalis componere bene et male/ et [illegible] fiet animal/ [illegible] ut [illegible] ait/ [illegible] compositionem contingit componere et male/ et talia compositionem resultat [illegible]/ [illegible] non resultat veritas [illegible] falsitas/ Argumentum autem [illegible] solutio [illegible] dicta

Deinde cum dicit/ Si autem factorum determinat de compositione rerum cum tempore/ circa quod duo facit/ [illegible] primo ait quod [illegible] spectat ad intellectum componentem/ [illegible] quod dixerat probat ibi statim post/ [illegible] compositione/ Dicit ergo

Falsum enim probat quod dixerat [illegible] intellectus temporis cum rebus/ et compositione temporis cum rebus spectat ad intellectum componentem/ circa quod duo facit/ [illegible] ibi/ Sicut ergo est/ [illegible] parte prima [illegible] non [illegible] esse [illegible] ergo quod spectat ad intellectum componentem/ [illegible] in intellectu simplicium non est falsitas/ [illegible] temporis cum rebus accidit ibi falsitas/ ergo spectat [illegible] ad intellectum componentem [illegible] quod [illegible] est in compositione [illegible] spectat ad intellectum componentem/ et [illegible] si album non album/ [illegible] non album [illegible] componit/ et [illegible] temporis preteriti vel futuri/ [illegible] accidit ibi [illegible] contingit [illegible] divisionem [illegible] sit divisa in re [illegible] album [illegible] divisio [illegible] non album/ et non [illegible] fuit album/ aut erit album/ [illegible] ibi falsitas/ ergo sic componere temporis cum rebus non spectat ad intellectum simplicium in quo [illegible] ad intellectum compositum/

Sic ergo [illegible] quia [illegible] quod [illegible] temporis cum rebus/ et componere temporis cum rebus spectat ad intellectum componentem/ [illegible] compositione rei ad rem/ [illegible] compositionem rerum cum tempore/ [illegible] compositionem rerum ad tempus [illegible] compositionem rerum ad invicem [illegible] ut [illegible] pluvia non [illegible] pluviam esse/ vel [illegible] futurum esse/ [illegible] pluvia est aqua guttatim cadens/ [illegible] est aqua guttatim cadens/ compositione ergo temporis cum rebus presupponit compositionem rerum ad invicem/ [illegible] veritas et falsitas [illegible] compositione rerum cum tempore/ [illegible] ratio [illegible] quod cum possit esse falsitas [illegible] cum rebus/ in compositione rerum cum tempore preterito vel futuro [illegible] cum possit esse falsitas [illegible] quia falsitas non potest esse nisi in intellectu componente/ [illegible] ad rebus secundum temporis [illegible] pertinet ad intellectum componentem/

Indivisibile autem postquam determinavit de actione intellectus/ qui dicitur intellectus compositorum vel [illegible] determinat de actione intellectus qui dicitur intellectus simplicium/ vel qui dicitur intelligentia indivisibilium/ circa quod [illegible] facit [illegible] quod [illegible] dicitur indivisibile/ [illegible] indivisibile [illegible] ut puncta [illegible] indivisibile simpliciter [illegible] non [illegible] ibi punctum [illegible] ergo [illegible] continuum/ Nam [illegible] sit divisibile secundum potentiam est [illegible] indivisibile [illegible] actu [illegible] indivisum/ Duo ergo facit/ [illegible] indivisibile [illegible] continuum [illegible] declarat quomodo intelligat ut [illegible] divisum per partes/ ibi Non igitur est [illegible] quod indivisibile actu intelligit longitudinem [illegible] indivisibile [illegible] intellectus longitudinis [illegible] intellectus simplicium [illegible] intelligentia indivisibilium/ [illegible] quod ait tempus esse indivisibile [illegible] longitudini/ [illegible] magnitudo in se/ intelligi in tempore indivisibili/ [illegible] et tempus [illegible] indivisibile actu [illegible] potentia/ quod [illegible] est/ quod [illegible] divisibilium et postea [illegible] dividitur et tempus/ ut [illegible] magnitudo per partes/ ut quod intellectus [illegible] una [illegible] et in alia [illegible] ubi [illegible] tempus similiter [illegible] indivisibile longitudinem [illegible] divisibilis potentia/ [illegible] non actu/ [illegible] et tempus [illegible] divisibile

Non igitur [illegible] declarat quomodo intelligat indivisibile [illegible] quomodo intelligat continuum ut [illegible] divisum per partes [illegible]/ Dubi[illegible] [illegible] possit intelligi longitudinem/ et [illegible] oculus videt colorem [illegible] non potest esse susceptivum longitudinis [illegible] longitudinis [illegible] in intellectu/ [illegible] cum intellectus sit quid indivisibile [illegible] quod intellectus intelligit magnitudinem et [illegible] similitudinem magnitudinis in se/ [illegible] componere exemplar et similitudinem [illegible] magnitudinis [illegible] sic [illegible] ut magnitudo reducatur ad aliquid indivisibile/ [illegible] accidit magnitudini [illegible] sit quid divisibile/ ut [illegible] similitudo [illegible] magnitudo una sit maior alia/ non [illegible] una [illegible] magnitudo [illegible] alia/ Nam [illegible] magnitudines eiusdem speciei [illegible] specificam magnitudinum [illegible] eiusdem speciei et [illegible] indivisibile [illegible] ad aliquid indivisibile/ [illegible] esse [illegible] in esse specifico [illegible] apud intellectum [illegible] si sunt due linee vel due magnitudines [illegible] secundum [illegible] una magnitudo [illegible] maior alia una magna et alia parva/ [illegible] iste linee vel iste magnitudines sit

aliud

eiusdem speciei non alia ratione fiebit in intellectu sicut ad sensum intellectui de magnitudine magna et parva, ratio quia intellectu cognoscimus magnitudines, quod aeque sunt magne magne, aeque sunt magne parve, sicut sensu aeque sunt magne ... [illegible]

[illegible]

Quod autem non secundum quantitatem [illegible] ostendit quo intelligit indivisibile secundum quantitatem [illegible]

[illegible]

Possibile autem [illegible]

[illegible]

Punctum autem ostendit quo intelligat [illegible]

[illegible]

Oportet autem [illegible]

[illegible]

[illegible commentary, upper block]

Ipse at p modum epilogi resumit queda supius tacta dicens [illegible]

Videt aut sensitiue et potentia existe ffitiuo actu agetes no n patit neq alterat ... mot at ipsi actus Sentie sile e dice solu et intelligi seu at delectale a triste a amas a negas psequit a fugit / et e delectari a tristari age ffitiua mete ad bonu a malu inqtu talia et fic ga at z appetitu q que sm actu / et no altm appetitiuu et fugitiuu neq ab inuice neq a sfitio sm ce ad e intelligce at aie fatasmata ut sesibilia sunt / cu bonu at a malu amat a negat / et fugit a psequi ppt quod et nequa sine fantasmate aia Sicut n aer pupilla tq [illegible] facit alterata ipa altm et audita similitr fiet vltim vnu et medietas vna esse at ipa plura q at discenit quo dicit dulce et calidu dictu est quod / a nuc ens vnu et metas vnu ... ad vtruq / sic illa ad inuice / q n dicit no omogenea [illegible] ut albi et nigri [illegible] ... sicut illa ad inuice / qre et pmutatiue [illegible] ... sit a b [illegible] et no ... et illud simile / eadem at ratio e et si a dulce sit [illegible] ... intelligit et sicut i illis determinatu [illegible] mutabile et fugiens et et [illegible] fatas motu [illegible] impugnis [illegible] at que sut i aia fantasmata a intellectu tanq videns ratiocinat et delibat futura ad psentia et [illegible] ut ibi letu aut triste [illegible] fug aut inmutat

[illegible commentary, lower block]

ut securus qd fugiendu e ut qz ignis omnis cognoscat / videns qd [illegible] ut psentia sit

ad sensu(m) eo q(uod) i(n) sequit(ur) delectacio et t(ri)sticia / sic et solu(m) intelligit aliq(ui)s i(n) solu(m) apprehendit ... absq(ue) eo q(uod) sit p(ro)secucio vel fuga s(e)c(un)d(u)m appetitu(m)

[illegible]

Sentire quidem [illegible]

[illegible]

Cum autem delectabile [illegible]

[illegible]

Amplius autem et unde [illegible]

[illegible]

Sicut autem aer [illegible]

[illegible]

Species quidem igitur [illegible]

[illegible]

Sic igitur sicut [illegible] Species quidem igitur [illegible]

[illegible]

Et omnino in actione quod sine actione verum et falsum in eodem genere est bono et malo, sed in eo quod simpliciter differt et aliquo. Abstractione autem dicta intelligit sicut simum, secundum quod simum non separatim, inquantum autem concavum si aliquis intellexerit actu, sine carne utique intellexerit in quibus concavum est; sic mathematica non separata tamquam si separata sint intelligit, cum intelligat illa. Omnino autem intellectus est qui secundum actum res intelligit. Utrum autem contingat aliquod separatorum intelligere ipsum existentem non separatum a magnitudine, aut non, considerandum posterius. Nunc autem de anima dicta recapitulantes dicamus iterum quod anima quodammodo ea que sunt quodammodo sunt omnia. Aut enim sensibilia que sunt aut intelligibilia. Est autem scientia quidem scibilia quodammodo, sensus autem sensibilia. Quomodo autem hoc sit oportet inquirere. Secatur autem scientia et sensus in res; que quidem potentia in ea que sunt potentia, que vero actu in ea que sunt actu. Anime autem sensitivum et quod scire potest potentia hec sunt; hoc quidem scibile, illud vero sensibile. Necesse est autem aut ipsa aut species esse. Ipsa quidem igitur non sunt; non enim lapis in anima est, sed species. Quare anima sicut manus est; manus enim est organum organorum, et intellectus species specierum, et sensus species sensibilium. Quoniam autem neque res nulla est preter magnitudines, sicut videtur, sensibilia separata, in speciebus sensibilibus intelligibilia sunt, et que in abstractione dicuntur, et quecumque sensibilium habitus et passiones. Et propter hoc neque non sentiens nichil utique addisceret neque intelligeret; sed cum speculatur, necesse est simul fantasma aliquod speculari; fantasmata enim sicut sensibilia sunt preter quod sunt sine materia. Est autem ymaginatio altera a dictione et negatione; complexio enim intellectuum est verum aut falsum. Primi autem intellectus different ut non fantasmata sint? aut neque alii fantasmata, sed non sine fantasmatibus. Quoniam autem anima secundum duas diffinita est potentias [illegible] est et discretio [illegible] intelligentie opus est et sensus, adhuc et in movendo secundum locum motu; de sensu quidem et intellectu determinata sunt tanta.

Abstractione autem dicta [illegible]

Utrum autem contingat [illegible]

[illegible]

no separatis. Quia in sui actione indiget magnitudine quia indiget fantasmate sine quo nichil possumus actu intelligere Ultimus F. de a-
ubi prius dubitat hanc questionem utrum possumus intelligere res separatas cum dicat de hoc considerandum a posterius [illegible] questio non
simpliciter pertinet ad scientiam naturalem [illegible] non se extendit ad substantias separatas [illegible] [illegible]
[illegible]
agitur de substantiis separatis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nunc autem de anima per modum cuiusdam recapitulationis resumit opinionem antiquorum dicentium animam esse omnia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Scientia ibi [illegible]
[illegible]

Secatur autem scientia [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] Quia [illegible]

intelligentes dicamus quod dupliciter investigare possumus nos nihil intelligere sine fantasmate. Quarum una via sumitur ex parte rei. Altera vero ex parte intellectus. Prima via sic patet, quia aliquem hominem et particulariter intelligimus sunt magnitudines sensibiles, sicut quod habent esse separatum, i. sine quod habent esse vel. Nam patet non est possibile universale intellectum [illegible]; sed universale autem est abstractum et separatum, quia est abstractum ab hic sensibili et ab illis, secundum quod abstrahit universale vel abstractum a singularibus semper, sicut abstrahit in anima, quare ex non [illegible] intelligitur abstractum vel aut quantitatis intelligatur separatum et abstractum [illegible] in aliquo particulari; [illegible] in particularibus, ut [illegible] in particularibus, quod sicut universale secundum esse nihil potest ita separari quin habeat esse in aliquo particulari. Sed [illegible] potest intelligi ab intellectu nisi in fantasmate alicuius particularis [illegible] autem ratione [illegible] sit supplendum est quod intelligunt ab intellectu [illegible] sic separata quin [illegible] esse reducuntur in aliquo particulari, sic [illegible] intelligi nisi in aliquo fantasmate alicuius particularis. [illegible] ad hoc sumitur ex parte intellectus, sed [illegible] post actualem intelligere remaneat species omnino in esse perfecto et completo. Quia manet in quodam esse habituali, non remanet [illegible] in intellectu possibili remanet in quodam esse spirituali, non remanet autem in esse perfecto et completo. [illegible] species habent actuale esse [illegible] actualiter intelligimus [illegible] fantasmata [illegible] in intellectu possibili, ut qui [illegible] cogitare [illegible] remanet in actu [illegible] et [illegible] incompleto. [illegible] fantasmata fiant in actu completo, ut [illegible] species sic ad actum reductas rursum actualiter cogitare. [illegible] fantasmata [illegible] ad intellectum sicut sensibilia ad sensum, quod non simile est per omnem modum. Nam non [illegible] sensibilibus non remanet species in sensu, sed non [illegible] fantasmatibus remanet species in intellectu, licet non remaneat in actu completo. Requiritur [illegible] sensibilia [illegible] ad sentire [illegible] quod fiat species in sensu, licet non [illegible] requirunt fantasmata ad intelligere ad hoc quod fiat species in intellectu. [illegible] requiritur fantasmata ut fiat species [illegible] autem iam habens species non requiruntur fantasmata ad hoc quod fiant species in intellectu [illegible] ad hoc requiruntur ut species que sunt in intellectu in actu [illegible] actu [illegible] sine fantasmate [illegible] non est intelligere quod sicut absque sensibilibus non contingit sentire. Quod declarare volebamus.

Est autem fantasma [illegible] separat et distinguit fantasmata ab intellectu [illegible] quia [illegible] separat et distinguit ab intellectu [illegible] compositionis [illegible] ab intellectu simplicium [illegible] Prima autem [illegible] dicit quod [illegible] componendo aut dividendo [illegible] consistit in hoc quia intellectus componens aut dividens dicit aliquid esse aut non esse, propter quod verum et falsum [illegible] fantasiando aliquid [illegible] illud esse vel non esse, propter quod non est ibi veritas aut falsitas, quare differt fantasia ab intellectu componente et dividente.

Prima autem [illegible] separat fantasiam ab intellectu simplicium dicens [illegible] autem quod intellecta simplicia vel composita sint fantasmata [illegible] tamen [illegible] sine fantasmate [illegible] sine fantasmate [illegible] quod intellecta simplicia non sint fantasmata quia fantasmata sunt respectu particularis [illegible] simplicia sunt plurium [illegible] autem intellecta composita [illegible] fantasmata [illegible] autem [illegible] complicat [illegible] dimissa [illegible] ad secunda [illegible] autem quod [illegible] distinguit ab movente [illegible] et motu. [illegible] duplex est sensitiva et intellectiva. Distinguit [illegible] animati a non animata, vel in discernere quod pertinet ad intellectum vel in sentire quod pertinet ad sensum, vel movere secundum locum, sed quod sit dictum de sensu et intellectu restat dicere de movente.

De movente autem quid forte sit anime speculandum, utrum una quedam pars ipsius separabilis sit a magnitudine, a ratione, a tota anima, et si pars aliqua utrum propria sit preter consuetas dici et dictas, aut harum una aliqua sit. Habet autem dubitationem mox quomodo oportet partes anime dicere et quot. Modo enim quodam infinite videntur, et non solum quas quidam dicunt determinantes rationativam et irascibilem et appetitivam, hii autem rationem habentem et irrationalem. Secundum enim differentias per quas separant has et alie videntur partes maiorem distantiam habentes hiis, de quibus et nunc dictum est: vegetativum enim, quod et plantis inest et omnibus aliis; et sensitivum, quod neque sicut irrationale neque sicut rationem habens ponet quis utique facile. Adhuc autem et fantasticum, quod esse quidem ab omnibus alterum est, cui autem horum idem vel alterum sit, habet multam dubitationem, et si quis ponat separatas anime partes. Adhuc autem et appetitivum, quod et ratione et potentia alterum videbitur utique esse ab omnibus, et inconveniens sequestrare. In rationativo enim voluntas fit, in irrationali concupiscentia et ira. Si autem tria anima, in unoquoque erit appetitus. Et quo nunc sermo instat, quid autem movens secundum locum animal est. Secundum quidem enim augmentum et decrementum motum quod omnibus inest videbitur utique movere generativum et vegetativum. De respiratione autem et expiratione et sompno et vigilia posterius perscrutandum; habent enim et hec dubitationem multam. Sed de motu secundum locum quid movens animal progressivum motu considerandum. Quod quidem igitur non vegetativa potentia manifestum est; semper enim propter aliquid motus hic et aut cum fantasia aut appetitu. Nichil enim non appetens aut fugiens movetur nisi violentia. Amplius autem et plante utique essent motive, et utique haberent aliquam partem organicam ad motum hunc. Similiter autem neque sensitivum; multa enim sunt alia que sensum quidem habent, manentia autem et immobilia sunt per finem. Si igitur natura neque facit frustra neque deficit in necessariis, nisi in orbatis et imperfectis; huiusmodi autem animalium perfecta et non orbata sunt; signum autem est quod generativa sunt et augmentum habent et decrementum; quare et haberent utique partes organicas progressionis. At vero neque rationativa et vocatus intellectus est movens. Speculativus enim nichil speculatur actuale neque dicit de fugibili neque de prosequibili; semper autem motus aut fugientis aut prosequentis aliquid est. Sed neque cum speculatur aliquid tale, iam precipit prosequi aut fugere, puta multotiens intelligit terribile aliquid aut delectabile

In ista parte ut dicebat debet [illegible] de movente sive de principio motivo [illegible] passiones det [illegible] et principii motivi sive potentia motiva [illegible] dividit [illegible] Primo [illegible] potentiis ad quas [illegible] potentiis [illegible] Secundo [illegible] incipit determinare de potentia motiva [illegible] Prima in duas [illegible] movente [illegible] potentia [illegible] dubitationes [illegible] de movente sive de principio motivo [illegible]

Residendum [illegible] voluntas rationis et [illegible]

Duodecim

... bile non ... timere sed ... sicut delectabile altera aqua per amplius et papi-
ente intellectu et dicente intellectu fugere aut prosequi non movetur, sed secundum concupiscentiam agit ut
in omnibus totaliter ac videmus quod habens medicinalem non sanat, tamquam alterius quodam
sit ipsum agere secundum scientiam sed non scientiae. At vero neque appetitus huius motus est dominus,
abstinentes enim appetentes et concupiscentes non operantur quorum appetitum habent sed
sequuntur intellectum.

[illegible]

Sensitivum non dicas ... [illegible]

Adhuc autem et fantasia ... [illegible]

Adhuc autem et appetitivum ... [illegible]

[illegible] Et etiam de quo nunc [illegible] Quod quidem [illegible]

Amplius et plante [illegible] Omnino autem neque [illegible] Si igitur natura [illegible]

Activus neque [illegible] Amplius et precipiente [illegible] Et totaliter [illegible]

Activus neque appetitus [illegible]

Videntur autem duo haec moventia aut appetitus aut intellectus, si quis fantasiam ponat sicut intellectionem quandam; multi enim praeter scientiam sequuntur fantasias, et in aliis animalibus non intelligentia neque ratio est, sed fantasia. Utraque ergo motiva secundum locum, intellectus et appetitus. Intellectus autem qui propter aliquid ratiocinatur et qui practicus est; differt autem a speculativo fine. Et appetitus propter aliquid omnis; cuius enim appetitus, hoc principium practici intellectus; ultimum autem principium actionis. Quare rationabiliter haec duo videntur moventia, appetitus et intelligentia practica; appetibile enim movet, et propter hoc intellectus movet, quia principium eius est appetibile. Et fantasia autem cum moveat, non movet sine appetitu. Unum igitur movens quod appetibile. Si enim duo, intellectus et appetitus, moverent, secundum communem utique aliquam moverent speciem. Nunc autem intellectus non videtur movens sine appetitu. Voluntas enim appetitus est; cum autem secundum rationem moveatur, et secundum voluntatem movetur. Appetitus autem movet praeter rationem; concupiscentia enim appetitus quidam est. Intellectus igitur omnis rectus est; appetitus autem et fantasia et recta et non recta. Semper quidem movet appetibile, sed hoc est aut bonum aut apparens bonum; non autem omne, sed bonum actuale. Actuale autem est contingens et aliter se habere. Quod quidem igitur huiusmodi potentia movet animae, quae vocatur appetitus, manifestum. Dividentibus autem animae partes, si secundum potentias dividant et separent, valde multae fiunt: vegetativum, sensitivum, intellectivum, consiliativum, adhuc autem appetitivum. Haec enim plus differunt ab invicem quam concupiscibile et irascibile. Quoniam autem appetitus fiunt contrarii ad invicem, hoc autem accidit cum ratio et concupiscentiae contrariae sunt, fiunt autem in habentibus temporis sensum

[illegible]

[illegible]

sequi motus quare si volumus
collocare fantasiam sub intellectu
ut quod ipsa fantasia quedam intel-
lectio dicatur vel quod intellectus
erunt duo moventia scilicet appetitus
et intellectus. Si vero volumus collocare
fantasiam sub intellectu ut sonat
littera textus erunt tria moventia
intellectus, appetitus et fantasia.

Intellectus quod non appetit futurum [illegible] [illegible] et propter ipsum quod videtur non quia ipsum delectabile esse et simpliciter delectabile et bonum simpliciter propter ea quod non videtur quod futurum. Species quidem igitur unum erit appetibile movens, quia appetitivum primum autem omnium appetibile movet. Hoc autem non movetur [illegible] vel [illegible] quod sit intellectum aut [illegible] imaginatum non est plura moventia.

Dubitatur circa [illegible] fantasia sit principium movens, et videtur quod non, quia [illegible] in talibus [illegible]. [illegible] autem duabus [illegible] [illegible] [illegible] opinionem et fantasiam [illegible] cum opinamur aliquid difficile [illegible] statim compatimur et movemur ad fugiendum. Similiter cum opinamur aliquid confidendum statim movemur ad persequendum, sed circa fantasiam non sit [illegible] [illegible] confidentes in pictura difficilia et confidentia. [illegible] [illegible] est quod [illegible] [illegible]

[illegible]

Intellectus autem [illegible] quod [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]

[illegible] Et appetitus [illegible] Et appetitus [illegible]

[illegible]

Appetibile non [illegible]

[illegible]

Bi n. duo [illegible]

[illegible]

Intellectus quidem [illegible]

[illegible]

bonum intellectus quod semper est bonum, sed fantasia et appetitus possunt esse recti et non recti [illegible]

[illegible]

Dividentibus autem [illegible]

[illegible]

Quomodolibet [illegible]

[illegible]

Specie quidem [illegible]

Quoniam autem tria sunt, unum quidem movens, secundum autem quo movet, et tertium quod movetur; movens autem duplex: aliud quidem immobile, aliud autem quod movet et movetur. Est autem immobile actuale bonum, movens autem et quod movetur appetitivum; movetur enim quod appetit in quantum appetit, et appetitus actus quidam vel motus est; quod autem movetur, animal est. Quo vero movet organo appetitus, iam hoc corporeum est; unde in communibus corporis et animae operibus considerandum est de ipso. Nunc autem ut in summa dicatur, movens organice ubi principium et finis idem, velut ginglimus; hic enim gibbosum et concavum, hoc quidem finis, illud autem principium; unde hoc quidem quiescit, illud autem movetur, [illegible] quidem altera entia, magnitudine vero inseparabilia; omnia enim impulsu et tractu movetur; unde oportet quemadmodum in circulo manere aliquid, et hinc incipere motum. Omnino quidem igitur, sicut predictum est, in quantum appetitivum est animal, sic et ipsius motivum est; appetitivum autem non sine fantasia; fantasia autem omnis aut rationalis aut sensibilis; hac quidem igitur et alia animalia participant. Considerandum autem et de imperfectis, quid movens est, quibus tactus solum sensus inest, utrum contingat fantasiam inesse his aut non, et concupiscentiam; videtur enim tristitia et letitia inesse. Si autem hec, et concupiscentiam necesse. Fantasia autem quomodo utique inest? aut sicut movetur indeterminate, et hec insunt quidem, indeterminate autem insunt. Sensibilis quidem igitur fantasia sicut dictum est et aliis animalibus inest, deliberativa autem in rationalibus. Utrum enim aget hoc aut hoc, iam rationis est opus; et necesse uno mensurare; maius enim imitatur. Quare potest unum ex pluribus fantasmatibus facere. Et causa eius hec est quod opinionem non putatur habere, quia eam que est ex sillogismo non habent; hec autem illam. Propter quod deliberativum non habet appetitus. Vincit autem et movet aliquando deliberationem, aliquando autem illa hunc, sicut spera, appetitus appetitum, cum incontinentia fuit. Natura autem que sursum est semper principalior et movet, ut tribus lationibus moveatur. Scientificum autem non movet sed manet. Quoniam autem hec quidem universalis existimatio et ratio, alia vero particularis; hec quidem enim dicit quod oportet talem tale agere, illa autem quod hoc nunc, et ego talis. Et iam hec movet opinio, non que est universalis, aut utraque, sed hec quidem quiescens magis, illa autem non.

[illegible]

v. 20 [illegible] ubi non movet [illegible]

appetendo est motus qui ad res [illegible] potentia appetitiva [illegible] est motus et ipsum appetibile [illegible] ipsa res que **talis autem causa quare quidem tale et ergo talis [illegible] movet organo non est ubi a[illegible]** data quod utrique [illegible] appetibile [illegible] motus [illegible] magis [illegible] appetit [illegible] quod tamen ipsius motus / **trahit [illegible] quiescere magis aut non**

et quia tamen [illegible] quod [illegible] dicit aliquid immobile [illegible] quod ipsum appetibile sive ipsum actuale bonum quod est tamen [illegible] motus [illegible] movens immobile vel non est movens immobile [illegible] movens motus / et ipse appetitus id est appetitus [illegible] actus appetendi sive ipsum appetere est quidam motus ut in libro dicit[ur] / [illegible] forte de [illegible] quod potentia appetitiva mota ad ipsam intellectivam vel ipse intellectus sit a primo movens [illegible] questio utrum sit movens immobile / secunda [illegible] appetibile movens immobile vel movens motum et videtur quod sit movens quia est tamen motus a[illegible] ipse intellectus sit tamen motus eo quod intelligendo sit motus rerum ad animam videtur quod intellectus sit movens immobile / In contrarium est quia sic comparatur ipsum appetere ad potentiam appetitivam sicut comparatur ipsum intelligere ad potentiam intellectivam [illegible] ipsum appetere est quidam motus potentie appetitive ergo ipsum intelligere est quidam motus potentie intellective / Dicendum quod non simpliciter [illegible] quod intellectus non sit movens immobile, sed dupliciter est tamen motus nec quidam est tamen motus / qui non causatur per [illegible] motum [illegible] magis est causa ipsius motus / et [illegible] appetibile est tamen motus in appetendo / secunda sit est tamen motus quod nichil recipit per [illegible] motum [illegible] causare [illegible] motum [illegible] intelligendo [illegible] intellectus sit [illegible] motus / eo quod intelligendo sit motus rerum ad animam / actu intellectus sit [illegible] rationem [illegible] aliquid recipit [illegible] motu / secunda [illegible] causatur a rebus / et intellectus [illegible] sit intellectus / eo quod recipiat similitudines rerum / et quia omne recipiens [illegible] causatur [illegible] mo[illegible] [illegible] ad [illegible] / [illegible] quod appetibile sit movens immobile / non [illegible] quod intellectus [illegible] immobile movens / et quod [illegible] sit movens motum **Sed autem ut in summa** determinat de organo ipsius motus [illegible] corporale organum est cor / quia in eo est finis et principium motus / [illegible] Dubitatur [illegible] a [illegible] in corde est finis et principium motus / dicendum quod cor continue movetur secundum dilatationem et restrictionem / et inquantum dilatatur [illegible] est ibi motus pulsus / et inquantum constringit se est ibi motus tractus [illegible] ita quod similiter [illegible] partes cordis movent pulsu et tractu [illegible] constat autem quod [illegible] est inter pellens et trahens / secunda pellens est principium motus / vel [illegible] incipit motus / sed pellens removet ab a se / ita quod motus incipit a pellente / et terminatur ad aliud / sed trahens est finis motus / quia trahit aliquid ad se / ita quod in tractu incipit motus ab alio et terminatur ad trahentem / secunda [illegible] pellens est principium motus trahens est finis motus in corde ubi pulsus et tractus est finis et principium motus / ita quod ibi finis et principium erant inseparabilia loco et magnitudine / [illegible] alterum ratione / ita quod secundum [illegible] ratione est ibi finis motus / et secundum aliam principium / Sed principium motus est ratione pulsus finis vero ratione tractus / [illegible] quia [illegible] partes movent pulsu et tractu / ideo [illegible] loco et magnitudine inseparabilia esse dicuntur / [illegible] [illegible] a [illegible] in corde oportet esse / sicut videtur esse in circulo / Dicendum quod potest duo considerari similiter esse in corde sicut [illegible] in circulo / quorum primum est [illegible] ad locum [illegible] secundum quantum ad motum eius / Sed [illegible] ad [illegible] aliquo mutat locum / aliquo non mutat locum [illegible] [illegible] quod circulus quiescit secundum se totum / et [illegible] omnis / Sed corpus circulare aliquo quiescit totum aliquo [illegible] omnis / Sed totum quiescit secundum subiectum / totum vero mutat locum secundum dispositionem partes non mutat locum / [illegible] subiectum quod [illegible] dispositionem / secunda sicut circulus aliquo mutat locum / aliquo non mutat locum / sic et cor / aliquo [illegible] est in eodem loco / [illegible] moveatur [illegible] [illegible] animalis / quodammodo [illegible] aliquid mutat locum / cum moveatur secundum dilatationem et restrictionem / Rursus simile est de circulo et de corde quantum ad motum / secunda in motu circuli / quodammodo est considerare pulsum et tractum / Nam cum movetur circulus partes inferiores quodammodo videntur [illegible] impellere superiores / partes vero inferiores quodammodo videntur trahere partes que sunt inferius / Sic etiam et in motu cordis est accipere pulsum et tractum / Nam ut in corde consideratur pulsus / videtur quod iste motus incipiat a gibboso [illegible] ut [illegible] contraria / eo quod secundum [illegible] motum quod constringit se / videtur motus iste terminari ad concavum / ita quod [illegible] gibbosum et concavum est ibi pulsus et tractus [illegible] quod [illegible] dictum est / quod considerare in corde sicut in circulo [illegible] est [illegible] diligenter [illegible] quod eadem linea circa est gibbosa et concava / ita quod gibbosum et concavum non [illegible] loco nec magnitudine [illegible] sunt altera ratione / secunda [illegible] eadem linea sit gibbosa et concava / gibbosa [illegible] est respectu superioris / concava vero respectu inferioris / [illegible] finis et principium motus in corde / et quod [illegible] est pulsus et tractus / non sunt altera loco et magnitudine / [illegible] sunt altera ratione [illegible] [illegible] a [illegible] a corde [illegible] incipere motum in animali / Dicendum quod sicut videmus in toto universo sic possumus considerare in ipso animali / [illegible] a celo [illegible] motus celi est principium et causa cuiuslibet alterius motus [illegible] est [illegible] in animali / quod quodam semper movetur est principium et causa cuiuslibet alterius motus [illegible] in animali / secunda [illegible] dictum est [illegible] in animali [illegible] incipere motum a corde / ut dicebat [illegible] quod [illegible] principium motum [illegible] per appetitum movetur **Omnino quidem igitur** secunda [illegible] quod [illegible] a [illegible] movet specialiter questionem [illegible] motum animalium imperfectorum [illegible] quod [illegible] ut movetur per fantasiam et appetitum / [illegible] ibi / Considerandum autem / tertia ibi / Sensibilis quidem igitur / Dicit ergo / Dicendum autem [illegible] sicut [illegible] sicut [illegible] sub intellectu comprehenduntur fantasiam / ita [illegible] sub fantasia comprehendit intellectiam et rationem / sed fantasia dicta est ab apparentia / et quia per rationem et intellectum nobis apparent aliqua / possit ergo [illegible] fantasia in [illegible] ita [illegible] fantasia rationalis / secunda in [illegible] est ratio et intellectus / sed in aliis est fantasia sensibilis [illegible] secunda ratione et intellectu non participant / Dicendum [illegible] ad omnibus animalibus quibus inest [illegible] motus / inest appetitus et fantasia / vel rationalis vel sensibilis / omnia [illegible] animalia moveri possunt per fantasiam et appetitum **Considerandum autem** Movet specialiter questionem de motu animalium imperfectorum quid sit ibi movens / et quod in eis [illegible] fantasia / dicens / Dicendum autem quod animalia perfecta habent fantasiam determinatam / secunda determinate apprehendunt locum ad quem volunt fugere [illegible] senserint aliquid nocivum / vel ad quem volunt tendere si credant aliquid proficuum / et non solum [illegible] sicut apes redeuntes ad domicilium proprium / est actualis [illegible] in quo consistunt [illegible] [illegible] animalia perfecta habent fantasiam determinatam / sed animalia imperfecta indeterminatam habent fantasiam / sed cum pungunt / [illegible] se ut fugiant nociva / non quod determinate apprehendant aliquem locum ad quem moveri volunt / secunda [illegible] indeterminate movetur / sic indeterminatam habent fantasiam **Sensibilis quidem igitur** Specialiter descendit ad homines / ostendens quo moventur per fantasiam et appetitum / [illegible] [illegible] [illegible] / ita ut dicebat / fantasia in hominibus / differt a fantasia aliorum animalium / secunda in aliis animalibus est solum fantasia sensibilis / sed in hominibus est fantasia [illegible] rationalis [illegible] omnia sub fantasia possunt apprehendere rationem et intellectum / movent enim homines non solum per fantasiam et appetitum sensibilem [illegible] movet per fantasiam et appetitum rationalem / id est per appetitum et rationem / [illegible] ergo [illegible] / Sed primo ostendit quo fantasia in hominibus differt a fantasia in aliis animalibus / secundo ostendit / quo in hominibus est movens appetitus / [illegible] manifestat quomodo quo in eis est movens ratio / [illegible] ibi / Vincit autem / tertia ibi / [illegible] autem / Dicit ergo / Dicendum autem quod [illegible] fantasia et ratio deliberata [illegible] accipit unum de quo [illegible] alia / ut accipiet deliberata [illegible] principium / magis bonum magis est eligendum / quo principio accepto [illegible] cum alia duo bona [illegible] illo principio utrumque illorum bonorum / et quod eorum magis bonum / magis eligendum / faciat ergo [illegible] [illegible] illorum magis bonum est magis eligendum [illegible] magis [illegible] / ergo magis eligendum / ita quod ratio una a quo principio [illegible] eligenda / et appetitus imitabit et desiderabit magis eligendum **Vincit autem** Ostendit quo appetitus sit movens in hominibus / Sed cum in homine sit duplex appetitus sensitivus et intellectivus [illegible] est appetitus movens in hominibus [illegible] appetitus vincit et [illegible] aliud / sicut una [illegible] movet et [illegible] aliam / [illegible] ait / Dicendum autem quod [illegible] [illegible]

superior ~~movet inferiorem~~ sed est prior, et sic movet inferiorem, sicut apparet in celo, ubi spera superior movet inferiorem, numquam autem inferior movet superiorem. Sic in hominibus qui habent ordinatam vitam [illegible] in eis ordinalis, quia appetitus intellectivus appetitum et deliberativus movet appetitum sensitivum, et in hominibus autem perversis sensitivus movet intellectum. Dubitatur [illegible] tangit tribus lationibus movetur [illegible] sit dictum de celo vel de homine. Dicendum quod de utroque, unde spera inferior ut quolibet [illegible] plane [illegible] movetur tribus lationibus, scilicet motu primi mobilis, motu octave spere, et motu proprio. Sic appetitus non sensitivus inferior [illegible] tribus lationibus vel tribus motibus, scilicet motu a ratione, ab appetitu intellectivo, et a se ipso [illegible] appetitus inferior sensitivus [illegible] ibi iste tres lationes, id est iste tres motus [illegible] ratio [illegible] appetitum intellectivum [illegible] appetitus sensitivus ab intellectivo [illegible] natus movetur ab eo [illegible] motus [illegible] appetitus intellectivus [illegible] et [illegible] motus sensitivus appetitus, cum iste appetitus moveat a superiori appetitu [illegible] natus moveri ab illo [illegible] in hominibus autem ordinatam vitam [illegible] lationes et motus [illegible] in eis, assimilant lationibus et motibus in celo [illegible]. Scientificum autem ostendit quo ratio sive ratione moveatur, et est [illegible] in homine [illegible] sciendum quod ad presens [illegible] potest distingui ratio, scilicet speculativa et practica. Et hoc dupliciter, universalis et particularis [illegible] aut quod sic sunt [illegible] in [illegible] sicut [illegible] in operationibus [illegible] ratio [illegible] sillogismum. Cuius [illegible] est [illegible] esse [illegible] stat in [illegible] quod [illegible] et non [illegible] ad agendum [illegible] particulari [illegible] ad [illegible] non movet [illegible] particulari [illegible] ratio [illegible] que [illegible] et [illegible] movet [illegible] quia [illegible] sunt particularium et quia estimatio particularis magis [illegible] et [illegible] movet [illegible] quod aliquis non [illegible] estimativa [illegible] passionibus vel aliquo alio [illegible] particulare, contingit ipsum peccare et male agere, ut declaratum est in viiº ethicorum.

Vegetabilem quidem igitur animam necesse est habere omne quodcumque vivit et animam habet a generatione usque ad corruptionem. Necesse enim est quod generatur augmentum habere et statum et decrementum, hec autem sine alimento impossibile. Igitur necesse vegetabilem potentiam in omnibus esse que generantur et corrumpuntur. Sensum autem non necesse in omnibus viventibus, neque enim quorum corpus simplex contingit tactum habere, neque sine hoc possibile esse nullum animal, neque quecumque non susceptiva specierum sine materia. Animal autem necesse sensum habere, si nihil frustra facit natura. Propter aliquid enim omnia que sunt natura subsistunt aut sunt consequentia eorum que sunt propter aliquid. Si igitur omne progressivum corpus non habens sensum corrumperetur utique et ad finem utique non deveniret, quod est nature opus; quomodo enim aletur? Manentibus quidem enim inest hoc unde nata sunt. Non possibile autem corpus habere animam et intellectum discretivum, sensum autem non habere, non manens, generabile autem; at vero neque ingenerabile. Quare enim non habebit? aut enim anime melius aut corpori; nunc autem neutrum est; hec quidem enim non magis intelliget, hoc autem nihil erit magis propter illud. Nullum igitur habens animam corpus non manens sine sensu est. At vero si sensum habet, necesse corpus esse aut simplex aut mixtum. Impossibile autem simplex; tactum enim non habebit. Est autem necesse hunc habere. Hoc autem ex hiis manifestum est. Cum enim animal corpus animatum sit, corpus autem omne tangibile, tangibile autem quod sensibile tactu, necesse est et animalis corpus tactivum esse, si debet salvari animal. Alii enim sensus per alia sentiunt, ut olfactus, visus, auditus; tangens autem nisi habeat sensum, non poterit hec quidem fugere, illa vero accipere. Si autem hoc, impossibile erit salvari animal. Propter hoc et gustus est sicut tactus quidam; alimenti enim est, alimentum autem corpus tangibile. Sonus autem et color et odor non alunt neque faciunt augmentum neque decrementum. Quare et gustum necesse est tactum esse quendam, quia tangibilis et vegetativi sensus est. Hii quidem igitur necessarii sunt animali, et manifestum quod non possibile sine tactu animal esse. Alii autem propter bene et generi animalium non cuilibet, sed quibusdam, ut progressivo necesse inesse. Si enim debet salvari, non solum tangentem oportet sentire, sed et quod de longe. Hoc autem erit si per medium sensitivum sit, eo quod illud quidem a sensibili patiatur et moveatur, ipsum autem animal moveatur ab illo. Sicut enim movens secundum locum usque ad aliquid permutari facit, et depellens alterum facit ut ipsum pellat, et est per medium motus

Postquam philosophus determinavit de omnibus potentiis anime [illegible] de omnibus potentiis anime [illegible] comparat [illegible] ad se invicem [illegible] [illegible] in omnibus viventibus [illegible] in omnibus viventibus [illegible] sensitivus non reperitur in omnibus viventibus [illegible] Dubitatur [illegible] sit [illegible] statum [illegible] calor [illegible] et tunc [illegible] et est ibi augmentum [illegible] decrementum [illegible] totum tempus vite omni viventi [illegible] ad augmentum [illegible] vel ad decrementum [illegible] medium [illegible] in fine [illegible] calor naturalis [illegible] in toto isto tempore [illegible] in principio [illegible] in fine illius temporis [illegible] status [illegible] ratio [illegible] in principio [illegible] in fine illius [illegible] decrescat in fine [illegible] per illud tempus

tus ipsum quidem movens depellit et non depellitur, ultimum autem solum depellit non depulsum; medium autem utrumque, multa autem media. Sicut in alteratione, praeter quod manens in eodem loco alterat, ut si in ceram intinxerit aliquis usque quo intinxit, motum est; lapis autem nihil est, sed aqua usque quo procul; aer autem ad plurimum movetur et facit et patitur si maneat et unus sit. Unde et de repercussione est melius quam visum exeuntem repercuti, aerem pati a figura et colore usque quo quidem sit visus. In levi autem est unus, propter quod iterum hic visum movebit, sicut utique in cera sigillum ingreditur usque ad finem.

[illegible] Sensitivum autem ostendit quod non omnia viventia habent sensum [illegible] ... [illegible]

Animal autem ostendit quod in omnibus animalibus [illegible] ...

[illegible] Non potest autem [illegible] ...

[illegible] Sensus [illegible] ...

Hoc autem ex his [illegible] ...

Sonus autem et color [illegible] ...

Hic quidem igitur [illegible] ...

ad suum alimentum / secundo indiget aliis sensibus / ad hoc quod de longe et a remotis possit sibi querere cibum. Deinde

Hoc autem erit. ostendit quomodo alii sensus fiunt de longe / quia fiunt per medium / circa quod duo facit / quia primo facit quod dictum est. Secundo quod dixerat manifestat per simile ibi / Sicut enim motus / Continuatur autem sic. Dictum est quod necessarium sunt alii sensus animali perfectivo ut possit sentire de longe. Hoc autem erit ibi. i. tunc fiet sensus de longe si fuit sensitivum per medium. Sicut in mouens. quod dixerat manifestat per simile / circa quod tria facit / Quia primo declarat per simile in motu locali / Secundo in motu alterationis / Tertio excludit [illegible] que dixerat / ostendit falsam fuisse opinionem platonis dicentis visum fieri esse mittendo non intus suscipiendo / Secunda ibi / Sicut in alteratione / Tertia ibi / Unde et de repercussione. Dicit ergo / Notandum autem quod philosophus vult per ea que videntur in motu locali declarare / que fiunt in sensu. Nam sicut in motu locali primum depellit secundum et secundum depellit tertium / sic ibi aliquod depellens tantum / ut primum / aliud depulsum tantum / ut ultimum / aliud depellens et pulsum / ut medium / Sic / quia sensibile alterat medium / medium autem alteratum et immutatum / immutat organum / et ibi immutans tantum / ut obiectum sensibile / aliud immutatum tantum / ut organum / aliud et immutans et immutatum / ut medium / quod immutat organum et immutatur ab obiecto / Notandum etiam quod hoc quidem si fiat hoc per plura media / ut sicut si esset quod in aere videret denarium in aqua / color denarii in denario primum immutaret aquam / aqua immutata / immutaret aerem / aer vero immutatus immutaret oculum / Denarius ergo immutans tantum / oculus vero immutatus tantum / aer vero et aqua immutarent et immutarentur / Nam aqua immutaretur a denario / et immutaret aerem / Aer vero immutaretur ab aqua et immutaret oculum / Notandum etiam quod philosophus vocat addidit quod idem contingeret si esset plura media / quia si velit facere vim de exemplo / possumus dicere quod oculus non se habet nec ut immutatum tantum / immo oculus immutatus habet immutare sensum communem / sed hoc non facit difficultatem in facto / vel a tunc instantia per de exemplo / Quia cum deveniret aquam potabilem / que sit immutata tantum / que non immutet ulteriorem sensum / vel ulteriorem potentiam / Figura ergo patet a se habebit ut ultimum / Oculus est immutata tantum / Denarius vero sensibile se habebit ut primum / Alia erit immutans tantum / Cetera vero se habebunt ut media / quia erunt immutantia / Sicut in alteratione / ostendit hoc idem de alteratione / Notandum autem quod si quis tangit ceram / vel alteraret ipsam / alia alteratione alteraret ipsam usque ad aliquem terminum / ita quod pars prima alterata alteraret secundam / esset ergo ibi aliud alteratum tantum / ut pars ultima tantum alterata / et alterans tantum / ut primum alterans / et alia que habent utrumque ut intermedia / ergo simile est de alteratione et immutatione facta a sensibili / et de motu locali / in utroque enim habebis dare aliquid quod immutat tantum / et quod immutatur tantum / et media vel medium quod habet / vel que habent utrumque / Notandum etiam quod si ceram alterat usque ad aliquem terminum / aer et aqua que sunt passibiliora quam cera / multo magis possunt immutari ab obiecto sensibili usque ad aliquem terminum usque ad organum visus / Obiectum ergo sensibile multiplicabit speciem suam per aerem vel per aquam / vel per quodque ad medium usque ad organum visus / et per media huiusmodi imprimet similitudinem suam visui et fiet visio.

Unde et de repercussione. excludit que dixerat ostendit opinionem platonis falsam fuisse dicens / Notandum autem quod nisi aer sit planus et continuus impediretur ne immutetur ab obiecto sensibili / ergo oportet superficiem eius esse planam / esse planam non discontinuatam per obstacula aliqua / ad hoc quod ab obiecto sensibili fiat multiplicatio usque ad sensum / Notandum etiam quod sicut sigillum ingrediens ceram imprimit similitudinem suam in cera usque ad ultimam partem cere / Sic obiectum sensibile multiplicat speciem suam usque ad oculum et usque ad ultimas partes aeris. que continuantur cum oculo. hoc modo suscipit speciem in visu et fit visio. / Dubitatur f. a. [illegible] non videmus egressum radiorum ab oculis ut posuit plato / Dicendum quod quodlibet agens agit per formam suam / Sicut ergo quod intellectus informet specie intelligibili / ad hoc quod intelligat / Sic oportet quod oculus informet specie visibili ad hoc quod videat / sed propter regressum radiorum ab oculis nulla species imprimeretur in oculo. Ergo utique quod videmus suscipiendo speciem visibilem vel non emittendo radios

Quod autem impossibile sit simplex esse animalis corpus est manifestum / Dico autem puta igneum aut aereum. Sine quidem enim tactu neque ~~alterum sensum contingit~~ ~~habere aliud~~ unum contingit continere sensum / corpus autem aliis tactivum et animatum sine sensitivum est. Alia autem ~~preter terram~~ sensitiva quidem utique fiunt. omnia autem eo quod per alterum sentire faciunt et per medium. tactus autem est in tangendo ipsa / propter quod et hoc nomen habet. Et tamen alii tactu sensus sentiunt sed per alterum / hic autem videtur solus per seipsum

Quare horum elementorum nullum erit corpus animalis / neque utique terrenum / omnium enim tangibilium tactus est sicut medietas / et susceptivus sensus non solum quecumque differentie terre sunt. sed calidi et frigidi / et aliorum omnium tangibilium / et propter hoc ossibus et capillis et huiusmodi partibus non sentimus / quia terre sunt. et plante ob hoc nullum habent sensum / quia terre sunt / Sine autem tactu neque unum possibile est esse animalium aliud sensum / sensus non est neque terre / neque alius elementorum nullius. Manifestum igitur quod necesse est hoc solo privata sensu animalia mori. neque habere hunc est possibile non animal existens / neque ut sit animal aliud habere necesse est preter hunc / propter hoc quidem alia sensibilia excellentiis non corrumpunt animal ut color et odor et sonus. sed solum sensus. nisi secundum accidens puta si sono simul depulsio fiat et ictus / et a visu et odore alia moventur que tactu corrumpunt / et humor secundum quod accidit simul tactivum esse sic corrumpit. Tan[gibilium]

i. alia corrumpunt sed ea que tactu corrumpunt

maximus

Ut dicebatur in lectione precedenti postquam philosophus supposuit ostendit quod animal de necessitate habeat sensum tactus / et quod impossibile est animalis habere corpus simplex / Ostendit quod animal de necessitate habet sensum tactus / In parte ista ostendit quod impossibile est animalis habere corpus simplex / circa quod duo facit / Quia primo ponit quod intendit / Secundo declarat propositum ibi. Alia autem / Dicit ergo / Notandum autem quod huiusmodi ratio in hoc consistit / Quia sine corpore animalis est tactus / Quia sine tactu nullum potest esse sensibile / et tactus non potest reservari in uno elemento simplici / impossibile est corpus animalis esse simplex. Alia autem. Manifestat quod dixerat / Dixerat enim supra quod tactus non potest reservari in uno elemento / circa quod tria facit / Quia primo ostendit quare hoc tactus non recipit / Secundo declarat quod in corpore simplici vel in uno elemento non potest reservari sensus tactus / Tertio concludit quoddam que dixerat / concludit quod animalia privata tactu non possunt ulterius subsistere / sed necesse est ea mori. Secunda ibi. Quare horum elementorum / Tertia ibi. Manifestum / Dicit ergo / Dubitatur f. a. utrum alii sensus sentiant tangendo. Dicendum quod id quod non tangit non agit / sed alia sensibilia non tangentia alios sensus non agerent in ipsos / sic ergo sensus sentit in eo quod tangit suum sensibile. Sed sensibile tangere sensum potest esse dupliciter / vel per medium extraneum

[illegible]

Sed corpus quod tangit patitur

aut excellentia ut caliditate et frigiditate et duritie corrumpit animal. Omnis
quidem sensibilis superexcellentia corrumpit sensus, quare et quod tangibile tactum
hoc autem determinatum est vivere; sine enim tactu ostensum est quod impossibile esse animal
unde tangibilium excellentia non solum corrumpit sensum, sed et animal, quia necesse est
hunc solum habere. Alios autem sensus habet animal sicut dictum est non propter esse sed propter
bene, ut visum, quoniam in aere et in aqua ut videat, omnino autem quoniam in diaphano; gustum
autem propter delectabile et triste, ut sentiat in alimento et concupiscat
et moveatur; auditum autem ut significetur aliquid ipsi, linguam autem ut significet aliquid alteri.

[illegible]

Manifestum igitur [illegible]

[illegible]

Propter hoc quidem [illegible]

[illegible]

et quod dictum est de visu intelligendum est de odoratu / nam odorata secundum se quantumcumque excellentia numquam corrumpet animal, sed solum corrum-
pet odoratum vel etiam quia ab odoratis fetidis simul cum odore fetido possunt egredi aliqui vapores infecti [illegible] et infi-
ciendo aerem / aer autem infectus attingit illud et corrumpet ipsum, ita ergo corruptio magis erit a tactu quam ab odora-
tu / **Tangibilium autem** / dicit quod excellentia tangibilium per se corrumpit animal dicens / Dubitaretur autem / Nota autem quod
quia solus tactus est necessarius animali / alii autem sensus non sunt necessarii / quae corrumpit alios sensus non oportet quod corrumpat
animal / sed quae corrumpit tactum de necessitate corrumpit animal / Dubitaretur forte utrum alii sensus sunt necessarii animali / et videtur quod
alia sic / Ratio non omnia animalia habent ea ex quibus sunt apta nata nutriri in loco sue generationis / ergo talibus animalibus necessarii sunt
alii sensus / ut possint sibi querere alimentum / Dicendum quod haec ratio non arguit quod animali semper sunt alii sensus necessarii sed quod
alia animali habenti se vel animali progressivo debenti sibi querere alimentum / Ex tactu est necessarius semper animali / Ratio est necessarius anima-
libus quod alii sensus sunt necessarii animali progressivo quoniam non pateret inquantum tale animal sine aliis sensibus non potest sibi querere
alimentum / Ex tactu est necessarius per se / Ratio qualitates tangibiles per se sunt de compositione corporis animalis / non autem sic
sit de compositione talis corporis aliae sensibiles qualitates / **Alios autem sensus** / Dicit ad quid alii sensus deserviunt
animali dicens.

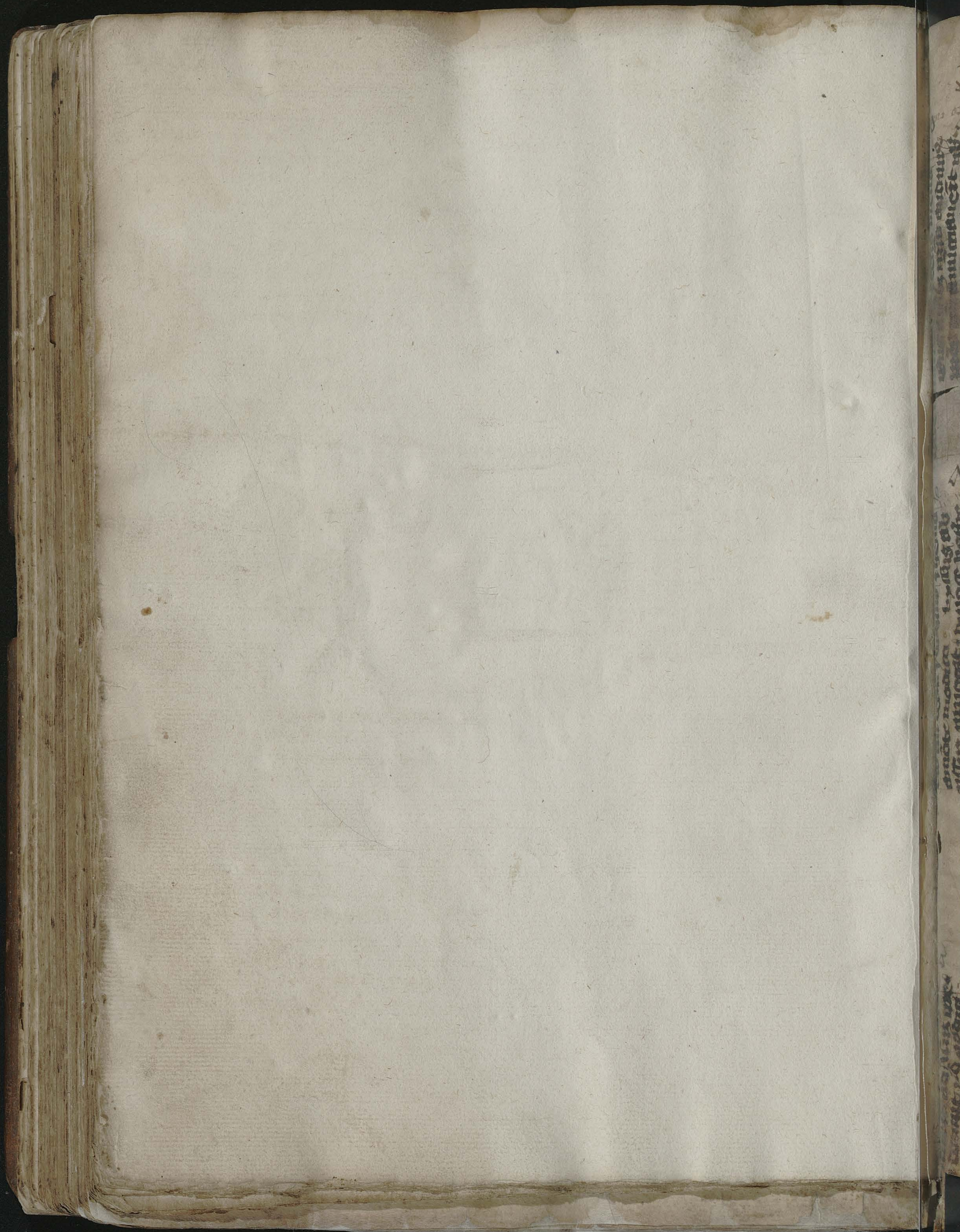

[illegible] dissoluimus [illegible] magistro [illegible]

Magister petrus de Czanstochowa

Magister Mart[illegible] de [illegible] Genotkowyge

[illegible]

[illegible] homo

[illegible] qui

[illegible] magni

[illegible]

[illegible] potauimus [illegible]
a morte meditan[illegible] abyssus ab-
yssum inuocat · in uoce katha-
ractarum tuarum · omnia excelsa
tua et fluctus tui · super me transi-
erunt · in die mandauit dominus
misericordiam suam · et nocte canticum eius
apud me oratio deo vite mee · di-
cam deo susceptor meus es · quare
oblitus es mei · et quare contristatus
incedo · dum affligit me inimicus
[illegible] ossa mea ex-
probrauerunt mihi · qui tribulant me
inimici mei · [illegible] mihi
per singulos dies ubi est deus tuus
quare tristis es anima mea
et quare conturbas me · spera in deo
quoniam adhuc confitebor illi · salu-

[illegible]
[illegible] auribus nostris audiuimus
patres nostri annunciauerunt no-
bis · opus quod operatus es
in diebus eorum · et in diebus antiquis
manus tua gentes disperdidit et
plantasti eos · afflixisti populos et
expulisti eos · nec enim in gladio
suo possederunt terram · et brachium eorum
non saluauit eos · sed dextera tua
et brachium tuum · et illuminatio vultus
tui quoniam complacuisti in eis · tu es
ipse rex meus et deus meus · qui mandas
salutes iacob · in te inimicos no-
stros uentilabimus cornu · et in nomine
tuo spernemus insurgentes in nobis
non enim in arcu meo sperabo · et gladius
meus non saluabit me · saluasti

Magistri ... singulis ... Salutem ...

... tsi ... constitutimo ...

nati ...

te requiet illic ...

absconditu ...

mortificabim ... tota ...

ti ...

... terra ignita

... ex quibz

... delinquerunt ... regia ...

... regina ...

... mo...

... te ... bonum ...

... me ...

... ta ... me

... meum ...

... plagas ...

ty name dam

[illegible]

Ihesus Ihesus Ihesus Maria virgo virginum

Mgr Stanislaus de Gorky 1479 [illegible] estivali

Magister Valentinus de [illegible] baccalaureus [illegible]
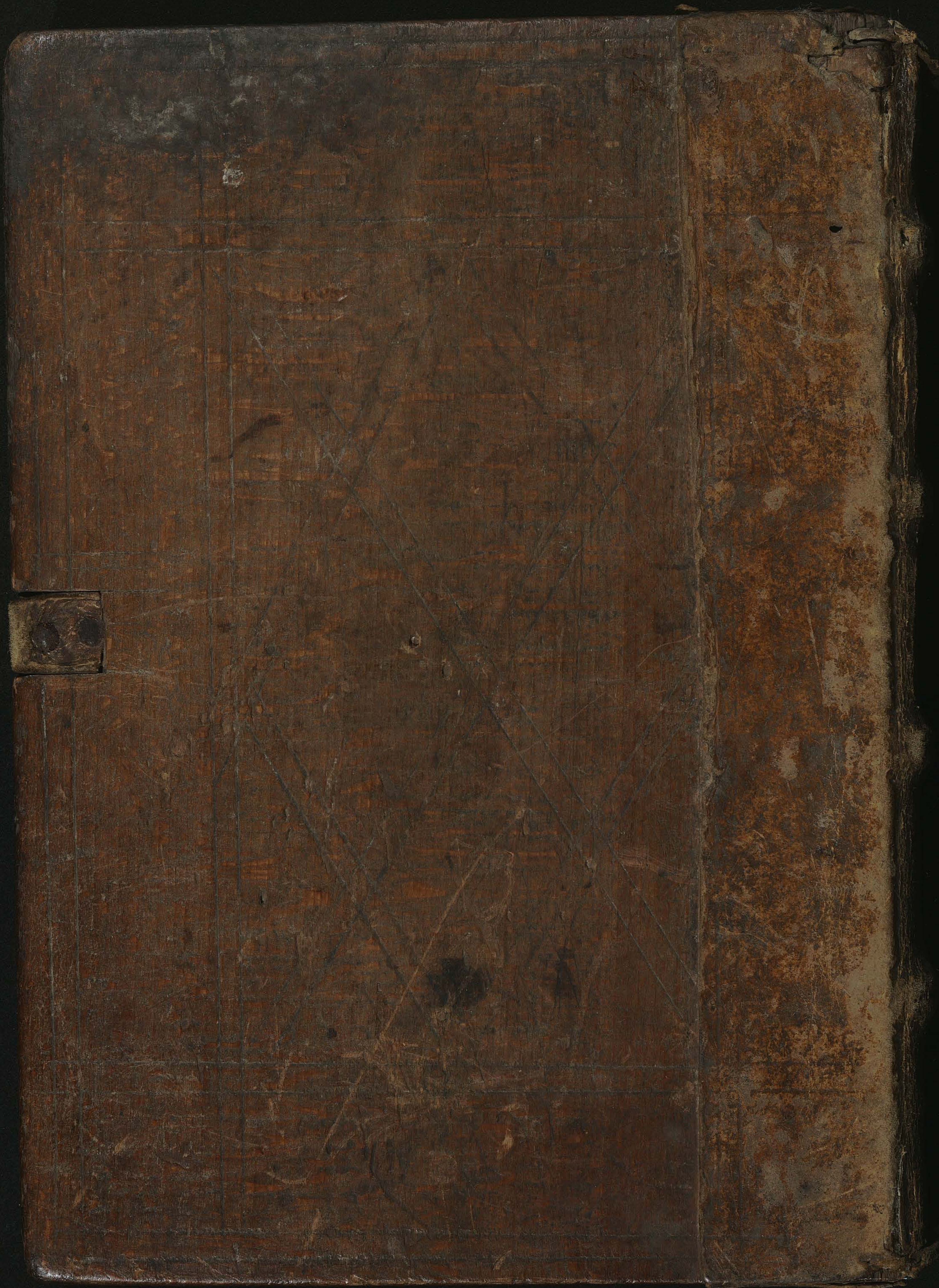
Legit libros de anima anno domini 1477 [illegible] estivali